

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra romanistiky

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

ŠPANĚLSKO-ČESKÝ SLOVNÍK AMERIKANISMŮ AM, MM, JD, BDE

PÍSMENO T

DICCIONARIO DE AMERICANISMOS ESPAÑOL-CHECO AM, MM, JD, BDE

LETRA T

SPANISH-CZECH DICTIONARY OF AMERICANISMS AM, MM, JD, BDE

LETTER T

Jaroslava Čermáková

Studijní obor: Španělská filologie

Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

OLOMOUC 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: **Španělsko-český slovník amerikanismů AM, MM, JD, BDE písmeno T** vypracovala samostatně pod vedením pana prof. Jiřího Černého a uvedla jsem veškerou použitou literaturu.

V Olomouci dne 24.4.2013

Jaroslava Čermáková

Ráda bych podělovala panu prof. Jiřímu Černému za odborné vedení při psaní mé diplomové práce, za poskytnutý materiál, vždy vstřícný přístup a cenné rady, které pro mne byly velkým přínosem.

ÍNDICE

LISTA DE ABREVIACIONES	5
INTRODUCCIÓN.....	Chyba! Záložka není definována.
TRADUCCIÓN.....	8
COMENTARIO	131
RESUMEN.....	140
BIBLIOGRAFÍA.....	141
ANOTACIÓN.....	142

LISTA DE ABREVIACIONES

Países:

Arg	Argentina
Bol	Bolívie
Dom	Dominikánská republika
Ekv	Ekvádor
Guat	Guatemala
Hond	Honduras
Chil	Chile
Kol	Kolumbie
Kost	Kostarika
Kub	Kuba
Mex	Mexiko
Nik	Nikaragua
Pan	Panama
Par	Paraguay
Per	Perú
Portor	Portoriko
Salv	Salvador
Urug	Uruguay
US	USA
Ven	Venezuela

Zonas:

Antil	Antily
JižAm	Jižní Amerika
LaPla	oblast La Plata
StřAm	Střední Amerika

Lenguas indígenas:

aim.	aimarština
arw.	arawačtina
čib.	čibča
guar.	guaraní
keč. (kič.)	kečujština
map.	mapuche, araukánština

Las demás abreviaciones:

←	z jazyka, odvozeno od
■ Syn.:	synonyma
■ Var.:	varianty
►	encyklopedické vysvětlení
●	začátek nového pramene
/	a také, nebo
^{1,2} atd.	různé významy jedné fráze
(Š < Am)	mnohem častěji v Americe

(Am → Š)	amerikanismus užívaný ve Španělsku
adj.	adjektivum
adj/subst.	adjektivum i substantivum
adv.	adverbium
afr.	africký, -ého původu
Am	Amerika (země mluvící španělsky)
amer.	americký
angl.	anglický
arg.	argentinský
braz. port.	brazilská portugalská
braz.	brazilský
citosl.	citoslovce
despekt.	despektivní
eufem.	eufemismus
f.	femininum, rod ženský
fr.	francouzština
hanl.	hanlivě
hovor.	hovorově
intr.	intransitivní sloveso
iron.	ironicky
it.	italština
již	jižní
jv	jihovýchodní
lat.	latina
lid.	lidový
lunf.	slang lunfardo
m.	masculinum, rod mužský
m/f.	masculinum i femininum
málo užív.	málo užívané
onomat.	zvukomalebný
pl.	množné číslo
port.	portugalský
př.	příklad
předl.	předložka
přenes.	přeneseně
sev	severní
slang	slangově, slang
spoj.	spojka
stol.	století
sv	severovýchodní
sz	severozápadní
Š:	v evropské španělštině
tr.	tranzitivní sloveso
tr/zvrat.	tranzitivní i zvrtné sloveso
vulg.	vulgární
vých	východní
vyj.	vyjadřuje
záp	západní
zdrob.	zdrobnělina
zejm.	zejména
zvrat.	zvrtné sloveso

INTRODUCCIÓN

El tema de mi trabajo final de master consiste en la traducción al idioma checo de los americanismos. Estas traducciones más tarde serán parte del proyecto de *Diccionario de americanismos español-checo* que será publicado aproximadamente dentro de dos años. El profesor Jiří Černý comenzó a prepararlo con una gran intensidad y es mi honor de colaborar con él y con otros estudiantes del Departamento de Filología Románica.

En el presente trabajo final de master traduje todas las entradas que comienzan con la letra T de los siguientes diccionarios: *Diccionario de americanismos* de Augusto Malaret (AM), *Diccionario del español de América* de Marcos Morínigo (MM), *Velký španělsko-český slovník* de Josef Dubský (JD) y *Breve diccionario ejemplificado de americanismos* de Brian Steel (BDE). En realidad, trabajar con las entradas de estos cuatro diccionarios ya forma la segunda parte de creación del *Diccionario de americanismos español-checo*. El trabajo sistemático que hacemos consiste en varios pasos. El primer paso consiste en la traducción y compilación de las entradas de los siguientes diccionarios: *Diccionario de la lengua española* de La Real Academia Española (RAE), *Diccionario de americanismos no recogidos por la Real Academia* (RR), *El español de América* de Marius Sala. Mi trabajo consiste en añadir las entradas nuevas que no aparecen en el conjunto de los tres diccionarios (RAE, RR, MS) o añadir solamente los significados nuevos. Otra parte de mi tarea es la corrección de errores que aparecen en la compilación ya elaborada de los tres diccionarios. En cuanto a eso se deben corregir los errores ortográficos en checo, igual que los errores semánticos, letras superpuestas etc. Hay que precisar en la parte práctica del presente trabajo, eso quiere decir, en la traducción de las entradas, todo lo que está escrito en negro es la mencionada compilación de los tres diccionarios RAE, RR, MS, hecho por otros estudiantes, todo lo que está escrito en azul son las nuevas entradas de los diccionarios AM, MM, JD, BDE o significados nuevos de las entradas ya introducidas en los diccionarios RAE, RR, MS. También se trata de informaciones adicionales (explicaciones enciclopédicas, sinónimos, variantes etc.) que aparecen en alguno de los diccionarios. Así que la compilación de los diccionarios de RAE, RR, MS tiene unas 67 páginas; yo trabajo con 52 páginas de AM, 56 páginas de MM, 79 páginas de JD y 14 páginas de BDE.

En todos los diccionarios mencionados figuran indigenismos y americanismos creados y difundidos por toda América Latina o también derivadas de las palabras originalmente españolas. Los americanismos en esos diccionarios abarcan casi todos los niveles de la lengua, desde los vulgarismos hasta los términos científicos, incluyendo también por ejemplo los anglicismos que forman parte del léxico hablado en América Latina. A este corpus de los seis diccionarios se pueden añadir las entradas de otros diccionarios y también se pueden consultar los significados ya traducidos en el *Diccionario de americanismos de Asociación de Academias de la Lengua Española*.

Yo, personalmente, he elegido ese tipo de trabajo por varias razones. Primero, me parece muy útil el proyecto mencionado del *Diccionario de americanismos español-checo*, así que quería participar en él. Segundo, fue por mi afección por América Latina, así que ha sido muy conveniente para mí colaborar en el proyecto de un diccionario que trabaja con los americanismos. No hace falta decir que el profesor Jiří Černý sabe transmitir a otros su gran entusiasmo por el diccionario y colaborar con él ha sido un gran honor y placer para mí.

taba, f. (1) pl., hovor. (Ur): lidské nohy; (RAE). • (2) ~ **culera** (Arg): vadná kostka; ► téměř vždy padají nejnižší čísla, takže ten, kdo s ní hází, prohrává; př.: *era jugar a la suerte con una taba culera*; (3) **ver el buen lado de la ~**, vidět lepší stránku věci, viz též: *lado*; (RR). • (4) (Kol): otvor v potrubí; ► slouží k určení hladiny vody; (AM, MM). • (5) (Hon): hra podobná kostkám; ► oblíbená mezi vězni; (6) arch. (Mex): povídání, klábosení; př.: *dar, menear taba* (povídat); *tomar la taba* (dát se do řeči); (7) **calentársele a uno las ~¹** (Arg): nadchnout se pro něco, co dělají druzí a mít chuť dělat to samé; ► o starších lidech, kteří vidí někoho tančit; (8) **calentársele a uno las ~²** (Chil): přát si uzavřít sňatek (starší osoba); (9) **darse vuelta la ~** (Arg): otočit se štěstí, obrátit se zády; (10) **tirar la ~** (Arg): riskovat, hazardovat; (11) **pegarle a uno en la ~** (Chil): zasáhnout, tít do živého; (MM). • (11) **dar, menear ~ a** (Am): povídat; (12) **tomar la ~** (Am): dát se do řeči; (JD).

tabacal, m. (1) (Am): tabáková plantáž; (MM).

tabacalero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Am): tabákový; ► o všem, co je spojené s tabákem; př.: *negocio tabacalero*; (2) m/f. pěstitel, výrobce tabáku; (MM).

tabacazo, m. (1) (Ekv): nápoj lásky; ► vyráběný z tabáku a pálenky; může způsobovat ztrátu vědomí, šílenství, až smrt; (RR).

tabaco, adj/subst. [Š: *cigarrillo; pitillo*] (1) m. (Bol, Ekv): cigareta; retko; př.: *ella saca su cajetilla de tabacos, invita y prende dos cigarrillos*; (2) ~ **de sol**, m. (Kub): tabák, který se pěstuje na plantáži nechráněné plachtovou střechou; (3) ~ **tapado** (Kub): tabák pěstovaný pod plachtou; ► listy jsou světlejší; (4) **acabársele a alguien el ~**, hovor., arch. (Arg, Chil): zůstat bez prostředků; **být na dně, být v koncích**; (RAE, RR, AM, JD). • (5) **dar (para) ~** [Š: *sujetar; reducir*] (Arg): podrobit si; podmanit si; **dát na chrám páně komu**; př.: *si han de darme pa tabaco, dije, ésta es güena ocasión*; (6) **traer ~ en la vejiga, tener ~ en la vejiga¹ (petaca)** [Š: *ser valeroso*] (Ven, Dom): **nebát se ani čerta**, být odvážný; statečný; př.: *descubrió que el muchacho, el cachorro de los tigres de Santa Inés, no tráiba tabaco en la vejiga; porque la verdá <verdad> es que Carlitos había nacido flojo en tierra de hombres machos*; (RR, AM, JD). • (7) (Kub): facka, rána; (8) ~ **hilado** (Portor): žvýkací tabák; (9) **ponerse uno de mal ~** (StřAm): dostat se do špatné nálady; (AM). • (← taíno) (10) (Am): *Nicotiana tabacum*; rostlina z čelediilkovitých; ► pochází z Ameriky, roste v oblastech s teplým mírným klimatem, má velké listy, květy jsou uspořádány v trsech, plodem jsou malé kuželovité tobolky s malými semínky; v listech je obsažen jedovatý alkaloid, který je známý jako nikotin; ■ Syn.: *saire, zaire*; (11) tabákový list; rozdrcené části tabákového listu; (12) (Antil, Mex): doutník; (13) (Am): rostliny podobající se tabáku; ► název používali Španělé k označení různých amerických rostlin; (14) ~ **jorro** (Kub): nekvalitní tabák; (MM). • (15) adj. (Mex): statečný, silný; (16) (Am): našťvaný; (17) **tener ~ en la vejiga²** (Ven): být jako rtuť; (18) **de mal ~** (Am): našťvaný; (JD).

tabacón, m. (1) (Portor): strom z čelediilkovitých (*solanaceae*) se silným kmenem; jeho odolné dřevo se využívá ve stavebnictví; (RAE). • (2) (Mex): viz též: *marijuana*; (3) (Portor): popínavá rostlina *Salmea scandens*; (4) strom z čelediilkovitých; *Solanum triste*, ► má nekvalitní dřevo; (5) ~ **afelpado** keř *Solanum verbascifolium*; (6) ~ **áspero** rostlina *Solanum aspero*; (MM).

tabacote, m. (1) (Ven): rostlina podobná tabáku; ► využívá se k padělání *chimó*; (MM).

tabachín, m. [Š: *flamboján*] (1) (Mex): flamboján *Delonix regia*; ► nápadný exotický strom se zpeřenými listy z čeledibobovitých (*leguminosae*); kvete v létě červenooranžově, původem z Indie; (RAE). • (2) (Mex): bobovitá rostlina *Caesalpinia pulcherrima*; (MM).

tabaiba, f. (1) (Kub, Portor): strom *Plumeria alba*; ► roste u pobřeží; má rovný kmen a kvalitní dřevo; (MM).

tabal, m. (1) (Kub): plochý soudek; ► hrubě opracovaný, nekvalitně udělaný; (AM).

tabaná, f. (1) (Dom): facka; (AM).

tabanco, m. [Š: *desván, sobrado*] (1) (StřAm): podkroví, půda, mansarda; (RAE, JD). • (2) (StřAm): viz též: *tapanco*; (AM).

tábano, m. (1) (Kub): rostlina *Urena thyphalea*; ► s bílými květy; (MM).

tabaqueada, f. (1) (Bol): návnada pro kondory; ► shnilé maso smíchané s tabákem; po požití se kondor zřítí a stává se snadným úlovkem; (AM). • (2) (Mex): pranice, nakládačka; (3) potyčka, bitka mezi několika soupeřícími stranami; (MM).

tabaquear, intr., vulg. (1) (Kol): fajčit, kouřit tabák; (AM, JD).

tabaquera, f. (1) (Am): tabatěrka, pouzdro na tabák, cigarety nebo doutníky; váček na tabák; viz též: *petaca*; (MM, JD).

tabaquería, f. (1) Mex, Kub, Dom, Portor): továrna na zpracování tabáku; př.: *Pantaleón, ¿no te da pena tu pobrecita hermana que sale a la calle con los botines recortados y que tú ganando un centén diario en la tabaquería la tengas tan desguarnecida?*; (RAE, RR, MM, DA).

tabaquero, -ra, adj/subst. (1) m. (Bol): smrkáč, kapesník; (AM, JD). • (2) adj. (Am): o někom, kdo pracuje v tabákovém průmyslu nebo s tabákem obchoduje; (3) adj. tabákový, vztahující se k tabáku nebo jeho výrobě; př.: *el comercio tabaquero; la exportación tabaquera*; (4) viz též: *tabacalero*; (5) (Mex): červ, který napadá tabák; (MM).

tabaquillo, m. (1) (Kost): zrychlený pohyb auta způsobený vadným řízením; (2) (Kost): třes, chvění způsobené strachem; (RAE). • (3) (Am): označení pro rostliny z různých čeledí, které vykazují nějakou podobnost s tabákem nebo s jeho využitím v domácí medicíně; (MM).

tabardillo, m. (1) (Arg): vážná zažívací potíž; ► způsobuje nadměrné vylučování; (2) (Mex): označení pro různé rostliny; (MM).

tabasco, m. (← mex. stát) (1) velmi pikantní kořenící omáčka; ► připravuje se z pálivé papriky *aji* z oblasti Tabasca; severoamerický produkt, který se používá v mnoha oblastech; (2) [Š: *plátano grande*]; druh velkého zeleného banánu; ► banánovník indo-malajského původu, zvaný *higuera de Adán*, dnes velmi rozšířený v tropické Africe; (RAE). • (3) **banana de ~** (Mex): odrůda banánu *Musa sapientum*; ► z oblasti Tabasca; údajně je nejkvalitnější z celého Mexika; (4) (Portor): malá pálivá paprika původem z Tabasca; (MM).

tabear, intr. (1) (Arg, Guat): hrát hru *taba*; (AM). • (2) (Arg, Par): povídat si; (3) pomlouvat nepřítomné; (MM). • (4) (Am): hrát v kostky; (JD).

taberna, f. (1) (sevArg): herna; (2) (Kub): viz též: *pulperia*; (3) (Mex: Jalisco): palírna tequily; (MM).

tabernero, m. (1) (sevArg): majitel hery; (2) (Kub): hokynář; majitel obchodu nebo *pulperia*; (3) (Mex: Jalisco): výrobce tequily; (MM).

tabique, m. (1) [Š: *ladrillo*] (Mex): cihla; (RAE).

tabla, f. (1) ~ **de capellada** (Portor): boční prkno na lešení; ► slouží jako zábradlí; (RAE). • (2) **dejarle a uno tocando ~** [Š: *arruinar; malparar*] (Arg): zničit (někoho); zanechat ve velké bídě; př.: *hay gauchos que presumen / de tener damas; /no digo que presumen, / porque se alaban, / y a lo mejor los dejan / tocando tablas*; (RR). • (3) **cantarle a uno la ~** (Kol): říci upřímně, co si myslí kdo; (4) **en las ~s** (Per, Portor): zničený; na huntě (být); (5) **ir dos o más personas en una ~** (Chil): shodnout se, dohodnout se, být zajedno, být na jedné lodi; (6) **quedarse uno tirando ~s** (StřAm): sklápnout někomu, nevyjít něco někomu; př.: *se quedó tirando tablas*; (7) **salir con las ~s** (Kol): neuspět, selhat, nevyjít; (8) **tirar por ~** (Chil): využít nepřímých prostředků k dosažení něčeho; (AM, JD). • (9) (Arg, Kol): prášek, tableta; viz též: *tablilla, tableta*; (10) (Kub): v obchodním slangu: pult; (11) (Mex): půda k setbě; viz též: *tablón*; (MM). • (12) (Arg): fald, záhyb; (13) pl. (Kol): koule, varlata; (14) **sobre ~s** (Ar): na místě, hned; (15) **no tener ~s** (Kub): nemít strpení, hned vylézt (v hněvu); (JD).

tablada, f. (1) (Arg, Par, Bol, Urug): místo shromažďování dobytka určeného na porážku; ► blízké jatkám; (RAE, AM). • (2) (Par): jatky; (MM).

tablazo, m. (1) (sevPer): zvednuté mořské dno; (AM).

tablear, tr. (1) (Chil): připravit těsto na chleba; (AM). • (2) (Mex): vyorat brázdu tak, aby stonky kukuřice zůstaly pokryté hlínou; (3) viz též: *tablón*; (4) viz též: *remar*; (MM).

tablero, m. (1) (Kub): dřevěná nízká bedna, v níž podomní obchodníci nosí sladkosti a jiné zboží; (RAE). • (2) (Arg, Mex): školní tabule; (3) (Arg, Par, Urug): výloha s inzeráty, oznámeními, zprávami, atd.; ► někdy prosklená; ve vzdělávacích zařízeních, kancelářích, kasárnách, atd.; (4) **sembrar de ~** (Kub): osít rákosem souměrné záhony v často zaplavovaných oblastech; (MM).

tableta, f. [Š: *alfajor*] (1) (Arg): druh kulaté či čtvercové cukrovinky; ► sladkost složená ze dvou tenkých plátků slepených kondenzovaným mlékem, našlehaným sněhem, atd.; mohou být i máčeny v čokoládě; (RAE). • (2) (Ven): cukrovinky čtvercového tvaru; (3) **chocolate en ~s** (Arg): tabulková čokoláda; (MM).

tablilla, f. (1) (Salv, Mex): tabulka (čokolády); viz též: *chocolate en tableta*; (2) (Portor): poznávací značka; (RAE, MM). • (3) (Guat): ohrada, dvorek pro kohoutí zápasy; (AM).

tablita, f.; (1) (Portor): druh hry; ► pro dospělé; sází se peníze; př.: *se jugaba de todo: chapas, baraja, la tablita*; (RR).

tabloide, m. (← angl. *tabloid*) (1) (Am): noviny menších rozměrů než obvyklé, s barvotiskem; (RAE, MS). • (2) (Am): časopis; (3) deník; (JD).

tablón, adj/subst. (1) m. (Ven): část území osetá kukuřicí, jukou, rýží nebo cukrovou třtinou; ► může dosahovat rozlohy 100 var; ► vara je tradiční šp. míra pohybující se mezi 768 a 912 mm; (RAE). • (2) (Dom, Ven; Kol, Arg, Bol, Chil, Guat, Mex): parcela hospodářské půdy; ► připravená k osetí, nebo už osetá **jedním rostlinným druhem**; ve Venezuele byly tyto parcely vyměřeny dekretem z roku 1837 a jednalo se téměř o 7000 m²; př.: *a lo lejos, su mirada podía navegar el verde vivo de los tablones de caña*; př.: *tenemos tres tablones de verdura y diez de caña de azúcar*; viz též: *tabla*; (RR, AM, MM). • (3) (Arg: Tucumán, Mex: Chiapas): pole oseté cukrovou třtinou; ► o rozloze čtvrt hektaru; (MM). • (4) adj. (Kol): blbý; (5) m. (Am): záhon; políčko; (6) (Mex): záhyb na šatech; (JD).

tablonazo, m. (1) (Kub): švindlování, fixlování; (AM).

tabloncillo, m. (1) (Kub, Portor): řezané dřevo; ► výhradně se zpracovává na výrobu podlah; (AM).

• (2) (Mex): strom *Syderoxylon portoricensis*; ► velmi vysoký; má kvalitní dřevo; (MM).

tabo, m. (1) [Š: *cárcel*] (Kost): vězení; př.: *porque si digo que sí y luego algún bocón va con el cuento allá, a todos nos meten al tabo por tres días*; (RR).

taboca, f. (1) (Bol): nádobka z bambusu; (AM, MM).

tabolango, m. (1) (Chil): dvoukřídlý hmyz; *Paradoxomorpha crassa*; ► má silné podlouhlé tmavohnědé lesklého tělo; žije pod kameny a vydává smrdutý zápach; (RAE, MM).

tabonuco, m. (1) (Antil, Portor): silný strom z čeledi březulovitých (*burseraceae*); ► jeho kmen vylučuje pryskyřici s vůní kafru, která se využívala **při výrobě lodí** a v kostech jako kadidlo; (RAE, MM). • (2) pryskyřice tohoto stromu; (MM).

taborga, f. (1) (Bol): turecká káva; (AM, JD).

tabre, m. (1) (Chil): karbaník, hazardní hráč; ► v lidové řeči se k *tahur* přidalo *e* a vyslovovalo se jako *taure*; odtud vzešla lidová forma *tabre*; (AM).

tabuco, m. (1) (Dom): křoví, houští; (AM).

tabuchín, m. (1) (Mex): strom flamboján; (JD).

tabudo, -da, adj. (1) (Arg): o někom se silnými a zdeformovanými kotníky; (MM).

taburete, m. (← fr.) (1) (Kub): židle s koženou výplní; venkovská židle se čtyřmi silnými nohami; ► sedadlo a opěradlo jsou z nevydělané kozlí kůže; (RAE, JD). • (2) (Kub): keř *Psychotria coronata*; (MM). • (3) (Nik): posaz (zadnice); (JD).

taca, f. (← map.) (1) (Chil): jedlý mořský měkkýš; *Venus dombergi*; ► téměř kulatá žebrovaná mušle bílé barvy s fialovými a žlutými skvrnami; hojně se vyskytuje na jižním pobřeží Chile; (RAE, MM). • (2) ~ (que) ~ (Am): pořád, v jednom kuse; (JD).

tacaco, m. (1) (Kost): **popínavá** rostlina z čeledi tykvovitých (*cucurbitaceae*); ► dává asi sedmicentimetrový vejcovitý zelený plod, který se vaří jako zelenina; (RAE). • (2) (← nah.) (Kost): popínavá rostlina *cyklantera* (*Cyclanthera pittieri*; *Cyclanthera oerstedii*); (2) (Kost): plod této rostliny; ► tvrdý plod oválného tvaru je zelený; uvařený je určený ke konzumaci; (3) ~ **cimarrón** (Kost): rostlina *Sechium pittieri*; (4) **ser más viejo que un** ~ (Kost): být starý jako lidstvo samo; **být předpotopní**, z dob pradědečků; ► plod *tacaco* (*Cyclanthera Pittieri*) vydrží velmi dlouho, aniž by se kazil; (MS, DA, AM, MM, JD).

tacacho, m. (1) (výchPer): namletý platan smíchaný se škvarky; (AM).

tacaicín, m. (1) (Salv): viz: *zarigüeya*; (MM).

tacalote, m. (1) (Mex): fazole; (JD).

tacamaca, f. (1) (Mex): viz: *tacamahaca*; (MM).

tacamacha, f. (1) (Mex): viz: *tacamahaca*; (MM).

tacamachín, m. (1) (Mex): druh anténovce; viz též: *bagre*; (2) okoun mořský; *Centropomus parallelus*; (MM).

tacamahaca, f. (← nah. *tlacatl* + *mailt* + *yacatl*) (1) (Mex, Ven): různé pryskyřičné stromy (*Protium heptaphyllum*, *Protium decandrum*, *Bursera tomentosa*, *Bursera gummifera*, *Bursera guianensis*); (2) pryskyřice z těchto stromů; ► je hořká, tmavé barvy; má využití v medicíně; výraz zmiňuje ve svých spisech už španelský botanik a lékař Nicolás Monardes v 16. st.; (MM).

tacamajaca, f. (1) (Ven): strom z čeledi březulovitých (*burseraceae*), pochází z tropické zóny Střední Ameriky, jeho dřevo slouží ke stavbě kánoí; velmi aromatická olejovitá pryskyřice získaná z kmene se využívá v medicíně a jako palivo; (2) (Ven): silná a statečná osoba; (RAE).

tacán, adj/subst. (1) m. (Kol: Mompox): viz: *tulpa*; (AM). • (2) adj. (Chil): vrtošivý, rozmarný; (JD).

tacana, f. (1) (Arg, Bol): poličko v horách; záhon, pole na úbočí And (2) (Kol): načernalý nerost s vysokým obsahem stříbra; (AM, MM). • (3) (Arg, Mex): palička, kladivo; (MM, JD).

tacanazo, m. (1) (Arg): rána ostruhou v kohoutích zápasech; (AM, DA).

tacanear, tr. (1) (Arg): rozdrtit, roztlouci; udusat, udupat, ušlapat; upěchovat; (MM, JD).

tacar, tr/zvrat. (1) tr. (Kol): stisknout, zmáčknout, sevřít; (2) nacpat, naplnit, vyplnit; př.: *tacado de ropas*; (3) zvrat. nasytit se, nacpat se jídlem; (AM, MM). • (4) (Kol): dát šťouch tágem; (5) zaútočit na někoho střelnou zbraní; (MM).

tacarigua, f., pl. (1) (Ven): dřevěné bóje, které se připevňují na okraje kánoe, aby se nepotopila; (AM). • (2) lid. (Sal): palma královská; viz též: *Palma real, chaguaramo*; (3) (Ven): korpulentní strom *Bombax pyramidale*; ► má měkké dřevo; (MM).

tacarlo, m. (← keč. *takallpu*) (1) (Per): tyč se špičatým koncem; ► slouží k zasévání semen; (AM).

tacataca, adv., hovor. [Š: *al contado*] (1) (Urug): hotově (při placení); (RAE).

taca-taca, m.(1) [Š: *futbolín*] (Chil): stolní fotbal; př.: *un partido de taca-taca*; (RR).

tacay, m. (1) (Kol): strom *Caryodendrum orinocense*; ► s olejnatými semínky; (MM).

tacazo, m. (1) (Mex): neobratný šťouch při kulečnicku; (2) Portor): velký hlt pálenky; (MM).

tacifiro, m. (1) (Guat): dýka, nůž; ■ Syn.: *chafirro*; (AM).

tácete, viz: *táquete*; (MS)

tacís, m. (1) (Ven): zahnutá sekyra; (AM).

taciscle, viz: *taciste*; (MS).

tacistal, m. (1) (Mex): plantáž palem sladkých; (MS).

taciste, m. (1) (Mex): palma sladká *Brahea dulcis*; ► vysoká až 12 m; má ne moc silný kmen s málo znatelnými články; listy tvoří vějíře (používané jako střešní materiál); hroznovité květenství; květy mají krémovou nebo žlutou barvu a plodem je peckovice; ■ Var: *clacisque; claciste; taciscle; tacistle*; (MS, DA).

tacistero, -ra, adj. (1) (Mex): týkající se palmy *taciste*; (MS).

tacistle, viz: *taciste*; (MS).

tacizo, m. (1) (Kol, Ven): zakřivená sekera s úzkým ostřím; ■ Syn.: *tacís*; (AM, MM). • (2) (Kol): úzká cela, podzemní kobka; (JD).

tackle, m. (← angl. *to tackle*) (1) (Chil): bránění (ve sportu); (MS).

tacklear, (Chil): bránit protivníka; ► s cílem vzít mu míč; sportovní terminologie; (MS).

tackling, m. (← angl. *tackling*) (1) (Chil): viz: *tackle*; (MS).

taclear, tr. (← angl.) (1) (Am): střetnout se s kým, utkat se s kým; př.: ... *el hombre quo tacleó a Luis Donaldo segundos antes de su muerte...*; (BDE).

taclia, f. (1) (Per): domorodý nástroj k obdělávání půdy; ► skládá se z tyče s kovovými nebo kamennými hroty, které slouží k rozrytí půdy; ■ Var.: *taclla, tacllo, tagllo*; (AM).

taco, adj/subst. (1) m. [Š: *tortilla de maíz*] (StřAm, Guat, Mex, US): plněná kukuřičná smotaná placka; ► typická v Mexiku; plní se sýrem, mletým masem, škvarky, atd.; př.: *comiendo tacos, llenos de mantera rancia*; př.: *los puestos de tacos de chorizo*; (2) (JižAm, Portor, Chil, Per, LaPla): podpatek; př.: *taco estilite* (jehlový podpatek); *con zapatos de taco altísimo*; (3) (Arg): hůl na polo; (4) hovor. (Ven): velmi schopná, obratná, dovedná osoba; expert, odborník; př.: ... *son verdaderos tacos en geografía*; (5) **echarse un ~** (Mex): mírně se nachladit; (RAE, PR, MM, BDE). • (6) adj., i subst. [Š: *pentimetre; currutaco*] (Kub; Portor): frajer, hejsek; frajerský, fešácký, švihácký, hejskovský; př.: *él recordó el modo en que había visto fumar a los tacos del billar del Arco, frente al Instituto*; (RR, MM, JD, BDE). • (7) (← keč.) (1) m. (Arg, Bol, Per): rohovník obecný *Ceratonia siliqua*; ► tzv. svatojánský chléb; strom 6-15 m vysoký; má řídkou korunu, střídavé kožovité listy podlouhlého oválného tvaru; tmavorůžové květy; plodem jsou lusky obsahující tvrdá semena; (8) ~ **de la reina** (Arg, Urug): lichořeřišnice větší *Tropaeolum majus*; ► popínavá rostlina; vysoká 4 m; má červenooranžové jemně vonící květy, chuť pikantní; okrasná rostlina, vhodná i ke konzumaci; (MS, DA) • (9) adj. (Kub, Portor): přirozený; hezký, pěkný; (10) m. (Kol: Riohacha): osobnost, význačný člověk; (11) adj. (Chil): břichatý, baculatý, tlustoučký; podsaditý; (12) m. (Chil, Mex): zatarasení, překážka; zácpa, ucpání; př.: ... *los taxis y otros vehículos no pueden circular por esas arterías, produciéndose los tacos con los consabidos problemas para choferes...*; (13) m. (StřAm, Portor): starost, znepokojení, strach; (14) **a todo le llaman cena, aunque sea un ~ con sal** (Mex): mnoho povyku pro nic; (15) **darse (un) ~** (Mex): foukat si, napařovat se, dělat se důležitým; př.: *se da mucho taco con su motocicleta*; (16) **meter los ~** (StřAm, Mex): nahnat strach, vyděsit, vylekat;

(AM, MM, BDE). • (17) m. (Arg): malý člověk; ► obvykle se používá deminutivum; př.: *un taquito de este tamaño*; (18) (Arg, Mex, Par, Urug): špalek, klín k podložení, zaklínování nábytku apod.; (19) (Kol): panák, sklenka alkoholu; (MM). • (20) (Am): masová paštika; (21) (Kub): maz v uších; křáp; křamp; (22) ~ **de chorizo** (Mex): placka s párkem; (23) **dar ~ a** (Mex): reprezentovat koho; (24) **darse un ~²** (Mex): zadovářet si; (25) **echar un ~** (Kub): vzít nohy na ramena; (JD). • (26) **hacer ~ algo/a alguien** (Mex): zabalit co do čeho; př.: *hicieron taco al bebe con una cobija*; (BDE).

tacoalero, viz: *tlacualero*; (MS).

tacón, m. (1) **echar un ~** (Kub): pádit, šlápnout na to, utíkat; př.: *echar un tacón de allí* (vypařit se odtamtud); (JD).

taconear, tr. (1) (Chil): naplnit, nacpat; (AM).

taconero, -ra, adj. (1) (Kub): zbabělý; (JD).

tacopaste, m. (1) (Mex): obecné jméno různých rostlin, které se používají proti zmijímu jedu; (2) rostlina *Aristolochya subdusa*; (MM).

tacotal, m. (← nah. *tlacotl*) (1) (Kost, Nik): husté houští, křoví, podrost; (2) (Hond): bažina, močál, bahniště; (RAE, JD). • (3) (Mex): plantáž rostlin *tacote*; (MS, DA).

tacotalpa, m. (1) (Hond): druh kohouta, který má kůži a krev téměř černou; (MM).

tacote, m. (← nah. *tlacotl* „prut“) (1) (Mex): tabák sivý (*Nicotiana glauca*); ► keř; vysoký až 6 m; má zelený stonek; oválné nebo kopinaté listy jsou jedovaté pro dobytek, ale užívané v lidové medicíně; květenství lata; žluté květy ve tvaru trumpet; tobolkovitý plod; (2) ~ **amarillo** (Mex): rostlina *Verbesina fastigiata*; (3) ~ **de flor** (Mex): keř *Montanoa arborescens*; ► vysoký až 3,5 m, stále zelený; má oválné ozubené listy; květenství lata; bílé vonné květy; (MS, DA, NET, MM). • (4) (Mex): viz též: *mariguana*; (5) obecné jméno pro různé druhy rostlin na severovýchodě Mexika a na pobřeží Tichého oceánu; (MM).

tacotillo, (tlacotillo), m. (1) (Mex, Salv): strom *Cordia cylindrostachya*; ► středně velký; málo rozvětvený; má oválné listy, bílé květy; plod je červená peckovice; (2) ~ **colorado** (Mex): druh rostliny *tacotillo*; (3) (Mex): nádor, tumor; (MS, DA.) • (4) (Mex): název pro různé rostliny na severovýchodě Mexika; (MM).

tacú, m. (1) (Bol): velký dřevěný hmoždíř, miska; (AM).

tacuacín, m. (← nah. *tlacuatzin*) (1) (StřAm, Mex): vačice; ► vačnatý savec středního nebo malého vzrůstu; vzhledem připomíná krysu či potkana; má končetiny s pěti prsty, zadní mají protilehlý palec; lysý chápatý ocas; je to noční a všežravý savec, který vytváří svá hnízda na stromech a jeho těhotenství trvá třináct dní; (RAE). • (2) (Mex, StřAm): vačice opossum *Didelphis marsupialis*; ► tělo dlouhé 50 cm; holý, šupinkovitý ocas má 40 cm; dospělá váží asi 1,5 kg; masožravec; žije nočním životem; zvláštní schopnost: předstírat mrtvého v případě nebezpečí; (3) ~ **de agua** (Guat): druh vačice; (4) **tlacuacín** ~ (Guat): druh vačice; ■ Var: *tacuachín*; *tacuasín*; *tacuazín*; *tlacuacín*; *tlacuatzín*; (MS). • (5) (StřAm, Mex): viz též: *zarigüeya*; (MM).

tacuaco, -ca, adj/subst. (1) (Chil): malý zavalitý (člověk); (2) (Chil): zvíře, které má velmi krátké nohy, i subst.; ► používá se o kuřatech; (RAE, MM). • (3) adj. (Chil): břichatý, tlustoučký; (4) **echar un ~** (Chil): mít nemanželský poměr; (MM, JD).

tacuacha, f. (1) (Mex): vačice; viz: *tacuache*; (JD, MS). • (2) (Kub): mazanost, prohnanost; (AM). • (3) **hacer la ~** (Mex): simulovat; (JD).

tacuache (tacuacha, f., tlacuache), m. (← nah.) (1) (Kub, Mex): vačice opossum *Didelphis marsupialis*; viz též: *tacuacín*; (2) (Kub): nekorektní čin; (3) (Kub, Mex): lež, klam; (4) **hacer la ~a** (Mex): předstírat, fingovat; (RAE, MS). • (5) (Kub): hmyzožravý jezevec, který žije ve skalách; *Solenodon cubanus*; (MM).

tacuachera, f. (1) (Mex): doupe, brloh, pelech vačic; (2) (Mex): skupinka malých vačic; (MS).

tacuachín, viz: *tacuacín*; (MS).

tacualero, viz: *tlacualero*; (MS).

tacuapí, m. (← guar.) (1) (Arg, Par): dutý nízký rákos *Merostachys argironema*; (MM).

tacuara, f. (← guar.) (1) (Arg, Bol, Chil, Par, Urug): lipnicovitá rostlina (*gramineae*), druh bambusu s dutým rákosem; ► dřevnatá, odolná, dorůstá výšky až 12 m; využívala se k výrobě rukojetí oštěpů; (RAE, MM). • (2) (Par, Bol, Urug, Arg): trsť rákosovitá; *Bambusa tacuara*; *Arundo donax*; ► druh amerického bambusu; dorůstá až do výšky 6 m; stéblo je duté a velké; tvoří husté porosty ve vlhkých oblastech Amazonky a Río de la Plata; př.: *más de una vez hubo necesidad de pescar, con*

tacuara, balde o soga caídos en el fondo del pozo; (RR, MM). • (3) (← guar.) (Bol, LaPlá): druh papouška; (4) (LaPlá): kapsář, zloděj využívající chvílky nepozornosti; (5) **quebrar la ~** (Bol): mutovat; ■ Var: *tacuará*; (MS). • (6) (Am): bambusová hůl; (JD).

tacuará, viz: *tacuara*; (MS).

tacuareal, m. (1) (Arg, Chil): místo s hojným výskytem bambusu; (RAE, MS). • (2) (Am): bambusové pole; (JD).

tacuarembó, m. (← guar.) (1) (Arg, Par, Urug): dlouhý tenký rákos *Chusquea ramosissima*; ► je pružný a pevný, používá se k různým rolnickým pracem; ■ Syn.: *tacuari*; (MM).

tacuari, m. (← guar.) (1) (Arg, Urug): viz: *tacuarembó*; (MM).

ta cuarita, f. (1) (Arg, LaPlá): střízlík zahradní *Troglodytes aedon*; ► hmyzožravý pták; 10 cm velký; má hnědorezavý hřbet, šedobílý břicho; žije v páru u země mezi křovinami; ■ Syn.: *arrocero, charrasca, cucarachero, curucucha, ratona, ratonera*; (2) (Par): druh rostliny; (MS, DA). • (3) (Arg): zpěvný pták *Troglodytes platensis*; ► má šedé peří, málo nápadný; (4) (Par): viz též: *tacuarembó*; (MM).

tacuasín, viz: *tacuacín*; (MS).

tacuazín, viz: *tacuacín*; (MS).

tacuche, m. (← tarasco) (1) hovor. (Guat, Mex): pánský oblek; (RAE). • (2) (Mex): svazek hadrů; (3) šaty, oblek; ► student. slang (4) nehodnotná věc; opovržením hodná osoba; (MM). • (5) (Mex): balík, ranec, raneček; (JD).

tacupé, m. (← guar.) (1) (Bol): v hornictví: hlína vložená do tavicí pece (jako u kovů); (2) (Bol): v hrnčířství: směs starých nadrcených keramických střepů smíchaná s jílem; (3) (Bol): druh lupů, který se objevuje dětem ve vlasech; (MS, DA).

tacuro, m. (1) (Ven): kelímek na hraní kostek; (AM).

tacurú, m. (← guar. *ita curú* „zrnitý kámen“) (1) (Arg, Bol, Urug, Par): druh černého mravence *Camponotus punctulatus*; ► typický pro oblast Chaca; (2) (svArg, Bol, Urug, Par): mravenišťe ► pevné, odolné hnízdo dosahující výšky až 2,5 m, které mravenci *tacurú* a termiti budují ze svých slin, exkrementů a jílovité půdy; př.: ... *lejos de su tierra y de los tacurús*; ■ Var: *tucurú*; (RAE, MS, MM, BDE). • (3) (Arg, Par): kopeček jílovité hlíny; ► v často zaplavovaných oblastech; (AM). • (4) (Arg, Par): bílý mravenec; (JD).

tacuruzal, m. (1) (Arg, LaPlá): místo osídlené mravenci *tacurú*; (MS).

tacha, f. (1) (Kanár, Granada, Am): přístroj, v němž se při výrobě cukru ve vzduchoprázdnu odpařuje melasový sirup předtím, než zkrystalizuje; (2) (Ven): pánev, nádoba či kotel, ve kterém se vaří melasa při výrobě cukru z cukrové třtiny; (RAE). • (3) (Ven): viz též: *tacho*; (AM). • (4) (Arg): viz též: *tachadura*; (MM). • (5) (Am): pánev, džber; (JD).

tachacual, m. (1) (Mex): chudé obydlí; chatrč; viz též: *jacal*; (AM).

tachador, m.(1) (Kost): automobilový vandal; ► člověk, který schválně ničí nátěr aut; buď je poškrábe, nebo pomaluje; př.: *no se ofenda, pero si el auto no queda a mi responsabilidad, no respondo por lo que le pueda ocurrir, porque por aquí hay muchos tachadores*; (RR).

tachar, tr., viz: *tachador*; (RR).

tache, m. [Š: *tachón*] (1) (Mex): škrt; (RAE). • (2) (Per): léčivá bobovitá rostlina; *Mirospermum pubescens* nebo *Mirospermum balsamum*; (3) balzám získaný z této rostliny; viz též.: *bálsamo del Perú*; (4) (Salv): rostlina z čeledi trubkovitých, *Tecoma stans*; (MM).

tachero, -ra, m/f.(1) (Am): osoba, která má na starost kotle; viz: *tacha*; (2) m. (Am): výrobce nebo opravář kovových nádob a kotlů; (RAE). • (3) [Š: *taxista*] (Arg; Urug): taxikář; př.: *bajo el grito jcarrizo es tachero, la ra, la ra, la ra! los choferes de taxis se fueron desconcentrando y abandonaron las calles de Palermo viejo*; (RR). • (4) (Am): dělník v cukrovaru; (5) klempíř; (JD).

tachigual, m. (← nah. *tlachihualli* „ruční práce“) (1) (Mex): krajka; lněná nebo bavlněná ozdoba; (AM, MM).

tacho, m. (1) (Am, kromě Per): pánev, nádoba či kotel, ve kterém se vaří melasa při výrobě třtinového cukru; (2) (Arg, Chil, Par, Urug): pánev, kovová nádoba s kulatým dnem; př.: *tacho al, de vacío* (tlakový hrnec); *tachos redondos de hierro* (železné plecháče); *un tacho para la basura*; ■ Syn.: *pava; monitora*; (3) (Arg, Chil, Urug, Par): plechová, mosazná či plastová nádoba, obal; ► neslouží na vaření pokrmu, pouze na ohřívání nebo uchovávání; (4) (Arg, Chil, Mex, Urug): nádoba používaná k ohřívání vody nebo k vaření; *kávová/čajová konvice*; (5) (Bol, Kol, Ekv, Per, Urug): koš na odpadky; (6) **irse al ~** (Arg, Bol, Par, Urug): *zkrachovat*, neuspět, nezdařit se; (7) (Bol,

Urug): zemřít, natáhnout bačkory; (RAE, AM, MM, JD). • (8) **echar a uno al** ~ (Arg): vyvést někoho z omylu, zbavit iluzí, zklamat; (9) **fundido como un** ~ (Chil): o někom, kdo neudrží korunu; všechno rozdá; (10) **pasar uno las penas del** ~ (Chil): mít velké trápení; (AM, MM, JD). • (11) (Arg, Par, Urug): mosazné umývadlo, lavor; př.: *el tacho para lavar la ropa*; (12) **mandarlo a uno al** ~ (Arg, Par, Urug): vzít někomu naději něčeho dosáhnout; (MM). • (13) (Portor): vědro, kbelík; př.: ... *bordeando la casa...en medio de yuyos y tachos viejos*; (14) ~ **de (la) basura** popelnice; př.: ... *lo abandona en una calle solitaria dentro de un tacho de basura...*; (BDE).

tacholear, intr. (1) (Am): pobít cvočky; upevnit připínáčky; (JD).

tachómetro, m. (1) (Arg): hodiny, hodinky; (AM).

tachón, m. (1) (Kub): sklad, záhyb, zášev; (RAE).

tachuela, f. hovor. (1) (Bol, Chil, Kub, Salv, Hond): trpaslík (osoba malého vzrůstu); • (2) (← *tacho*) (Kol, Kub, Ven): kovová miska, pánev, kastrol k ohřívání pokrmů; (3) (Kol, Ven, Mex) kovový nebo stříbrný zdobený pohár na vodu; (RAE, AM, MM, JD). • (4) **quedarse** ~ [Š: *quedar chico*] (Pan): být směšný; být horší; př.: *¡bravo!, adivinaste hermano; tío Conejo se queda tachuela a tu lado*; (RR). • (5) (Arg, Chil, Guat, Mex): obtloustlý, zavalitý člověk; (6) (Mex): protáhlá a otravná návštěva; (7) (Kub): připínáček; dlouhý ozdobný špendlík, který slouží na připnutí mantily; (MM).

tachuelo, m. (1) (Kol, Portor): název pro stromy a rostliny různých rodů a druhů; (MM).

tachurí, m. (← guar.) (1) (Arg, Par): hmyzožravý pták různých barev; (MM).

tafia, f. (← afr.) (1) (Arg, Bol, Dom, Urug): rum, třtinová pálenka; ► výraz se objevuje ve francouzštině, portugalštině a angličtině vždy ve spojitosti s životem kreolů na Antilách nebo v Guyaně; (AM, MM).

tafistes, m. pl. (1) (Nik): dlouhé hubené nohy; (RAE).

tafite, m. (1) (Mex): cvrnknutí; ■ Syn.: *garnucho*; (AM).

tagarnia, f. (1) (StřAm, Kol): nasycení, nácpaní jídlem; přejedení; (2) opilost, ožralost; (AM).

tagarniar, intr. (1) (Kol): hulákat, dělat kravál; (JD).

tagarnina, f. (1) (Guat, Kol, Mex): opice, ožralost, opilost; (2) (Mex): kožená tabatěrka; (AM, DA).

tagarnioso, -sa, adj. (1) (Kol): rozházený, neklidný, unáhlený; (AM).

tagarno, m. (1) (Mex): komisárek; (2) (Mex): kožený váček na tabák; (JD).

tagarote, adj/subst. (1) adj. (Kost): nenasytý, nedojedený; (2) (Kost, StřAm): prospěchářský (jde bez servítků za svým cílem); (RAE, AM). • (3) m. (1) (Kost; Guat, StřAm, Per: Arequipa): vychytralec; prospěchář; př.: *no sea tagarote porque el que va para el Fondo es este Ruco*; (RR, AM). • (4) (Kost, Per: Arequipa): velké zvíře (o osobě), osobnost; (5) (Mex): vodní pták, druh stěhovavé kachny; (MM). • (6) (Am): vyžírka, hamižník; (7) pl. (Per): autorita; (JD).

tagllo, m. (1) (Per): domorodý pluh; ■ Syn.: *taclla*; (AM).

tagua (tahua), f. (1) (Kol, Ekv): palma *Phytelephas macrocarpa*; ► s velmi krátkým kmenem a hustou korunou; endosperm semena této palmy je velmi odolný, nazývá se botanická slonovina a slouží k výrobě knoflíků, přívěšků a šperků, atd.; ■ Syn.: *cade, corozo, marfil vegetal, mococho, palma de marfil, yarina*; (2) (Kol, Ekv): semeno této palmy; ■ Syn.: *cade, corozo, marfil vegetal, mococho, palma de marfil, yarina*; (RAE, MM). • (3) (← map. *thahua* „určitý druh ptáka“) (Arg, Chil): vodní pták *Fulica chilensis* ► žije v lagunách; má tmavošedé nebo černé peří, žlutý zobák a karunkula; ■ Syn.: *gallareta*; ; př.: *merodeaba por allí tirando piedras a una tagua que nadaba en las aguas del río*; (4) **hacer ~s¹** (Chil): potopit se (ve vodě); skočit do vody; (5) **hacer ~s²** (Chil): házet žabky; ► házet plochými předměty o hladinu tak, aby se odrážely; (MS, DA, AM, JD, BDE). • (6) (Chil): vodní slípka; (7) **andar como** ~ motat se v opilosti; (JD).

taguapiral, m. (1) (Ven): místo osázené stromy *taguapire*; (MS).

taguapire, m. (← map.) (1) (Ven): luskový strom (*Pithecellobium unguis-cati*); ► korpulentní; má lusky červené barvy; uvnitř černá jedlá semena; (2) (Ven): výživný plod tohoto stromu; (MS, NET).

taguar, tr. (1) (Ekv): sbírat rostlinnou slonovinu *tagua*; ► získává se z palmy *Phytelephas macrocarpa*; (AM).

taguara, f. (1) (Ven): skromný kamenný nebo putovní krámk; (RAE). • (2) (Ven): hospoda, výčep; ► nízké cenové skupiny; (3) (Kol: Riohacha): sousto žvýkacího tabáku; (AM).

tagua-tagua, f. (1) (Portor): rostlina *Pasiflora foetida*; (MM).

taguató, m. (← guar.) (1) (Arg, Par): malý krahujec *Spizaetus ornatus*; ► vyskytuje se v Argentině a Paraguayi; (MM).

tagüero, m. (1) (Ekv): sběrač rostlinné slonoviny; ► ztuhlá tekutina ze semen slonovníku (druh palmy); př.: *por aquí han andado otros tagüeros*; (RR).

tagüita (tahuita), f. (1) (Chil): vodní pták *Gallinula melanops crassirostris*; ► menšího vzrůstu; barva olovnatá, vrch hlavy černý, křídla kaštanově hnědá s bílými skvrnami; krátký žlutozelený zobák; (2) **hacer ~s (tahuitas)** (Chil): potopit se (ve vodě); (3) **jugar a las ~s (tahuitas)** (Chil): dělat „žabky“; ► házet plochými kameny o hladinu tak, aby se odrážely; (MS, NET).

tahēno, -ña, adj. (1) (Chil): světle hnědý; (JD).

tahona (Tahona, tajona), f. (1) (Kub): africkokubánský buben; ► tvořený malým soudkem a kozí kůží; př.: *tocaban unos cajoncitos chiquitos y con tambores que se ponían entre las piernas; hubo tiros, puñaladas, jaladera, bronca de todos colores; las tahonas no se callaban*; (2) (Kub): afrokubánská taneční hudba; ► hrála se, když se bubnovalo na buben stejného jména; př.: *cuando yo nací, dice Nino, los congos apenas tocaban Tahona, pero de aquella tahona salieron los pasos de la conga ... todo lo nuestro viene de atrás*; (RR). • (3) (Ekv): dlouhá hůl, kterou používají cestovatelé zejm. při brázdění řek; (AM).

Tahona, f.: viz: *tahona*; (RR).

tahua, viz: *tagua*; (MS).

tahuita, viz: *tagüita*; (MS).

taiateli, m., pl. (← it. *tagliatelli*) (1) (LaPla): širší dlouhé nudle *tagliatelle*; (MS).

tailleur, m. (← fr.) (1) (Arg): kostým; (2) **traje ~**(Chil, Urug): oblek; (MS).

taima, f. (← *taimado*) [Š: *murria, emperramiento*] (1) (Chil): mrzutost, podrážděnost; nevlídnost, špatná nálada, smutek; (RAE, MM). • (2) umíněnost, paličatost, zatvrzelost; (MM).

taimado, -da, adj. (1) (Arg, Ekv): líný, zahálčivý; (AM). • (2) (Chil): nevlídný; paličatý; (JD).

taimame, m. (1) (Mex): želva; (JD).

taimarse, zvrat. (1) (Bol, Chil): dělat ze sebe chytráka; (2) (Bol, Chil): sklopit hlavu a s nikým nemluvit; (RAE). • (3) (Arg, Chil): být mrzutý, nevlídný; (MM). • (4) **el reloj se le ~ma** (Am): hodinky vám jdou podle plotu; (JD).

taimer, m. (← angl. *timer*) (1) (Kol): zapalování motoru; (MS). • (2) (Kub): rozdělovač u auta; (JD).

taimkiper, taimquíper, viz: *timekeeper*; (MS, MM).

taino, -na, (1) (Ekv): tmavě hnědý, kaštanový; (AM).

taíno, -na, adj/subst. (← arw.) (1) (Am → Š): příslušník ind. kmene patřícího do velké jazykové skupiny *arahuacos*; ► v době objevování Ameriky byli usídleni na ostrovech Hispaniola, Kuba a Puerto Rico; (2) adj.: patřící, vztahující se k *taínos*; (3) m.: jazyk těchto indiánů; ► v době objevování Ameriky se jím mluvilo na ostrovech Santo Domingo-Haití, Jamaica a Puerto Rico; z tohoto jazyka do španělštiny přešly první amerikanismy, které se později rozšířily po celém kontinentě; (RAE, MM).

taípa, (← port.) f. (1) (Urug): velký kůň, který se využívá při zavlažování rýže; (RAE).

taipiado, adj. (1) (US): (na)psaný na stroji; (MS).

taipiar, intr., viz: *tipear*; (MS).

taira, m. (1) (Hond): lasicovitý masožravý savec *León miquero*; ► s širokou plochou hlavou, hranatým čenichem a krátkými kulatými ušima; jeho oči jsou velké a krk prodloužený, tělo velmi pružné, úzké, končetiny krátké se silnými zahnutými vtažitelnými drápkami; srst je krátká, na hřbetě, tlapách a ocase černá, na hlavě světle šedá; leze po stromech, ale pohybuje se i po zemi; (RAE).

tairico, m. (1) (Ven): pták *Scaphidurus ater*; (MM).

taita, m. (1) (Antil): obvyklé oslovení pro černošské starce; (2) (Arg): člověk, který ovládá nějakou činnost spojenou s místním lidovým uměním; př.: *el taita del bandoneón*; (3) lid. (Arg, Urug): žvastoun, haštevec; hádavý člověk; (4) venk., i hovor. (Bol, Chil, Kol, Kub, Ekv, Hond): otče!; ► oslovení či volání dětí na otce nebo na osobu, která si zaslouží úctu; př.: *taita cura (pan farář)*; (RAE, AM). • (5) (Arg, Chil, Par, Bol, Ekv, Per, Ven): uctivé oslovení otce a osob, které si zaslouží respekt; př.: *el taita Dios; yo soy mapuche, taita; taita cura*; (6) vulg. (Arg): výtržník, rváč, provokatér; př.: *el taita del arrabal*; (7) (Ven): otec rodiny; (MM, BDE). • (8) (Am): dědeček, děda; (9) (Kol): hromotluk; (10) (Kub): starý negr; (11) ~ **amo** (Ekv): pán; (12) ~ **Dios, ~ Diosito** (Ekv): pámbíček; (JD).

taitabuico, m. (1) (Kub): smažené zelené platany rozmačkané s vepřovými škvarky; (AM).

Taitaco, m., viz: *Tío Taitaco*; (RR).

taitetú, m. (← guar.) (1) (Bol, Par): pekář, divoký kanec *Dicotyles torquatus*; (MM, JD).

taitiquito, m. (1) (Ekv): tatínek; (JD).

taitón, m. (1) (Kub): děda; (JD).

tajá, f. (1) (Antil): druh datla; (RAE). • (2) (Kub): šplhavý pták *Dicotyles torquatus*; (MM).

tajador, m. [Š: *sacapuntas*] (1) (Kost): ořezávátko; (RAE).

tajalán, -na, adj. (1) (Kub): líný, lenivý; příživnický; (AM).

tajaleo, m. (1) (Kub): bašta, jídlo; (2) chaos, zmatek, motanice; skandál; (AM).

tajalón, -na, m/f. (1) (Dom): vysoký, vyčouhlý mladík; dívka; (AM).

tajamaní, viz: *tejamanil*; (MS).

tajamanil, m. (1) viz: *tejamanil*; (MS). • (2) (Mex): dřevěná taška; (JD).

tajamar, m. (1) (Arg, Ekv, Par, Urug, Per): přehrada, nádrž, menší hráz; viz.: *jagüel*; (2) (Arg, Per): otevřený kanál snižující hladinu stoupající vody; (3) [Š: *malecón*] (Chil, Kost, Per, StřAm): molo, nábřeží; (RAE. AM).

tajarrazo, m., venk. (1) (Hond): dlouhý rovný řez mačetou; (RAE). • (2) (StřAm, Mex): říznutí, seknutí; zranění; (AM). • (3) (StřAm): škoda způsobená špatnými úmysly druhého; (MM).

tajarria, f. (1) (Kub, Portor): koňský postroj; (2) (Portor): kožený kabát; kabát s kožešinou podšívkou; viz: *pelliza*; (AM, MM).

tejadura, f. (1) (Arg, Chil, Par, Urug): dlouhá jizva po řezné ráně; ► na obličejí nebo jiné části těla; (MM).

tajear(se), tr/zvrat. (1) tr., vulg. (Arg, Urug, Per, Portor): říznout, proříznout; nařezat, nakrájet; př.: *tajear una sandía* (nakrájet meloun); (2) (Chil, LaPla): povrchově ale viditelně pořezat, rozřezat; př.: *recuerdo el graffiti de los trenes en Sydney y los asientos tajeados*; (3) zvrat. (Urug): o látce: nastříhat se, rozstříhnout, rozpárat látku a vytvořit stříh; (4) (Urug): pořezat se; (RAE, AM, MM, JD, BDE). • (5) tr/zvrat. (1) (Portor, Urug, Arg): říznout (se); zranit (se); ► sečnou zbraní nebo nějakým nástrojem; př.: *se cruzan de brazos ante la tiranía; no obstante, se tajean, se matan por nimiedades*; (RR).

tajibo, m. (← guar. *tayb*) (1) (Arg): viz: *lapacho*; ► objevuje se pouze ve vědecké literatuře; ortografie odpovídá portugalštině; ve španělštině by se mělo psát *tayib* nebo *tayí*; (MM).

t'ajjili, m. (1) (Bol): druh koláče, který pekař uplácá v dlaních; (MS).

t'ajjilita, f. (1) (Bol): facka; (MS).

t'ajjilitatar, tr. (1) (Bol): nafackovat (někomu); (MS).

tajo, m. (1) [Š: *cantera*] (Kost): kamenolom; př.: *cuando Eliseo minaba el tajo, la Cholita estaba ahí, con los brazos cruzados por la espalda, erguida, mirando a los picapedreros*; (2) (Hond): kukuřičná tortila naplněná masem, sýrem a chilli papričkami; ► jedná se o fonetickou variantu slova *taco*; př.: *urgía empezar a preparar los tajos rellenos que se repartían en la noche*; (RR). • (3) (Kol, Ven): cesta pro jezdce; (4) (Portor): slabý kůň; ► v závodech vyhrává náhodně nebo podvodným způsobem; (5) přenes., napálení, podfuk, klam; (6) (Dom): kus masa; (7) **no dar uno un** ~ (Portor): nepracovat, nemáknout; (AM). • (8) **es un** ~ (Ven): není na něj spolehnoutí; (JD).

tajón, m. (1) (Mex): jatka (pod širým nebem, bez střechy); vesnické řeznictví; (MM).

tajona, f. (1) viz: *tahona*; (RR). • (2) (Kub): lidový zpěv; viz též: *danzón*; (3) africký buben; tanec na rytmy těchto bubnů; (4) (Kost, Pan): koňský bič; (5) (Kost): toulavá žena; (AM). • (6) (Kub): hlučný večírek; (MM).

tajonear, intr. (1) (Kost): toulat se po ulicích; (AM).

tajoneo, m. (1) (Kub): neklid koně; (AM, JD).

tajonero, adj. (1) (Portor): o kohoutovi, který v zápase drží hlavu nízko a kýve s ní ze strany na stranu, aby zabránil protivníkovi v klovnutí; (AM).

tajurear, intr. (← *tahur*) (1) intr. (Portor): podvodně obchodovat; (AM).

tajureador, m. (1) (Portor): obchodník s nekalými úmysly; (MM, DA).

tajureo, m. (← *tahur*) (1) (Portor): lest, klam; (2) (Dom: Cíbao): pohyb, pohnutí; akce, čin; (AM).

tal, adj/adv. (1) ~ **por cual** (Kost, Salv): jeden za osmnáct a druhý bez dvou za dvacet; jeden lepší než druhý; stejní hajzlíci; (RAE). • (2) ~ **luego** [Š: *precisamente*] (Arg): přesně; právě; př.: *¡yo que lo creía tan caballero, tan decente, tan incapaz en la confianza que le habíamos dado, abusarse así, engañarnos de ese modo y usted, usted tal luego!*; (3) ~ **parece que**, viz: *parecer*; (4) ~ **que** [Š: *como; semejante a*] (Ekv, Arg a další): jako; podobně jako; př.: *la plata; la mardita plata se le enroscó en el corazón, tal que una equis rabo de hueso*; (5) **qué** ~ (Per): to je ale!; ► vyj. údiv,

překvapení; př.: *qué manera de darse, qué tal par de gallitos; va a pasar un buen tiempo antes de que se le componga esa cara; ¿por qué pelearon?*; (RR). • (6) adj. (Ekv): stejný; (JD).

tala, f. (1) (Chil): **spásání trávy**, pasení dobytka na místech těžko dostupných **pro sekání srpem**; viz též: *talar*; (RAE). • (2) ~ (-ita) (Portor): pole; políčko; **užitková zahrada**; **sad**; ► pozemek osázený drobným ovocem, či připravený na sázení; ► bývá blízko domu; př.: *antes se dividía mejor que ahora porque se encontraba el arroz y otros alimentos en las talas; eran muchas las cosas que no teníamos que comprar*; (RR, MM, JD). • (3) (Ven): sekera; (AM). • (4) **hecho** ~ (Kub): úplně na dně, vyčerpaný, zničený; (JD).

tala, m. (← kič. *tára*) (1) (Arg, Urug): druh stromu čeledi jilmovité (*Ulmaceae*); ► jeho dřevo je silné a bílé; kořen se používá k barvení; odvar z listů má léčivé účinky; (RAE). • (2) (← aim.) (Arg, Bol, Par, Urug): strom *Celtis spinosa*; ► vysoký až 10 m; má slabou kůru, poměrně hustou korunu, jednoduché kopinaté listy s pilovitými okraji; plodem je málo dužinatá žlutá peckovice, která po dozrání dostane oranžovou barvu; (MS, DA). • (3) (← aim. *tara*) (Arg, Bol, Par, Urug): mohutný strom se zeleným listovím, *Martensia tala*; ► má kvalitní bílé dřevo, které je typické pro oblast Río de la Plata a Bolívii; (MM).

talabartería, f. (1) (Am): kožedělná výroba; výroba koňských strojů, řemenů apod. pro koně a další tažná zvířata; (AM, MM).

talacha, f. (1) (Mex): dlouhá únavná a mechanická práce; (RAE). • (2) **hacer la** ~ (Mex: Jalisco): dělat čistku na policejním komisařství; (AM). • (3) (Mex): krumpáč; (MM). • (4) (← nah.) motyka; (BDE).

talache, m. (← *tlalacha*; *tlalli* „země“ + *hacha* „sekera“) (1) (Mex): viz: *talacho*; (AM).

talacho, m. (1) (Mex): druh motyky; (RAE). • (2) (Mex): druh špičáku, krumpáče; ► používá se na rýpání půdy; nemá tvar sekery ani motyky, připomíná krumpáč; velmi rozšířený v oblastech Jalisco, Michoacán, Aguascalientes, Zacatecas, Guanajato, Durango, Colima; (AM).

talado, m. (1) (Arg): vykácení, vymýcení lesa; (JD).

talaje, m. (1) (Chil, Mex): pasení dobytka na pastvinách, výběžích; (2) (Chil, Mex): cena, která se platí za pasení dobytka; (RAE, MM). • (3) m. (← nah.) (StřAm, Mex, Hon): štěnice (hmyz); ■ Var: *tlalaje*; (MS, JD). • (4) (Arg, Chil): pastvina, místo určené na pasení dobytka; ■ Syn.: *potrero*; (AM). • (5) (StřAm, Mex): roztoč parazitující na prasatech; připomíná klišť; *Ornithodoros talaje*;

talajote, viz: *talayote*; (MS).

talamatoya, f. (1) (Mex): divoká kočka s protáhlým tělem; *Felis eyra*; (2) viz též: *leoncillo*, *Felis yaguarundi*; ■ Syn.: *eyrá*; (MM).

talamoco, -ca, subst/adj. (1) (Ekv): albín; albínský; (AM, JD).

talanquera, f. (1) (Kub): venkovská vrata se závorou v ohradě; (RAE). • (2) (Kub): vstupní branka; ► branka ve vnějším oplocení haciendy, či domu; př.: *con esa operación, la Nganga está cerca, a la par está lejos, detrás de una talanquera*; (3) (Ekv): stupínek sloužící jako postel; př.: *vide a la cabecera e la talanquerita e la vieja una calavera*; (RR). • (4) (Portor): mezi milovníky kohoutích zápasů: viz též: *banqueta*, *palanqueta*; (5) (Ekv: Esmeraldas): viz též: *tangán*; (AM). • (6) (Kol, Ven): rákosová stěna; (MM). • (7) (Kub): vrata v ohradě; (JD).

talanquero, m.; (1) (Kub): vrátný; hlídač vstupu; ► výraz, který byl používán pro hlídače hlavně na třtinových plantážích za otrokářského období; př.: *los negros desempeñaban otros cargos en el ingenio: guardieros o talanqueros que se situaban en las entradas de fincas e ingenios, carreteros, fogoneros, braceros, boyeros*; (RR).

talar, m. (1) (Arg): oblast s trávou, ke které se nedá dostat srpem, proto se nechává, aby ji dobytek spásal; (RAE). • (2) (Arg, Urug): místo osázené stromy *tala*; (MS).

talar, tr. (1) (Portor): založit zahradu, sad; osázet stromy; (AM). • (2) (Arg): prostřihávat stromy; (JD).

talayote, m. (← nah. *tlalli* „země, půda“ + *ayotli* „tykev, dýně“) (1) (Mex): druh jedlé tykve; plod některých rostlin čeledi klejichovité *Asclepiadaceae*; (RAE). • (2) (Mex): rostlina *Cynanchum racemosum*; ► trvalka; má vejčité kopinaté listy; květenství hrozen; stonky obsahují mléčnou tekutinu; (3) (Mex): měchýřky (folikuly) těchto rostlin, které se jí vařeně; (4) pl. (Mex): varle; ■ Var: *talajote*; *talyote*; *tlalajote*; *tlalayote*; *tlalayotle*; (MS, NET, MM, JD). • (5) (Mex): označení pro různé rostliny z čeledi klejichovitých; *Asclepiadaceae*; (MM).

talayotillo, m. (1) (Mex): rostlina *Cynanchum racemosum*; ► trvalka; má vejčité kopinaté listy; květenství hrozen; stonky obsahují mléčnou tekutinu; (MS, NET).

talcacahuate, viz: *taltacahuate*; (MS).

talcacao, m. (← nah.) (1) (Kost): rostlina *Capparis frondosa*; ► vysoká 5-10 m; kmen má v průměru jen 15 cm; hladká kůra je tmavě zelená nebo hnědá; hladké, velké silné listy mají velmi dlouhý řapík; květy jsou bílé; plod tvarem podobný avokádu má uvnitř velká černá semena; kořen voní jako kakao; (MS, NET). • (2) (Kost): léčivá rostlina; *Tribulus maximus*; ► kořeny voní po kakau; (MM).

talcalyote, m. (← nah.) (1) (Mex): druh savce; (2) (Mex): druh rostliny; (3) (Mex): vychytralý, mazaný člověk; ■ Var: *talcoyote*; *tlalcoyote*; (MS).

talchocote, m. (← nah. *tlaxocotl* „kyselá půda“) (1) (Hon): kamenec, alunit; (2) (Hon, Mex, Nik): strom; ► má kyselý plod, který je pro své adstringentní účinky používán v lidové medicíně; (MM).

talco, m. (1) **estar hecho** ~¹ (Kub): nemít ani floka; (2) **estar hecho** ~² (Kub): nemít ani páru o čem; př.: *estoy hecho talco en matemáticas*; (JD)

talcoyote, m. (1) viz: *talcalyote*; (MS). • (2) (Mex: Querétaro, Zacatecas): malý kojot; ► savec z rodu *Canis*; (AM).

talega, f., pl. (1) (Kub): koule, varlata; (JD).

talegazo, m. (1) [Š: *golpe*; *trifulca*] (Guat): rána; rvačka; př.: *¡bueno señores, agárrense que ahorita comienzan los talegazos!*; (RR).

talego, m. (1) (Kub): lapák, basa, kriminál; (JD). • (2) (Kol): papírová nebo igelitová taška; (3) ~ **de dormir** spací pytel; (BDE).

talegón, -na, adj. (1) (Mex: Guanajato): slabý, nevýrazný, nevalný; (AM). • (2) (Kol): blbý; (JD).

talepate, m. [Š: *chinche*] (1) (Salv): štěnice, polokřídlý hmyz (*hemiptera*); (RAE).

talerazo, m. (1) (LaPla): švihnutí bičem, rána bičem (vyrobený ze silného lana a z dřevěné rukojeti ze stromu *tala*); (MS, JD).

talero, -ra, adj/subst. (1) m. (Arg, Bol, Chile, Par, Urug): krátký silný jezdecký bič s tvrdým dřevěným držadlem a krátkým pruhem; ► **nosí se zavěšený na zápěstí**; (RAE, MM). • (2) (Arg, Chil): jakékoliv zvíře, které se živí tím, co najde; (3) (LaPla): klacek ze dřeva stromu *tala*; (4) **paloma ~ra** (Arg): holub, který se živí převážně plody stromu *tala*; (MS).

talete, m. (← nah. *tlalli*, „půda, země“ + *etl*, „fazole“) (1) (Salv, Hond): druh černé nebo tmavofialové fazole, která se sází současně s kukuřicí; (RAE).

talguate, m. (1) (Salv): povadlý ženský prs; (RAE). • (2) (← nah.) (Hond, Mex): vyzáblá část těla; (3) (Hond, Mex): ženské poprsí větších rozměrů nebo povadlé; (4) (Guat): lalok u hovězího dobytka; (5) (Guat): v širším slova smyslu: povadlá kůže (u lidí); (MS).

talguatoso, -sa, adj/subst. (← nah. *taluatl*, „nerv; šlacha; kůže“) (1) adj. (Hond): měkký, zvadlý, ochablý; ► o lidských částech těla, zejména svalech a tkáních; (RAE). • (2) adj. (Hond, Mex, LaPla): osoba nebo zvíře s ochablými svaly; (3) (Hond, Mex, LaPla): žena s povadlým poprsím; (4) (Guat): lalok u hovězího dobytka; (5) (Guat): v širším slova smyslu, povadlá kůže (u lidí); (MS).

talguatudo, adj/subst. (1) (Guat, Hond, Mex), viz: *talguatoso*; (MS). • (2) (Guat): o měkké, ochablé svalovině; (AM).

talgüén, m. (1) (Chil): keř s výrazně barevným dřevem; *Talguenea costata*; (MM).

talchocote, m. (← nah. *tlaxocote*, „drát“) (1) (Hond): druh stromu čeledi hořkoňovitých (*simarubaceae*); ► z kůry se vyrábí lék proti horečce; (RAE).

talchocote, m. (← nah.) (1) (Hond, Mex, Nik): strom *Simarouba glauca*; ► až 25 m vysoký; má složité listy, žluté květy; plodem je černá peckovice podobná olivě; různé využití v tradiční medicíně; (2) (Hond): kamenec; (MS, DA). • (3) (← nah. *tlaxocotl* „kyselá půda“) (Hon, Mex, Nic): strom s kyselým plodem, který je pro své adstringentní účinky používán v lidové medicíně; (MM).

talía, f. (1) (Salv): označení pro různé hvězdčovitě rostliny; ► mají tmavě zelené květy, kterým se přisuzují léčivé vlastnosti; (MM).

talícuna, f. (← asi keč.) (1) (Chil): korýš *Inacus mitis*; ► podobá se rakovi, proto je také nazýván *jaiba talícuna*; (MM).

talilla, f. (1) (LaPla): keř *Crinodendron tucumanum*; ► stálezelený; vysoký 10-30 m; ohrožený druh; oválné listy s pilovitými okraji; bílé květy; plodem je tobolka; ■ Syn.: *quebrachillo*, *granadillo*; (MS, NET).

talín, m. (1) (Hond): kožené pouzdro na střelné zbraně nebo mačety; (2) m., venk. (Hond): ženský opasek; (RAE).

talínera, f. (1) (Hond): ženský opasek; (RAE).

talíngo, m. (1) (Pan): černoč, negr; ► podle černého ptáka *Crotophaga*; (AM).

talisayo, adj. (1) (Kub, Ven): o kohoutovi, který má černé peří na prsou a žluté na křídlech a krku; (AM).

taliste, m. (← nah.) (1) (Mex): tvrdé ovoce; (2) (Guat, Mex): obecně nějaká tvrdá a odolná věc; (MS).
 • (3) (Guat, Mex): zmrzlé ovoce na stromě; (4) (svMex): planá bobovitá rostlina *Willardia Mexicana*; (MM).

talistillo, m. (1) (Guat, Hond, Mex): viz: *taliste*; (MS).

talistique, m. (1) (Guat, Hond, Mex): viz: *taliste*; (MS).

talita, f. (1) (LaPla): plod stromu *tala*; ► málo dužinatá peckovice žluté barvy, která po dozrání zoranžoví; (MS, DA).

talizardo, -da, adj. (1) (Dom): v odstínu zabarvení hrabavých ptáků; (AM).

talla, f. (1) (Arg, Chil, Par): povídání, klábosení, tlachání; kachna; (2) (StřAm): lež, klam, podvod; hovadina, pitomina; (3) (Dom): karetní hra *monte*; (4) (Kol): nářez, nakládačka, výprask; (5) **echar** ~ (Chil): naparovat se, vytahovat se; (6) **echar** ~s (Chil): vyprávět smyšlené věci; lhát; prášit; (AM, MM, JD). • (7) pl. (Kub): řemínky; př.: *tallas para niños*; (JD).

tallada, f. (1) (Mex): tření, mnutí; (2) (Mex): naštvání; (RAE). • (3) [Š: *discurso; conversación*] (Ekv aj.): rozhovor; konverzace; př.: *cuando creí que me iba a soltar un tiro me soltó esta copla: las mujeres y los gatos son de la misma opinión, que rompen todos los platos por cazar algún ratón; hubiera seguido adelante la tallada; pero el sol apretaba de firme y proseguí mi camino*; (RR).

tallado, -da, adj. (1) (Kub): vyřešený, vyřízený; př.: *un asunto tallado*; (JD).

tallador, m. (1) [Š: *sostén; sujetador*] (Kost): podprsenka; př.: *necesito arreglar ese condenado tallador, pues me queda muy apretado*; (RAE, RR). • (2) ~ (**tayador**): dealer; krupiér; ► člověk, který rozdává karty, výhry atd.; př.: *¿qué quedó de aquel jailaife que en el juego del amor decía siempre: mucha efe, me tengo pa tayador*; (RR). • (3) (Arg, Guat, Mex, Per): o někom, kdo při karetních hrách snímá; (MM). • (4) (Arg): hráč držící bank; (JD).

tallar(se), tr/intr/zvrat. (1) tr. (Mex): třit, mnout; (2) (Mex): obtěžovat; (3) intr. (Kub, Chil): mluvit o láskách; (4) (Kub): snažit se někoho přesvědčit, aby udělal určitou laskavost; (5) zvrat. (Mex): tvrdě pracovat; (RAE, AM). • (6) ~ (**tayar**) intr. [Š: *charlar; conversar*] (Par, Arg; Kub, Chil): povídat si; konverzovat; př.: *bromeaban y tallaban, entre una copa y otra, hasta la medianoche*; (7) intr. (Kost; Kol): tlačit; napnout, upnout; ► o oblečení, botách, obrazně i o čase; př.: *volvía a sus lares la Teresilla Navas, con el pelo teñido y el vestido tallado*; (8) ~ (**la**) tr/intr. [Š: *predominar; imponerse*] (Arg; Urug): převážit; prosadit se; převládat; př.: *viejo smoking de los tiempos en que yo tan bien tallaba cuanto papusa garaba en tu solapa lloró*; viz též: *tallador*; (9) intr. [Š: *actuar; participar*] (Arg): jednat; zasáhnout; účastnit se; př.: *los otros vigilaban, listos para tallar si el juego no era limpio*; (RR). • (10) tr. (Kol): otravovat, vyrušovat; zbit koho, nařezat komu; (11) ~le a una mujer (Chil): dvořit se, nadbíhat, namlouvat si; milovat se; (AM, MM, JD). • (12) tr. (Kub): prozkoumat; zjistit; vyřídít věc; špehovat; sehnat; př.: *tallar un asiento*; zpracovat lidi; klofnout, sbalit děvče; (JD).

talle, m. (1) (Chil, Guat): dámská spodní košilka; živůtek; (2) a medio ~ (Dom): nedodělaný; (3) tener uno ~ (Portor): mít hroší kůži; (AM). • (4) (Kub): rande; (5) me hizo un ~ (Kub): hučel do mě; četl mi levity; dělal do mne, namlouval si mě; (JD).

taller, m. (1) ~ de costura (Kub): krejčovství; (JD).

tallero, -ra, adj. hovor. (1) (Chil): mazaný, vyčůraný; (RAE). • (2) (Chil): prolhaný; (AM).

talleta, f. (1) (Arg, Bol): druh *alfajoru*; (AM).

tallo, m. [Š: *cardo santo*] (1) (Chil): druh bodláku; ► chlupatá a košatá rostlina s čtvercovým stonkem, dorůstá do výšky 40 cm, kvete žlutě, má ostnité listy, šupinaté hlavičky; šťáva získaná z bodláku má narkotické a čistící účinky; ► konzumuje se jako zelenina; (2) (Kol): druh zelí, bruselská kapusta; ► košťál může dorůst až jednoho metru, má více odnoží; (RAE, MM).

tallón, m. (1) (Kol): modřina; (2) podlitina, škrábnutí; (AM). • (3) dar un ~ circular a una cosa (Mex): otáčet čím; (JD).

talludo, -da, adj. (1) (StřAm, Mex): kožnatý, kožovitý; odolný; (2) o starém, ale zachovalém a energickém člověku; o odolných, pevných předmětech; (3) o něčem, co se obtížně loupe; (MM).

tallullo, m. (1) (Kub): těsto z kukuřičné mouky obalené v listech kukuřičného klasu; (2) hovor., přenes. (Kub): zmatek, změť; viz.: *chivo*; (RAE, AM). • (3) (← šp. *hallullo*) (Kub): těsto

z kukuřičné mouky s vepřovým masem, *tomate* a *ají* zabalené a uvařené v platanových listech; ■ Syn.: *tayuyo*; (AM, MM). • (4) *tamal*; (JD).

talmecca, f. (← nah.) (1) (Kost): speciální uzda pro těžko ovladatelná jízdní zvířata; (MS, DA).

talmotocle, m. (1) (Mex): veverka; ► běžně se vyskytuje v oblasti Michoacánu; (MM).

talnete, m. (← nah. *tlalliconetl*, *tlalli*, „země, půda“ + *conetl*, „potomek, dítě, mládě“) (1) (Salv, Hond): divoká včela, která buduje své hnízdo pod zemí; (RAE).

talonado, **-da**, adj/subst. (1) adj. (Am): útržkový; př.: *libro talonado* (útržkový blok); (2) f. pobodnutí koně patou; (JD).

taloneada, f. (1) hovor. (Salv, Hond) dlouhá cesta; (RAE).

talonear, tr/intr. (1) tr. (Arg, Bol, Chil, Ekv, Mex, Urug, Pan, JižAm): pobízet koně ostruhami při zahájení jízdy; (2) (Salv): zblízka někoho sledovat; (3) intr. (Chil): zsalutovat sražením podpatků; (4) (Ekv, Mex): pracovat (na něčem); (5) intr., vulg. (Ekv, Mex): provozovat pouliční prostituci; (RAE). • (6) (Arg, Chil, Ekv, Guat, Pan, Per, Urug, Ven): kopat patou; (AM). • (7) ~ **los ijares** pobodnout koně do slabin; (JD).

talonera, f. (1) (Chil, Guat, Per): kožený díl, který se dává na paty bot, slouží k zajištění ostruh; (2) (Chil, Guat, Hond): kožená část boty v oblasti paty, která zabraňuje vyklouznutí nohy při chůzi; (RAE, AM). • (3) (Arg): zadní část boty zpevňující nohu; ► z kůže; dává se zevnitř do paty obuvi; př.: *calzó un par de alpargatas viejas sin talonera*; (RR, MM). • (4) (Kol): pata (boty); (AM). • (5) (Am): kožený náševek na podpatku; (6) (Kol): podpatek; (JD).

talpetate, m. (← nah. *tlalli*, „země, půda“ + *petlatl*, „rohož, rohožka“) (1) (Salv, Hond): vápenatá a písčité zemina využívaná k dláždění cest; (RAE). • (2) (Guat, Hond): vrstva zeminy z podpovrchové půdy; ► tvořená žlutou hlínou a jemným pískem; využívá se k dláždění silnic; (MS, MM). • (3) (Mex): ■ Var.: *tepetate*; (AM).

talpetatoso, **-sa**, adj. (1) (Salv, Hond): vápenatá (o půdě); (RAE). • (2) (Guat): půda v níž převažuje *talpetate*; (MS).

talpuja, f. (← nah. *tlalli*, „půda, zemina, hlína“ + *puxani*, „měkký, podajný“) (1) (Salv, Hond): pórovitá půda špinavě bílé barvy; (RAE). • (2) (Guat): hlína, která se používá ke zpevnění silnic; (AM).

talqueza, f. (← nah.) (1) (Kost, Mex, StřAm): řebříček obecný *Achillea millefolium*; ► tráva až 50 cm vysoká; maličké kvítky tvoří pupátka; v tradiční medicíně se odvar z této rostliny užívá proti kašli, zaživačím potížím a krvácení; také používán k zastřešení chýší; ■ Var: *talquezal*; *tlalquequezal*; *tlalquequetzal*; *tlalqueza*; *tlalquezal*; (MS).

talquezal, m. (1) viz: *talqueza*; (MS). • (2) (Kost, Hond, Mex, Salv): lipnicovitá rostlina *Paspalum virgatus*; používá se k zastřešování venkovských obydlí; (MM).

talquina, f. (1) (Chil): zrada, klam; (AM).

taltacahuatal, m. (1) (Mex): místo, kde se pěstuje podzemnice olejná; (MS).

taltacahuate, m. (← nah.) (1) (Mex): podzemnice olejná; ■ Var: *talcacahuate*; *tlalcacahuate*; (MS).

taltusa, f., viz: *taltuza*; (MS).

taltusero, **-ra**, adj/subst. (1) adj. (Mex): týkající se hlodavce *taltuza*; (2) m. (Mex): nora hlodavce *taltuza*; (MS).

taltuza, f. (← nah. *tlalli*, půda, zemina, hlína + *tozan*, „krtek“) (1) (Kost, Salv, Guat, Hond, Nik): druh hlodavce; ► o velikosti 16 až 18 cm; s tmavorezavou srstí; žije v podzemních tunelech, které si sám hloubí; v jeho ústní dutině se nacházejí dvě kapsy sloužící k přenosu potravy; (RAE). • (2) (Kost, StřAm): hlodavec *Macrogeomys heterodus*; ■ Var: *taltusa*; (MS, DA). • (3) (StřAm): obecné označení pro různé živočišné druhy hlodavců; (*Geomys heterodus*); ► žijí pod zemí; mají velikost myši; ■ Syn.: *topo*, *tuza*; (MM).

talud, m. (1) (Urug): nejlevnější místo na sportovním stadionu; ► sedadla se nacházejí za brankou a na úrovni hřiště; (RR).

taludín, m. (1) (Guat): druh kajmana; (RAE).

talvez, adv. [Š: *quizá*] (1) (Am): snad, možná; (RAE).

talyote, viz: *talayote*; (MS).

tamagá(s), m. (1) (StřAm): velmi jedovatá středoamerická zmijs; (RAE).

tamagasero, **-ra**, adj. (← nah. *tamagaz*), (Hond): obšírně, rozvláčně se vyjadřující; (RAE).

tamal, m. (← nah. *tamalli*); (1) (StřAm, Mex, Per, Ven, svArg, Bol, Kol, Kub, Chil, Ekv, US): pirožek z kukuřičné mouky; ► zabalený v banánovém nebo kukuřičném listu a vařený na páře nebo pečený

v troubě; známý pokrm v celé Americe; způsob přípravy se může významně lišit, existuje několik druhů podle náplně a podle přísad; do náplně se přidává slepičí nebo vepřové maso, vařená vejce, mandle, olivy, rozinky, atd.; (2) přenes. (StřAm, Kub, Mex, Per): zmatek, intrika, machinace, pleticha, úskok; **podvodný obchod; melouch**; (3) (Salv, Nik): zloděj, lupič; (RAE, AM, MM). • (4) [Š: *pie; zapato*] lid. (Guat): noha; bota; př.: *el agente Bá encontró un fajo de billetes dentro de una de las botas vanqueras de Roberto; –te rugen los tamales–le dijo, y le dio el dinero al Comisario, quien comenzó a contarlo*; (5) **como un** ~ [Š: *hinchado*] (Kost): napuchlý; oteklý; př.: *al despertarme tenía la pierna medio vuelta y como un tamal*; (RR, AM, MM). • (6) (Chil, Mex): ranec, **balík, neforemné** zavazadlo; (7) (Kub, Mex,): vnější ženské pohlavní orgány; (8) (Per): vařené vepřové maso prodávané na ulici; (9) ~ **asado** (Kost): druh kukuřičného moučnicku; (10) ~ **de elote; ~de cazuela; ~ pisque** (Kub, Mex, StřAm): různé druhy *tamal*; (11) **al que nace (nació) pa(ra) ~, del cielo le caen las hojas** (Mex): být synem Štěstěny; (12) **cuando al pobre le va mal, ni presa le halla al** ~ (Mex): mít peníze neznamená štěstí, ovšem nemít je, je pro člověka dost velké neštěstí; (13) **estar una cosa hecha un** ~ (Mex): být tlustý a špatně vybírat oblečení (nesedí a nevynikne); **být špatně zabalený, zavinutý**; (14) **estar uno hecho un** ~ (Mex): chodit neupravený, zanedbaný (účes, oblečení); (15) **hacer de chivo los ~es** (Guat, Mex): podvádět, **napálit, dělat podfuky**; (16) **hacer (armar)** ~ (Chil): uspořádat balíček karet, aby mohly být rozdány; (17) **hacer un** ~ (Kub, Mex): připravit lest nebo trik; (18) **más son las hojas que los ~es** (Kub, Mex): mnoho povyku pro nic; (19) **traza de ~ mal atado** (Bol): baculatý člověk; (20) **ya se acabaron los indios que tiraban con ~es** (Mex): už dávno pečení holubi z nebe nepadají; ■ Var: *tamalli; tamar; tamare; tlamalli*; (MS, AM, MM). • (21) **amasar un** ~ (Am): kout pikle; (22) **está hecho un** ~ (Mex): je to celé rozházené; (JD).

tamalada, f. (1) (Ekv, Salv, Mex): setkání osob za účelem požívání speciality *tamal*; ► druh pirožku z kukuřičné mouky zabalený v banánovém nebo kukuřičném listu; (RAE). • (2) (Mex): požívání pirožků na svačinu (popř. v některých oblastech na oběd); (MS).

tamalayote, m. (1) (Mex): dýně; (JD).

tamaleada, f. (1) (Salv, Hond): pokrm složený z více druhů *tamales*, viz: *tamalada*; (2) (Hond, Mex): setkání osob za účelem požívání *tamales*, viz též: *tamalada*; (RAE). • (3) (Arg, Mex, StřAm): menu (obědové) s **různými *tamales*** jako hlavním chodem; (4) (Mex): požívání nebo připravování pirožků *tamales*; (5) (Mex, StřAm): pirožková párty; (MS, MM).

tamalearse, tr/intr. (1) intr., i tr. (StřAm, Salv, Mex, Nik): jíst *tamales*; (2) intr., i tr. (Hond, Mex, Nik): připravovat pirožky *tamales*, viz též: *tamalada*; (3) intr. (Hond): tajně se shromáždit za účelem přípravy nějakého činu; (RAE, MS, MM). • (4) intr. (Mex, Nik): osáhat (sexuálně obtěžovat) nějakou ženu; (5) (Bol): potají plánovat něco, co poškodí někoho jiného; (MS, DA, MM). • (6) (Mex): hladit, hýčkat; (7) **ohmatávat, sahat na**; př.: *tamalearse un niño*; (8) **zvrat. (Am): najíst se tamalú**; (JD).

tamaleo, m. (1) (Mex): příprava pirožků *tamales*; (MS).

tamalera, f. (1) (Bol): šátek **nebo obinadlo**; ► obvazuje se jí při nějaké bolesti obličeje (př. bolest zubů); (2) (Mex): skupina **pomlouvačných lidí**; (3) **andar de** ~ (Bol): chodit s ovázaných obličejem; (MS, AM). • (4) (Mex): **parta lidí**; (JD).

tamalería, f. (1) (Mex): místo, kde se prodávají pirožky *tamales*, viz též: *tamalada*; (RAE). • (2) (Mex): místo kde se vyrábějí *tamales*; (MS).

tamalero, -ra, m/f. (1) (Arg, StřAm, Mex): osoba, která vyrábí nebo prodává pirožky *tamales*, viz: *tamalada*; (RAE, MM). • (2) (Chil): vykuk; ► ten, kdo vymýšlí něco, aby mohl poškodit jiného (ve hře); (3) (Chil): milovník pirožků *tamales*; (4) (Chil, Mex): podvodník; (5) (Bol): neohrabaný a zanedbaný člověk; (6) **salir (en una empresa) como ~ras de Oajaca** (Mex): dopadnout špatně; neuspět při nějaké práci; (MS).

tamalito, m. (1) (Mex): moučnick z kukuřice; (MS).

tamalli, viz: *tamal*; (MS).

tamalote, m. (1) (Mex): druh rostliny; (MS).

tamanco, viz: *tamango*; (MS).

tamanduá, m. (← guar. *tamandu'á*) (1) (Par, Urug, Arg): mravenečník *Tamandua tetradactyla*; ► **kromě vědecké literatury výraz používají pouze bilingvní obyvatelé, kteří hovoří jazykem guaraní**; (RAE, DA, MM).

tamandúa, m. (← guar.) (výchBol, svArg): mravenečník *Tamandua tetradactyla*; (DA).

tamango, m. (1) (Arg, Par, Urug): obuv; (2) hovor. (Arg, Urug, Chil, Par): opotřebovaná, zkroucená obuv; (3) arch. (← afr.) (Arg, Par, Urug, Chil): venkovská obuv ze surové kůže obrácené naruby, z pláště pneumatiky nebo z místních látek; (RAE, MM). • (4) (Arg): pevná obuv; (5) (Chil, Arg, Par, Urug): obuv nízké kvality; stará a zdeformovaná obuv; (6) (Bol): treпка, domácí obuv; (7) (Chil): batole; ■ Var.: *tamanco*, *tamangudo*, *tamanguso*; (MS, MM). • (8) (← port. *tamanco*) (LaPla, Chil): látka, kterou si černoši *bichocos* omotávali chodidla k zmírnění bolesti při chůzi; ► vlivem brazilských černochoů se význam rozšířil na všechnu obuv nízké kvality; (AM). • (9) (Arg, Chil): sandál, kožená bota; onuce; (10) (Arg, Chil): kluk; (JD).

tamangudo, -da, adj/subst. (1) m/f., aspekt., arch. (Urug): člověk, který nosí příliš velké boty; (RAE). • (2) m., viz: *tamango*; (MS).

tamanguso, viz: *tamango*; (MS).

tamar, viz: *tamal*; (MS).

tamare, viz: *tamal*; (MS).

tamarindo, m. [Š: *policía de tráfico*] (1) (Mex): dopravní policista, *policajt*, *fizl*; (2) hovor. (Salv): zloděj; (RAE, JD). • (3) (Antil): tamarind; ► okrasný strom, který se podobá stejně nazývanému orientálnímu stromu *Tamarindus occidentalis*, (MM).

tamarugal, m. (1) (Chil): místo, kde roste *tamarugo*; (RAE).

tamarugo, m. (1) (Chil): strom *Prosopis juliflora*; ► z čeledi motýlokřídých (*papilionaceae*), druh rohovníku, který roste v pampě; viz též: *Algarrobo*; (RAE, MM).

tamaulipecas, m., pl. (1) (Mex): indiáni, kteří žili na území dnešního státu Tamaulipas; (MM).

tamba, f. (1) (Ekv): pruh látky, o který se domorodý tkadlec při tkaní opírá pasem; (RAE). • (2) (Ekv): sukně indiánů; viz též: *anaco*; (AM, MM).

tambache (tambachi, tambacho), m. (← tarasco *tambache*, „košík ze silných stonků“) (1) (Salv, Mex): balík, žok; př.: *iban de día al campo y llevaban un buen tambale de comida*; (2) hovor. (Salv): zadek, zadnice, hýždě; (3) (Mex): hromada, kupa; (RAE, BDE). • (← coca) (4) (Mex): zavazadlo; balík prádla, velký ranec oblečení; ■ Syn.: *quimil*; (5) (Mex): velmi tlustá žena; (6) (Mex): podvodný obchod, zrada; (7) **hacer ~o** (Mex): získat majetek, dosáhnout bohatství; (MS, AM).

tambachi, viz: *tambache*; (MS).

tambacho, viz: *tambache*; (MS).

tambalisa, f. (1) (Kub): bobovitá rostlina *Sophora tomentosa*; ► má chlupaté listy a žluté květy; (RAE, DA).

tambán, m. (1) (Ekv): palma; ► získává se z ní speciální vosk; (MM).

tambar, tr. (1) (Kol, Ekv): hltat, polykat; (AM).

tambarría, f. [Š: *jolgorio, parranda*] (1) (Kol, Ekv, Hond, Nik, StřAm, Per): mejdan, oslava; hýření, orgie; ► v Peru se vztahuje výhradně k černošským oslavám; (2) (Nik): špatná výchova dětí; (RAE, AM). • (3) (Kol): soustavné trápení, šikanování někoho; (AM). • (4) (Chil): špeluňka; (5) (Kol): sekýrování; (JD).

tambembe, m. (1) (Chil): zedeček, zadek, zadnice; (RAE).

tambera, f. (1) (Mex): mladá kráva, tele (označení užívané mezi rančery; (2) (Arg, Chil): dojná kráva; (3) (LaPla): manželka nebo partnerka majitele zájezdního penzionu; (MS).

tambería, f. (1) (Arg): archeologické trosky malých osídlení; (MS).

tambero, -ra, adj/subst. (1) m., i f. (Arg, Urug): dojný dobytek; př.: *ganado tambero*; (2) adj. (StřAm): přídavné jméno ke slovu *tambo*; patříci k dobytčí mléčné farmě; (3) m. (StřAm): majitel zájezdního hostince, penzionu; (4) i adj. (Arg, Chil, Par, Urug): majitel dojnic, který se věnuje prodeji mléka; mlékař; chovatel dojného dobytka; (5) (Arg, Chil, Par, Urug): člověk pracující v zájezdním hostinci nebo penzionu; (6) (Per): označení pro černocho který se rád účastní schůzí zvaných *tambo*; (7) (LaPla): zvíře z dojírny; (8) (LaPla): klidná, líná osoba; (9) m/f. (StřAm): osoba pověřená chodem dobytčí mléčné farmy; (RAE, MS, AM, JD). • (10) (Arg, Chil, Parag, Urug): osoba pracující v *tambo*; (MM). • (11) (Am): hospodský, hostinský; př.: ... 19 *abogados*, ... 35 *fotógrafos*, 29 *policías*, 63 *tamberos*, 3 *talabarteros* ...; (JD, BDE).

también, adv. (1) (Chil, Arg): vždyť, jo; však také (ne); ► vyj. výčitku či znechucenost; př.: *todavía que uno hace el favor de contarles un cuento, se regodean; jno cuento nada, también!*; (RR). • (2) (Ekv): asi; (3) ~ **no** (Mex): taky ne; (JD).

tambo, m. (← keč. *tampu* „zastavení na cestách“) (1) (Arg, Urug, Par): dobytčí mléčná farma; př.: ... *leche en polvo, queso y manteca, productos que a los tambos les reporta menores precios que la*

leche fluida...; (2) (Arg): selský dvůr s různou zemědělskou činností (česání a zpracování oliv, kávy, mléčná farma, atd.); (3) (Salv, Mex): plechový sud, barel; př.: ... *por mal manejo de desechos peligrosos. La empresa dejó en el lugar miles de tambos sin cuidado alguno por el medio ambiente*; (4) lid. (Mex): vězení, lapák; př.: ... *hasta que los consignó la autoridad y en el tambo ...*; (5) (Per): malý venkovský obchod; (RAE, BDE). • (6) (Hond; Salv): cisterna; ► kovový barel na převoz tekutých látek, např. mléka; př.: *cuando tío Margarito entraba cantando en la cocina a las seis de la mañana, después de haber terminado el ordeño y despachado los tambos de leche a Tegucigalpa, ...*; (7) (Ekv: Esmeraldas): mačeta bez ostří; část mačety; př.: *las mujeres peladoras que se dedicaban a la dura tarea de sacar la corteza de las pepas con machetes y tambos*; (RR, AM). • (8) (Arg, Bol, Chil, Ekv, Kol, Per, Ven): penzion, hostinec, ubytovna; (9) (Arg, Par, Urug): kravín; (10) (Kol): osamělý statek sloužící jako penzion; (11) (Chil): penzion s nádvořím pro povozníky a jejich karavany; (12) lunf. (Arg, Chil, Per): nevěstinec, bordel; viz: *chingana*; (13) (Par): kůl; ► silný hladký sloup k uvazování koní, dobytka; (14) (Ekv): čepel mačety; (15) (Per): shromáždění černochů v rámci nezřízené zábavy; (16) arch. (Am): hostinec; ► postavený u starých cest Inků; pro poskytnutí ubytování cestujícím a *chasquis*; (17) arch. (Bol, Kol, Ekv, Per, Ven: Trujillo): hostinec a penzion u cesty, zájezdní hostinec s ubytováním; (v koloniálním období); ► v Peru se jedná o ohradu, která je rozdělená na sekce, aby cestující mohli přenocovat s mulami; (18) (Chil): starý hřbitov indiánů; (19) (Per): chudý vesnický obchůdek; (20) (Ven): přístřešek, kde se zavěšují listy tabáku; (21) (Ven): improvizovaně postavený přístřešek nebo bouda; (22) (LaPla): městská mlékárna; (23) (LaPla): maloprodejna mléka; (24) ~ *de tíos* (Per): neuspořádaná a hlučná schůze; (25) *del timbo al* ~ (Kol, Kub, Ven): odněkud někam; sem a tam; *od čerta k ďáblu*; (MS, AM, MM). • (26) arch. (Am): přístřešek pro zvířata povozníků a mezkařů, kteří byli ubytováni v inckých tábořištích; (MS, AM, MM). • (27) (Par): viz též: *palenque, bramadero*; (AM).

tambocha, f. (1) (Kol): velmi jedovatý červenohlavý mravenec; ► seskupují se do kolonií; př.: *¡tambochas! ... tratábase de la invasión de hormigas carnívoras, que nacen quién sabe dónde y al venir el invierno emigran para dormir, barriendo el monte en leguas y leguas ...*; (RAE, MM, BDE). • (2) (Kol): kolonie mravenců *tambocha*; napadají vše živé; (MM).

tambolear, intr. (1) (Am): vrávorat, potáčet se, kolísat; (JD).

tambor, m. (1) (Arg, Urug): barel, válec, bomba (plynová); (2) (Kub): ryba *Sphoeroides spengleri*; ► z řádu srostločelistných (*ostraciontidae*); nafukuje se nabíráním vzduchu jícnem; je známo více druhů; (3) (Mex): rošt postele, na který se dává matrace; *drátěnka, drátěná matrace*; (RAE, JD). • (4) (Kub): kalhoty otroků; hrubé plátno; ► plátno, ze kterého se tyto kalhoty vyráběly; hrubé a silné; př.: *cuando pasaba algún tiempo y ... la ropa de los esclavos se gastaba, le daban a los hombres una ... tela gruesa y buena para el campo, tambor, que eran los pantalones con bolsillos grandes, lonilla y un gorro de lana para el frío*; (5) (Ven): shromáždění; večírek; ► kde se tancuje do rytmu bubnů; př.: *su pensamiento se complace en las malicias que ha compuesto para el tambor de San Juan*; (6) (Chil, Par; Kub, Mex, Bol, Arg aj.): oválná nádoba používaná na převoz tekutin; př.: *por esa razón, a todos los tambores que se iban enviando al frente de batalla se le agregaba una dosis de permanganato; en el vertedero de Renca ... permanecen transitoriamente 39 tambores de monomeroestireno (residuo de acetona) ...*; (RR, BDE). • (7) (Kub, Mex, Arg, Urug): velký mosazný soudek, bečka; (8) (Kub, Mex): tkanina z juty, podobná pytlovině; (9) (Ekv): placka, koláč, sladký jukový *tamal*; (10) ~ *de coca* (Bol, Per): balík s listy koky o váze 50 liber; ► gramáž 50 liber slouží jako váhová míra při prodeji koky; ve vnitrozemí Peru je tato míra taktéž známa, ale s gramáží 25 liber; (AM, MM). • (11) (Kub, Portor): železná deska, která pokrývá kužely lisu; (MM).

tambora, f. [Š: *tapacubos*] (1) (Kub): kryt kola u auta; (RAE). • (2) (Kub): podvod; lež, kec, kachna; klep, pomluva; (3) *hacer la ~ de lado* (Mex): dělat podfuky; (AM, JD).

tamborero, -ra, m/f. (1) (Hond): hráč na buben, i adj.; (RAE).

tamboril, m. (1) (Kub, Portor): viz: *tamborín*; ryba *Tetrodon levigatus*; ► na suchu sebou hází; (RR, MM).

tamborín (tamboril), m. (1) lid. (Ekv): jistá ryba s objemným břichem; př.: *¿y por qué decías que te llamabas Tamborín?; porque así me dicen en el pueblo, por lo pipón que soy y lo que me parezco al pescao barrigudo que se llama tamborín*; (RR).

tamborista, m/f. (1) (Hond): hráč na buben; (RAE).

tamborito, m. (1) (Pan): lidový tanec se sborovým ženským zpěvem; (RAE, AM).

tambos reales, m., pl. (1) (Per): zájezdní hostince pro cestující; (MM).

tambre, m. (1) (Kol): přehrada, splav; hráz, jez; ► na řekách; využívá se k zavlažování, zalévání a jiným účelům; (RAE, MM).

tambú, m. (← guar.) (1) (Arg): larva v kokosových palmách a bambusech; ► vesničané je konzumují smažené; (AM, MM).

tamegua, f. (1) (Guat, Mex, Salv): první pletí kukuřičných polí *milpias*, polí a plantáží; (AM, MM).

tameguar, tr. (1) (StřAm, Mex): vyplet *milpas* nebo jiné oseté pole v době, kdy rostliny začínají růst; (MM).

tameme, m. (← nah. *tlamama*, „naložit, naplnit“) (1) (Hond, Mex): indiánský nosič doprovázející cestovatele; (RAE). • (2) (Salv): nosič zavazadel; ► výraz se používal mimo jiné v Chile a Perú k označení indiánů, kteří nosili břemena španělských cestovatelů a dobyvatelů; (MM).

tamilleo, m. (1) (Bol): proces odstranění cizopasného mechu z kmene koky; (AM, MM).

tamiñico, m. (1) (Am): kolibříček; (JD).

tamo, m.; (1) (Ekv, Kol, Arg): strniště; zbytek stébel; ► část stébel, která zůstane na poli po sklizni kukuřice a jiných osiv; př.: *vio a sus hijos ¡los cholos!, revolcaban en el tamo, con el perro negro*; (RR, MM). • (2) (Ekv): sláma; (JD).

tampa, f. (← keč.) (1) (sevArg): zacuchané vlasy; př.: *tener el cabello hecho tampa*; (2) (Arg): něco zamotané, neuspořádané; (3) (Arg): chuchvalec nití (vláken); (MS, MM, JD).

tampado, -da, adj. (1) (Arg): zapletené, zamotané (o vlasech); (MS).

tampala, f. (1) (Arg): dívka s rozčuchanými vlasy; (MS).

tampar, tr. (1) (sevArg): zaplést, rozčuchat; *zamotat, zkomplikovat (situaci)*; (MS, MM).

tamposo, -sa, adj. (1) (Arg): zmatený, zamotaný, *zašmodrchaný, zkomplikovaný*; (MS, MM, JD).

tampudo, -da, adj. (1) (Arg): mající sklon zaplést se; (MS).

tamuga, f. (1) (Kost, Salv): zákusek ve tvaru dvou komolých kuželů z tmavého, nerafinovaného cukru; *achiote, banánů, atd., zabalených v kukuřičném listu*; (2) (Kost): tlust'oučká osoba; (3) (Ekv): balík s pašovanými drogami; (4) (Hond): zákusek ze čtyř vrstev tmavého cukru *panela*; (RAE, MM). • (5) (StřAm, Pan): tlumok, vak, ranec, balík; síť; (MM).

tamulador, m. (1) (Mex): palička hmoždíře; (MS).

tamular, tr. (← nah.) (1) (Mex): *roztlouct*, rozdrtit chilli papričku a ostatní ingredience; (2) (Mex): *mačkat*, vymačkat; *tlačit, tisknout*; (MS, JD).

tamunango, m. (← afr.) (1) (Ven): černošský tanec typický pro slavnosti Sv. Antonína; (MS).

tan, adv. (1) lid. [Š: *tanto*] (Mex): tolik; ► pokud je následováno slovesem; př.: *tan la quiso, que se pasó el resto de sus años aplastado en un equipal, mirando el camino por donde se la habían llevado al camposanto*; (2) [Š: *bien*] (Ekv): dobře; př.: *señorá deme una mucha / cuando al cholo tan le diste / cuanti más al general*; (3) [Š: *también*] (Ekv): také; př.: *de gana tan habrás encontrado ese libro para estar así loco*; (4) **hacer los primeros ~es** (Guat): rozehrát se; dělat první krůčky; ► zejm. o dětech; př.: *las bombas voladoras eran colocadas por muchachones que hacían sus primeros tanes en los morteros*; (5) **que ~** [Š: *que estás, está tan*, atd.] (Guat): že jsem, jsi, tak atd.; ► pojí se s adjektivem; př.: *¿qué hay de nuevo que tan contento?*; (6) **~ luego** [Š: *justamente; precisamente*] (Par; Urug): právě; zrovna; př.: *¡Gutiérrez se acababa de casar y tan luego a él le tocaba la suerte!*; (7) **sí que ~** (Guat): kolik!; jak moc!; viz též: *sí*; (8) viz: *tano, -na; tan-tan, tantanes*; (RR). • (9) **al ran con ~** (Portor): v hotovosti; viz: *rancontán*; (10) **ir uno ~ con ~** (Portor): dávat si dobrý pozor; (11) **llevar un ~ con ~** (Portor): být taktní; (12) **~ con ~** (Portor): týž, tentýž; (13) (Kol: Riohacha): hotově; (14) **~ ~ como ~ ~** (Portor): (stejně tak) důležitý; (AM). • (15) **de tan + adj + que/como + v.** (Am): proč, protože ... tak ...; př.: *se rió, más para enseñar sus grandes, redondos dientes blancos que parecían postizos encima de la encía rosada, de tan parejos que eran; parecía que había dormido, de tan arrugado como estaba su traje*; viz též: *qué tanto*; (BDE).

tana, f. (1) (Mex): kabelka z palmového listí; (AM).

tanaca, f. (1) (Bol): otrhaná špinavá žena; šmudla; (AM, JD).

tanagra, f. (1) (Mex): druh vrabcovitých ptáků; ► má pestré zbarvení; (MM).

tanamé, m. (1) (Kol): druh ebenovitého stromu *Diospiros inconstans*; ► má velmi ceněné dřevo; (MM).

tánape, m. (← angl. *turnip*) (1) (US): řepa; (MS).

tanatada, f. (1) (Mex, Nik): to, co se vejde do brašny *tanate*; ■ Var: *tenatada*; (MS).

tanate, m. (← nah. *tanatli*) (1) (Mex, StřAm): balík, ranec, žok; **měch**; (2) (Hond, Mex, StřAm): mošna, vak, brašna; ► vyrobená z kůže nebo palmového listí; (3) m., pl., vulg. (Mex): varlata; (4) **alzar un** ~ (Kost): vzniknout velký problém, obtíže, zmatek; (5) **cargar alguien con los ~s**, hovor. (Mex, StřAm): **táhnout po svých**, sbalit si svých pár švestek; (RAE, MS, MM, JD). • (6) pl. (StřAm): harampádí; (7) (Mex): kožená brašna používaná při rýžování zlata; (8) (Mex): šourek; (9) **a ~s los montones** (Guat): hojnost, dostatek; hojně; ■ Var: *tenate*; (MS).

tanateada, f. (← nah. *tanatli*) (1) (Salv): bubnování; (2) hovor. (Hond): vítězství; (RAE).

tanatear, tr. (1) (Salv): osahávat, ohmatávat; (RAE). • (2) (Mex, StřAm): nést v brašnách; (3) (StřAm): balit; ■ Var: *tenatear*; (MS).

tanateo, m. (1) (Mex): nošení něčeho v brašně *tanate*; ■ Var: *tenateo*; (MS).

tanatero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Mex, Nik): přídavné jméno k *tanate*; (2) m. (Mex): horník, který přenáší v kožených rancích (*tanates*) drobné kousky kovů; (3) m. (Mex): brašnář; ■ Var: *tenatero*; (MS).

tanay, m. (1) (Per): podupávání, tancování; ► jen v některých oblastech; (AM).

tancal, m. (1) (Kol): dvoupříd'ová malá loďka; ► zejména slouží pro ženy k přeplavení řek; (AM).

tancar, tr., hovor., venk. (1) (Salv, Hond): zastavit krvácení; (RAE).

tancar, m. (← keč.) (1) (Bol): *duranta Duranta armata*; ► stále zelený strom nebo keř; někdy trnitý; listy vstříčné nebo v přeslenech jsou celokrajné nebo zubaté; květy modré, levandulové nebo bílé; plodem je peckovice; (MS, NET).

tancarial, m. (1) (Bol): místo s hojným výskytem keře *tancar*; (MS).

tancasangre, m., hovor., venk. (1) (Hond): dlouhý nůž se třemi zářezy na čepeli, které zabraňují unikání krve z rány; (RAE).

tancazo, m. (1) (Chil): vojenské povstání tankových jednotek; př.: *-¿qué hiciste el 29 de Junio? -no sé, señor. -pal tancazo, huevón*; (RR).

tancolote, m. (1) (Mex): košík k přepravě zboží; (AM).

tanda, f. (← keč. *tanta* „schůzka; řada; stádo, houf“) (1) (Kub, Chil, Guat, Mex, Per, Portor, Ven): divadelní představení; (2) (Guat, Pan, Per, Portor): filmové (nebo divadelní představení); (3) ~ **corrida** (Portor): souvislé představení, bez přestávky; (RAE, AM). • (4) (Kost): pitka trvající několik dní; (RR). • (5) (Arg): zlozvyk; př.: *has agarrado la tanda de dormir vestido; agarró la tanda de beber* (naučil se pít); (AM, JD). • (6) arch. (Am): skupiny indiánů, které se střídaly při vykonávání úkolů, které jim uložily držitelé encomiendy; (7) člověk nebo zvíře pracující ve skupině; (8) směna (pracovní); ► při kolektivní pracovní činnosti; (9) práce vykonávaná na směně; (10) (Kub, Chil, Mex, Per, Portor, Ven): jakékoli představení, program; (11) (Chil): divadelní představení lehčího žánru; př.: *zarzuela, fraška; atd.*; (MM). • (12) (Chil): výprask nářez; (JD).

tandariola, f. (1) (Mex): hluk, rámus, randál; (AM).

tanden, m. (← ang. *tandem*) (1) (Am): kolo pro dvě osoby; ► ma dvě sedátka umístěná za sebou; dva páry pedálů; (2) (Arg., málo užív.): kočár tažený dvěma koňmi za sebou; (MM).

tandeo, m. (1) (Chil): zábava; (JD).

tandero, -ra, m/f. (1) (Mex): osoba, která má zálibu v divadelních představeních; (2) m. (Kost): člověk, který často pije; (RAE).

tandista, m/f. (1) (Mex): milovník divadelních představení; (RAE).

tanela, f. (← nah.) (1) (Kost): těstoviny z listového těsta s medem; (MS).

tanés, m, pl. (1) **hacer** ~ (Guat): dělat první krůčky; (AM).

tanga, m/f. (1) m. (← tupí): plavky tanga; (RAE). • (2) f. (Kol): druh vodního ptáka (*Eudocimus* spp., *Plegadis* spp.); ► obývá bažiny, pláže a savany blízko řeky Magdalena; má šedou barvu, načervenalé oči, dlouhý tenký zobák; př.: *trataba de ensartar el caviar con tenedor y caminaba como una tanga con las zapatillas de charol*; (RR). • (3) f. (Kol): výprask, nářez, nakládačka; (AM).

tanglear, tr. (← keč. *tancallay* „zamotat“) (1) (Hond, Kol): zpozdit, oddálit (časově); (2) (Hond, Kol): splést (př. záležitost); (MS, AM).

tangán, m. (← kič) (1) (Ekv): čtverhranná deska zavěšená na stropě; ► slouží k ukládání potravin, vytahuje se a stahuje se pomocí lana; (RAE).

tangana (tángana), f. (1) (Kub, Portor, Ven): prudká diskuse; (RAE). • (2) (Per: Loreto, Huánuco): dlouhé veslo pro pohánění malých říčních plavidel; př.: *de pie, el práctico Nieves ladea la tangana a derecha e izquierda*; (MS, AM, BDE). • (3) (Kub): randál, kravál; př.: *formar la tángana* (dělat kravál); (JD).

tanganazo, m.(1) [Š: *puñetazo*] (Kub; Kol, Ven): rána pěští; př.: *¡cógela, cógela y dale un tanganazo que se va!; ... fiesta que acababa a tanganazo limpio ...*; (RR, BDE). • (2) (Per): rána dlouhým veslem *tangana*; (MS). • (3) (Kol, Ekv, Ven): rána klackem; (4) (Kol, Portor): pořádné napítí, loknutí (alkoholu); (AM, MM). • (5) **echarse un ~** (Am): pořádně si loknout, přihnout si; (JD).

tanganear, intr/tr. (1) intr. (Per): veslovat; (MS). • (2) tr., i intr. (Ven): nařezat, natlouct komu; (3) intr. natřásat se, nakrucovat se; viz: *tongonearse*; (AM, MM).

tanganero, m. (1) (Per): veslař; ► ten kdo ovládá veslo *tangana* nebo ho má na starost; (MS). • (2) (Am): lenoch, pobuda; (JD).

tángano, -na, adj/subst. (1) (Mex): nízký; statný, pevný; (2) m. (Mex): suchá větev; (JD).

tangará, m. (← guar.) (1) (Arg, Par): pták, *Tanagra bonaerensis*; (MM).

tangente, adj. (1) **no te vayas por la ~** (Kub): drž se věci, tématu; (JD).

tanglefoot, m. (← angl. *tanglefoot*) (1) (Chil): mucholapka; (MS).

tango, m. (1) **dar ~ a alguien** (Salv): neupřímně někoho chválit, podněcovat; (RAE). • (2) (Arg): standardní tanec tango; ► vznikl v Buenos Aires na začátku 20. století; tančí se na melodickou hudbu se synkopami; od r. 1915 je populární v různých amerických a evropských zemích; (3) (Kub, Chil): podřadný druh tance; (4) (Hond): domorodý hudební nástroj; podobný marimbě; ► buben z dutého kmene potažený kůží; (5) (Kol): rulička tabáku; viz též: *andullo*; ► krájí se na kousky a žvýká; (6) **del tingo al ~ y del ~ al tingo** (Kol, Portor): posílat, chodit od čerta k ďáblu, od Herodesa k Pilátovi; (AM, MM). • (7) (Am): slova, text k tangu; (MM). • (8) (Kol): žvanec tabáku; (JD).

tango, -ga, adj. (1) (Mex: Zacatecas): oplácáný, buclatý; břichatý, tlustoučký; (MM, JD). • (2) (Arg): červený; (JD).

tanguarniz, m. (1) (Mex): sklenka alkoholu; napítí se alkoholu; (AM).

tanguear(se), tr/intr/zvrat. (1) zvrat., hovor. (Kub): předstírat nevědomost, úmyslně přehlédnout, dělat zmateného; (RAE). • (2) intr. (Ekv): vrávorat; (3) (Kol, Antil, Arg, Par, Urug): tančit nebo zpívat tango; (4) tr. (Kol): smotávat tabák do ruliček *tangos*; (AM, BDE).

tanguería, f. (1) (LaPla): tančírna, noční podnik s představeními tanga; (BDE).

tanguero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Arg): tangový; př.: *en el rubro tanguero* (pokud jde o tango); (2) **un rato ~** (Chil): chvíle melancholické nálady; (JD). • (3) i subst. (LaPla): milovník tanga; př.: *... la esquina de Balcarce e Independencia, presente en el corazón de todo tanguero*; (BDE).

tanguista, f. (1) (Am): tanečník, -ice tanga; (JD).

tánica, f.(1) [Š: *botella*] (Guat): láhev; př.: *entonces nos fuimos a la barra y pedimos una tánica de Bacardí*; (RR).

taniche, m. (1) (Mex: Zacatecas): nuzný, chudobný krámek; (AM).

taninole, m. (1) (Mex): pokrm ze sladkých brambor (*Batata edulis*) nebo z dýní (s mlékem); ► vaří se nebo opéká; (AM).

tanjarina, f. (1) (Urug): druh mandarinky; ► menší, plošší druh se snadno loupatelnou slupkou a velmi sladkou dužinou; (RAE).

tano, -na, adj/subst. (← *napolitano*) (1) (Arg, Urug, LaPla): talijánský, italský; Ital, -ka, Taliján, -ka; př.: *porque este país está fundamentalmente hecho de tanos y gallegos*; viz též: *bachicha, bachiche, cachupín, coño, gachupín, gallego, turco*; (RAE, JD, BDE). • (2) despekt. (Arg; Urug): neapolský; italský přistěhovalec; ► přistěhovalec pocházející z dolní části Itálie; Neapolec, v širším slova smyslu Ital; př.: *primero el neorrealismo italiano, donde los tanos gritan como en la feria franca*; (RR, AM). • (3) despekt., vulg. (Arg, Urug): o chudém a nevzdělaném Italovi; (MM).

tanque,¹ m. (1) (Arg, Kub, Salv, Urug): nádrž; ► na pohonné hmoty u auta; (2) lid. (Kub): vězení; (3) (Mex): plavecký bazén; (RAE). • (4) (Portor): bahnitý povrch; vrstva bláta; př.: *los caminos casi intransitables, siempre llenos de tanques*; (RR). • (5) (Am): nádrž, rybník; (MM).

tanque,² m. (← angl. *tank* „tank“) (1) (Am): tank; (2) **buque--¹** cisternová loď určená k převozu vody; (3) **buque--²** cisternová loď určená k převozu ropy; (MM). • (4) (Kub): tlust'och, bečka, sud sádla; př.: *parece un tanque*; (JD). • (5) ~ **australiano** (LaPla): nádrž na vodu na zalévání; (BDE).

tanquete, m. (1) (Kub): tloušťík; (JD).

tanta, f. (← keč.; ← aim. *tanta* „kukuřičný chléb“) (1) (Bol): oblečení na hadry (staré, zničené); (MS). • (2) (Bol, Per): kukuřičný chléb; ► z *quinua*, z *cañahua*, atd.; (AM).

tantadora, f. (1) (Bol): obchodní zástupkyně; ► žena, která má na starosti získat klienty pro toho, kdo chce prodávat ve velkém; př.: *recurría a unas especialistas llamadas tantadoras, quienes con*

inimitable habilidad atraían compradoras en una forma bastante parecida a la que usa la gallina para reunir a sus pollos; (RR).

tan-tan (tantan, tantán), m., i **adv. (1) m.** (Ekv): pravidelný hluk; ► způsobený bicím nástrojem, nějakým strojem apod.; př.: *es tu ritmo de tantanes tamboreros que golpean en tus lomas interiores; en cada casa sonaba el pulso del día con el tan-tan de los telares; (RR).* • **(2) adv. (Kol):** na zádech, naznak; (AM).

tantan(es), m. (pl.): viz: *tan-tan*; (RR).

tantas, adv. **(1)** (StřAm): stejně; (AM).

tantasguascas, m. **(1)** (Kol): velmi šikovní obratný člověk; (AM).

tantasmuelas, adj. **(1)** (Kol): obávaný, obtížný; (AM).

tanteada, f. **(1)** (Mex): podvod, oklamání; ničemnost; (RAE). • **(2)** (Am): zkoumání, ohledávání, odhadování; hmatání, tápání; **(3)** (Mex): zkoumání lidského nitra; (MM, JD).

tanteado, -da, adj. **(1)** (Mex): rozdávačný, nelakomý; štědrý; (AM).

tantear(se), tr/zvrat. **(1)** tr. (Mex): podvést, obelhat, ošálit; **(2)** zvrat. (Mex): vysmívat se někomu; napálit koho; (RAE, AM). • **(3)** tr. (StřAm, Mex, JižAm): odhadovat, propočítat něco (cenu, kvalitu apod.); **(4)** někoho/něco prověřit, vyzkoušet; **(5)** (Hon, Mex): číhat, špehovat; (MM).

tantito, adv., i adj.; **(1)** [Š: *un poco*] adv. (Mex, Pan): trochu; př.: *estaban encantadas de salir a pasear, sin exigencias, para tostarse un poco, vacilar tantito, siestar, en un ambiente distinto; si al menos hubiéramos traído tantito pulque, no importaría...; espérate tantito;* **(2) ni ~** [Š: *en absoluto*] (Mex): naprosto; vůbec ne; př.: *si Pedro le hubiera pedido a Tita huir con él, ella no lo hubiera pensado ni tantito, pero él no lo hizo, sino que montando rápidamente en la bicicleta se fue pedaleando de rabia;* **(3) ~, -ta**, [Š: *tanto*] adj. (Chil): tolik; takový; př.: *tantita alegría, que nunca habían tenido;* (RR, BDE). • **(4) oiga aquí ~** (Mex: Guanajato): pojď sem na moment; (AM). • **(5) por ~** (Am): skoro; (JD). • **(6) peor ~** (Mex): ještě horší; př.: *si se va, malo, pero si se queda, peor tantito;* (BDE).

tanto, adv. **(1) ¿qué ~?** [Š: *¿cuánto?*] (Mex): kolik?; (RAE). • **(2) cada ~** [Š: *a cada momento*] (Kol, Par, Urug, Arg): každou chvíli; stále; co chvíli; př.: *sin embargo una vez en cada tanto tu voluntad se mezcla con la mía;* **(3) de ~ en ~** [Š: *de vez en cuando*] (Par; Arg): občas; jednou za čas; př.: *restos de vehículos y osamentas de animales aparecían de tanto en tanto;* **(4) en ~ que** [Š: *por lo contrario*] (Arg): naopak; naproti tomu; př.: *porque muchas veces había sentido esa sensación sobre la nuca, pero era simplemente molesta o desagradable; en tanto que en aquel momento sintió algo distinto;* **(5) qué ~** [Š: *hasta qué punto*] (Mex): jak dalece; př.: *bueno, quién sabe qué tanto la afectó, pues la pobre, con los años, fue perdiendo la razón;* (RR). • **(6) viz též: qué;** (BDE).

tantoso, adj/subst. **(1) adj.** (Bol): roztrhaný, otrhaný; **(2) m.** (Bol): trhan, otrhanec; (MS).

tapa, f. **(1)** (Kost): to nejlepší, maximální; vrchol; př.: *el equipo de Alajuela es la tapa;* **(2)** (Kost): silná dřevěná polena, která se při výrobě dřevěného uhlí vkládají nadříví, aby se zabránilo mísení s hlinou; **(3)** [Š: *palabrota*] (Guat): sprosté slovo; **(4) ~s** f., pl. [Š: *traseo*] (Kost): hýždě; **(5)** (← nah.) (Salv, Hond): nerafinovaný cukr; **(6)** (Hond, Mex): durman obecný; viz: *floripondio*; ► bylina čeledi lilkovitě (*Solanaceae*); ► s rozvětvenými stonky o velikosti 40 až 60 cm, velkými širokými zubatými listy, velkými bílými květy s jedním korunním plátkem ve tvaru trychtýře a trnitým plodem velikosti ořechu; semínka velikosti konopného semene; rostlina vydává silný pach; kouřením suchých listů s tabákem se léčí astma; listy a semínka se používají jako narkotika a antispazmatický lék; (RAE, MM, JD). • **(7)** [Š: *moneda*] (Kub): mince, drobné; př.: *no te vayas sin tirarme un par de tapas que estoy en carne;* **(8) ~ (de dulce)** (Kost): homole cukru; ► ve tvaru komolého kuželu; př.: *hirvieron las pailas y, entre el vuelo de las abejas, los moldes vaciaron una pirámide de rubias tapas de dulce;* **(9) ~s** [Š: *boca; jeta*] (Hond; Nik, Kost): ústa; tlama; př.: *rebenitale <revientale> las tapas bos <vos> diun <de un> culatazo, pa quiable <que hable>;* **(10) ni por las ~s** [Š: *ni por el forro; en absoluto*] (Arg): ani náhodou; vůbec ne; (nemít) ani poněti; ► hodně používané se slovesy *no conocer* a *no haber visto*; př.: *la gente tiene que creer que estás loco, porque esas cosas no las conocés ni por las tapas;* **(11) ponerle la ~ a** (Arg; Urug): zacpat pusu; umlčet; př.: *y el Toto adiós River, buena tapa te puso tu papá;* (RR). • **(12)** (← keč.) (Bol): ptačí hnízdo; **(13)** (Bol): neuklizený pokoj; (MS). • **(14)** (Bol): vosí hnízdo; **(15) la ~ del cóngolo** (Kol): výkvět, smetánka; ► narážka na literární dílo vydané v Bogotě na začátku 19. století; **(16) hablar por la ~ de la barriga** (Ven): mluvit jen tak, neuspořádaně, bez ladu a skladu; **(17) ser la ~** (StřAm, Kol, Ekv, Ven): být přehnaný, hraničit; př.: *¡es la tapa!* (to je vrchol!); **(18) ser uno de ~** (StřAm):

nebýt k ničemu, nestát za nic; (19) **ser una cosa de ~** (StřAm): být nepoužitelný, nevhodný; (20) **soltar ~s** (Guat): říkat sprostá slova; (AM, JD). • (21) (Arg, Chil, Par, Urug): zátka, uzávěr nádoby; př.: *tapa corona* (korunkový uzávěr lahví); (22) víko, poklop, poklice; (23) (Chil, Portor): náprsenka u košile; (24) (Mex): dohazovač, kuplíř, prostředník; (MM, JD). • (25) (Am): pokrývka; (26) (Kol): stavidla, vrata v propusti; (27) (Kub): dvacetník; (JD).

tapabalazo, m. (1) (Kol, StřAm, Kub, Mex): poklopec; (RAE, MM). • (2) (Pan): široká šňůrka, mašle v halence nebo zástěře; (AM). • (3) **pantalón de ~** (Mex): kalhoty se zapínáním na boku, nemají poklopec; (MM).

tapabarriga, m. (1) (Chil): podlouhlý řez hovězího masa střední tloušťky, který se získává ze zadní části zvířete (nízký bok); (DUB, RAE).

tapabarro, m. (1) (Chil): zástěrka; ► za kolem auta; chrání ho před postříkáním; (2) i pl. (Chil, Per): blatník; př.: *en el tapabarro de un colectivo abandonado dejaron sus sacos*; (RAE, AM, JD, BDE).

tapaboca(s), m. (1) (Kub): maska, rouška; ► chrání před jedovatými a choroboplodnými látkami; (2) (Kub, Mex, Urug): lékařská rouška; (RAE). • (3) pl. (Kub): pár přes pusou, rána; př.: *dar un tapaboca* (dát komu přes pusou); (JD).

tapacamino(s), m. (1) (Hond): pták z řádu kukačkovitých; ► má peří barvy naředlé kávy, křídla a ocas jsou bronzově zelené, temeno žlutavé; žije v oblastech do 2000 m nadmořské výšky; (RAE). • (2) (Arg, Bol): pták, *Hydropalis segmentata*; ► vylétává za soumraku; (MM). • (3) (Arg): lelek kozodoj; (JD).

tapacete, m. (1) (Kub, Mex, Portor): záclonka, clona v přední části auta; (MM).

tapacle, durman, viz: *tapate*; (MS).

tapacorona, f. (1) (Ekv): korunkový uzávěr lahví; (JD).

tapacostura, f. (1) (Chil, Mex): ozdobná stuha k zakrytí švů, stehů; (MM).

tapaculo, m. (1) (Kub): ryba s téměř plochým tělem, podobná mořskému jazyku; *Monachir lineatus*; (2) (Chil): malý pták zemitě šedé barvy s velkou bílou náprsenkou, který hnízdí v opuštěných norách po hlodavcích; *Pterotochus albilollis*; (3) (Salv): strom z čeledi lejnicovitých (*sterculiaceae*); ► vysoký až 20 m, se široce rozloženými větvemi, střídavými zubatými ochlupenými listy s ostrou špičkou, malými bílými nebo nažloutlými květy a černými plody v tobolce; v tradiční medicíně se používá proti úplavici; (RAE, MM). • (4) (Kol, Kost, Ven): ovoce *papayuelo* (*Vasconcellia*) a další druhy ovoce, jejichž konzumace způsobuje střevní zácpu; (AM, MM).

tapaculos, m. (1) (Hond): strom, viz: *tapaculo*; (RAE).

tapachiche, m. (1) (← nah.) (Kost, Mex, Nik): rovnokřídlý hmyz, druh kobylky; ► šedožlutá, s červenými křídly a velikou hlavou, velká asi 4–6 cm; hnízdí v houštích; ■ Var: *tapachichi*; (RAE, MS, MM). • (2) (Nik): podprsenka; (DA).

tapachichi, m. (1) kobylka, viz: *tapachiche*; (MS).

tapada (topada), f. (1) (Mex; Portor, Kub, Per): kohoutí zápas; ► kohouti jsou během sázení zakrytí, takže nikdo neví kolik váží, jak jsou velcí, jaké mají ostruhy atd.; př.: *a decir verdad, desde hacia más de un año, cuando perdió su fortuna en las tapadas, no había logrado enderezar cabeza*; (RR). • (2) (Mex): odvolání, dementi; př.: *dar una tapada* (odvolat, dementovat); (3) hospoda, krčma; (JD).

tapadera, f. (1) (Am): kuplířka; (JD).

tapado, -da, adj/subst. (1) adj. (Arg): o zvířeti nebo člověku, jehož hodnota se udržuje v tajnosti; i subst.; (2) (Arg): jednobarevný (kůň nebo klisna bez jediné skvrny); (3) adj. (Kol, Urug): záhadný (o osobě, která skrývá své záměry); (4) m. (Mex aj.) kandidát politické strany na funkci prezidenta; ► jeho jméno se tají až do určité chvíle; *de tapado a Presidente – previo el breve trámite de una campaña y unas elecciones – sin que nadie pueda impedirlo*; (5) (sevArg, Bol, Per): ukrytý, zakopaný poklad; (6) (Arg, Chil, Par, Salv, Urug): dámský nebo dětský dlouhý uzavřený svrchník s rukávy; *mañana entregará a su hijo sus tapados y pieles; hay gente que los necesita*; (7) (Kol, Hond, Guat): jídlo připravené z kokosového mléka, banánů, juky, sladkého bramboru a sušeného soleného masa; (8) f. (Kol): zakrytí, pokrytí; (9) **a la ~ (a las ~s)** (Kol): inkognito, nazapřenou; (10) **de ~a¹** [Š: *a hurtadillas*] (Ekv): potají, nepozorovaně; (11) **de ~a²** (Ekv): ten, který překvapí, př. *mi gallo es de tapada*; (RAE, AM, BDE). • (12) ~ (**tapao**) (Arg): tajemný člověk; ► schopný přispět k úspěchu nějakého podniku; př.: *de golpe, el forastero volvió a crecer en mi imaginación; era el tapao, el misterio, el hombre de pocas palabras que inspira en la pampa una admiración interrogante*; (RR). • (13) adj. (Arg, Bol, Chil, Urug): o zvířeti bez skvrn a jiných zvláštních

znamení na srsti; **(14)** (Per): o někom, kdo není v obraze, nemá zjištěné informace o něčem; viz: *estar a poncho*; **(15) estar ~** (Kol, Per): být dutý, nemít ani páru; ► zvláště o studentech; **(16) m.** (Guat): plášť, přehoz; **(17)** (Hond): poslední tanec na zábavách; ► žený při něm již mají oblečené kabáty a jsou téměř na odchodu; **(18)** (Mex, Per, Portor): kohoutí zápas; ► kohouti jsou do arény doneseni zakrytí; (AM, MM). • **(19) pl.** (Mex, Per, Portor): při kohoutích zápasech: zakrytí kohouti; ► jsou odkryti až po uzavření sázek; **(20) adj.** (Kol, Per): ignorantský; nevzdělaný; (MM). • **(21)** (Am): tlumený; tajný; **(22)** (Kol): prachatý; lakomý; **(23) m.** (Kol): pečeně na roštu; **(24)** (Kub): přehoz, šátek; **(25)** (Mex): dementi, odvolání; (JD).

tapador, m. **(1)** (Chil): přehoz na hlavu, soumara; (JD).

tapadura, f. **(1)** (Chil): zubní plomba; př.: *tus dientes blancos, tus escasas tapaduras*; (BDE).

tapafunda, f. **(1)** (Arg, Kol): pokrývka jezdeckého sedla; (AM).

tapal, m. **(1)** (Am): blatník; (JD).

tapalcate, m. **(1)** (Guat, Salv): viz: *tepalcate*; (MS, AM). • **(2)** (← nah. *tapalcatl*) (Guat, Mex, Sal): harampádí, krámy, zbytečnosti; **(3)** nepoužitelný, nepotřebný člověk; (MM).

tapalcuite, m. **(1)** (Guat): korpulentní guatemalský strom; (MM).

tápalo, m. (Mex): dámský šál, přehoz; (RAE, AM).

tapalodo, m. **(1)** (Per, Portor): blatník; (AM).

tapanca, f. **(1)** (Kol, Ekv, Chil, Per): houně, čabraka, ozdobná pokrývka na koně; **(2)** (Chil): zadek, zadnice; (AM, MM).

tapanco, m. **(1)** [Š: *desván*] (Guat, Mex): půda (pod střechou); ► na venkově může sloužit jako sýpka; př.: *más corriendo que andando, Tono se trepó por una escalera al universo de polvo y oscuridad del tapanco*; (RR). • **(2)** (← nah. *tlapanko, tlapanco*) (Mex): půda užívaná na uskladnění harampádí a osiva; **(3)** (Guat, Mex): (o domech) půda, která se používá pro uschování věcí; **(4)** (Mex): manželské lože; **(5) el enano del ~** (Mex): fiktivní osoba, která vzbuzuje strach; **(6)** (Mex): neodůvodněný strach nebo obava obecně; (MS, AM, MM).

tapao, m., viz: *tapado*; (RR).

tapaojo(s), m. **(1)** (Kol, Hond, Ven, Mex, Per): postranní klapky na oči (pro muly, koně, dobytek); ► přidělávají se koženým řemenem na uzdu nebo postroj; př.: *el tapaojos es otro de los aperos de suma utilidad para el llanero*; (RAE, MM, BDE).

tapapatio, m. **(1)** (Chil): ozdobná předokenní zástěna; (MM).

tapapecho, m. **(1)** (Chil): dlouhý řez tmavočerveného hovězího masa různé tloušťky získávaný z hrudě zvířete; (RAE).

tapapié, m. **(1)** (Mex): způsob výsevu kukuřice; ► semeno se vloží do jamky, zasype se hlínou a následně udusá nohou; **(2)** udupání, udusání; (MM).

tapaportillos, m. **(1)** (Chil): dráteník; (JD).

tapar(se), tr/zvrat. **(1) tr.** (Per): zastavit míč a zabránit tím gólu; př.: *el rubio hacia de arquero en un garaje, el moreno le disparaba con una pelota de fútbol flamante; 'tapa ésta, Pluto'*; **(2) zvrat.** (Ven): zastavit, či vyhnout se jakékoli ráně; př.: *yo no vengo a faltarle al respeto, don; pero quiero aprender a taparme una punta de las de su abuelo de usted*; (RR). • **(3) ~ los hoyos**, tr. (Mex): přijít s křížkem po funuse; (AM). • **(4) tr.** (Am): přikrýt se, zachumlat se do deky; **(5)** (Chil): zaplombovat zuby; **(6)** (Kol): rozmačkat, rozdrtit, zničit; **(7)** (Chil): urazit někoho, nadávat někomu; (MM, JD). • **(8)** (Am): vyspat se se ženou, souložit; př.: *tapar a una mujer*; **(9) ~ el ojo a una persona** (Am): vrazit komu ránu do oka; **(10) zvrat.** (Kol): nadělat si prachy; (JD).

tapara, f. **(1)** (Ven, Arg): nádoba z plodu tykve; *taparo (Crescentia cujete)*; viz též: *totuma*; ► slouží k uchování tekutin; **(2) vaciarse alguien como una ~**, hovor. (Ven): vyklopit všechno; př.: *se vacía como una tapara* (vyklopí všechno, co ví); (RAE, AM, BDE). • **(3)** (Ven): kalebasová tykev; (JD).

taparazo, m. **(1)** (Ven): rána, bouchnutí; (JD).

taparear, tr., hovor. (← *tapara* „nádoba“) **(1)** (Ven): něco tajit, skrývat; (RAE). • **(2)** zbavit někoho nutkání k opijení se; (AM).

taparero, m. **(1)** (Ven): pomluva, klep, drb; (AM). • **(2)** (Ven): motanice; (JD).

taparo, m. [Š: *güira*] **(1)** (Ven): lagenárie, divenice; ► tropický strom z čeledi trubačovité (*bignoniaceae*) dorůstající 4-5 m, s křivým kmenem a řídkou korunou; listy jsou velké, srdcovitě posazené naproti sobě; květy jsou bělavé, vyrůstají z úžlabí a zapáchají; plod je protáhle kulovitý, různé velikosti, s tvrdou slupkou a bílou dužinou; uvnitř jsou černá semena; rozpuštěné plody se

používají jako hrnky, talíře, umyvadla apod.; (RAE). • (2) (Ven): velmi inteligentní člověk; (AM). • (3) (Ven): strom *Crescentia cujete* s plody kulovitého tvaru; ■ Syn.: *güiro*, *hibuera*, *higüero*, *totumo*; př.: *debajo de una mata de taparo*; (MM). • (4) (Ven): chytrák, otevřená hlava; (5) kalebasa; (JD).

táparo, m. (1) (Kol): jednooký člověk; (2) paličák, umínělec; (AM).

tapate, m. [Š: *estramonio*] (1) (← nah. *tlapatl*) (Hond, Kost, Mex, StřAm): durman obecný *Datura stramonium*; ► keř až 90 cm vysoký; má velké tmavé listy a bílé trychtýřovité květy; plod má velikost vejce, je nazelenalý a pokrytý ostny, zapáchá a má hořkou chuť; je toxický a využívá se v tradiční medicíně; ■ Var: *tapacle*; *tápate*; *tempacle*; *tempate*; *teplate*; *tlapacle*; *tlapate*; *tlápate*; ■ Syn.: *chamico*; (RAE, MS, DA, SOP, MM).

tápate, viz: *tapate*; (MS).

tapatío, -ía, adj/subst. (1) adj. (Mex): guadalajarský, pocházející z Guadalajary; ► Guadalajara je hlavní město státu Jalisco; (2) m. (Mex: Guadalajara): termo nádoba na placky; (3) **hacer** ~ (Mex): zranit někoho v obličeji; (AM). • (4) adj. pocházející z Jalisca; (5) **jarabe** ~ lidový tanec typický v oblasti Jalisca; (MM). • (6) m., hanl. (Mex): rodák z Guadalajary; (JD).

tapavergüenza, f. (1) (Mex): různé druhy akácií; (MM).

tapayagua, f. (← nah. *tlapaquiahui*, „častý nepřetržitý déšť“) (1) venk. (Hond, StřAm, Mex, Salv): mrholení, mžení; (RAE, AM, MM). • (2) mrak, ze kterého silně přší; (AM).

tapayagüe, m. (1) (StřAm): viz.: *tapayagua*; (AM).

tapazo, m., hovor. (1) (Hond): překvapivá zpráva; (2) (Hond): hlt, lok alkoholického nápoje; (RAE).

tape recorder, m. (← angl. *tape-recorder*) (1) (Arg): magnetofon; (MS).

tape¹, adj/subst. (← guar. *tapé*, „cesta; místo; rodina; souhrn domorodé mluvy“) (1) m. (Arg, Urug): člověk s indiánskými rysy a tmavou pleť, robustní malé postavy; (RAE, AM, MM). • (2) hovor. (výchBol): muž, kterému nerostou vousy; (DA). • (3) **el jornal del** ~ (Arg): mizerná mzda; (AM). • (4) (Arg, Urug): indián Guaraní, který v 16. stol. obýval území ostrova Santa Catalina v Brazílii; ► provincie indiánů *tapes* se v 16. a 17. století rozkládala na současném území států Santa Catarina a Rio Grande do Sul v Brazílii; tam začínala cesta, která spojovala *guaraníes* z atlantického pobřeží s jejich bratry z Guairá a z Paraguaye; (MM). • (5) (Arg): adj. guaraniský; (6) m. (Kub): záminka; (JD).

tape², m. (← angl. *tape*) (1) (US, Hond, Nik, Kub, Pan, Portor): přílnavá izolační páska; (MS, DA). • (2) (LaPla): viz: *video-tape*; (3) (US, Portor): magnetofonová páska; (MS, MM).

tapeada, f. hovor. (1) (Hond): urážka; (RAE).

tapear(se), tr. (1) (Hond): urazit někoho; i zvrat.; (RAE).

tapegua, f. (← nah. *tlapeualli*) (1) (Hond): obdélníková nebo čtvercová past vytvořená z prutů sloužící k lovení zvířat; (RAE). • (2) (Hond): oka, past, tenata; (JD).

tapeque, m. (1) (Bol): potřeby, náčiní, vybavení na cestu; (AM, JD).

tapequarse, zvrat. (1) vybavit se na cestu; (AM).

tapera, f. (← guar. *tapera*: *tapé* „místo“ + *re* „minulá záležitost“) (1) (StřAm, JižAm kromě Per, Chil): zříceniny vesnice; (2) (JižAm kromě Per, Stř Am): ruina; ► zřícené, opuštěné, zchátralé obydlí; (RAE, MS, AM). • (3) (LaPla): osoba, která rychle zestárne; (4) (**andar**) **de ~en galpón** (Arg, Urug): chodit sem a tam; chodit, posílat od čerta k ďáblu (MS, JD). • (5) (Arg, Urug): opuštěný zchátralý statek; (MM). • (6) (Arg): chatrč, chajda; př.: *los gauchos, que hasta entonces habían vivido en libertad, ... debieron abandonar tapera y familia, para ir a defender la frontera*; (7) (Am): opuštěná místnost; (8) zbořeniště; (JD, BDE).

taperón, m. (1) (Bol): trosky zchátralého velkého domu; (MS).

tapescle, viz: *tapesco*; (MS).

tapesco, m. (← nah. *tlapechtli*, *tapextli* „postel“) (1) (StřAm, Mex): druh rohože sloužící jako postel nebo umístěná ve výšce jako odkládací plocha (např. v kuchyni) nebo jako vestavěná police na nádobí; (RAE, MS, AM). • (2) (Mex): podnos, táč používaný pro hnětení těsta apod.; ■ Var: *tapescle*; *tapeste*; *tapestle*; *tapezcle*; *tapezco*; *tapeztle*; (MS). • (3) (Am): kavalec; pryčna; rohož; (JD).

tapesquillo, m., hovor. (1) (Hond): hovězí hřbet; (RAE). • (2) (Mex): malá police sloužící jako věšák na kuchyňské náčiní; (3) (Mex): deska sloužící jako stůl; (MS).

tapeste (tapestle) (1) (Salv, Mex): viz: *tapesco*; (MS, AM). • (2) (Mex): dřevěný táč k mísení, hnětení těsta; (AM).

tapestry (← angl.), m. (1) (Arg): silná látka vzhledu pytloviny používaná k pokrytí nábytku, čalounění; (MS).

tapetao, m. (1) (Kol: Riohacha): vydělaná kůže; ► odlišná od *soche*; (AM).

tapete, m. (1) (Kol, Mex): koberec, kobereček; (2) ~ (**de entrada**) rohožka; (BDE).

tapeteado, -da, adj. (1) (Ekv): rozmarný, náladový; umíněný, paličatý; (AM).

tapetusa, m. (1) (Kol): pašovaná kořalka; ► láhve, do kterých se kořalka stáčí, mají uzávěr z vřeten kukuřičných klasů; (AM, MM).

tapezcle (tapezco, tapezte, tapeztle), viz: *tapesco*; (MS).

tapia, f. (← keč.) (1) (Arg: Catamarca, Santiago, Tucumán): špatná předzvěst, znamení; smůla, neštěstí; (AM). • (2) (Arg): ovocný strom, *Crataeva tapia*; (MM).

tapiado, -da, adj. (1) (Ven): o člověku: pohřbený hluboko pod zemí, stavbou nebo její částí; (RAE).

tapialar, tapiar, tr. (1) (Ekv): obezdít, obehnat zdí; viz též: *atapialar*; (AM, JD).

tapialera, f. (1) (Ekv): zeď; ohrada; stěna; (AM).

tapialero, m. (1) (Kol, Arg, Ekv): stavitel zdí, stěn; viz též: *tapialar, tapialera, tapiero*; (AM, MM).

tapichí, m. (1) (Arg: vnitrozemí, Bol): nenarozené tele; (AM).

tapiero, m. (1) (Kol): stavitel zdí; (MM).

tapilla, f. (1) (Chil): část podpatku, která ho chrání před opotřebením; (RAE).

tapinear, intr. (1) (Nik): nasávat; ► požívat alkoholické nápoje (v řeči mladých); (RAE).

tapinga, f. (1) (Chil): popruh, lano spojující tažné zvíře s ojnicí; ► zabraňuje tomu, aby se povoz převážil a spadl dozadu; (2) houně, která se použije místo sedla; (MM).

tapiñarse, zvrat. (1) (Kub): zalézt, schovat se; (JD).

tapioca, f. (← guar. *tipiog, típi'ág* „sýřenina smíchaná s maniokem“) (1) (Am): bílý škrob a granuláda získávaná z kořene manioku nebo juky; ► používá se k přípravě polévky; v americké i evropské kuchyni; (2) výše zmíněná tapioková polévka; (RAE, AM, MM). • (3) (Mex): hořká juka; ► výraz se objevuje v brazilské portugalské od roku 1587, později přešel a rozšířil se do americké španělštiny; (MM).

tapir, m. (← tupí *tapira*) (1) (Am → Š) tapír; ► savec z Asie a Jižní Ameriky řádu lichokopytníci *Perissodactyla*; ► velikosti divočáka; má čtyři prsty na předních a tři prsty na zadních končetinách a protáhlý trubkovitý čenich; jeho maso je jedlé; (RAE). • (2) (← guar. *tapir* „montesino“) *Tapirus americanus*; ► má mohutné tělo jako divoké prase, ale kratší nohy; Španělé nejdříve používali názvy *anta* a *gran bestia*, nakonec ale převládlo domorodé označení; (MM).

tapiramo, m. (1) lid. (Ven): druh hrášku hojně využívaný ve venkovské kuchyni; (2) hrách *Lablat vulgaris*; (MM).

tapisca, f. (← nah. *tla*, „věc“ + *pixca*, „sklízet kukuřici“) (1) (Mex: Tabasco, StřAm): sklizeň kukuřice; (RAE, MS, MM). • (2) (Mex: Chiapas): ruční sklizeň kávy; ■ Var: *chapisca; tapisque; tapixca; tapizca; pisca*; (MS, AM).

tapiscador, m. (1) (Mex, Nik): člověk, který na poli sklízí úrodu kukuřice; (MS).

tapiscar, tr. (← nah. *pixca*, „sklízet kukuřici“; *tlapixcan* „sýpka“) (1) (Salv, Guat, Hond, Nik; Kost, Mex, StřAm): sklízet kukuřici; ► odřezávat klasy; (2) (Mex, StřAm): sklízet úrodu; viz též: *pisca*; ■ Var: *tapixcar; tapizcar*; (RAE, MS, AM, MM). • (3) (Am): odrznit palice kukuřice; (JD).

tapisque, sklizeň, viz: *tapisca*; (MS).

tapití, m. (← guar.) (1) (Arg, Par): zajíc, *Lepus brasiliensis*; ► žije v oblasti Brazílie a v povodí Río de la Plata; výraz používán především bilingvními obyvateli, kteří mluví jazykem guaraní; (MM).

tapixca, sklizeň, viz: *tapisca*; (MS).

tapixcar, viz: *tapiscar*; (MS).

tapiz, m. (**tapiza**, f.) (1) spíš pl. (Ven): druh hráze; ► vyrobená z kůlů, slámy a bahna; slouží k uchování vody v napajedlech na vodních tocích; př.: *yo creo que lo primero que hay que hacer es volver a poner los tapices en los bebederos de antes y acostumar el ganado a que no busque los del vecino*; (RR).

tapiza, f., viz: *tapiz*; (RR).

tapizca, sklizeň, viz: *tapisca*; (MS).

tapizcar, viz: *tapiscar*; (MS).

tapolcate, m. (1) (Guat, Salv): viz: *tepalcate*; (AM). • (2) kus jakékoli hliněné nádoby; (3) krámy, harampádí; (MM).

tapón, -na, adj/subst. (← fr.) (1) m. (Arg, Urug): špunty na kopačkách, sportovní obuvi; (2) **botar alguien el ~** (Kost): být naštvaný, rozružený; (RAE). (3) adj. (Pan, Par, Urug): bezocasý; (4) m. (Pan): mřížkovaná past k lovení ptáků; (AM, MM). • (5) hovor. (Kub, Chil, Mex): elektrická pojistka; př.: *hubo un corto y se fundieron los tapones*; (6) (Chil): špunt (o malé osobě); (7) ~ **de bañadera** (Kub): mrňous, špunt; (JD, BDE).

taponaso, m., dopravní zácpa, viz: *taponazo*; (RR).

taponazo, m. hovor. (1) (Arg, Urug): naprostý úspěch; (2) (Urug): ve fotbale: silná rána, kop; (RAE). • ~ (taponaso) (3) [Š: *embotellamiento*] (Portor): dopravní zácpa; př.: *Dalia tardaba en llegar, seguramente estaría metida en el taponazo de la Muñoz Rivera*; (RR). • (4) (Am): gól, branka; bomba, prudká rána; (JD).

taponear, tr. (1) (Chil, Kub, Urug): ucpat, zazátkovat; (RAE). • (2) (Am): šoustat, souložit; (JD).

tapora, f. (1) (Bol): slepice s chocholkou; (AM).

taposo, m. (1) (Bol): neupravený člověk; (MS).

tap-room, m. (← angl.) (1) (Chil): část hostince kde se skladují láhve s likérem; (MS).

tapucho, -cha, adj. (1) (Chil): bezocasý; s useknutým ocasem; ► zvláště o drůbeži; (AM, MM, JD).

tapudo, -da, adj. (1) hovor. (Salv, Hond, Nik): netaktní, indiskrétní; (2) (Salv): člověk s velkými ústy; (3) [Š: *petulante*] (Salv): domýšlivý; (RAE).

tapujar, tr. (1) (Arg, Par): viz: *capujar*; (MM).

tapujera, f. (1) (Guat): pašeračka; (JD).

tapujero, m. (1) (Guat): pašerák; (AM).

tapujo, m. (1) (Par): pokrytectví; (JD).

tapuso, -sa, adj. (1) (Portor): bezocasý; (AM).

tapuya, m. (← guar.) (1) (Arg): indián nepatřící ke kmeni guaraní (na severozápadě Argentiny); ► indiáni Guaraní nazývali *tapí i* „otrok“ válečné zajatce a ostatní kmeny, které byli podmaněny; (MM).

taqueado, -da, adj. (1) (Salv, Hond): nacpaný jídlem, nasycený; (RAE). • (2) lid. (Kol): plný, zaplněný; př.: *... nos consiguieron una mesa así, chiquitica debajo de la escalera, porque todo estaba taqueado*; (BDE).

taquear(se), tr/intr/zvrat. (1) intr. (Arg): dát úder (v biliáru nebo pólu); (2) (Arg): použít pálky na pólo; (3) (Mex): jíst kukuřičné placky, viz: *taco*; (4) tr. (Salv, StřAm, Bol, Kol, Chil, Ven, Per, Mex) nacpat, naplnit; ucpat; (5) zvrat. (Hond): ucpat se (potrubí); (RAE, AM, MM, JD). • (6) intr. (Par; Arg, Chil): chodit a klapat podpatky; př.: *de pronto entra Muleque taqueando muy excitado*; (7) tr. [Š: *obstruir; llenar*] (Kost, Kol): zacpat; ucpat; utěsnit; př.: *una chichera espantosa llena de borrachos decrépitos y vomitadas y escupitajos y un orinal taqueado desde tiempos inmemoriales*; (RR). • (8) tr. (StřAm, Kol, Chil, Per, Ven, Mex): zaútočit na někoho střelnou zbraní; (9) zvrat. (Kol): obohatit se, zbohatnout, nadělat si prachy; (10) intr. (Arg, Mex, Per): hrát kulečnick; (11) (Kub): oblékat se s přepjatou elegancí, jako švihák nebo *taco*; (AM, MM, JD).

taqueo, m. (1) (Arg): práce s pálkou na pólo; (RAE). ► (2) (Am): podupávání; sražení podpatků; (JD).

taquera, f. (1) (Chil): hrábě používané na polní práce; (MM).

taquería, f. (1) (Kost, Mex): stánek s tortilami; stánek s jídlem; př.: *es la taquería cercana que a esta hora empieza a recibir los aluviones de clientes*; viz též: *taquero*;... *a medida que avanza el día en los comales de las taquerías cercanas a la catedral*; (RR, BDE). • (2) (Kub): neformálnost, troufalost; (3) podraz, podfuk; (AM).

taquero, -ra, m/f. (1) (Mex, Guat, US): výrobce, prodavač kukuřičných placek; př.: *es el taquero; viste un delantal blanco que le cubre el pecho, el estómago*; viz též: *taquería, taco*; (RAE, RR). • (2) (Chil): čistič potrubí a kanálů; (AM). • (3) (Mex): stánkař; (JD).

táquete, adv. (← it. *táčchete, táccete*) (1) (Arg, Per, Urug): najednou; ■ Var.: *tácete*; (MS).

taquia, f. (← aim. *taja* „trus“) (1) (Bol, Per): trus lamy (*Camelus*) užívaný jako palivo (v pustinách); (AM, MM).

taquichuela, f. [Š: *juego de los cantillos*] (1) (Par): hra s kamínky; ► kombinuje se pět kamínků, vyhazují se do vzduchu a chytají se; (RAE).

taquiado, -da, adj. (1) (Kol): zazobaný, prchatý; (JD).

taquiara, f. (1) (Kol): šátek, který používá *guajiro*; (AM).

taquichuela, f. (1) (Par): hra; viz též: *pasote*; (AM).

taquilla, f. (1) (Portor): vstupenka, lístek; (RAE). • (2) (Kost, StřAm): hospoda, hostinec, taverna; prodej kořalky; (3) (Kost, Chil, Ekv, Per): cvoček; (AM, MM).

taquillar, intr. (1) (Chil): hledat oblibu a uznání; (RAE).

taquillero, m. (1) (Kub): skříň; ► uzamykatelná, na přechovávání oblečení, cenností; př.: *guardamos la ropa en el taquillero y la llave en el bolsillo de mi short*; (RR). • (2) (Kost): hospodský, hostinský; (MM).

taquillo, m. (1) (Mex): oplatková trubička; (JD).

taquirari, m. (← keč. *taqui* „zpívat“) (1) (Bol): veselý lidový tanec a hudba původem z bol. města Santa Cruz de la Sierra; ► hraje se na buben a píšťalu; (RAE, AM).

taquito, m. (1) (Mex): raneček; (JD).

taquiza, f. (1) (Am): tyčinka, tyč; (JD).

tara¹, f. (← keč. *tara*) (1) (Kol): druh jedovatého hada či zmiže; (2) (Ven): druh velké kobylky; (RAE). • (3) (Ven): smrtihlav; ► či jiný druh motýla; černý, noční; podle lid. tradice nosí smůlu; (RR). • (4) (Bol, Chil, Per): strom *Caesalpinia spinosa*; ► vysoký až 5 m; má složené listy, žluté květy s červenými skrvkami; plodem je luštěnina užívaná jako barvivo; využití v tradiční medicíně; (5) ~ **azul**, ~ **blanca** (Ven): druhy motýla; (6) (Bol, Ven): druh rostliny; (7) **ser uno** ~ **negra** (Ven): být zlověstný (o člověku); (MS, DA). • (8) (Per): domorodá rostlina, *Caesalpinia tintoria*; ► má žluté květy, plodem je podlouhlá houbovitá luštěnina; (9) (Ven): strom s dutým a tvrdým dřevem; (MM).

tara², f. (← fr. *tare* „tělesný nebo duševní nedostatek“) (1) (Arg): obecné jméno pro nevyléčitelné choroby, které se projevují od dětství jako tělesné či duševní anomálie; ► př.: Downův syndrom, mentální retardace, epilepsie, atd.; (2) spíše pl. nenapravitelný morální nedostatek; (MM).

taraba, f. (1) (Kol): stupátko, opěrka pro nohy; (AM, MM). • (2) (Kol): třmen; (JD).

tarabilla, f. (1) (Arg): hračka; (2) (Arg, Par): poblázněný, ztřeštěný člověk; (3) (Mex): dutá káča; (MM). • (4) (Am): provázek; (JD).

tarabita, f. (1) (JižAm kromě Chil): provaz, po němž se posílá koš nebo vak přes řeku; přepravní lano, provazový most; ► na každém břehu řeky je lano uvázáno ke stromům; po laně se posílá *oroya*, ve které se přepravují osoby nebo náklad; (2) (Bol, Ekv, Per): koš na přepravu přes řeky nebo kotliny, které nemají most; (RAE, AM).

taraceado, -da, adj. (1) (Ven): flekatý; poďobaný, rýhovaný; ► či jinak nepravidelně označený; př.: *tipos híbridos taraceados de paludismo y de sífilis*; (RR).

taraco, m. (← keč.) (1) (Bol): vlněná maska na obličej proti mrazu; ► používá se ve velmi studených oblastech; (AM).

taracú, m. (1) (Bol): látková čelenka do vlasů; (AM).

taracol, m. (1) (Portor, Dom): korýš podobný rakovi; (RAE).

taradez, f., hovor. (1) (Arg, Urug): hloupost, blbost; (RAE).

tarado, -da, adj/citosl. (1) adj. (Arg, Urug): tělesně a duševně postižený; viz též: *tara*; (2) vulg. osoba s nevhodným chováním; (3) citosl., vulg. ty pitomče!, ty hlupáku!; (MM).

taragallo, -lla, adj. (1) (Kub, Ven): vytáhlý, vyrostlý; (AM, MM). • (2) (Kub): velikánský, jako stodola; ■ Var.: *tarajallo*, -lla, *tarajalludo*, -da; (JD).

taragón, m. (1) (Hond): malý středoam. pták *Eumomota superciliosa*; ► z čeledi krkavcovitých (*corvidae*); hnízdí v norách, má opeření na křídlech, ocas ukončený velkými pery ve tvaru raket, páteř je neopeřená; na hlavě má černou širokou masku, která se vede až k uším, má dlouhé obočí světle tyrkysové barvy, krk je černý s tyrkysovým lemováním po stranách, hřbet a zadní část očí jsou načervenalé; břicho je zbarvené do světlé skořicově rezavé barvy, krk a tělo jsou olivově zelené, zobák a nohy jsou černé; ■ Syn.: *ataragón*, *guarda barranco*; (RAE, DA).

tarahumara, adj/subst., i pl. (← rarámuri *ralámari*, „ti co běží“); (1) adj., m/f. příslušník indiánského kmene patřícího do rodiny Aztéků sídlícího na území mexického státu Chihuahua; (2) adj. patřící, vztahující se k tomuto kmeni (*tarahumaras*); (3) m. (Mex): jazyk těchto indiánů; (RAE). • (4) m., pl. (Mex): seskupení mírumilovných kočovných indiánských kmenů; ► do 17. století obývaly téměř celé území státu Chihuahua, později se uchýlily do méně přístupných oblastí na západě Sierra Madre, kde žili jejich potomci rozptýleni do malých skupin; jejich jazyk je rozdělen na několik dialektů a patří do yuto-aztécké rodiny; (MM).

tarajallo, -lla, m/f., hovor. (1) (Ven): na svůj věk příliš velký a mohutný adolescent; (RAE).

tarajalludo, -da, adj/subst. (1) (Kub): na svůj věk příliš velký a mohutný chlapec; (RAE).

taraletes, m., pl. (Salv): krámy, harampádí; (RAE).

tarama, f. (1) (Ven): jílec; ► rukojeť meče, šavle, mačety s chráničem na ruku; př.: *un sable pendiente de la pared, envainado, pero con muestras de un uso frecuente en el desniquelado de la tarama*; (RR).

taramba, f. (1) (Hond): primitivní hudební nástroj; ► dřevěný oblouk se strunou, na kterou se drnká paličkou; (MM).

taranta, f. (← it.) (1) spíše pl. (Kost, Kub, Ekv): záchvat šílenosti, prudká změna nálady, rapl, raplování; (2) f. (Kub, Hond): popletenost, mdloba, motolice; omráčení, ohromení; (3) (Kanár): nevázaná a lehkomyšlný osoba; i adj.; (RAE, AM, JD). • (4) (Mex): opilost, opojení, opice; (5) **darle a uno la ~** (Arg): začít raplovat, dělat výstřednosti, výstřelky; (AM, JD). • (6) (Arg, Ekv): tarantule; (MM).

tarantán, m. (1) (Ven): bobovitá rostlina *Cassia tarantan*; (MM).

tarantear, intr. (1) (Arg): chovat se nečekaným způsobem; (2) být nestálý v zaměstnání, ve vztazích, atd.; (3) být ohromený, zaražený; (MM). • (4) (Am): točit se jako korouhvička (v názorech); (JD).

tarantera, f. (1) (Mex): mámení smyslů; (RAE). • (2) [Š: *vértigo*; *chifladura*] (Ven; Mex): závrať; potrhlost; bláznovství; př.: *ya se ve que viene usted con la tarantera del sol en la cabeza*; (RR, AM, MM, JD).

tarantín, m. (1) (StřAm, Kub, Dom): krám, harampádí; (2) (Ven): chudý krámek; (3) ~s, pl. (Salv): kuchyňské náčiní; (RAE). • (4) (Kub): lešení; podium; (AM). • (5) (Ven): krámek; krčma, hospoda; (JD).

tarantinear, tr. (1) (Guat): kramařit, krámovat, přehrabovat věci; (AM).

taranto, -ta, adj. (1) (Ven: Trujillo): zpitý, opilý; (2) (Kol): zmatený, ohromený, zaražený; viz: *atarantado*; (AM, MM).

tararaco, m. (1) (Portor, Dom): hlíznatá jedovatá rostlina; ► čeleď amarylkovité (*amaryllidaceae*); má leskle červené květy, uspávající účinky; pěstuje se v zahradách; (RAE). • (2) (Kub): přízemní lilie; (MM).

tararases, m., pl. (1) (Urug): lidé žijící na okraji zákona; (AM).

tararira, f. (← tupí nebo guar. *tararí*, „vrtět se“) (1) (Arg, Urug): druh jedlé, dravé, běžně se vyskytující říční ryby; *Macrodon tararira*; ► dlouhá až 60 cm; má protáhlé tělo břidlicovitošedé barvy; je rychlá, agresivní; na suchu sebou vytrvale hází; (RAE, MM). • (2) (Arg): kudla; (JD).

tararse, zvrat. (1) [Š: *azorarse*; *cohibirse*] (Arg; Urug): poplašit se; držet se zpátky; př.: *cualquier cosa y ya se tara*; (RR). • (2) (Arg, Urug): přestat fungovat, mít poruchu, vysadit (o stroji apod.); (DA).

tarasa, f. (← keč.) (Andy aj.): druh amer. rostliny čeledi slézovité *Malvaceae*; (RAE).

tarasca, f. (1) (Chil, Kost): velká ústa; (RAE). • (2) (Am): huba, držka; (JD).

tarascar, intr. (1) (Arg): vjet si do pačesů; (JD).

tarascazo, m.; (1) (Ven): kousnutí; hryznutí; ► silné; hluboké; př.: *quizá era pa <para> usted ese tarascazo e <de> la Pelona*; (RR).

tarasco, m. (1) (Ekv): hryznutí, kousnutí, pokousání; (AM).

tarasco, -ca, m/f. (1) (Mex): pre-aztécký indián; ► obývali území státu Michoacán a pronikali až na území Guerrero a Guanajuata; jeden z původních mexických obyvatel; Aztékům se nikdy nepodařilo ovládnout jejich území; (2) jazyk zmíněných indiánů; viz: *michoacano*; ► není příbuzný s ostatními mexickými jazyky; (MM).

tarascón, m. [Š: *mordedura*] (1) (Arg, Bol, Chil, Per, Urug, Ekv): hryznutí, kousnutí, škrábnutí, rána; (RAE, AM). • (2) **echar ~cones** (Am): hryzat; (JD).

tarasquear, tr. (1) (Arg, Mex, Nik): hryzat, hryznout, uhryznout něco; (MM).

tarasquiento, -ta, adj. (1) (Chil): o někom, kdo příliš otvírá ústa, když mluví nebo se směje; (MM).

taratana, f. (1) (Mex): dlouhonohý pták z čeledi bukačů, *Himantopus nigricollis*; ► asi 50 cm vysoký, má štíhlé tělo jako volavka, žíví se drobným hmyzem, různými druhy žab, např. ropuchami; snadno ochočitelný; (2) bobovitá rostlina běžná v celé tropické Americe; *Cassia alata*; známá též pod řadou jiných názvů; (MM).

taray, m. (1) (Kol, Guat, Mex): název pro různé druhy stromů; ► v Mexiku zejména pro *Tamarix gallica*, *Salix taxifolia*, *Eysendhartia polystachia*; (MM).

tarazón, m. (1) (Kol): sraženina; (MM).

tarca, f. (← aim. nebo keč. *tarqa*, *tarka*) (1) (Bol): čtyřhranná indiánská píšťala vyluzující nízký a silný tón; (RAE, AM).

tarco, m. (1) (szArg): viz: *jacarandá*; ► velký ozdobný strom z čeledi trubačovitých (lat. *bignoniaceae*), s trubkovitými modrými až nafialovělými květy; (RAE, DUB, DA). • (2) (stř a jižBol): strom *Podocarpus ingensis*; ► až 20 m vysoký; má složené listy, modré až nafialovělé květy; dřevnatý plod obsahuje množství růžových semínek; (DA).

tardado, -da, adj. (1) žádající si čas; časově náročný; př.: *es algo muy tardado de platicar por teléfono*; (RR).

tardarse, zvrat. (1) (Mex): trvat, opozdit se; př.: *me tardé mucho en vestirme; ... me tardo de todos modos 3 horas en regresar a México*; (BDE).

tarde, f/adj/adv. (1) adj.[Š: *viejo*] (Guat): starý; př.: *casi todas tenían apodo; Mojarrá llamaban a la de ojos grandes, si era de poca estatura, Mojarrá, si era tarde y jamona, Mojarrá*; (2) **hacer (tomar) la ~** (Am, Portor, Arg): být namazaný; trávit čas opíjením se v baru; př.: *otra vez que en un boliche estaba haciendo la tarde, cayó un gaucho que hacía alarde de guapo y de peliador*; (3) **paluego (para luego) es ~** [Š: *cuanto antes, mejor*] (Guat): čím dřív, tím líp; př.: *si puede mandárselo a decir, paluego es tarde*; (RR, JD). • (4) ~ **cae el sereno** (Portor): vše má svůj čas; (AM). • (5) **a lo ~ o a lo cerca** (Kub): dřívě nebo později; (6) **está ~** (Kub): myslí mu to pomalu; (7) **¡qué ~ se te ha hecho!** (Kub): to ti to trvalo!; (8) **a la ~** (Am): odpoledne; př.: *hoy tengo clases a la tarde*; (9) **a la noche ~** (Am): o půlnoci; (JD).

tardeada, f. (1) (Mex): odpolední zábava, oslava; př.: *... hasta íbamos juntos a las tardeadas*; (RAE, BDE).

tardecito, adv. (1) (Arg, Guat, Portor): trochu pozdě; (AM). • (2) (Am): dost pozdě; (JD).

tardo, adj. (1) **ni ~ ni perezoso**, lid. (Mex): o někom, kdo si nebere servítky; př.: *... y ésta ni tarda ni perezosa le dice...*; (BDE).

tardón, -na, adj. (1) ~ **pero buena paga** (Mex): pozdě, ale přece; (AM). • (2) (Par): pozdní; (JD).

tarea, f. (1) (Kub, Ven): úkol do školy; (RAE). • (2) (Dom): plošná míra odpovídající 628 nebo 629 metrům čtverečním; (3) (Guat): 576 nebo 900 loktů čtverečních; ► loket se rovná 0, 835 m; (4) ~ **de leña** (Kub): hromada dříví určitých rozměrů; (5) **jugar a la ~** (Dom): skákat přes švihadlo; (AM, MM). • (6) (Par): sklizeň cukrové třtiny a její zpracování na venkově; (7) skupinová sklizeň; (MM). • (8) (Dom): úkol; (JD).

tarecayá (← guar.) (1) (Par): různé druhy želvy; viz: *tracayá*; ► výraz používá pouze bilingvní obyvatelstvo mluvící jazykem guaraní; (MM).

tareco, m., hovor. (1) (Kan, Kub, Urug): náčiní; (RAE). • (2) i pl. (Kub, Ekv, Ven): viz: *tereque*; kram, harampádí; nábytek; (AM, MM, JD). • (3) (Am): věc, tohle, tentononc; (JD).

tarecua, f. (← tarasco) (1) (Mex): nástroj na obdělávání půdy; ► dřevěná rukojeť, lopatka ze železa; používá se na děláni důlků, jamek; (2) (Mex): stará, zkroucená bota; (3) (Mex): velké chodidlo; (4) (Mex): muchomůrka červená (*Amanita muscaria*); (MS, DA, NET).

tareche, m. (← keč.) (1) (Bol): amazóněk šupinkový *Pionus maximiliani*; viz: *carancho*; (2) (Bol): aratinga dlouhoocasý *Aratinga acuticaudata*; ► papoušek měří až 35 cm; tělo intenzivně zelené barvy, hlava modrá; dokáže napodobovat lidský hlas nebo různé zvuky; ■ Var: *tarechi*; (MS, DA, MM). • (3) (Bol): sup antilský; (JD).

tarechi, m. (1) (Bol): obecný název pro papouškovité (*psittacidae*) ptáky; ► velké mezi 20 a 30 cm, zelené s červenými, modrými nebo žlutými skvrnami; mají dlouhý ocas, žijí ve společenstvech a mohou napodobovat lidský hlas; viz též: *tareche*; (RAE).

tarechi, viz: *tareche*; (MS).

tarefero, -ra, m/f. (← port. *tarefa*) (1) (Par): sběrač rostliny maté; (MS). • (2) (Par): člověk pracující v úkole; (AM).

tarequera, f. (1) (Kub): hromada starých kramů, harampádí; (JD).

targuá, m. (1) (Kost): jméno společně více druhům stromů; ► čeledi pryšcovité (*euphorbiaceae*), s bujnými velkými kulatými listy, které se barví do oranžova; jejich kůra se používá jako zubní pasta; (RAE). • (2) (Kost): strom, *Croton gassypifolium*; (MM).

tarhui, m. (← keč. *tarwi*) (1) (Per): lupina proměnlivá *Lupinus mutabilis*; ► luskovitá rostlina vysoká až 1m, pocházející z Peru; produkuje jedlá zrna v obalu, zvaná *chochos*; (RAE).

tari, m. (1) (Bol): druh dýně; (MM).

tarifar(se), intr., hovor., i zvrat. (1) (Hond): vyběhnout, utéct; (RAE).

tarilla, f. (1) (Ven): druh rostliny; (MS). • (2) (zápBol): malý ubrousek sloužící k přenášení koky; (DA).

tarima, f.; (1) (Hond, StřAm; Mex): jednoduchá postel; ► z prutů a pruhů kůže; př.: *Martín Samayoa y el viejo se tiran en las tarimas de varas acolchonadas con hojas de banano*; viz též: DA. (RR).

tarimaco, m. (1) (Kub): krámy, harampádí; viz: *tereque*; (AM).

tarimera, f. (1) arch. (Kub): kuplířka; (AM).

taripache, m. (1) (Per: Puno): viz: *señalaco*; (AM).

tariri, m. (1) (Per): rostlina; (MM).

tarita, f., i pl. (1) (Ven): druh motýla; (2) (Ven): světluška; (3) **ver ~s¹** (Ven): vidět hvězdičky (v důsledku mdlob nebo rány); (4) **ver ~s²** (Ven): mít vidiny; (MS).

tarja, (← fr.) f. (1) (Am): návštěvní karta obsahující informace jako jméno, titul, funkci jedné či více osob; (2) (Kub): zeměměřičská míra obsahující deset jednotek; (3) (Am): navštívenka; (RAE). • (4) (Kub): pamětní deska; tabulka, většinou bronzová; př.: *develar tarja al poeta* (odhalit pamětní desku básníkovi); (DA, JD). • (5) (Arg): kus dřeva používaný venkovskými obchodníky k počítání; ► do hrany dřeva udělají zářez, který odpovídá určitému číslu; (MM). • (6) (Am): vizitka; (JD).

tarjar, tr. (1) (Bol): zaškrtat, přeškrtat; (2) (Bol): ověřit, porovnat; (RAE). • (3) [Š: *tachar*] (Chil; Per): škrtnout (text); př.: *en ningún caso sería noble proponerle a Neruda que tarjara sus palabras*; (RR). • (4) (Arg): dělat zářezy do dřeva; viz: *tarja*; (MM).

tarjear, tr. (1) (Portor): rozdělit palmové listy na vlákna k pletení klobouků; (AM). • (2) (Arg): viz: *tarjar*; (MM).

tarjeta, f. [Š: *tarjeta de embarque*] (1) (Arg, Urug): palubní lístek; (RAE). • (2) **estar por la ~¹** (Kub): být na lístky (o potravinách); (3) **estar por la ~²** (Kub): být moc vzácný, být jako šafrán; (JD). • (4) **~ verde** (Mex): Zelená karta; ► pro mexické přistěhovalce v USA; (BDE).

tarjetahabiente, m/f. (1) (Mex, Ven): vlastník kreditní karty; (RAE).

tarjetazo, m., lid. (1) (Per): využití svého vlivu, známosti (k dosažení něčeho); př.: *... ningún miembro del gobierno... debe utilizar sus cargos para conseguir recomendaciones, dar tarjetazos para lograr puestos o ...*; (BDE).

tarjetera, f. (1) (Am): vizitkář, pouzdro na vizitky; (AM). • (2) (Am): kabely na dopisy; (JD).

tarjetero, m. (1) (Ekv): schránka na dopisy; (JD).

tarlatán, m. (1) viz: *tarlatana*; (MS). • (2) (Ven): bavlněný gáz, tarlatán; (JD).

tarlatana, f. (← fr. *tarlatane*) (1) (Am, Kost, Kub, Hond): bavlněný mušelín; ■ Var.: *tarlatán*; (MS).

taro, m. (1) viz: *traro*; (MS). • (2) (Arg): viz též: *carancho*; (3) (Kol, Ven): árónovitá rostlina *Colocasia suculenta*; (MM).

taropé, m. (← guar.) (1) (Am): leknín s velkými listy čeledi leknínovité *Nymphaeaceae* (I). • (2) (Arg, Par): leknín *Victoria regia*; (3) léčivá rostlina působící jako protijed, *Dorstenia brasiliensis*; (MM).

tarquiano, -na, adj. (1) (Arg): o hovězím dobytku ušlechtilého plemene; (MM).

tarquino, -na, adj. (1) viz: *tarquiano*; (AM).

tarra, f. (1) (Chil: Chiloé): sklenice; plechová nádoba; (AM).

tarrabasquiña, f. (1) (Ven): amok, záchvat zuřivosti, vzteklost; (MM, JD).

tarraja, f. (← *tarja*) (1) (Ven): proužek kůže; ► používají ho venkované a chovatelé dobytka k vedení účtů; připomíná dvojitou pilu; (AM, MM).

tarrajazo, m. (1) (Ekv, Portor): strašná rána, náhlé neštěstí; (2) (Dom): velké poranění, seknutí, říznutí; (3) (Guat): rána, zranění; (4) **de un ~** (Kol, Portor): náraz, jednou ranou; (AM, JD).

tarrajear, tr. (1) (Per): nabílit; (RAE).

tarralé, f. (1) (Kol): kalebasa; (JD).

tarralí, f. (1) (Kol): plazivá divoce rostoucí rostlina z čeledi tykvovité (*cucurbitaceae*); ► její plod se využívá jako nádoba; (RAE). • (2) (Kol): druh jedlé kalabasy, *Posadea spherocarpa*; (MM).

tarramenta, f. (1) (Kub, Mex): rohy, parohy; (AM, MM).

tarrasbaquiña, f. (1) (Ven): vzteklost; ■ Var.: *tarrabasquiña*; (AM).

tarraya, (**atarraya**) f. (1) (Kub, Nik, Portor, Ven, Arg, Kol, Mex, Ven): viz: *atarraya*; čeřen; ► síť určená k rybolovu; (RAE, DUB, MM).

tarrayazo, m. (1) (Ven): panák; sklenice pití; lok, hlt, napití; př.: *no me queda más recurso sino echarme otro tarrayazo de agua*; (2) [Š: *golpe sorpresivo*] (Ven): nenadálá rána; př.: *allí mismo amarra su magaya rumbo para allá, a soltar entre el roznido de los machetes y los tarrayazos de los tiros su grito jacarandoso*; (RR, JD). • (3) (Kol, Kub, Portor, Ven, Antil, Mex): razie, policejní zátah; (4) (Portor, Ven): modřina; rána, která způsobí pohmožděninu; (AM, MM).

tarraza, f. (1) (Ven): hřbet, zadek koně; (AM).

tarrear(se), tr/zvrat. (1) tr. (Bol): nepodařit se, zhatit se; (2) hovor. (Kub): podvést někoho, zneužít partnerovy důvěry; (RAE). • (3) [Š: *poner los cuernos*] (Kub): nasadit parohy komu, podvést koho; př.: *Pablo afirmaba que cualquier mujer tenía derecho a tarrear a un tipo que cantaba tan mal*; (RR). • (4) zvrat. (Kost): namazat se, opít se; (5) (Chil): naparovat se, nafukovat se; (JD).

tarrero, -ra, adj. (1) (Chil): nafoukaný; (2) komediantský; (JD).

tarribroco, -ca, adj. (1) (Kub): o zvířeti, které má špičky rohů velmi blízko; (AM).

tarro, m., hovor. (1) [Š: *buena suerte*] lunf. (Arg, Urug): příznivý osud, štěstěna, štěstí; př.: *sin tarro de tocarme el Charrúa de celador me jodí todo el año*; viz též: *tarrudo*; (2) (Kub, Portor, Urug, Mex): roh zvířete; ► zvláště beraní, telecí, kozí; (3) (Salv): nádoba vyrobená z větší vydlabané tykve; (4) pl., hovor. [Š: *zapatos*] (Arg, Urug): boty; př.: *¿quiere que me saque los tarros?*; (RAE, RR, AM, MM). • (5) pl. [Š: *cuernos*] (Kub; Antil, Mex): parohy; ► zvířete, či podvedeného muže; př.: *entonces, Celorio le daba latas, hierro, picos, rejas y tarros de buey*; (6) [Š: *sombrero de copa; chistera*] (Ekv; Kol, Per, Bol): cylindr; př.: *levas, sombreros de copa o tarros de unto, pavitas, mocoras, jipijapas*; (7) (Hond; Mex): druh bambusu; ► dutý; široký; velkých rozměrů; může se používat jako konstrukční materiál či jako nádoba na vodu; př.: *y los hombres fueron partiendo con el recipiente de tarro al hombro y sus respectivos aperos de labor*; (8) [Š: *lata*] (Chil; Kol, Arg, Par, Per, Urug): plechovka, plechová nádoba; ► jakéhokoli rozměru; především na uchovávání oleje, potravin, oleje, atd.; př.: *hurgué en los tarros de basura buscando un poco de comida; la cocina se llenó de taras vacíos*; (9) **pegar los ~s** [Š: *poner los cuernos*] (Kub): nasadit parohy; př.: *Mireya te pegó los tarros porque te perdió el respeto*; viz též: *tarrear, tarrudo*; (RR, AM, MM, JD). • (10) (Salv, Per, Bol, Chil, Urug): zadek, zadnice; (11) (Chil): ústa (lidská); (12) (Chil): tvář, obličej; (13) (Chil): starý rozvrzaný auťák, plechárna, rachotina; (14) (Chil): osobní počítač (řeč mladých); (15) (Chil): buben (bici); (16) lid. (Ekv): vězení, basa, lapák; (17) (Nik): opilec; (DA). • (18) (Kub): motanice, zamotaná, spletná záležitost; (19) ~ **de unto** (Arg, Chil, Per): cylindr; (20) **medio** ~ (Per): tvrdák, plochá buřinka; (21) **al que ha de cargar ~s, al nacer le apuntan** (Kub): osud každého je nevyhnutelný, neodvratný; (22) **el mundo es un ~** (Kub): ten svět se blbě točí; (AM, JD). • (23) (Kub): manželská nevěra; (MM). • (24) (Am): konvice; (25) pl. (Kol): pracky, hnáty; (JD). • (26) ~ **de la basura**, lid. (LaPla): popelnice; (27) **mear fuera del ~**, vulg. udělat botu, zpackat to; (28) **arrancarse con los ~**, lid. (Chil): ujmout se iniciativy, jednat bez předchozí konzultace; (BDE).

tarrú, adj., (1) paroháč, viz: *tarrudo*; (RR).

tarruda, f. (1) (Kub): děvka, běhna; (JD).

tarrudo, -da, adj/subst. (1) despekt., hovor. [Š: *cornudo*] m. (Kub): paroháč; i o manželovi; (2) adj., hovor. (Urug): šťastný, mající kliku, i subst.; (RAE). • (3) ~ (**tarrú**) [Š: *cornudo*] m. (Kub): paroháč; př.: *esta tipa es una furrumalla y tú eres tarrudo dos veces*; viz též: *tarrear*; (4) [Š: *suertudo*] (Arg; Urug): klikař; šťastlivec; př.: *Casalsno se perdió los raviolos del tío, tarrudo de mierda*; (RR).

tarsana, f. (← keč. *taqsana*, „na umývání“) (1) (Kost, Per, Ekv): kůra stromu *quillay*; ► čeledi mydelníkovité *Sapindaceae*; ► užívaná na mytí, praní; viz: *jabón de palo*; (RAE, MM). • (2) (Ekv, Kost, Per): mydlokor tupolistý (*Quillaja saponaria*); ► strom velkého vzrůstu; kmen pokrytý silnou kůrou popelavě šedé barvy; listy jsou drobné, kožnaté, oválného tvaru se zoubky; květy jsou zvenku chlupaté kalichy lemované bílými okvětními lístky; plod je chlupatý měchýřek; (MS, DA, NET).

tartagazo, m., vulg. (1) (Portor): velký lok alkoholu; (AM).

tártago, m. (1) (Arg, Par, Ven): skočec obecný; *Ricinus communis*; (MM).

tartaleta, f. (1) (Kub): dortíček; (JD).

tartancho, -cha, adj/subst. (1) adj. (Arg, Bol): koktavý, koktající; zajímavý; (MM). • (2) m/f. (Bol): kokta; (JD).

tartarita, f. (1) (Guat): sladkost vyrobená z povařeného slazeného mléka ochuceného vanilkou; ► často ve formě kuliček; (RAE).

tártaro, -ra, adj/subst. (1) m.[Š: *ricino*] (Kol, Guat, Ven): skočec obecný (*ricinus*); (ve Ven. je nejrozšířenější druh *Jatropha multifida*); ► rostlina původem z Afriky, čeleď pryšcovité (*euphorbiaceae*); roste v teplém podnebí (v mírném jako jednoletá rostlina); má košatý kmen zelenočervené barvy; velké řapíkaté listy; plody jsou trnité tobolky, ze semínek se získává pročišťující olej; (RAE, MM). • (2) m., i adj.[Š: *atrevido*] (Portor): troufalec; odvážlivec; př.: *la estatua se veía bien blanca en la penumbra; ¿está es?, dijo Vitín, acariciándole una teta; ni a las estatuas perdonaba ese tártaro*; (3) adj.: viz: *cuento tártaro*; (RR).

tartaruga, f. (← it. *tartaruga*) (1) (Bol): říční želva; (MS, JD).

tarto, -ta, adj. (1) (Ekv): koktavý; (AM).

taruga, f. (← keč. *tarruca*) (1) (Arg, Bol, Ekv, Per): andský jelen, *Cervus antisiensis*; (MM).

tarugada, f. (1) (Mex): hloupost, pitomost; (2) **a la** ~ (Mex): bezstarostně, bezhlavě; (3) **de** ~ (Mex): náhodou; (AM). • (4) (Mex): smůla, neštěstí; (JD).

tarugo, m. (1) (Salv, Nik): kus dřeva, látky nebo jiného materiálu k ucpání díry; (RAE). • (2) (Kub): vylekání, leknutí; (3) i adj. (Guat, Mex, Arg, Par, Urug): hlupák, tupec, trdlo; (4) (Dom): lichotník, pochlebník; (5) (Kub, Dom): posluhovač, zřízenec (v cirkuse, v zákulisí, na jevišti); poslíček; (AM, MM, JD). • (6) (Kub): učedník; (7) (Mex): potvora; (JD).

tarugones, (← aim.), viz: *taruga*; (MM).

taruleque, m. (1) (Chil): trouba, pitoma; (JD).

tarumá, m. (← guar.) (1) (Par aj.): název dvou stromů čeledi sporýšovité (*verbenaceae*); ► první z nich dorůstá výšky 6 m a má šedou kůru a světlefialové květy; druhý je vysoký až 12 m; jeho dřevo je vhodné jako stavební materiál; (RAE). • (2) (Arg, Par): listnatý strom; ► má kvalitní dřevo; jedlé plody se podobají černým olivám; (MM).

tarumacos, m., pl. (1) (Kub): krámy, harampádí; (JD).

tarumba, adj. (1) poblázněný, zmatený; ■ Syn.: *turumba*; (MM).

tarúpido, -da, m/f., hovor. (← *tarado* + *estúpido*) (1) (Urug): pošetilá osoba s absurdními nápady; (RAE).

taruya, f. (1) (Kol): bahenní říční rostlina, *Pontederia azurea*; (MM).

tarzán, m. (1) (Mex): frája, frajer; (JD).

tas, m. (1) ~ **con** ~¹ (Chil, Per, Portor): být stejně velký (o věcech); (2) ~ **con** ~² (Per, Portor): v klidu; bez dluhů; (AM, JD). • (3) ~ **con** ~³ (Am): a basta, a dost; (4) **hacer** ~ses (Am): batolit se, dělat první krůčky; (JD).

tasa, f., viz: *taza*; (RR).

tasajear, tr/intr., hovor. (1) tr. (Kub, Guat): pobodat, ubodat nožem; posekat koho; (2) tr. [Š: *atasajar*] (Salv, Hond, Mex, Ven): nakrájet maso na kusy; (3) (Salv): ostře někoho kritizovat; (RAE, MM, JD). • (4) tr/intr. (Guat; Kost, Kol): krájet (na kousky); ► obzvláště maso; př.: *se le tasajeaban las palpitaciones; apretó la mano para desstriparlo, duro, hasta enterrarse las uñas de carne*; (RR). • (5) (Am): sušit maso; (JD). • (6) (Am): (roz)říznout, proříznout; př.: *... las gentes tasajejan los asientos de los omnibus*; (BDE).

tasajeo, m. (1) (Kub, Mex): rozřezání, nařezání na kousky; (RAE).

tasajera, f. (1) (Mex): tyč k sušení masa na slunci; (RAE). • (2) (Ven): solárna; spíž na maso; ► místo, kde se připravuje, či skladuje solené maso; př.: *la tasajera, donde se secaba al aire y al sol, pasto de las moscas, la carne salada*; (RR, JD).

tasajería, f. (1) (Am): výroba soleného masa; prodejna soleného masa; (JD).

tasajero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Kub): vztahující se k nasolenému uzenému masu; (2) m/f. (Mex): výrobce soleného masa; prodáváč soleného masa; viz též: *tasajera*; (RAE).

tasajito, m. (1) (Kub): vyuzené a na kousky nakrájené nasolené vepřové maso; (AM).

tasajo, m. (1) (Kost): kus; ► čehokoli, např. látky atd.; př.: *esta vez era un chiquito, con la cara chorreada, sucio y con el vestido hecho tasajos y flaco como una lombriz*; (RR). • (2) přenes. (Kol): vysoký a hubený muž, čahoun, dlouhán, bidlo; (AM, JD).

tasajón, -na, adj/subst. (1) adj. (StřAm): vytáhlý, dlouhatánský; (AM). • (2) m/f. (Kost): hubený (člověk); (MM).

tasajudo, -da, adj. (1) (StřAm, Kol, Kub, Bol, Kost): vytáhlý a hubený, vyčouhlý; (AM, MM, JD).

tasata, f. (1) (Per): strom, *Escallonia myrtilloides*; ► má žluté a tvrdé dřevo; (MM).

tasca, f. (1) (Per): silné vlnobití (na břehu moře) znesnadňující vyloďení; (AM, MM). • (2) (Kol): pitka; (JD).

tascal, viz: *tlascal*; (MS).

tascalate, m. (← nah. *taxcalatl*: *taxcal* „tortilla“ + *atl* „voda“) (1) (Guat): nápoj připravený z opečené tortilly; (AM).

tascar, tr. (← kič. *tascaná*) (1) (Ekv): chroupat, kousat, rozkousat nějakou tvrdou potravu (např. sušenku); (RAE, MM).

tascate, m. (1) (Mex): borovice *Cupressus benthanii*; ► roste v oblastech s aridním podnebím, dřevo se využívá ve stavebnictví a při konstrukcích telegrafických sloupů; (MM).

tases, m., pl. (1) **hacer** ~ (StřAm, Kost): batolit se, dělat první krůčky; (AM, MM).

tasele, adj. [Š: *abusón*] (1) (Salv): drzý, nafoukaný, zneužívající; (RAE).

tasi, m. (1) (Arg, Bol): popínavá rostlina *Morrenia odorata*; ► až 3 m vysoká; má bělavé květy se žlutým středem nebo bílé se středem v barvě růžového vína; její plody jsou velké, oválné, obsahují mléčnou šťávu; ■ Syn.: *doca*; (RAE, DA, MM). • (2) plod zmíněné rostliny; (MM). • (3) (Arg): kolečko na nošení nákladu na hlavě; (JD).

tasín, m. (← keč.) (1) (Ekv): hnízdo; (2) (Ekv): plotna na vaření; (3) (Ekv): drdol uzpůsobený pro nošení věcí na hlavě; (MS). • (4) (Ekv): kolečko na nošení hliněných hrnců na hlavě; (AM).

tasquito, -ta, adj. (1) (Nik): velmi mělký; př.: *laguna taspita*; (AM).

tasquero, m. (1) (Per): dělník určený pro vyložení nákladu z lodi; i adj.; (AM).

tasta, f. (1) (Per): viz: *tasata*; (MM).

tastabillar, intr. (1) (Arg, Chil, Urug): zakopnout, škobrtnout; (AM, MM).

tastarazo, m. (1) (Portor): hlavička, bouchnutí hlavou; (AM).

tastazo, m. (1) (Guat): cvrnknutí; (AM).

taste, m. (1) (Mex): hřiště na pelotu; (2) dostihová dráha; (JD).

tata (tatita, tatito), m. (← keč, nah.), afekt. (1) (Arg, StřAm, Mex, Par): táta, otec (rodiny); uctivé oslovení starších a respektovaných osob; př.: *mi tata le hablaba al oído; una nueva era que tendrá en el Tata Inti (Sol Padre) la armonía cósmica que dará savia fermental para las antiguas civilizaciones andinas*; (2) ~ **dios**¹ (Arg): kudlanka nábožná; ► hmyz s dlouhým hrudníkem a tykadly; přední nohy vybavené silnými drápkami udržuje v poloze jako by se modlil; vyskytuje se i ve Španělsku; ■ Var.: *tatadiós*; (RAE, DA, MM, JD, BDE). • (3) (Am): děda; (4) pán; (JD). • (5) ~ **Dios**² Bůh; (BDE).

tatabro, -bra (tátabro, -bra), m/f. [Š: *saino*] (1) (Kol, Ekv): divočák, divoké prasete; (*Dycotiles labiatus, Dycotiles torquatus*); př.: *con ellos habían cazado las primeras tatabras y los primeros venados*; ► savec, tlustokožec, vypadá jako šestměsíční mládě kance, bez ocasu, s dlouhými silnými štětinami, malými kly; na nejvyšším bodu hřbetu se nachází žláza vylučující smrdutou látku, žije v lesích Střední Ameriky a je ceněno pro své maso; (RAE, RR, MM).

tatadiós, m. (1) (Arg, Urug): kudlanka nábožná; př.: *la lamparita del patio era pequeña y debido al calor volaban en torno más bichos que de costumbre, tábanos, tatadioses y cascarudos*; (RR). • (2) (Am): pánbůh; (3) mastičkář; (JD).

tatagua, f. (1) (Kub): velký noční motýl tmavé barvy; *Erebus odorata*; (RAE, MM). • (2) aeroplán, érak, letadlo; (3) hučka, kokrhel, klobouk; (JD).

tataiba, m. (← guar. *tataibá* „plod ohně“) (1) (Arg, Par): morušovník, divoká moruše; *Morus tataiba*; ► má žlutočervené plody; (MM).

tatamiguel, m. (1) (Arg, Salta): hra; viz též: *ronga-catonga*; (AM).

tatané, m. (1) (sevArg), strom, viz: *tataré*; (DA).

tatara, m. (1) (Ven): druh jedovaté ryby; (MM).

tatarata, adj. (1) (Salv), viz: *tatarate*; (RAE). • (2) (Guat): káča, vlk (hračka); (AM, JD).

tatarate, adj/subst. (1) adj. (Hond): hloupý, poblázněný, potřeštěný; (2) adj., i m. (Hond, StřAm, Mex): o káče s křivou nebo zúženou špičkou: poskakující, špatně se točící; viz též: *tatarata*; (RAE, MM).

tataratear, intr., hovor. (1) (Salv, Hond, Ven): poskakovat, točit se (o káče); (2) **hacer ~ a alguien** (Salv): přimět někoho, aby zrychlil určitou činnost, aby sebou mrskal; (RAE). • (3) (Mex: Tabasco): zakopnout, klopýtnout; (4) koktat, zajíkat se; (MM).

tataratero, -ra, adj. (1) (Guat): o káče; viz též: *tatarate*; (AM).

tataratiar, intr. (1) (StřAm, Mex: Zacatecas, Ven): chybovat v něčem, dělat něco s obtížemi; vrávorat, motat se; ■ Var.: *tataratear*; (AM).

tataratoso, -sa, adj. (1) (Mex: Tabasco): koktavý, koktající; (2) viz též: *tataratero*; (AM).

tataré, m. (← guar. „smrdutý oheň“) (1) (Arg): strom *Pithecellobium scalare*; ► čeledi bobovité *Leguminosae*; vysoký až 15 m; má spirálovité plody; jeho žluté dřevo se používá v uměleckém truhlářství a na stavbu lodí; z jeho kůry se získává barvířská látka; ■ Syn.: *tatané*; (RAE, DA, MM). • (2) (Am): strom *Pithecolobium tortum*; ► má ceněné dřevo žluté barvy; (MM).

tatarear, intr. (1) (Am): potácet se, motat se; koktat, zakoktat se; (JD).

tataretas, adj/subst., pl. (1) (Kost): koktavý; (RAE, AM). • (2) viz též: *zambiloco*; (AM).

tataretear, intr. (1) (StřAm, Ven): viz: *tataratiar*; (AM).

tatareto, -ta, adj. hovor. (1) (Ven, StřAm): poskakující, nepravidelně se točící (o káče); (RAE). • (2) (Ven): chybní; zakopávající; (AM).

tatascame, m. (← nah.) (1) (StřAm): strom *Lippia myriocephala*; ► vysoký až 12 m; má chlupaté větve; pilovité listy jsou ze spodní strany chlupaté; početné květy na stoncích tvoří hlavičky; velmi malý plod s neopadavým kalichem žlutorůžové nebo fialové barvy; (MS, DA).

tatascamillo, m. (1) (Salv): strom *Ransonia salvadorica*; (MS, NET).

tatascamite, m. (1) (StřAm): viz. *tatascame*; ■ Var: *tatascamito*; (MS).

tatascamito, viz: *tatascamite*; (MS).

tatatián, viz: *tetlatia*; (MS).

tatatil, viz: *tetlatia*; (MS).

tatay!, citosl. (← keč. *atatay*, „fuj!, to je hnus!“) (1) (Ekv): vyj. hnus, odpor, nechut'; (RAE).

tatema, f. (1) (Mex): smažení, opékání; (RAE).

tatemada, f. (1) (Mex): smažení, opékání; (RAE).

tatemar, tr. (← nah. *tlatemati*, „pálit, spálit, dát do ohně“) (1) (Mex): smažit, opékat, pražit; péct; (RAE, JD).

tatequieto, m. (1) (Kub): klid'as; třasořítka; (2) (Chil): majznutí; (JD).

tatetí, m. (1) [Š: *tres en línea*] (Arg, Urug): hra „tři v řadě“; ► hraje se s malými kaménky; (RAE).

tatinja, (1) *echarle a uno la ~* (Kol: Riohacha): vytáhnout z někoho peníze; (AM).

tatita, tatito, m. (1) (Guat, Arg, Bol, Per): tatínku; ► oslovení otce, hlavy rodiny; (2) (Guat): otče; ► oslovení osob, k nimž se chová úcta; viz: *tata*; (RAE, MM). • (3) (Am): tatíček; (JD).

tato, m. (← *tatú*) (1) (Arg, Par, Urug): pásovec; viz: *tatú*; ► *tatú* je pošpanělštěná forna; (MS, MM).

tatole, m. (← nah.) (1) (Mex): úmluva, dohoda, ujednání; (2) (Mex): šuškáni, šeptání; (3) (Mex): konspirace, spiknutí; (MS).

tatolear, tr. (1) (Mex): sjednat základy nějaké dohody; (2) (Mex): šuškat, šeptat; (3) (Mex): sprádat, znosnovovat (př. spiknutí); (MS).

tatón, m., augment. (1) (Mex): autoritativní otec; př.: *yo traje a Ernesto y yo lo sostengo, poque es mi gusto; para algo soy el mero tatón*; (RR).

tatú, m. (← guar. *tatú*) (1) (Arg, Bol, Par, Urug): výraz označující různé druhy pásovců; př.: *tatú guasú* (pásovec štětinatý); (RAE, JD). • (2) (Salv): podzemní protiletecký kryt; podzemní skladiště; př.: *Reinita era la única sobreviviente de un tatú en el cual había muerto su madre, tres de sus hermanitos ...*; (3) ~ **naranja** (Par): druh pásovce; ► chuťově dobrý; př.: *comenzaron a alimentarse con lo que iban consiguiendo los indígenas: miel, cogollo de palmas, tatú naranja y otros alimentos propios de selva*; (RR). • (4) (Arg, Bol, Par, Urug): pásovec devítipásý *Dasybus novemcinctus*; (5) ~ **a par** (apara), ~ **bolita**, ~ **canasta**, ~ **peba** (Arg): další druhy pásovce; ■ Var: *tato*; viz též: *armadillo*; (MS, DA).

tatuca, f. (1) (Ven: Mérida): velká nádoba, viz též: *jicara*; (2) přenes. (Ven: Trujillo): hlava, palice, kokos; (AM).

tatuco, m. (1) (Ven): velká nádoba, velký šálek; viz též: *jicara, tatuca*; (AM, MM).

tatuejo, m. [Š: *armadillo*] (1) (Hond): pásovec; ► savec z řádu chudozubých, dlouhý 30 až 50 cm, tělo je chráněno vrstvou kostěných destiček pokrytých zrohovatělými pohyblivými šupinami; zvíře se může smotat; všechny druhy se běžně vyskytují ve Střední Americe; (RAE). • (2) (StřAm): pásovec devítipásý (*Dasybus novemcinctus*); (MS, DA).

tatuque, m. (1) (Ven: Trujillo): nádoba; viz též: *tatuca*; (AM).

tature, m. (1) (Ven): široký kulatý košík z lián; viz též: *manare*; (AM, MM).

taturo, m. (1) (Ven): nádoba z dýně s úzkým otvorem; ► používá se na pití; (2) jakýkoli předmět zvláštního nebo neurčitého tvaru; (AM, MM).

tatusa, f. (← guar. *tatú* „pásovec“) (1) (Bol): děvka, kurva, šlapka; (AM, MM). • (2) (Am): ženuška; (3) ženština; (JD).

tatusia, f. (1) (Par): pásovec; (JD).

tauca, f. (← keč. *tauqa*, „hromada, kopa“) (1) (Bol, Ekv): fura, hromada, kopa (množství na sobě naházených věcí bez jakéhokoliv řádu); viz též: *taúca*; (RAE, MS). • (2) (Chil): měsíc, pytlík, velký váček na peníze; (AM, JD). • (3) (Chil): svačina do školy, přesnídávka; (JD).

taúca, f. (← keč.) (1) (Bol): hromada nějakých věcí; (2) (Bol): fald, záhyb (pomačkání) na šatech; (3) (Chil): větší váček na peníze; (4) (Chil): pytel, ranec nebo balík peněz; (5) (Chil): jídlo, které si dítě

nese na celý den do školy; (6) (Chil): omeleta, placka; (7) (Chil): placatý nekvašený chléb (bez droždí); (8) (Per): velké množství něčeho; ■ Var: *tauca*; (MS).

taucal, m. (1) (Arg): nahromadění; množství; hromada; (MS).

taucar, tr. [Š: *apilar*] (1) (SevArg, Bol, Ekv): navrstvit, nakupit, (na)hromadit; (RAE, MS).

taulete, m. (1) (Kol): stolička, sedátko; (JD).

taunachi, m. (1) (Bol): rolničky; ► obepnou se na nohu a při chůzi zvoní; (AM).

tauquear, tr. (1) (Bol): nahromadit; (AM).

taura (Taura), m., i adj. (1) m. (Ekv): černocho nebo mulat z farnosti Taura (Guayaquil); ► název se používal v 19. sto. pro následovníky generála a později prezidenta Urbina; byli známí pro násilnosti spáchané v souvislosti se zrušením otroctví; př.: *un taura enfurecido estaba allí tronando y relampagueando contra mi hermano Francisco*; (2) m., i adj. (Arg; Urug): odvážný; smělý; nebezpečná osoba; př.: *otro amor por aquella mujer nació en el corazón del taura más mentao*; (RR).

Taura, m.: viz: *taura*; (RR).

taurete, m. (Nik): taburet, sedadlo bez opěradel; (RAE).

taurí, f. (1) (Per): luskovitá rostlina, *Lupinus argenteus*; (MM).

taurino, -na, adj. (1) (Arg, Salv, Urug): osoba narozená ve znamení Býka, i subst.; (RAE).

tausilla, f. (1) (Kol): obecné jméno pro různé druhy mučenek; ■ Syn.: *tauso*; (MM).

tauso, m. (1) (Kol): viz: *tausilla*; (MM).

Tawantinsuyo (Inkaiku), m. (← keč.), arch. (1) (Am): Čtyři sjednocené provincie; př.: *¿por qué recibió la denominación de Tawantinsuyo Inkaiku? Porque estaba dividido en Cuatro Confederaciones Agrícolas*; (BDE).

taxamanil, m., viz: *tejamanil*; (MS).

taxcal, m. (← nah. *tlaxcalchiquihuitl*) (1) (Mex): košík k uchování kukuřičných plackek; (RAE). ● (2) viz: *tlascal*; (MS).

taxiflet, m. (*taxi+flete*) (1) (Urug): nákladní auto nebo dodávka; ► k rozvozu či přepravě balíků a nábytku; najímají se i s řidičem na hodiny; (RAE).

taximetrero, -a, m/f. (1) (Arg): taxikář, -řka; (BDE).

taximetrista, m/f. (1) (LaPla): taxikář, -řka; př.: *el sindicato de taximetristas*; (BDE).

taxímetro, m. (1) (LaPla): taxi, taxík; př.: *... no son taxímetros ni vehículos de punto o plaza ...*; (BDE).

taya, adj/subst. (← keč.) (1) f. (Per): talisman lovců a rybářů (kamínek, zub apod.); (2) (Kol): křovinář sametový *Bothrops atrox*; ► jedovatý had dlouhý až 150 cm; je světle hnědý až šedý s tmavě hnědými až černými skvrnami, pruhy nebo mřížkovitou kresbou; kresba slouží jako ochranné zbarvení; na zploštělé hlavě má 2 černé pruhy, které vedou od každého oka ke koutku tlamy; (3) (Kol): keř *Caesalpinia spinosa*; ► vysoký až 5 m; má složené listy, květy žluté barvy s červenými skvrnami; plodem je luštěnina užívaná jako barvivo; využití v tradiční medicíně; (MS, DA, NET). ● (4) (zápBol): pivo; (5) adj. (zápBol): zmrazený (o zemědělských produktech, bramborách apod.); (DA). ● (6) (← angl. *tie*) (Chil): železniční trať; (MS). ● (7) (Kol): jedovatý had *Bothrops lanceolatus*; ■ Syn.: *manapare*; (8) (Per): rostlina; viz též: *tara*; (MM). ● (9) **estar hecho una ~** (Kol): strašně zuřit; (JD).

tayá, f. (1) (Bol): sladký brambor; (JD).

tayacán, m. (← nah. *teyacanqui*, „ředitel, vedoucí“; ← nah. *tayacana* „vedoucí“ + *yacana* „vést“) (1) (Hond): člověk provázející spřežení volů; (2) průvodce nebo ochránce druhé osoby; (RAE, AM). ● (3) (StřAm, Guat, Hond, Nik): mladík, který ovládá pluh; (4) (StřAm): důvěryhodná osoba, která někomu slouží; (5) (Mex: *Tabasco*): mladík, který doprovází svého pána na koni; (6) (Nik): odvážný člověk, vůdce; (7) (Mex): průvodce na venkovských cestách; ■ Var: *clayacanque; tlayacanque*; (MS, AM, MM).

tayacanear, tr. (1) (Hond): řídit volské spřežení; (2) tr. (Hond): řídit, provázet, dávat instrukce nějaké skupině lidí; (RAE).

tayasú, m. (← guar. *tay* „zub“ + *asú* „velký“) (1) (Arg, Bol, Par): americký divočák, *Dicotyles torquatus, Dicotyles labiatus*; (MM).

taycahuarmi, (← keč.) legitimní manželka; (MM).

tayo, m. (1) (Ekv, Per): noční pták žijící v Amazonském pralese, pozoruhodný svou tukovou zásobou v hrudní oblasti, jehož maso je vhodné k jídlu; (RAE). ● (2) (Ekv, Per), pták, viz: *guácharo*; (DA).

tayote, m. (← nah. *chaiotl*) (1) **tener sangre de** ~ [Š: tener sangre de horchata] (Portor): být neslaný nemastný; neumět do pěti počítat, být budižkničemu; (AM, MM). • (2) (Portor, Dom): viz též: *chayote*; (MM).

tayotera, f. (1) (Dom, Portor): viz: *chayotera*; (MM).

tayú, m. (1) (Chil): strom *Flotowia diaconthoides*; ► stále zelený; jeho kůra působí proti horečce; (MM).

tayul, m., hovor. (1) (Hond): bankovka v hodnotě jedné lempíry; ► Lempira byl národní indiánský hrdina; (RAE).

tayuyá, m. (← guar.) (1) (Arg, Par, Urug): druh popínavé rostliny *Trionasperma tayuya*; ► čeledi tykvovité; s malými květy a žlutými nebo načervenalými plody; kořen a plod se využívají v lidové medicíně; (RAE, MM). • (2) (Arg, LaPla): druh vinné révy *Cayaponia tayuya*; ► vysoká až 12 m; má malé žlutobílé květy; hojně užívaná v medicíně k léčbě artritidy; (3) (Arg): druh okrasné rostliny; vysoká až 5 m; (MS, NET).

tayuoy, m. (1) (Kub, Guat, Kol: Riohacha): tamal; viz též: *tallullo*; (AM, MM).

taz, (1) ~ **con** ~ (Ekv): viz: *tas con tas*; (AM).

taza (**tasa**), f. (1) [Š: *canasta; cesto*] (Ekv): koš; košík; př.: *el intento de mi madre / que casarme no procura, / es tenerme siempre al lado, / como taza de costura*; (RR). • (2) (Chil): umývadlo, lavor; (3) (Kol): proutěná komoda nebo koš; ► chudí lidé v nich skladují oblečení a jiné věci; (4) ~ **de lavatorio** (Per): umývadlo, lavor (na mytí); (AM). • (5) ~ **de noche** (Arg, Kub): noční váza, nočník; (MM, JD). • (6) (Kub): latrína; př.: *taza seca*; (JD).

tazcal, m. (← nah. *tlaxcalli* „tortilla“) (1) viz: *tlascal*; (MS). • (2) (Mex): kukuřičná placka; košík z rákosu, do kterého se dávají hotové placky; ■ Var.: *tascal, taxcal, tlascal*; (3) **no me jalen del ~ porque riegan las tortillas** (Mex): raději ne; to by mohlo špatně dopadnout; (AM, MM).

tazol(e), m. (← nah. *tlazolli*) (1) (StřAm, Guat): listy kukuřice nebo cukrové třtiny; ► slouží jako píce; viz též: *tlazol*; (MS, AM, MM). • (2) (Am): klas kukuřice; (JD).

tazolera, viz: *tlazolera*; (MS).

tazul, viz: *tlazol*; (MS).

¡tch!, citosl. (1) (Mex): *pst!*; (JD).

té, m. (← čín.) (1) (Am, Kub, Arg, Urug aj): čaj, bylinný odvar; př.: *té de manzanilla, té de tila; le puso una mano sobre la frente y ordenó a empleada que preparase un té de naranja*; (RAE, RR, JD). • (2) ~ **social** (Chil): čajový sedánek; ► společenské setkání, kde se pije čaj; př.: *los té sociales de los turistas frente al televisor*; (RR). • (3) ~ **dansant(e)** (← fr. *thé dansant*) (Chil): čaj po tanci; (MS). • (4) (Am): název pro různé rostliny a listy, které nahrazují pravý čaj; (5) jako součást názvu různých rostlin; př.: *té de burro, té de perla; té del pan, atd.*; (6) ~ **del Paraguay** viz: *yerba mate*; (MM).

tea, f. (1) (Kub): druh palmy; (2) (Portor): pryskyřičný strom *Amyris sylvatica*; ► až 10 metrů vysoký; má bílé aromatické dřevo; používá se při výrobě pochodní; (3) **estar en la ~** (Kub): být v nouzi, být švorc, nemít ani groš; (MM).

team, m. (← angl.) (1) (Am): družstvo (sportovní terminologie); (MS).

teamwork, m. (← angl. *team-work*) (1) (Chil): kombinovaná akce družstva hráčů; (MS).

teanguis, viz: *tianguis*; (MS).

teatina, f. (1) (Chil, Per): trávovitá rostlina (*Avena barbata, Scoparia dulcis*); ► druh ovsy; jeho stébla se využívají k pletení klobouků, košíků atd.; (RAE, DA, MM). • (2) (Per): střešní okénko; (DA).

teatino, m. (1) (Kol): pícninová rostlina *Hybanthus anomalus*; (2) (Par): kněz; ► patřící k náboženskému řádu, který vyžaduje nošení černé sutany; (MM).

tebenque, m. (1) (Kub): jednoletá rostlina *Pectis ciliaris*; ► čeledi složnokvětých, se žlutými vonnými květy; roste na plážích; (RAE, MM). • (2) viz: *romero cimarrón*; (DA).

teca, f. (1) [Š: *droga*] (Portor): droga; ► obzvláště heroin; př.: *si nos salimos de los cursos de Literatura Puertorriqueña y del manual de Manrique Cabrera, Lloréns Torres <un barrio muy popular de San Juan> significa teca, y las terribles marcas de los alacranes*; viz též: *tecata, tecato, teco*; (RR).

tecales, m., pl. (1) držitelé nebo dědicové majorátu; (MM).

tecali, m. (← Tecali mex. město státu Puebla; ← nah. *tecalli: tetl* „kámen“ + *calli* „dům“) (1) (Mex): velmi barevný mramor; ► nachází se v oblasti Tecali ve státě Puebla; (RAE, AM).

tecata, f. (1) (Portor): heroin; injekční stříkačka; př.: *posiblemente apunte hacia el vicio mayor de la tecata*; (RR).

tecato, -ta, m/f. (1) [Š: *drogadicto*] (Portor): drogově závislý; př.: *por aquí, frente a mí, pasa ese tecato de ojos a punto de estallar*; viz též: *teca, tecata, teco*; (RR).

tecina, f. (← nah. *tecini*, „ten co mele“) (1) (Hond): služebná vykonávající domácí práce; (RAE). • (2) (Hond): služebná připravující kukuřičné placky; (MM).

tecla, f., pl. (1) (Mex): zuby, tesáky; (JD).

tecle, adj/subst. (1) adj. (Chil): neduživý, slabý, hubený; (AM). • (2) m/f. otec; matka; ► ve zločineckém slangu; (MM). • (3) (Chil): třaslavý; chvějící se; (JD).

teclear, intr/tr. (1) intr. (Arg, Kol, Chil, Urug): vypršet, vytratit se, zmizet; (2) otravovat se, nudit se; zničit se; (3) **dejar a uno tecleando** (Chil, LaPla): zruinovat někoho; ► finančně nebo společensky; (AM). • (4) tr. neobratně psát na stroji nebo hrát na piano; (5) (Arg, Chil): být slabý, vyčerpaný nemocí; (6) (Arg, Kol, Chil, Par, Urug): nedařit se obchodu; (7) (Chil): být velmi chudý; (MM). • (8) (Am): být v posledním tažení; (JD).

teclo, -cla, m/f. (1) (Per): stařec; stařena; (RAE).

tecnicatura, f. (1) (Arg): stupeň univerzitního vzdělání výlučně zaměřeného na technickou oblast; ► získává se po kratším studiu; (2) (Arg): studium potřebné k získání tohoto titulu; (RAE).

técnico, -ca, adj/subst. (1) m. (Mex): **strážník**, člen policejního sboru; ► s vyšší hodností než řádový policista; (RAE, MM, JD).

tecnicolor, (1) ■ Var.: *technicolor*; (MM).

teco, -ca, adj/subst. (1) adj. [Š: *drogadicto*] (Portor): drogově závislý; př.: *traspasar este corredor mítico de violencia es casi asegurarse una cañona a manos de algún teco de bejuco desesperado*; viz též: *teca, tecata, tecato*; (RR). • (2) (Guat): opilý, sřatý; viz též: *tecolote*; (AM). • (3) m. (Mex): policajt, fízl; (JD).

tecoate, m. (← nah. *tecl* „oheň“ + *coatl* „had“) (1) (Mex): jedovatý had; ► jeho kousnutí působí pálení; (MM).

tecol, m. (1) (Mex): červ *Bombix agavis*; ► žijící v agáve; (RAE, MM).

tecolero, m. (← nah. *tecolli* „uhlí“) (1) (Mex): uhlíř; (2) (Mex): nádeník ve stáji nebo v chlévě; (3) (US): ceremoniář plesu; (MS, AM). • (4) (Mex): nádeník, který se stará o ovce zraněné při stříhání; (MM).

tecolía, f. (1) (Hond): dřevěnění, ztuhlost nohou (způsobená únavou); (2) f. (Hond): faul ve fotbale způsobený silnou ranou do soupeřovy nohy; (RAE).

tecolilla, f. (1) (Hond): viz: *tecolía*; (RAE).

tecolines, m., pl. (← nah. *tecolli* „uhlí“) (1) (Mex): peníze, prachy; (AM).

tecolio, m. (1) (Mex): alkoholický nápoj s červy; ► vyrábí se z agáve; (AM).

tecolota, f. (1) (Mex): samice výra *tecolote*; (2) vulg. (Mex): **špaček**, nedopalek cigarety; (MS, AM).

tecolote, adj/subst. (← nah. *tecolotl* „výr“) (1) m. (Guat, Hond, Mex; Salv, Nik, **StřAm**): sova (pálená), výr; ► noční dravec s opeřenými nohama, křivým zobákem, velkýma očima na přední části hlavy; zvednuté peří na hlavě představuje uši; je původem ze Španělska; př.: *¿será un tecolote? ¿qué ocurrencia la suya! ¿cómo le voy a regalar ese pájaro que anuncia a la pelona? (=la muerte)*; (2) přenes., despekt. (Mex): **polda**, fízl; člen dopravní policie; viz též: *cuico*; př.: ... *barrenderos, tecolotes, chamacos...*; (3) **cantarle a alguien el** ~ (Mex): být blízko smrti; (RAE, AM, BDE). • (4) (Hond, Kub, Mex, StřAm, US): výr; (5) adj. (Kost): hnědý s nádechem do tmavě červena; **šedohnědý**; (6) m. (Mex): tah ve hře s dvojsmyslnými slovy (zejména týkající se sexu); (7) (Guat, Mex, Salv): opilec; (8) (Guat, Mex): opilost; (9) (Mex): kukuřičný klas napadený houbou; (10) **cantarle a uno el** ~ (Mex): oznámit někomu blížící se smrt; umírat; (11) **creer en el** ~ (Mex): věřit báchorčákům, povídačkám; (12) **estar** ~ (Salv): být opilý; (13) **poner a uno el** ~ (Mex): dát umírajícímu krucifix a svíčku; (14) **si (cuando) el ~ canta, el indio muere; ello no es cierto, pero sucede** (Guat, Mex): jestliže se něco proslýchá, může se to stát; **není šprochu, aby na něm nebylo pravdy trochu**; ■ Var: *tocolote*; (MS, JD).

tecolotearse, zvrat., viz: *tocolotear*; (MS, DA).

tecolotillo, m. (1) (Mex): strom *Schoepfia schreberi*; ► vysoký 9-25 m; má hranaté bělavé větve, střídavé listy oválného tvaru, červené květy a červený vejčitý plod; (MS, NET).

tecolotito, m. (1) (Mex): sýc plavočelý *Aegolius harrisii*; ► druh sovy; (MS, DA, NET).

tecomajuche, m. (← nah. *tecomatl*, „tykvovalá nádoba“ + *xochitl*, „květ, květina“) (1) (Hond): druh střeadoamerického stromu *Cochlospermum vitifolium*; ► vysoký až 12 m (podle RAE až 25 m); má svétlezelene listy na horní straně bledší a více ochmýřené, žluté květy s pěti korunními plátky; využívá se v tradiční medicíně; ■ Syn: *tecomasuche*, *tecomasúchil*, *berbería*, *bombón*, *botija*, *bototo*, *carnestolendo*, *emperatriz de la selva*, *filinsuche*, *flechero*, *palo bobo*, *poroporo*, *rosa china*, *rosa de Maximiliano*, *rosa imperial*; (RAE).

tecomal, m. (1) (Kost): (hliněná) nádoba; viz též: *tecomate*; (AM, JD).

tecomasuche, m. (1) (Salv): strom, viz: *tecomajuche*; (RAE, MS, DA).

tecomasúchil, m. (← nah.) (1) (Hond, Mex): *Cochlospermum révolisté* (*Cochlospermum vitifolium*); ► strom vysoký až 20 m; palmovité listy; květy žluté barvy; plody jsou zeleně zbarvené ve tvaru lusku s velkým počtem semen; využití v tradiční medicíně; ■ Var: *tecomajuche*; *tecomasuche*; (MS, DA).

tecomate, m. (← nah. *tecomatl*) (1) (StřAm, Mex): druh tykve s úzkým hrdlem a tvrdou kůrou, ze které se vyrábí nádoby; ► tzv. indická okurka (*Lagenaria siceraria*, *Lagenaria leucantha*); velké listy jsou chlupaté ze spodní strany; kvete bíle; (2) (StřAm, Mex): nádoba; ► z tykve, z různých plodů (kokos, *guaje*, *jícho*, atd.) nebo hliněná; pro nádobu z oplodí *guaje* nebo tykve se používá název *jícara*; hliněnou nádobu označuje *tecomate*; tvarem se téměř neliší; př.: *yo vendía agua en el mercado en mi tocomate y ganaba quince o veinte centavos*; (3) (Mex): muchomůrka císařka (*Amanita caesarea*); (RAE, DA, AM, BDE). • (4) (Mex): slovo, kterým Španělé označovali indiány; (5) (Mex): hlava; (6) **no necesitar ~s para nada** (Guat): stát na vlastních nohách; nepotřebovat ničí pomoc; ■ Var: *tocomate*; (MS, DA, JD). • (7) (Mex): strom *Crescentia cujete*; viz též: *jícara*; (8) strom *Crescentia alata*; viz též: *güiro*; ► plodem jsou podlouhlé tykve; ze kterých se vyrábí nádoby; (MM).

tecorral, m. (← nah. *tecl* „kámen“ + šp. *corral* „ohrada“) (1) (Mex): kamenná zeď; ► volně nahromaděné kameny; obzvláště na venkově; př.: *... la gente ... arrimó piedras y palos ... y levantó su tecorral, delimitó su propiedad*; (AM, BDE).

tecuán, adj/subst. (← nah. *tecuani*, ← *te*, „někdo“ + *cua-ni*, „kdo jí/žere“) (1) m. (Hond, Nik, StřAm): jaguár americký *Panthera onca*; ► kočkovitá šelma dlouhá 2 m a vysoká 80 cm; má zlatavožlutou srst s černými skvrnami ve tvaru prstýnků, bílý krk a břicho; žije v bažinatých oblastech, od Kalifornie po Patagonii; (2) (StřAm, Mex): šelma, divoké zvíře; (RAE, MS, DA, MM). • (3) (Mex, StřAm): lidožravé zvíře z aztécké mytologie; ► jaguár; (4) adj. (Mex, StřAm): stále hladový, nenasytý; (5) m. (Mex): četník; ► slang; ■ Var: *teguan*; (MS, DA).

tecuco, adj. (1) (Mex): lakomý, lakotný, skoupý; (JD).

tecuil, m. (← nah. *tecl*, „ohně“) (1) (Mex): ohniště se třemi kameny; (AM).

tecuín (**tecuino**), m. (← nah. *tecuini*, „hafat, štěkat, bušit“) (1) (Mex): zkvašený nápoj z kukuřice, vody a nerafinovaného cukru; (RAE).

tecuino, m. (1) (Mex): viz: *tejuino*; (AM).

techear, intr. (1) (Kub): kázat, řečnit; (JD).

techichi, m. (← nah. *tecl-chichi* „kamenný pes“) (1) (Mex): pes *Canis caribaeus*; ► dobyvatelé ho nazývali *perro mudo*; jeho maso bylo lákavým pokrmem pro indiány i Španěly; nyní je tento druh na pokraji vyhynutí; (MM).

technicolor, m. (← angl.) (1) (Am): obchodní značka; ► obzvláště v kinematografickém průmyslu, pro systémy vyvolávání barevných fotografií; ■ Syn.: *tecnicolor*; (MM).

techo, m. (1) **hasta el ~** [Š: *hasta la bandera*] (Arg): přeplněno, narváno; (RAE). • (2) **salir por el ~** (Ven): zkrachovat, nezdařit se (o podnikání); (AM, JD). • (3) (Kub): trávník (vlasy); (JD).

tecomite, m. (1) (Mex): silná látka k výrobě oblečení a tašek; (MM).

teddy boy, m. (← angl.) (1) (Am): chlapec rebelující proti společnosti; ► přijímá extravagantní postoje; ■ Var: *teddy boy*; (MS).

tee, m. (← angl.) (1) (Am): podstavek, výchozí místo v golfu; (MS, MM).

tefe, m. (1) (Kol, Ekv): pruh, cár kůže nebo látky; (RAE, AM). • (2) (Ekv): jizva v obličeji; (3) krevní podlitina, hematom; (AM).

tegua, adj/subst. (1) adj. (Kol): neschopný, nešikovný (řemeslník, odborník), i subst; (2) m., pl. [Š: *curandero*] (Kol): léčitel, mastičkář; viz též: *ambicano*; (RAE, AM). • (3) (Mex): boty indiánů Teguas; ► ze žluté jelenice; (4) pl. sandále chudých venkovanů; viz též: *guarache*; (MM).

teguan, m. (← nah. *tecuán*, „šelma“) (1) (Nik): tygr, jaguár; viz též: *tecuán*; (MS, MM).

tegüe, m. (1) (Ven): hlíznatá rostlina *Caladium arboreum*; ► s mléčnou šťávou a jedlými hlízami; (RAE, DA).

tegüisote, m. (← nah. *teotl* „posvátný, svatý“ + *eczotl* „palma“) (1) (Mex): palma *Euphorbia caliculata*; ► používá se k výzdobě při náboženských svátcích; (MM).

tehuacán, m. (1) (Mex): lahev minerální vody; př.: ... *en México no se pide una botella de agua mineral, se pide un tehuacán*; ► oblast Tehuacánu ve státě Puebla je známá pro své minerální prameny; (BDE).

tehuano, -na, adj. (1) (Mex): pocházející z Tehuantepecu a okolí; (MM).

tehuelche, adj/subst. (1) viz: *guénaken*; (MM). • (2) arch. (Arg, Chil): indián; ► jihoamerického etnika *tehuelche*; v oblasti Patagonie; (3) indiánský jazyk etnika *tehuelche*; (BDE).

tehuiscle, m. (1) (Mex): rostlina *Sapindus saponaria*; (2) plod této rostliny; ■ Syn.: *tehuistle*; (MM).

tehuistle, viz: *tehuiscle*; (MM).

tehúl, m. (← nah. *teotl* „bůh“) (1) (Am): španělský dobyvatel; ► mezi indiány mluvícími řečí nahuatl v 16. století; (RAE).

teipe, (1) viz: *tape*; (MS). • (2) (Kub): izolační páska; (3) izolepa; (JD).

teja, f. (1) *darse* ~ , fr. (Ekv): dělat se důležitým, nadřazovat se; (RAE). • (2) (Kost): bankovka v hodnotě sto colónů; př.: *le quedó debiendo cuatro tejas y nunca se las pagó*; (3) **con las ~s corridas** [Š: *idiota; aturdido*] (Kost): pitomý; zřetěšený; př.: *sólo que quedé con las tejas corridas y ya nunca más volví a volar*; (4) **~s de palmas** (Par): spojené palmy sloužící jako zdi chýše; př.: *un rancho de palmas, con paredes de lo que se llama tejas de palmas*; (RR). • (5) (Per): hra; (6) fig. (Guat): přepracování, dřina; (7) (sevArg): dlouhodobé zaživací potíže; ► léčitelský výraz; (AM, JD). • (8) (Mex): zadní část sedla; (MM). • (9) (Kub): trávník, pačesy, vlasy; buřina, sombrero; (10) **tener una ~ corrida** (Am): mít o kolečko víc; (JD).

tejabán, m. (1) (Mex): stříška, přístřešek; (MM).

tejabana, f. (1) (Mex): stříška, přístřešek; (MM).

tejamaní, m. (1) (Antil, Kol, Kub, Guat, Mex, Portor, Ven): tašky na střechy domů; ► o rozměrech asi 30 cm na délku a 10 cm na šířku; viz též: *tejamanil*; (RAE, MS, AM). • (2) (Am): šindel; (JD).

tejamanil, m. (← nah. *tlaxamanilli* „křehký, lámavý“; *texamanilli, tetl* „kámen“ + *xamanía* „rozbít“; *tlá* „věc“ + *xamanilli* „zlomený“) (1) (Dom, Guat, Kub, Mex, Nik, Portor; StřAm, Kol): tašky na střechy domů; ■ Var: *tajamaní; tajamanil; taxamanil; tejamaní*; ► v Mexiku jsou asi 1 m dlouhé a 15 cm široké; (RAE, MS, AM). • (2) (Am): šindel; (JD).

tejano, m. (1) (Kub, Guat, Mex): širák, sombrero; klobouk kovbojů a venkovanů; ► původem z Texasu a USA, hodně nošený v Mexiku; vyrobený z plsti; (MM, JD).

tejas, f. (1) (Per): dezert se zavařeným grapefruitem; ► v Ica se připravuje z grapefruitu, plodu cidry a šodó; (AM).

tejaván, m., **tejavana**, f. (1) (Mex): přístřešek, kůlna, hangár, skladiště; (AM, JD). • (2) (Am): chodba; (3) okap venkovského obydlí; (4) venkovský dům s taškovou krytinou; (MM).

tejedor, m. (1) (Chil, Per): intrikán; pomlouvačný člověk; (MM).

tejemaneje, m. (1) (Arg): viz: *tejemaneje*; (MM).

tejemaneje, m. (1) (Dom, Portor): intrika, podvod, lež; (MM).

tejemeneje, m. (1) (Dom, Portor): viz: *tejemaneje*; (AM, MM).

tejer(se), tr/zvrat. (1) tr. (Chil, Per): dělat intriky, kout pikle; (2) **tejérselas**, zvrat (Kub): upalovat, uhánět; (MM, JD). • (3) tr. (Am): plést; př.: *tejer un suéter* (plést svetr); *tejer de derecho* (plést hladce); (JD).

tejido, m. [Š: *tela mecánica*] (1) (Arg, Urug): drátěná síť; (DUB). • (2) (Chil): pletení; (JD).

tejo, m. (1) **a lo que da el ~**, hovor (Kol): na maximum, na plný pecky; (RAE). • (2) (Arg, Chil, Mex): dětská hra; viz též: *rayuela*; (MM).

tejocotal, m. (1) (Mex): oblasť, záhon rostlin *tejocote*; (RAE).

tejocotal, m. (1) (Mex): záhon rostlin *tejocote*; (MS).

tejocote, m. (← nah. *tetl* „kámen“ + *xolotl* „kyselé ovoce“) (1) (Mex): hloh *Crataegus mexicana*; ► růžovitá rostlina; vysoká až 5 m; má trnité větve, malé pilovité listy; (2) (Mex): plod této rostliny; (3) **~ameco** (Mex): druh této rostliny; (4) **no valer un ~** (Mex): nestát za nic; (RAE, MS, DA).

tejocotera, f. (1) (Mex): místo s okrasnými dřevinami *tejocote*; (2) (Mex): prodavačka dřevin *tejocote*; (MS).

tejocotero, -ra, adj. (1) (Mex): přídavné jméno k *tejocote*; (MS).

tejoletas, adj. (1) (Per): hloupý, pitomý, jednoduchý; (AM).

tejolote, m. (← nah. *texolotl*, „kamenný válec“ (1) (Mex): kamenná palička hmoždíře; viz též: *molcajete*; (RAE, MS, AM).

tejolotear, tr. (1) (Mex): drtit, (roze)mlít ve velkém hmoždíři paličkou *tejolote*; (RAE, MS).

tejón, m. (1) (Ekv): druh mývala; ► na venkově se mu přisuzuje špatný vliv; př.: *estamos de malas; nos ha de haber meado algún tejón*; ■ Syn: *coatí*; (RR, DA). • (2) (Mex): jezevec *Taxidea taxus*, *Taxidea americana*; ► šelma z čeledi lasicovitých; (3) název pro různé druhy medvědovitých savců (*Procyon lotor*, *Nausa nasica* atd.); (4) vychytralec, lstivý, mazaný člověk; (MM).

tejona, f. (1) (Mex): samice od jezevce; viz též: *tejón*; (2) mazaná, vychytralá žena; (MM).

tejonear, intr. (1) (Mex): být mazaný, vychytralý; (2) být šikovný; (JD).

tejoneo, m. (1) (Mex): mazanost, vychytralost; (2) šikovnost; (JD).

tejuino, m. (1) (Mex: *Zacatecas*): kvašený alkoholický nápoj z kukuřice, vody a nerafinovaného cukru; ► nechává se kvasit několik dní; oblíbený mezi indiány; vyrábí se také z ječmenu; (RAE, AM).

tela, f. (1) ~ **adhesiva**, f. [Š: *esparadrapo*] (Arg): náplast; (RAE). • (2) ~ **de batea** (Per): omyvatelná tkanina; (3) **hacer la** ~ (Guat): simulovat (v práci); (AM, JD). • (4) ~ **emplástica** (Arg, Mex): náplast, leukoplast; (5) (Mex): vnitřní membrána; (MM). • (6) (Kol): kukuřičná placička; (7) (Kub): hadry, šaty; př.: *trae buena tela* (má prima hadry); (JD).

telabrejo, m. (1) (JižAm, Kol): krámy, harampádí; nepotřebná věc; (AM, MM).

tele, f. (1) (Arg, Mex): televize, televizor; (MM).

telebreno, m. (1) (Mex): harampádí; viz též: *telabrejo*; (2) šašek, komediant; (AM, MM).

teledifusión, f. (1) (Mex): televizní vysílání; (JD).

teléfono but, m. (← angl. *telephone booth*) (1) (US): veřejná telefonní budka; (MS).

telefonar, intr. (1) (Am): telefonovat; (JD).

telefonazo, m. (1) (Kol, Chil, Mex): zatelefonování; př.: *cuando llegue, deme usted un telefonazo*; (MM).

telefonema, m. (1) (Mex): telefonní hovor, telefonát; př.: *en el telefonema de su domicilio, luego de hablar con su esposa, ... habló también con sus dos hijos...*; (BDE).

teléfono, m. (1) ~ **celular** [Š: *teléfono móvil*] (Arg, Kol, Kub, Salv, Urug, Ven): mobilní telefon; (2) ~ **de alcancía** (Kub): veřejný telefon na mince; (3) ~ **monedero** (Urug): veřejný telefon na mince nebo na žetony; (RAE). • (4) **golpe de** ~ (← fr. *coup de téléphone*) (Arg, Par, Urug): telefonní hovor, zatelefonování; př.: *deme usted un golpe de teléfono*; (MM).

telegrama, m. (1) **le llegó el** ~ (Kub): už je v pánu, zemřel; (2) **pasar, poner un** ~ (Am): jít na záchod; (JD).

telele, m. [Š: *majadería*] (1) (Kost): hloupost, blbost; (RAE). • (2) (Kost): hloupost; posedlost; ► předmět hovoru, který je zjevně důležitý jen pro jednu stranu; neustálé opakované přesvědčování o něčem, co není pro adresáta důležité; př.: *para Maritza lo importante es convencerme de que ella es la víctima; ...; todo el tiempo me sale con ese telele*; (RR). • (3) (StřAm, Hon, Mex, Dom: Cibao): mdloby, mrákoty; (4) **quedarse al** ~ (Dom): zkrachovat, neuspět, nepovést se; (AM, MM). • (5) (Am): třesení, chvění, polekání; př.: *me da el telele* (celý se třesu); (6) **dejar al** ~ (Dom): úplně zničit koho; (AM, JD).

telengues, m., pl. (1) (Salv): harampádí, krámy; (RAE). • (2) (StřAm): náčiní, nářadí; (AM).

telenque, adj/subst. (1) m. (Guat): krámy, harampádí; (2) adj. (Salv): křivý, zkřivený; (3) (Chil): třesoucí se; neduživý, churavý, slabý; hubený; (AM, JD).

telepate, m. (1) (Salv, Hond): druh bezkřídleho hmyzu; štěnice; (RAE, MM).

telera, f. (1) (Kol): handlíř; vetešník; (2) (Kub): tenký obdélníkový suchar; (3) (Mex, Chil): bochnik obilného chleba; (4) **estar hasta las ~s** (StřAm): vězet v čem až po uši; (MM, JD).

telero, m. (1) **estar (una cosa)** ~ (Kub): být hojný; (MM).

telescopio, m. (1) (Bol): vrták; ► vrtací přístroj, který se v dolech používá k hloubení; př.: *tenía que sostener el telescopio en el abdomen, en los músculos del tórax, mientras el endemoniado aparato se sacudía y traqueteaba al funcionar, magullando los músculos, nervios, huesos y hasta las mismas vísceras del obrero*; (RR).

tele-timer, m. (← angl.) (1) (Kol): přístroj, který zaznamená čas trvání každého úseku závodu; (MS).

teletón, m. (*televisión+maratón*) (1) (Hond, Mex): dobročinná kampaň; ► výběr peněz od obyvatel prostřednictvím televizi, hudebního nebo jiného představení; (RAE).

teletrabajar, intr. (1) (Arg): pracovat v televizi; (JD).

televidencia, f. (1) (Kol): sledování televize; (2) (Kol): spolek diváků; (RAE).

televisora, f. (1) (Mex): program televizního vysílání; televizní stanice; př.: *la guerra de las pantallas que por varias semanas mantuvieron las dos televisoras más importantes de México ...*; (BDE).

telleta, f. (1) (Arg, Per): druh piškotového řezu; viz též: *alfajor*; (2) (Chil): živůtek bez rukávů; (3) (Per): kabel, brašna; cestovní vak, batoh; zásoba na cestu, proviant; (MM, JD).

tema, m. (1) **no hay, no tiene** ~ (Kub): to není žádný problém; (2) **él no tiene** ~ nedělá si žádné starosti; (JD).

temar, tr/intr. (1) intr. (Bol): být něčím posedlý; př.: *temar con algo*; (RAE). • (2) tr/intr. ~ (**con**) (Arg): říkat pořád to samé dokola; ► mít jistou ideu, která se neustále vrací na mysl; př.: *entraría a indagar, naturalmente, a informarse, a temar, cavilar el viejo*; (RR). • (3) intr. (Arg, Par): hloubat, přemítat, uvažovat; (4) cítit ke komu averzi, mít koho plně zuby; př.: *fulano tema conmigo*; (MM). • (5) (Arg): hádat se; (JD).

temascal, temazcal, m. (← nah. *temazcalli*, „lázeňský dům“, ← *tema*, „koupat se“ + *calli*, „dům“) (1) (Salv, Guat, Mex): indiánské parní lázně; př.: *el repudio de la mujer trique por el agua – sólo usa el temascal para bañarse los domingos*; (RAE, DA, BDE). • (2) (Guat, Mex, Nik): lázeň, koupelna; (3) (Guat, Mex, Nik): velmi teplé místo, pokoj; ■ Var: *temascali; temaxcali*; (MS).

temascalear, intr. (1) (Mex): rád se koupat v lázních; (MS).

temascalero, m. (1) (Mex): mladík z lázní, který slouží koupajícím se; ■ Var: *temaxcalero*; (MS).

temascali, viz: *temascal*; (MS).

temático, -ca, adj. (1) (Kol): osoba vydávající neopodstatněné rozsudky; (MM).

temaxcalero, viz: *temascalero*; (MS).

temaxcali, pokoj, viz: *temascal*; (MS).

temazate, m. (1) (Mex): jelen *Cervus sartori*; ► má načervenalou barvu; žije na jihu Mexika; (MM).

temazca, m. (1) (Mex): nízký cihlový domek, v němž se provozují parní lázně; (RAE).

tembeleque, adj. (1) (Salv, Mex, Nik): třesoucí, chvějící se (osoba); i subst.; (RAE).

tembetá, f. (← guar. *tembé*, „ret“ + *itá*, „kámen“) (1) (Arg, Bol, Par, Per): dřevěná ozdoba indiánů; ► malý kotouč, který někteří indiáni nosí jako ozdobu ve spodním rtu; (2) (Arg, Bol, Par, Per): označení pro indiána chiriguano (guaraní) pro jejich zvyk používat ozdobu ve spodním rtu; ■ Var: *tembeta*; (MS, DA).

tembeta, viz: *tembetá*; (MS).

tembetarí, m. (← guar. *tembetá* + *ib* „strom“) (1) (Arg, Par): trnitý strom *Xanthoxylum spinosum*; ► dřevo se používá na výrobu indiánských ozdob *tembetá*; (MM).

tembladera, m. [Š: *tremedal*] (1) (Arg, Urug): bažina, rašeliniště; pohyblivý písek; (RAE, JD). • (2) (Am): chvění se, třesení se; (3) (Arg): mor napadající koně v určitých oblastech v Andách; (4) (Kub): malý rejnok *Urolophus torpedinus*; (5) (Mex): viz též: *tembladeral*; (MM).

tembladeral, tembladero, m. (1) (Arg, Urug): třasovisko, rašeliniště; bažina; viz též: *tembladera*; (AM, JD).

tembladerilla, f. (1) (Chil): kozinec poníklý; ► rostlina čeledi motýlokvetých, její požití vyvolává u zvířat třes; (2) (Chil): bylina z čeledi miříkovité s plazivou lodyhou, laločnatými jednoduchými listy a jednoduchým okolíkem v obalu; (DUB, RAE).

tembladero, -ra, f., venk. (1) (Arg): křeče, které se náhle dostavují u koní jako následek nachlazení, nadměrné únavy či požití nějaké nevhodné byliny; (RAE).

temblador, -ra, m. [Š: *torpedo*] (1) (Kol, Ven): parejnek elektrický; *Gymnotus electricus*; ► příčnoústá ryba s dorzoventrálně zploštělým diskovitým tělem, měří kolem 40 cm; břicho je bělavé barvy, hřbet tmavší, na něm je umístěn pár svalových orgánů, které vytváří silný elektrický proud; naopak ocas je masitý a kratší než u rejnoka, na bocích má dva páry ploutví; je živořodý; nejznámější je druh s kulatými černými skvrnami; (RAE, MM). • (2) (Kub): bažina; (JD).

tembleque, m. (1) (Portor, Kol): zákusek; ► z kokosu, mléka, cukru, vanilky a rýže, či kukuřičné mouky nebo kukuřičného škrobu (v Portoriku); př.: *la canela me agrava; no puedo comer tembleque, arroz con leche, majarete, ninguna golosina polvoreada con canela*; (2) ~s (Pan): umělé květiny na tradiční ženské pokrývce hlavy; ► vyrobené z perel a flitrů; př.: *el folklore logra su expresión en Panamá, en sus bailes típicos; en su vestido nacional La Pollera, llena de brillantes colores, y sus tembleques usados para las mujeres*; (RR). • (3) (Am): třesoucí se; neduživý churavý; (MM).

temblequeo, m., hovor. (1) (Kub, Urug, Ven): třesavka, chvění; (RAE).

temblequera, f. (1) (Per, Portor): chvění, třesavka, třesení; (2) zbabělost; (AM).

temblor, m. (1) (Am): zemětřesení (malé intenzity) (Am > Š); (RAE, JD).

temblorera, f. (1) (Guat; Kost): obydlí z lehkého materiálu; ► ten má zajistit stabilitu během zemětřesení; př.: *encontré la ciudad más en ruinas la casa de mi niñez desvencijada, y al fondo del último paito, deshecha, la temblorera, casita hecha de tablas para las crisis sísmicas*; (RR).

temblorina, f. (1) (Mex): třesavka, chvění; (RAE).

tembloteo, m. (1) (Mex): třesavka, chvění; (RAE).

tembo, -ba, adj. (1) (Kol): zmatený, zbrklý, ztřeštěný; přihlouplý, hloupý; (AM, JD).

temboruco, m. (1) (Mex: Querétaro): čaroděj, kouzelník; viz též: *nagual*; (AM).

temeridad, f. (1) [Š: *gran cantidad*] vulg. (Arg): hojnost, spousta, velké množství; př.: *luego comenzó el alcalde a registrar cuanto había, sacando mil chucherías y guascas y trapos viejos, temeridá de trevejos que para nada servían*; (RR, MM).

temetate, m. (1) (Mex): ruční mlýnek na kukuřici; (JD).

temiche, m. (1) (Ven): palma *Mannicaria saccifera*; ► roste při dolním toku Orinoca; listy se používají k zastřešení venkovských domů; (MM).

temole, viz: *tlemole*; (MS).

temolillo, viz: *timolillo*; (MS).

temolín, m. (1) (Mex): brouk (obecně); (MS).

temolote, m. (1) (Mex: Oaxaca): kámen sloužící k přípravě *chimole*; (AM).

tempacle, viz: *tapate*; (MS).

témpano, m. (1) [Š: *iceberg*] (Chil): plovoucí ledovec; př.: *el témpano es una masa de hielo que tiene sumergido siete veces el volumen que muestra sobre el superficie*; (RR). • (2) (Chil): sedlina, sraženina; (MM).

tempate, m. (1) (Kost, Salv, Hond, Nik): keř *Jathropa curcas*; čeledi pryšcovité; ► dorůstá výšky mezi 2 až 5 m; má srdčité listy, květenství je okolík, plod je masitý a jeho semena tučná; využívají se v medicíně jako projímadlo, v průmyslu k lisování oleje; z kořenů se získává fialové barvivo; roste v teplých oblastech Latinské Ameriky; (RAE, MM). • (2) viz: *tapate*; (MS).

temperado, -da, adj. (1) (Am): silné povahy (člověk); (RAE). • (2) (Kol): vlašný, mírný; (MM).

temperamental, adj. (1) (Am): povahový; (2) (Arg): popudlivý, mrzutý; př.: *fulano es muy temperamental*; (3) (← angl. *temperamental*) (Am): násilnický, mající sklon ke vznětlivosti; ► vlivem angličtiny došlo k rozšíření významu; (MM).

temperamento, m. (1) (Kol, Mex): klima, podnebí; (AM). • (2) (Ven): prázdniny, dovolená; př.: *irse, salir de temperamento* (jet na prázdniny); (JD).

temperante, adj/subst. [Š: *abstemio*] (1) (StřAm, Mex, Chil, Nik, Per): abstinentický, abstinující; abstinent; (RAE). • (2) (Am): střídový; (JD).

temperar, intr. (1) (Kol, Nik, Portor, Ven, Kost, Pan): přechodně se přestěhovat; ► buď ze zdravotních či jiných důvodů; př.: *Caracas era más bien un sitio para temperar y ocuparse de negocios oficiales*; (RAE, AM, BDE). • (2) (Kol, Nik, Portor, Ven, Kost, Pan): jet na prázdniny; jet na letní byt; (JD).

tempezquite (tempiscle), viz: *tempisque*; (MS).

tempisque, m. (← nah.) (1) (Kost, Salv, Guat, Hond, Nik): strom čeledi sapodilovité *Sapotaceae*; ► vysoký 15 m; s tmavošedou kůrou, krémově bílými květy a bobulovitým kulatým vejčitém zašpičatělým žlutým plodem sladké chuti, který se konzumuje syrový nebo vařený; (RAE). • (2) (Hond, Kost, Mex, StřAm): strom (*Mastichodendron capiri*); ► vysoký až 30 m; kůra je tmavošedá, květy krémově bílé; (3) (Hond, Kost, Mex, StřAm): plod tohoto stromu; ► je žlutý, jedlý, má tvar zašpičatělé oválné bobule; ■ Var: *tempezquite; tempiscle; tempistle; tempisque; tempixquiztli; tempixte; tempixtle; tempizquiztli; tempizquiztli*; (MS, DA). • (4) (StřAm, Mex): strom *Bumelia laetevirens*; čeledi sapodilovité; ► plod je sladký, černé barvy, o velikosti olivy; konzumuje se syrový i vařený; (5) různé rostliny čeledi sapodilovitých (*Sideroxylon Capiri, Lacuma sphaerocarpa, Sideroxylon tempisque*); (MM).

tempistle (tempixque, tempixquiztli, tempixte, tempixtle, tempizquiztli, tempizquiztli), viz: *tempisque*; (MS).

templa, f. (1) (Kan, Kub, Hond, Portor): množství melasy *guarapo* v kotli při výrobě třtinového cukru, viz: *tacho*; (2) (Kub): množství betonu, které se připravuje v míchačce; (3) (Kub): množství najednou připraveného těsta k pečení; (RAE, MM).

templado, -da, adj. (1) hovor. (Kub, Salv, Ven): silné povahy (člověk); (RAE). • (2) [Š: *valiente; fuerte*] (Kub): smělý; odvážný; př.: *tan templada era que mató a su hijo; sí, poque estos africanos son muy leales en sus cosas*; (3) [Š: *enamorado*] (Per; Bol, Chil, Kol): **zabouchnutý**, zamilovaný; př.: *está loco por esta chica –dijo–, templado hasta el cien*; (4) [Š: *riguroso; severo; duro*] (Kol; Portor, Ven): přísný; nekompromisní; tvrdý; př.: *pensé en irme con Ricardo, dejar el estudio, aventurarme y lanzarme de frente a la vida, pero estar solo es muy barro, es algo templado estar tirado al abandono, y en cambio en casita uno tiene todo y no se preocupa por nada*; (RR, MM, JD). • (5) (Arg, Bol, Kol, Mex, Per, Portor): **připitý**; opilý; (6) (StřAm, Mex): **schopný**, **dovedný**, **šikovný**; (MM). • (7) (Kol): **těhotná**; př.: *está templada* (je v jiném stavu); (8) **¡eres ~ ¡** (Kub): **ty ale más odvalu!**; (JD).

templador, -ra, m. (1) (Kol): pracovník, který ovládá kotle cukrovaru (jde o cukrovou třtinu) a vyrábí pláty nerafinovaného cukru; (RAE).

templar(se), tr/intr/zvrat. (1) intr., hovor. [Š: *hacer el amor, fornicar*] (Kub): vyspat se s někým, souložit; i tr. a zvrat.; př.: *encabezó una borrascosa reunión que terminó proclamando ante el Comandante que dirigía el campamento el derecho de los cubanos a templar libremente*; (2) intr. (Ven): zpracovávat sirup z cukrové třtiny na homole nerafinovaného cukru (*papelón, panela*); (3) ~se, zvrat. [Š: *enamorzarse*] (StřAm, Per, Chil): zamilovat se; př.: *a ratos me das envidia –suspiró Lituma –, debe ser cojonudo templarse así*; (4) (Kost): **sexuálně se vzrušit**; (RAE, RR). • (5) tr. [Š: *matar*] (Ekv; Per): **zabít**; př.: *aunque me templen mil veces a la guerra he de marchar*; (RR). • (6) (Kost): **natlouct**, **namlátit**, **nařezat komu**; (7) (Kol, Ekv): **srazit**, **povalit**; **oddělat**, **odrovnat**; (8) intr. (Kub): **upláchnout**, **vzít roha**, **utéci**; **prásknout do bot**; (9) zvrat. (Ekv, Hond): **riskovat**, **čelit nebezpečí**; (10) (Ekv, Guat, Hond): **zemřít**; (11) (Ekv): **lehnout si na podlahu**, **na zem**; (12) (Kol, Per, Portor): **namazat se**; **opít se**; (13) (Chil): **zapomenout se**, **příliš si dovolovat na koho**; (14) ~**árselas**¹ (Kol): **pevně se držet**; **nepolevit**, **neustoupit**; (15) **ir a ~** (Kol): **velmi rychle odejít**; **vyletět jak blesk**, **vyběhnout**; (AM, MM, JD). • (16) (Kub): **doběhnout**, **napálit**; př.: *¡nos templó!* (ten nás doběhl!); (17) zvrat. (Am): **nacpat se (jídlem)**; (18) (Am): **natáhnout se**; **natáhnout bačkory**; (19) ~**árselas**² (Am): **prásknout do bot**; př.: *se las templó* (vypařil se, vypadl); (JD).

templazón, f. (1) (Kost): **sexuální vzrušení**; (RAE).

temple, m. (1) (Chil): viz: *tiemple; camote*; (AM). • (2) (Arg, Hond, Mex, Par): **energie**, **síla**; **hodnota**, **cena**; (3) (Chil): **zamilovanost**; **miláček**; (MM, JD).

templete, m., hovor. (1) [Š: *coito*] (Kub): **pohlavní styk**; (2) (Ven): **provizorní taneční parket v ulicích v době veřejných oslav**; (RAE).

templo, m. (1) **como un ~**, přenes. (Arg, Mex, Per, Urug): **obrovský**, **jako hrom**; ► používá se i ve Španělsku a pravděpodobně v celé Latinské Americe; (MM). • (2) slang. (Kub): **bouda (škola)**; (JD).

temporadista, m/f. (1) [Š: *veraneante*] (Guat, Ven; Mex): **letní host**; **rekreant**; př.: *sus tíos, cargados con valijas de ropas ligeras, propias para la costa, esos trajes ... que visten los temporadistas*; (RR).

temporal, m. (1) (Kub): **podvodník**, **švindlíř**; (AM). • (2) **(tierras) de ~** (Mex): **s dostatkem vláhy (dešťové)**; př.: *... y las tierras que durante décadas fueron de riego se convirtieron en predios de temporal*; (BDE).

temporalear, intr. (1) (Guat): **být špatné počasí**, **být ošklivo**; př.: *temporalea* (je ošklivo); (AM, JD).

temporar, intr. (1) (Guat): **být na prázdninách**; (2) **rekreovat se**, **strávit určité období mimo místo bydliště**; (MM).

temporario, -a, adj. (1) (Am): **dočasný**, **prozatímní**; př.: *...había afirmado que el gobierno de Livingston era temporario*; (BDE).

temporero, m. (1) (Portor): **částečný pracovní úvazek**; (RAE).

tempozonte, adj. (1) (Mex): **hrbatý**; (AM).

tempranear, intr. (1) (Am): **časně vstávat**; **přivstat si**; (2) (Nik): **dělat něco s velkým předstihem**; (RAE, MM). • (3) (Arg): **zasít s předstihem**; (MM).

tempranero, -ra, adj. (1) (Kol): **o někom, kdo chodí brzy spát**; (MM).

tempranito, adv. (1) (Am): **velmi brzy**; (MM).

temu, m. (← map.) (1) (Chil): dva druhy stromu čeledi myrtovité (*Blepharocalyx cruckshanksii*, *Luma apiculata*); ► s velmi tvrdým dřevem a hořkými semínky podobnými kávovým; ■ Syn: *palo colorado*; (RAE, DA). • (2) strom *Eugenia temu*; (MM).

temú, m. (1) (Chil): strom čeledi myrtovité *Blepharocalyx cruckshanksii*; (DA).

ten, m. (1) ~ **con** ~ [Š: *muy allegado; íntimo*] (Guat): blízký přítel; spřízněná osoba; intimní známý; př.: *era un ten con ten con su hija, la que después fue su mujer*; (RR). • (2) (Ven): krůček dítěte; (3) **ir dando ~ con ~** (Mex): šněrovat ulici, jít cikcak; ► v opilosti; (MM, JD).

tenamascle, viz: *tenamaste*; (MS).

tenamastal, m. (1) (Mex): nerovnoměrný terén, plný hlubokých prasklin; (MS).

tenamastazo, m. (1) (Hond, Mex): rána kamenem; (MS).

tenamaste, adj/subst. (← nah. *tenamaxtli; tenamaztli*) (1) m. (StřAm, Mex): každý ze tří kamenů tvořících ohniště, na které se pokládají hrnce na vaření; viz též: *tinamaste*; (RAE, AM). • (2) m., i adj. (Mex, StřAm): umíněný, paličatý; tvrdohlavý (člověk); (3) m. (Guat): harampádí; (4) (Mex): blátivý terén, který po vysušení zůstane plný hlubokých výmolů; (5) (Hond): velký kámen; (6) (Mex, StřAm): neotesaný, nudný člověk; nudná, obyčejná věc; (7) (US): plochá kovová deska používá na vaření; (8) **cabeza de ~** (Mex, StřAm): hloupý, umíněný člověk; ■ Var: *tenamascle; tenamaxtle; tinamastle*; (MS, DA, AM, JD).

tenamastero, m. (1) (Mex): prodavač nebo výrobce *tenamastes*; (MS).

tenamaxtle, viz: *tenamaste*; (MS).

tenanche, f. (← nah. *tenatzin* „matka“) (1) (Mex): žena starající se o údržbu chrámů a svatých obrazů; (MM).

tenatada, f., viz: *tanatada*; (MS).

tenate (tanate), m. (← nah.) (1) (Mex): koš z palmových listů; ► zejména na potraviny; (RAE, MS, BDE). • (2) (Mex): vak, brašna, torba; (AM). • (3) (Mex): výprask; (JD).

tenatear, viz: *tanatear*; (MS).

tenateo, viz: *tanateo*; (MS).

tenatero, viz: *tanatero*; (MS).

tenaz, adj. (1) (Kol): hrozný; nesnesitelný; (RR).

tenca, f. (← map. *thenca*) (1) (Arg, Chil): drozdec *Minus thenca*; ► podobný drozdu; přibližně stejné velikosti; šedavé, hnědé nebo černé barvy; má krátký, široký zobák; ■ Syn: *paraulata; tojo*; (2) (Chil): lež; podfuk; ■ Var: *trenca*; (MS, DA, MM). • (3) (**andar**) **como ~ lid.** (Chil): (být) opilý, namazaný, s'atý; (4) **~s muertas (~s ~s)** (Chil): vytáčky, výmluvy; (DA, JD). • (5) (Am): skřivan americký; (JD).

tencal, m. (1) (Mex): klec z rákosy ve tvaru kužele; ► slouží k přepravě drůbeže, zejména kohoutů určených k zápasení; (2) skladiště kukuřice; (AM).

tencén, m. (← angl. *ten cents*) (1) (Kub): obchod s levnými předměty všeho druhu; krám; jednotkový obchod; (MS, JD).

tencolote, m. (1) (Mex): klec nebo koš na drůbež; ► případně i na zboží nebo děti; používá se zejména ve státě Hidalgo; (MM).

tencua, adj. (← nah. *tentli* „ret“ + *cualo* „snědený“) (1) (Mex): se zaječím pyskem; (AM, JD).

tencha, f. (1) (Guat): vězení, žalář; (AM).

tencho, m. (1) (Hond): prase, vepř, čuně; (MM).

tencholote, m. (← nah. *tentxolotli*) (1) (Mex): sukulent *Opuntia tunicana*; ► běžně roste ve střední mesetě Mexika; dosahuje výšky 50 cm; má silné trny; (MM).

tendada, f. (1) (Am): hromada, fůra, spousta; (JD).

tendajón, m. (1) [Š: *tendejón*] (Mex): obchůdek, krámek; stánek; př.: *la plaza estaba muy animada ya, con sus toldos y tendajones varios*; ■ Syn.: *changarro*; (RR, BDE).

tendal, m. (1) (Ast, Kant, Salv): sušák na prádlo, věšák; (2) (Arg, Bol, Chil, Par, Urug, Mex, Per, Urug): velké množství pověšených těl nebo věcí; (3) (Ekv): místo na pobřežních farmách určené k sušení kakaových zrn na slunci; (RAE). • (4) (Ekv): plošina z rákosí a dřeva; ► připevněná ke zdem chýše; slouží jako sklad kukuřice; př.: *todos los días la esposa sube al tendal y descende con una canasta llena de mazorcas de maíz*; (RR). • (5) (Kol, Portor): cihelna; (6) (Arg, Urug): kryté místo ke střihání dobytka; (7) arch. (Chil): malý krám, krámek; ► obvykle mobilní; (8) (Arg, Chil, Par, Urug): hojnost, velké množství; př.: *dejó un tendal de deudas*; (9) (Bol): planina; př.: *tendal de gramilla*; (AM). • (10) (Kub, Nik, Ekv): sušárna kávy; (11) (Kost): potah na žehlicí prkno, stůl;

(MM, JD). • (12) (Am): tlupa lidí; hromada, fůra věcí; (13) **vale un ~ de plata**¹ stojí fůru peněz; (14) **vale un ~ de plata**² stojí za všechny prachy; (JD).

tendalada, f. (1) (Arg, Chil, Ěkv, Guat, Nik, Hond, Mex): sušák; viz: *tendal*; (RAE, MM). • (2) (Arg, Chil, Ěkv, Guat, Nik): hromada věcí rozházených na zemi; (AM). • (3) (Am): hromada, spousta; ■ Var.: *tendalera*; (4) **dejar la ~** (Chil): udělat paseku z čeho; (JD).

tendear, intr. (1) (Mex): chodit po krámech; ► procházet obchody bez nakupování; (RAE).

tendedera, f. (1) (Kub): sušák na prádlo; (2) (Kub): množství oblečení, které se věší na sušák na prádlo; (RAE). • (3) (Kub, Guat, Mex): šňůra na prádlo; (4) (Kol): viz: *tendalada*; *tendalera*; (AM, MM). • (5) (Kol): sušárna; (JD).

tendedero, m. (1) (Mex, Kub): šňůra na prádlo; (MM, JD).

tendedor, m. (1) (Am): sušárna; (JD).

tender, tr. (1) ~ **la mesa** (Am): prostřít, viz též: *mesa*; (RR, MM). • (2) ~ **la cama** (Am): ustlat postel; př.: ... *limpiar el cuarto, tender la cama y recoger la ropa del suelo*; (MM, BDE). • (3) ~ **un cabo a** (Kub): podat komu pomocnou ruku; (4) **tiendo a pensar que...** (Kub): začínám si myslet, že ...; (JD).

tendereta, f. (1) (Pan): skupina zvířat, věcí; (2) (Ven: Trujillo): skupina nemocných lidí nebo zvířat; (AM). • (3) **quedar en la ~** (Am): být roztažený na zemi; zůstat ležet; (JD).

tendida, f. (1) (Arg): vzepjetí; ► prudký pohyb koně při leknutí; př.: *nunca marcaste buen tiempo, es muy pobre tu corrida, si no te abris en el codo te mancaste en la tendida*; (RR).

tendido, m. (1) (Kol, Ěkv, Mex): ložní prádlo, povlečení; (2) (Kub, Pan): kroucené lano; ► vyrobené z *majagua* (*Hibiscus*); dlouhé 10-25 loktů (*brazos*); (AM, MM). • (3) (Mex): provizorní stánek na ulici; ► s prodejem oblečení a jiných věcí; (MM). • (4) (Mex): mělký talíř; (5) (Kub): nebožtík; (6) (Ěkv): natažení; (JD).

tendón, m. (1) ~ **de tierra** (Kol): pruh půdy; ► s určitým sklonem vlastním pro pěstování; (AM).

tenedor, m. (1) ~ **libre** (Arg, Urug): nárok na neomezenou konzumaci jídel v restauraci z nabídky menu za jediný poplatek; (RAE). • (2) (Ven): třínožka; ► při dojení krav se na ni umísťuje nádoba na mléko; (3) (vypálená) značka dobytčete; ► na uchu; (AM, MM). • (4) (Kub): vidlice u kola; (JD).

tenedora, f. (1) [Š: *grupera*; *baticola*] (Hond; Mex, Guat, Nik): podocasník; ► část postroje; př.: *el mentado animal tiene más fuerza que trece mulas en barajustada; imaginense que me reventó la tenedora*; (RR, JD).

tenejal, m. (← nah. *tenexalli*: *tenextle* „vápno“ + *xalli* „písek“) (1) (Mex): nehašené vápno v prášku; ► připravuje se z něj *nixtamal*; (2) (Mex): kousky vápna, které zůstanou ve vařené kukuřici; (3) **ser más fuertes (bravos) los ~s que la cal** (Mex): rozumět něčemu lépe než nadřizený; (MS, AM).

tenelín, -na, adj. (1) (Mex: Zacatecas): lakomý, skoupý; (AM).

Tenencia Política: viz: *tenencia*; (RR).

tenencia (**Tenencia Política**), f. (1) (Ěkv): lokální politická správa; ► vede radnici a policii; př.: *te corresponderá a vos, Gonzalo, la mejor Tenencia Política de la región*; (RR). • (2) (Mex): silniční daň; př.: ... *con el pretexto de revisar la autenticidad del engomado del pago de tenencia vigente*; (BDE).

tener, tr. (1) ~ **calzones**: viz: *calzón*; (2) ~ **en la nuca**: viz: *nuca*; (RR). • (3) (Kub): trápit; př.: *jesa muchacha me tiene!* (to děvče mě trápi); (4) **pues ahí tienen que** (Mex): no a tak se to stalo, že; (5) **tengo dos años aguí** (Am): už jsem tu dva roky; (6) **no tiene ni un año de secretario** (Am): je tajemstvím sotva rok; (7) **ya tiene un año** (Am): už je to rok; (JD).

teneres, m., pl. (1) (Hond, Dom): jmění, majetek; statky; (RAE, AM).

tengue, m. (1) (Kub): strom *Acacia arborea*; ► divoce rostoucí; má tenké listy a žluté květy; jeho tvrdé načervenalé dřevo se využívá v tesařství, kůra má léčebné účinky; ■ Syn: *guaje, tasáa*; (2) (Kub): dřevo tohoto stromu; (RAE, DA, MM).

tenguerechón, m. (1) (Salv): druh ještěrky; (MM).

tenguerengue, m. (1) (Kub): chatrč, chajda; (AM).

tenida, f. (← fr.) (1) (Bol, Chil, Per): oblečení; šaty, oblek, uniforma; př.: *tenida de bodas* (svatební oblek); *en tenida de campaña* (v polní uniformě); *tenida cazadora* (lovecké šaty); *en tenida de frac* (ve fraku); *en gran tenida* (ve velké toaletě); *en tenida de luto* (ve smutku); př.: *es Bobby, el hijo, trae valija y raqueta de tenis, tenida de sport*; (2) (Nik): recepce, banket na počest nějaké osoby; (RAE, JD, BDE). • (3) (Nik): oslava s přáteli; večírek s přáteli; př.: *decidió tu abuelo Teófilo que la*

- mejor manera de mostrar su agradecimiento al agrónomo era ofreciéndole una tenida en su casa;* (4) [Š: *debate, sesión, reunión*] (Bol; Mex, Ven, Par, Chil, Arg): diskuze; schůze; zasedání; př.: *contó una, diez, cien veces a cuantos se pusieron a su alcance los pormenores de una tenida con el diputado de la provincia;* (RR, MM). • (5) (Am): schůze zednářské lóže; (6) (Arg, Chil): způsob oblékání v souladu s etiketou; př.: *tenida de gala, tenida de luto; esa es tenida de noche, no de tarde;* (MM, BDE).
- Teniente** (~ **Político**), m. (1) (Ekv): vedoucí místní politické správy; ► vede radnici a policii; př.: *el mismo presidente ... nombró como su primer teniente político a otro de mis tíos;* viz též: *jefe político, tenencia;* (RR).
- tenío**, m. (1) (Chil): strom čeledi lomikamenovité *Weinmannia trichosperma*; ► až 30 m vysoký, s bílými květy a červenými plody; jeho kůru využívá medicína; ■ Syn: *palo santo*; (2) (Chil): kůra tohoto stromu; (RAE).
- tenis**, m. (← angl.) (1) **colgar los** ~ (Salv, Mex): zatřepat bačkorami, zemřít; (2) **quemar alguien el** ~ (Kub): rychle odejít; (3) **tener alguien un ~ en la cabeza** (Kub): mít v hlavě zmatek, piliny; (RAE). • (4) ■ Var.: *tennis*; (MM). • (5) pl. (Kub): tenisky; př.: *se pusó los tenis* (natáhl bačkory, zemřel); (JD).
- tenista**, m/f. (1) (Am): tenista; tenisový odborník; (MM).
- teniú**, m. (1) (Chil): strom *Weinmannia trichosperma*; ► má kvalitní dřevo a kůru s léčivými účinky; (MM).
- tennis**, m. (← angl.) (1) (Am): tenis; (2) ~ **de mesa** stolní tenis, ping-pong; (MM).
- tenqueño, -ña**, adj. (1) (Arg): pocházející z města Tenca v provincii San Luis; (2) vztahující se k městu Tenca v provincii San Luis; (MM).
- tenta**, f. (← angl. *tent*) (1) (US): vojenský stan; (MS). • (2) (Guat): hra na honěnou; (3) (Bol): skupina rodin tvořících společenství; (DA).
- tentación**, f. (1) **plátanos en** ~, viz: *plátano, plato*; (RR, DA).
- tentaciones**, f., pl. (1) (Kub): banánový dezert; ► s červeným vínem a zavařeninou; (AM).
- tentado, -da**, adj. (1) (Kol): skotačivý; (JD).
- tentalear**, tr., arch. (1) (Mex): osahat něco, poznat po hmatu v temnotě; (RAE). • (2) **intr.** (Mex: *Zacatecas*): viz: *tataratiar*; (AM).
- tentar**, tr., i zvrat. (1) ~**se de** [Š: *sentir la tentación de*] (Arg): být v pokušení (něco udělat); př.: *y cuando llegan a su mansión, el muchacho se da una ducha, y mientras tanto ella se tienta de buscarle en la ropa las llaves y revisar la gaveta esa de la noche anterior;* (2) ~**selas de** [Š: *echárselas, dárselas*](Guat): dělat ze sebe; chvástat se; př.: *concedida –dice el Auditor y, tentándose las de vivo, hace venir una mujer pública;* (3) ~**se (de la risa)**: viz: *risa*; (RR).
- tente-en-el-aire**, m. (1) (Arg, Kol, Per): kolibřík; viz: *colibrí*; (2) (Mex): míšenec s výraznými bělošskými nebo mulatskými rysy; (MM).
- tenenelaire**, m. [Š: *colibrí*] (1) (Arg): kolibřík; (RAE).
- tentón**, m. (1) (Mex; Guat): muž, který osahává ženy; př.: *yo me sé defender de todos los tentones de la fábrica; y si me exigen un acostón para ascender, mejor me cambio la fábrica;* (RR). • (2) (Guat): těžké zranění; (AM, JD).
- tenvergüenza**, m. (1) (Mex): bobovitá rostlina *Mimosa pudica*; ► má ostré trny; v Americe známá pod názvy *dormilona, vergonzosa*; (MM).
- teño, -ña**, adj. (1) (Am): světle kávový; (JD).
- teocali, teocalli**, m. (← nah. *teocalli* „dům boha“: *teotl* „božský“ + *calli* „dům“) (1) arch. (Mex): svatyně/chrám starých Aztéků; př.: *las crónicas del siglo XVI dicen que era pueblo de importancia con veinte mil personas y muchos teocallis, y que su gente era altiva pues no se rindió antes de 1551;* (RAE, MM, BDE).
- teocinle**, m. (1) viz: *teocinte*, (MM). • (2) (Kost, Guat, Mex, Nik): viz: *teosinte*; (MM).
- teocinte**, m. (← nah. *teocentli, teoxintli* „kukuřice od boha“) (1) (Ekv, Hond, Kol, Kost, Mex, StřAm): druh kukuřice *Zamia loddigesii*; *Euchlaena mexicana*; ► plodem jsou malá zrnka; složené listy jsou zakončené trny; kořen je velmi jedovatý, po uvaření poživatelný; (2) (Hond, Salv, Nik): zrno této rostliny; ► tmavé, špičaté, podobné kukuřičnému, ale mnohem menší; jedlé v podobě mouky; (3) (Salv): rostlina *Echinochloa crus-galli*; *Echinochloa calona*; ► 60 cm vysoká; má uzlovité větvičky otočené k zemi; střídavé listy; malé zelené květy; slouží jako krmivo pro dobytek; ■ Var: *teocinle; teocintle; teosinte; teoxintle; teoxintli; tucinte*; (MS, DA).

teocintle, viz: *teocinte*; (MS).

teocote, m. (← nah. *teotl* „božský“ + *ocotl* „borovice“) (1) (Mex): borovice *Pinus teocote*; ► má vonný kořen, Aztéky používán jako kadidlo; (2) (StřAm): jiný pryskyřičný strom; (MS, NET, MM).

teochol, m. (1) (Mex): kamenná zídka; ► u kmene stromu, slouží k jeho ochraně; (MM).

teomel, m. (← nah. *teotl-metl* „božská agáve“) (1) (Mex): druh agáve, ze které se vyrábí tradiční mexický alkoholický nápoj vysoké kvality; (MM).

teorético, adj. (← angl. *theoretical*) [Š: *teórico*] (1) (StřAm): naučný, teoretický; (MS).

teórica (tiórica), f. (1) [Š: *conversación; charla*] (US): rozhovor; povídání; př.: *si le hacemos buti (mucho) a la teórica*; (RR).

teoricar (teoriquear), intr. (1) [Š: *hablar, charlar*] (US): mluvit; povídat si; př.: *es gabo pero dice que teoriquea en chicano*; (RR).

teoriquear, intr., viz: *teoricar*; (RR).

teosinte (teoxintle, teoxintli), m. (← nah. *teoxintli*) (1) viz: *teocinte*; (MS). • (2) (StřAm, Mex): kukuřice *Euchlanea mexicana*; (3) (Salv): rostlina *Tripsacum laxum*; ■ Syn.: *arrocillo*; (MM).

tepache, m. (← nah. *tepiatl* „nápoj ze syrové kukuřice“) (1) (Mex): kvašený nápoj vyrobený z ananasu a třtinového cukru; ► původně se vyráběl z kukuřice; různé procesy fermentace; neobsahuje *pulque*; v některých státech (Zacatecas) se jedná o vodu s namletým heřmánkem, třtinovým cukrem a hřebíčkem; také se připravuje z namleté a přecezené kůry nebo dužniny ananasu *Bromelia ananas* se třtinovým cukrem; připravuje se i z plodů vřesovcovité rostliny *pingüica (Ehretia timfolia)*; (RAE, DA, AM, MM). • (2) (Hond): ilegální výroba a prodej pálenky; (MS).

tepachera, f. (1) (Mex): nádoba, ve které se připravuje pálenka; (2) (Mex): keřovitá rostlina *Calliandra anomala*; ► vysoká 1-2 m; má úzké podlouhlé listy, květenství lata, karmínové květy; (MS, NET).

tepachería, f. (1) (Mex): místo, kde se prodává nápoj *tepache*; (RAE, DA).

tepachero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Mex): vztahující se k nápoji *tepache*; (2) m/f. (Mex): osoba, která připravuje nebo (ilegálně) prodává nápoj *tepache*; (3) f. (Mex): nádoba, viz: *tepachera*; (4) m. (Hond): pašerák pálenky; (RAE, MS).

tepalcate, m. (← nah. *tlapalcatl, tepalcatl* „krám, harampádí“) (1) (Guat, Mex, Salv): střep, úlomek hliněné nádoby; (2) (Mex, Guat): květináč; (3) (Bol, Chil, Hond): nádoba jakéhokoliv druhu; (4) lebka; (RAE, MS, AM, MM). • (5) (Guat, Mex, Salv): neúčinný krám, harampádí; (6) (Guat, Mex, Salv): nepoužitelná osoba; (7) arch. (Guat, Mex, Salv): indiánské označení pro housku; (8) **de tal jarro, tal** ~ (Mex): jablko nepadne daleko od stromu; jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá; **jaký pán, takový krám**; (9) **el que nace ~, ni a comal tiznado llega** (Mex): chudák zůstane chudákem; ■ Var: *tapalcate; tepolcate*; (MS, JD).

tepalcatero, m. (1) (Mex): hrnčír; (2) (Mex): místo, kde je hodně harampádí, neúčinných věcí; (MS).

tepalcatillo, m. (1) (Mex): sůl z jezera, která se sbírá, když padnou první deště; (2) (Mex): místo, kde je hodně harampádí; (MS).

tepalcatudo, -da, adj. (1) (Mex): plný harampádí, neúčinných krámů; (MS).

tepalón, m. (1) (Kost): lipnicovitá rostlina *Panicum laxum*; (MM).

tepanecas, m., pl. (1) (Mex): indiáni; ► patřící k jednomu ze sedmi starodávných aztéckých kmenů; usadili se ve středu Mexika; v 9. století založili stejnojmennou říši v Anáhuacu s hlavním městem Atzacapotzalco; viz též: *Mexicas*; (MM).

tepate, m. (1) (StřAm, Mex): durman; viz: *tapate*; (MS, MM).

tepatero, m. (← nah. *patli* „druh léčivé rostliny“) (1) (Mex): bylinkář; (MS, AM).

tepatiano, m. (1) (Mex): léčitel, mastičkář, vesnický lékař; (MS).

tepe, m. (1) **estar ~ a ~ de** (nebo: **tepeatepe**; nebo: **tepetepe**) [Š: *estar a tope*] (Portor): být narvaný k prasknutí; být úplně plný; př.: *así fue como la Dalia me capturó; y tremenda captura, porque cuidao que aquello allí está siempre tepe a tepe de niñas chulas*; (RR).

tepeaguacate, m. (1) (StřAm Mex): strom *Persea liebmani*; ► má malé plody o velikosti olivy; (MM).

tepeamate, m. (1) (Mex): viz: *tescalamate*; (MM).

tepeatepe, m., viz: *tepe*; (RR).

tepechichi, m. (← nah.) (1) (Mex): masožravec malého vzrůstu; *Bassaris sumichrasti*; ► má dlouhý ocas s černobílými kroužky; žije na stromech podobně jako veverka; v noci napadá drůbez; ■ Syn.: *tulomuco*; (MM).

tepegua, f. (1) (Mex): druh mravence; ► napadá včelí úly; (MM).

tepeguajal, m. (1) (Mex): místo osazené stromy *tepeguaje*; (MS).

tepeguaje, m. (← nah. *tepetl*, „kopec“ + *huaxin*) (1) (Mex): luskový strom (*Acacia acapulcensis* a jiné druhy); ► až 20 m vysoký; má kulatou korunu, silné větve, kůru kávové barvy, listy dvojitě složené, krémově zelené květy ve tvaru hvězd; plodem je lusk s tmavě hnědými semeny; dřevo je tvrdé a odolné, často využívané ve stavebnictví; (2) ~ **meco (negro, rayado)** (Mex): druh tohoto stromu; (3) **tener uno cabeza de ~** (Mex): být velmi tvrdohlavý; ■ Var: *tepehuaje*; (MS, DA, MM).

tepehuaje, viz: *tepeguaje*; (MS).

tepeiscuintle, tepeiscuintle (tepeixcuint(l)e, tepezcuint(l)e), viz: *tepezcuinte*; (MS, MM).

tepezcuinte, m. (← nah. *tepetl*, „hora“ + *itzcuintli*, „pes“) (1) (Kost, Mex, Guat, Hond, Salv, Nik): hlodavec (*Agouti paca, Coelogenys paca*); ► býložravec; měří až 50 cm; má hustou tmavohnědou srst s bílými skvrnami na hřbetu a načervenalými na krku, břiše a bocích těla; velmi krátký ocas i nohy; špičatý čumák; uši malé, zaoblené; maso tohoto hlodavce je jedlé; **vyskytuje se od jihu Mexika po Panamu**; ■ Var: *tepeiscuintle; tepeixcuint(l)e; tepezcuint(l)e; tepescuintle; tepescuint(t)le; tepezcuint(l)e; tepeiscuintle; tepeiscuintli; tepescuintli; tepezcuintli*; (MS, DA, MM).
• (2) (Kost, Guat, Hond, Mex): masožravec malého vzrůstu; ► má lesklou černou srst, na krku a hrudi zbarvený do bíla; má dlouhý ocas; velice mrštný; napadá drůbež; vyskytuje se od středu Meika po Kostariku; ■ Syn.: *tepezcuintle, tepescuintle*; (MM).

tepejilote, m. (← nah.) (1) (Guat, Mex): palma *Chamaedorea tepejilote*; (MM).

tepemechín, m. (← nah. *tepetl*, „hora“ + *michín*, „ryba“) (1) (Kost, Salv, Hond): druh jedlé sladkovodní ryby z tropické Ameriky; ► je protáhlá, válcovitá; s velkými ústy; protáhlou hlavou, predorsálním vypouklým profilem a silnějším zátylkem; hřbet je olivově šedý s jednou černou mřížkou; stříbrné boky s tmavou mřížkou a břicho perleťově bílé; žije v rozbouřených tekoucích vodách; (RAE).

tepemechín, m. (← nah.) (1) (Hond, Kost, StřAm): říční ryba *Agonostomus monticola*; ► délka až 36 cm; silné tělo a zuby; barva olivová s tmavými liniemi; břicho bílé a šupiny žluté, velmi hrubé na omak; vhodná ke konzumaci; (MS, DA).

teperete, adj/subst. (1) m/f. (Guat): o někom, kdo má zmrzačené nohy nebo ruce; (2) adj. (Mex: Tabasco): bláznivý, zmatený, potřebštěný; (AM, MM).

tepecuintle, viz: *tepezcuinte*; (MS).

tepecuintle, viz: *tepezcuinte*; (MS).

tepestate, m. (1) (Mex: Hidalgo): dřevěná pramice na namletou kukuřici; ■ Var.: *tepestate*; (AM).

tepetal, m. (1) (Mex): místo, kde se nachází vrstva vápenaté tvrdé půdy, která se užívá k dláždění cest nebo výrobě tvárnic; (RAE).

tepetatal, m. (1) (Mex): místo nebo terén bohaté na *tepetate*; (MS).

tepetate, m. (← nah. *tepetlatl*, „kamenná rohož“; *tepl*, „kámen“ + *petlatl*, (*petatl*), „rohož“) (1) (Hond): velmi odolný písčité blok, který se využívá při stavbě zdí; (2) (Mex): vrstva tvrdé vápenité půdy užívaná k dláždění cest nebo výrobě tvárnic; (RAE, AM). • (3) (Hond, Mex): důlní hornina bez obsahu kovů; (4) (Mex, Nik): **vápenec**; ► pórovitý **nažloutlý** kámen používaný **ve stavebnictví**; (5) (Mex, Nik): panel, tvárnice z tohoto materiálu; (6) (Mex): bílá jílovitá hmota, ze které se skládá kámen *tepetate*; (7) (Mex): zeď postavená z tvárnic *tepetate*; (8) (Mex: Jalisco): kamenitý terén; (9) (US): líheň perlorodek (místo, kde se pěstují); (10) **sembrar en ~** (Mex): pokoušet se o nemožné; **mluvit do větru, kázat do prázdna**; (11) **ser una cosa de muy tres piedras y un ~** (Mex): vyj. stupeň výjmečnosti; (MS, AM, MM, JD, BDE). • (12) (Am): jalová půda; (13) hlína; (JD).

tepetatero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Mex): přídavné jméno k *tepetate*; (2) m. (Mex): viz. *tepetatal*; (MS).

tepetatoso, -sa, adj. (1) (Mex): o místě, kde se nachází vrstva vápenaté tvrdé půdy, která se užívá k dláždění cest nebo výrobě tvárnic; (RAE).

tepetepe, m. (1) **estar ~** (Portor): být přečpaný; viz též: *tepe*; (RR, AM).

tepeterepe, m. (1) (Kub): mdloby, mráčky, leknutí; (AM).

tepezcuinte (tepezcuintle), viz: *tepezcuinte*; (MS).

tepezcuintear, tr. (1) (Guat, Mex): lovit hlodavce agutí (*tepezcuinte*); (MS).

tepezcuintero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Mex): přídavné jméno k *tepezcuinte*; (2) m. (Mex): pes vycvičený pro lov hlodavců *tepezcuinte*; (MS).

tepocate, adj/subst. (1) adj. (Mex): baculatý, tlustý; (AM). • (2) m. (Guat, Mex): oblázek, kamínek; (3) klučik, hošík, chlapeček; (MM). • (4) (Am): pulec; (5) (Mex): tlust'och; (JD).

tepoja, viz: *tepozán*; (MS).

tepolcate, viz: *tepalcate*; (MS).

teponascle, m., viz: *teponaztle*; (MM).

teponaste (teponastle, teponaxtli, teponazte), viz: *teponaztle*; (MS).

teponaztle, m. (← nah. *teponaztli*) (1) (Mex): aztécký bubínek, dodnes používaný; ► menší než *panhuehuatl*; ■ Var.: *teponaxtli*; *teponaztli*; (2) (Mex): druh stromu; ► březulovitý strom; dřevo se používá ve stavebnictví; ■ Var: *teponaste*; *teponastle*; *teponazte*; *teponaztle*; *teponaxtli*; (MS, AM, MM). • (3) jehličnatý strom *Taxodium mucronatum*; ■ Syn.: *ahuehué*; (MM).

tepopote, m. (← nah.) (1) lid. (Mex): druh rostliny (*Baccharis multiflora*, *Baccharis ramulosa*, *Baccharis conferta*); ► rostou na severu Mexika v suchých oblastech náhorní plošiny; (MM).

teposán (tepoza, tepozana), viz: *tepozán*; (MS).

tepotzo, m. (1) (Mex): jedovatá zmije *Bothrops atrox*; ► tmavé barvy; má zploštělou hlavu; (MM).

tepozán, m. (← nah. *tepozan*) (1) (Mex, Nik): různé druhy krtičníkovitých keřů; př.: *Buddleia americana*; Komule Davidova, tzv. motýlí keř (*Buddleia davidii*); ► keř vysoký až 6 m; čtyřúhelníkové větvičky; listy bělavé barvy jsou ze spodní části chlupaté; tvar oválný nebo podlouhlý; květenství lata; drobné květy; nasekané listy slouží k omámení ryb; časté je i využití v tradiční medicíně; (2) ~ **blanco**, ~ **del cerro**, ~ **extranjero**, ~ **verde** (Mex): další druhy této rostliny; ■ Var: *tepoja*; *teposán*; *tepoza*; *tepozana*; *tepuza*; *toposa*; *topoza*; *topozán*; (MS, DA, NET, MM). • (3) (Mex, Nik): označení pro různé rostliny; (MM).

tepozancillo, m. (1) (Mex): rostlina (*Buddleia parviflora*); (MS).

tepú, m. (1) (Chil): malý strom z čeledi myrtovitých (lat. *myrtaceae*); ► roste na vlhkých místech, někdy tvoří neprostupný spleť prales; jeho dřevo se využívá jako palivo; (RAE). • (2) (← map.) (Chil): strom *Tepualia stipularis*; ► roste na jihu Chile; až 7 m vysoký; má zkroucený kmen, načervenalou kůru, husté listí, hermafroditní květy bílé barvy, dřevité plody; (MS, DA, MM).

tepual, m. (1) (Chil): les tvořený stromy *tepú*; (MS).

tepušte, m., lid. (1) (Hond): chlapec, mladík; (MM).

tepuy, m. (1) (Ven): velmi vysoký, samostatný, kolmý skalnatý útvar s plochým vrcholkem; ► typický pro Guayanskou vrchovinu; (RAE).

tepuza, viz: *tepozán*; (MS).

teque, m., hovor. (1) (Kub): kecání, žvanění; (2) (Kub): dlouhý nudný rozhovor, kterým se má někdo přesvědčit, aby vykonal určitý skutek; (RAE). • (3) viz: *tique*; (MS). • (4) ~ **-que-** ~ (Kub, Portor): jen do toho; (5) **hasta los ~s** (Kol): až do žaludku (vidět komu); (AM, JD). • (6) (← map.) (Chil): strom *Aetoxicum punctatum*; ■ Syn.: *trique*; ► má plody podobné olivám; běžně roste ve střední oblasti Chile; (MM). • (7) **dar un ~** (Kub): řečnit; (8) **dar un ~ a algién para que** (Kub): hučet do koho, aby ...; (JD).

tequesquital, m. (1) (Mex): místo bohaté na ledek z jezerní oblasti (uhličitan sodný); (RAE, MS).

tequesquite, m. (← nah. *tequizquilt*, „rozpadající se kámen“) (1) (Mex): ledek z jezerní oblasti; ■ Var: *tequezquite*; *tequexquite*; (RAE). • (2) (Mex): dusičnan sodný; ► vyskytuje se v přírodě v podobě nerostu nitronatritu; př.: *la calabaza se cuece con tres o cuatro pezados de tequesquite*; (BDE).

tequetear, intr. (1) (Kub): řečnit; (JD).

tequeteque, m. [Š: *mocorrojo*] (1) (Ven): želva *morrocoyo*; ► běžná na Kubě, její krunýř je vypouklý, zvrásněný, tmavý se žlutými čtverci; (2) **hastalos ~ s¹**, hovor.(Ven): naplno, kompletně, na maximum; (3) **hastalos ~ s²**, hovor.(Ven): po krk, plný zuby; (RAE). • (4) (Am): řečnění; (5) **le dieron un ~ (de alma)** (Kub): promluvili mu do duše, udělali mu kázání; (JD).

tequezquite, m. (← nah. *tetl-quitz-quitl*; *tequixquilt*) (1) (Mex): přírodní uhličitan sodný; ledek; ► hojně se vyskytuje na dně vyschlých jezer; (AM, MM).

tequexquite, viz: *tequesquite*; (MS).

tequiar, tr. (← nah. *tequilt*; *tequilotl*, „práce uložená indiánům“) (1) (Mex, StřAm): obtěžovat; ► (Hond.): o úřadech: vyžadovat služby od obyvatel; (2) (Mex): nutit do práce (*tequio*); (MS, AM). • (3) (Am): poškodit koho, uškodit komu; (JD).

tequichazo, m. (1) hovor. (Ven): třísknutí, pořádná rána; př.: *al primero que me toque le zampo un tequichazo*; (2) (Ven): lok alkoholického nápoje; (RAE, RR, JD).

tequiche, m. (1) (Ven, Mex): smažený pokrm kukuřičné mouky, kokosového mléka, hnědého cukru, másla a skořice; (RAE, AM, MM). • (2) (Mex): viz: *mazamorra*; (MM). • (3) (Ven): koláč z kukuřičné mouky; (JD).

tequila, m/f. (← podle názvu vesnice ve státě Jalisco) (1) (Mex): pálenka z agáve (s názvem *tequila*); ► chutí připomíná gin; př.: *un tequila doble* (dvojitá tequila); (AM, MM, JD).

tequilazo, m. (1) (Mex): pořádný lok *tequily*; ► mex. nápoj podobný ginu, který se pálí z agáve; (RAE).

tequilear, tr. (1) (Mex): pít *tequilu*, viz: *tequilazo*; (RAE).

tequilería, f. (1) (Mex): palírna *tequily*; (2) (Mex): zařízení, kde se prodává *tequila*; (RAE).

tequilero, -ra, adj. (1) (Mex): týkající se nápoje *tequila*; (RAE).

tequio, m. (← nah. *tequiltl, tequiotl*, „poplatek, daň, povinnost; práce, činnost“); (1) (Am): množství minerálů, které musí nakopat dělník pracující v úkolové mzdě; (2) (StřAm): otrava, obtíž, obtěžování, nepříjemnost; předpojatost, zaujatost; (3) (Mex): *robota*; úkol nebo práce, která je splátkou daně; (4) (Nik): nevděčná, tvrdá práce, která se má plnit svědomitě; (RAE, MM). • (5) málo užív., arch. (Mex): práce uložená indiánům jako forma daně držitelům *encomiendy*; viz též: *encomienda, mita*; (6) (Mex, StřAm): obtíž, újma; (7) (Am): množství horniny, které má horník vytěžit; (8) (Mex): povinná služba, kterou dělala žena nádeníka na statecích; (9) arch. (Mex): úkol, který se zadával nováčkům na misích; (MS, DA, MM, JD, BDE).

tequioso, -sa, adj/subst. (1) adj. (Kost): (o dítěti): neposedný, divoký; (RAE). • (2) (Mex, StřAm): protivný, otravný, nepříjemný; (3) m. (StřAm): nezbeda; zlobivý chlapec; (MS).

terapeada, f., hovor. (1) (Hond): přesvědčování někoho k tomu, aby udělal něco, co nechce; (RAE).

terapear, tr. hovor. (1) (Hond): přesvědčovat někoho, aby udělal něco, co nechce; (RAE).

terapia, f. (1) ~ **intensiva**, f. [Š: *unidad de cuidados intensivos*] (Arg, Kub, Urug): jednotka intenzivní péče; (RAE).

terapiar, tr. (1) (Salv): nařídít léčení, zvláště psychologické povahy; (RAE).

terapista, m/f. (← angl.) (1) (Am): terapeut, psycholog, psychiatr; př.: ... *estudios universitarios de enfermeras, de terapistas en sus diferentes aspectos, y de postgrado para médicos...*; (BDE).

tercena, f. (1) [Š: *carnicería*] (Ekv, Kol): řeznictví; př.: *y los carniceros norteños pudieron tener sus inmundas tercenas llenas de zonzos*; (RR). • (2) (Mex: *Tabasco*): státní distribuční úřad; (MM).

tercenista, m. (1) (Ekv): řezník; (JD).

tercera, f. (1) (Dom, Kub, Ven a další): jistá pozice na baseballovém hřišti; př.: *vamos a sorprenderlos, Ton; toca por tercera y corre mucho*; (RR).

tercerilla, f. (1) (Kost): káva nejhorší kvality; přeneseně bankovka vydaná na začátku dvacátého století; př.: *abundaban los billetes de veinticinco y cincuenta centavos, que el pueblo llama despreciativamente tercerillas*; (RR).

tercero, m. (1) (Arg): stružka; koryto; potok; ► tvořený deštěm v chudých čtvrtích; př.: *una vertiginosa alma en pena enhorquetada en zancos, vadeando los torrenciales terceros*; (RR).

tercerola, f. (1) (Ven): brokovnice, puška; (MM).

terciado, -da, adj. (1) (Ekv): nemající rodokmen, nebýt čistokrevný (o zvířeti); př.: *una vaca terciada*; (RAE).

terciana, f. (1) ~ **muda** (Per): horečka; ► způsobuje vyčerpání; pověřiví lidé to přisuzují prokletí; př.: *¿sabes curar el tabardillo, el costado blanco, la angina y la terciana muda?*; (RR).

terciar, tr. (1) (Guat): držet zbraň za nejužší část pažby, opřenou o nataženou paži podél těla; ► ve Šp. archaismus; (2) (Kol, Kub, Salv, Hond, Mex, Arg): naložit si něco na záda, *hodit si něco na záda*; (3) (Kol, Guat, Mex): míchat nebo ředit tekutiny, zejména vínem a mlékem; (RAE, MM). • (4) (Kol, Kub, Chil, Ekv, Mex): mísit, zředit s vodou; ► tvrdý alkohol a víno; (5) (Mex): zředit co v jakémkoli poměru; (AM, MM).

terciazo, -za, m/f. hovor. (1) (Ven): mimořádná osoba; (2) m. (Hond): úder do těla tyčí, holí; (RAE). • (3) (Ven): chlap, skvělý chlapík; (JD).

tercio, -cia, m/f. (1) m. (Kanár): soudek na víno; (2) m/f. (Kol, Ven): nejmenovaná osoba; *jedinec*; chlápek, ženská; př.: *este tercio me está observando; no, Nestor ya no es tercio para esos lances*; (3) m. (Dom): volské spřežení; (4) m/f. (Dom): spolucestující nebo osoba, která sdílí jinou společnou aktivitu; (5) (Dom): modlitba růžence v rodinném kruhu; (6) **echar ~a** [Š: *pulsear*] (Nik): hrát páku, přetlačovat se; (RAE, MM, BDE). • (7) m. (Arg, Kost, Kub, Guat, Mex, Par): taška, ranec, balík zboží; ► zpravidla o určité hmotnosti; (8) ~ **de yerba mate** (LaPla): balík maté o hmotnosti 70 kilo;

(MM). • (9) (Am): grázlik, grázl; (10) (Ven): třetí do mariáše; (11) **hacer mal ~ a** (Mex): překážet; (12) **ser un buen ~ para** (Ven): být šikovný, hodit se k čemu; (JD).

terciopelo, m/f. (1) m. (Chil): trvalka z čeledi trubačovité (*bignaceas*), se zubatými listky, plodem je protáhlá tobolka; pěstuje se v zahradách; (2) (**managua**) ~, f. (Kost, Ven): zmije sametová; ► **velmi obávaný jedovatý had vyskytující se v teplých oblastech Kostariky**; (RAE, MM). • (3) f. (Kost): agresivní žena; ► pojmenování vychází ze jména nejedovatějšího hada v Kostarice; používá se pro **označení manželky, či tchyně**; př.: *voy a llamar a mi casa a ver cómo está la terciopelo y los chiquillos; cuando me tarde se pone loca*; (RR). • (4) (Am): označuje různé plané nebo pěstované rostliny se sametovými listy; (MM).

terco, -ca, adj. (1) (Ekv): lhostejný, netečný, bez zájmu; (AM). • (2) (Ekv): vážný; nevrlý; (JD).

tere, adj/subst. (1) adj. (Kol): ufnukaný, ubřečený; mrzutý; nevhodný; (AM). • (2) (Kol): neduživý, churavý; (MM). • (3) m. (Am): smuteční vrba; (JD).

terear, intr. (1) (Arg): cvrlikat, zpívat; ► o dlouhokřídlích ptácích *teros*; (AM).

terebeco, -ca, adj. (1) (Hond): roztřesený (strachy nebo zimou); (RAE).

tereca, f. (1) [Š: *silla de montar*] (Ven): jezdecké sedlo; ► zvláště pokud je opotřebované; př.: *está como el mostrenco, sacudiéndose la tereca que le quieren poner*; (RR).

terecay, m., **terecaya**, f. (1) (Kol, Ven): říční želva *Emys tracaxa*; ► jejich vejce jsou žádaným pokrmem; získává se z nich také olej; (MM). • (2) (Ven): sladkovodní želva *Podocnemis unifilis*; př.: *... en conchas de tortuga y de terecay*; (BDE).

terecina, f. (1) (Portor): ruční vozík; ► sloužící k přepravě dvou až tří osob po železniční trati; (AM).

tereco, m. (1) (Ekv): krámy, harampádí; viz též: *tareco; tereque*; (AM).

terenco, -ca, adj. (1) (Hond): hloupý; (RAE).

terengo, -ga, adj. (1) (Salv): hloupý; (RAE).

terequé, m. (1) (Ekv, Nik, Portor, Ven, Kol, Dom): nářadí, náčiní; krámy, harampádí; v Ekv spíše pl.; (RAE, AM, JD).

tereré, m. (← guar. zvukomalebný výraz napodobující zvuk při popíjení maté; odvar) (1) (Par, Arg, Urug): studené maté; ► odvar z maté; ► louhuje se ve studené vodě; př.: *la secretaria nos ofereció agua, tereré, limonada...*; (RAE, AM, MM, BDE).

teresiano, -na, adj. (1) (Bol, Chil): o sestře řádu karmelitánů, jehož patronkou je Svatá Tereza; (2) adj. (Bol, Chil): příslušející k tomuto řádu; (RAE).

terina, f. (← fr.: hait.) (1) slang (Dom): lavor, umývadlo; (AM).

terma, m. (1) (Per): ohříváč vody; (JD).

terminal, m. (1) (Dom): poslední čísla loterijního tiketu; př.: *el billetero Custodio, que pregonaba sus terminales*; (2) (Kol, Kub): konečná stanice, poslední zastávka na lince hromadné dopravy; př.: *denuncie ante la Empresa el exceso de velocidad, la conducción peligrosa y toda irregularidad que observe durante el viaje a las oficinas del Terminal de Transportes de Santafé de Bogotá, en cada agencia seccional o en nuestra línea amable*; (RR, JD). • (3) pl. (Chil): výprodej; (MM, JD).

terminista, m/f. (1) arch. (Chil): osoba, která používá nepřírozené, neobvyklé výrazy; ► **staví tak na obdiv svoji vzdělanost, vyznívá směšně**; (RAE, MM).

término, m. (1) ~ **de permanencia** (Kub): délka pobytu; (JD).

termocéfalo, -la, adj. despekt. (1) (Hond): osoba s postoji velmi konzervativními nebo dávno vyšlými z módy; (RAE).

termofón, m. [Š: *calefón*] (1) (Urug): průtokový ohříváč vody; (RAE).

termósfera, f. [Š: *termosfera*] (1) (Am): termosféra; (RAE).

termpike, m. (← angl.) (1) (Portor): dálnice s poplatkem (mýto); (MS).

ternada, f. (1) (Chil, Per): oblek (sako, vesta a kalhoty); (RAE).

terne, m. (1) venk. (Arg, Bol): troufalec, provokatér; výtržník; (MM). • (2) (Arg): břitva; dlouhý špičatý nůž; (JD).

ternejal, m. (1) venk., arch. (Arg): chvastoun, machr, frajer; (MM).

ternejo, -ja, adj. (1) (Ekv, Per): energický, rázný, silný; (AM).

ternera, f. (1) (Ven): oslava, kde se jí telecí maso; př.: *había organizado en su obsequio una ternera – criollo festín campestre, de carne asada con guasacaca, copiosamente regada con bebidas*; (RR).

ternerada, f. (1) (Am): viz: *terneraje*; (JD).

terneraje, m. (1) (Arg): stádo telat; (MM).

ternero, m. (1) **defender el ~** [Š: *defender lo suyo*](Chil): obhajovat se; obhajovat své názory; (RR).

ternerón, -na, adj. (1) (Chil, Mex): o mladém urostlém chlapci; (MM).

ternilla, f. (1) (Chil): náhubek, ohlávka pro telata; ► zabraňuje jim v sání; (AM). • (2) (Kub, Mex, Nik): nosní přepážka; (3) (Kub): nepravé žebro u hovězího dobytka; (MM). • (4) (Par): čumák; (JD).

terno, m. (1) (Kub, Portor): souprava šperků; ► složená z náušnic, náhrdelníku, brože či ozdobného špendlíku; (2) ~ **sastre** (Ekv, Per): dámský kostým (sukně a kabátek); (RAE). • (3) venk. (Chil): jezdecká souprava (opratě, uzdy); (MM). • (4) (Kol): šálek s talířkem; (JD). • (5) (Am): oblek; př.: *abundaban por ahí unos hombres pálidos, muy sucios, de terno, corbata y sombreros negros; ... me fui derecho al lugar de la catástrofe, vestido con un flamante terno azul*; (BDE).

tero, m. (1) (Arg, Par, Urug): brodivý pták; ► *Himantopus mexicanus*; s černobílým peřím, dlouhýma červenýma nohama a dlouhým tenkým zobákem; pohybuje se v hejnech a obtěžuje nepříjemným křikem při vzletnutí; Syn: *gallito de agua, gallito de costa, gallito de mar, loquilla, soldadito, teruteru, viuda*; (RAE, NET, DA). • (2) m., přenes. (1) Urug): divoký gaučo; ■ Syn.: *terotero, teruteru* (Bol, Urug); (AM). • (3) (← guar. *teru-teru* napodobení zpěvu ptáka *tero*) (Arg, Urug): čejka *teruteru*; kulíkovitý pták *Vanellus cayenensis* (a jiné druhy); ► šedý dlouhokřídlý pták z podřádu bahňáci; velmi ostražitý, při zaznamenání jakékoli změny ve svém okolí začne vydávat charakteristický zvuk, ale vždy v bezpečné vzdálenosti od svého hnízda; (MM, JD).

terquedad, f. (1) (Ekv): nezájem, lhostejnost; mrzutost, nevrlost; (AM, JD).

terquería, terqueza, f. (1) (Am): chlad, lhostejnost; (JD).

terracear, tr. (1) (Kub, Salv, Hond): vytvářet terasovitá pole ve strmém svahu; (RAE).

terracería, f. (1) (Mex): nevydlážděná cesta; (2) **de ~**, (Mex): nevydlážděný; (RAE).

terraja, m/f. despekt. (1) f. (Urug): věc špatné kvality; i adj.; (2) m/f. despekt. (Urug): (v řeči mladých) osoba ze špatných sociálních podmínek; (3) m/f. despekt. (Urug): (v řeči mladých) špatně oblečený člověk; (RAE).

terral, m. (1) (Per, Portor, Mex): mrak prachu, prach zvednutý ze země; př.: *... la pista pierde el asfalto y se llena de agujeros, pero el auto puede avanzar todavía unos metros, zangoloteando en medio de corralones y terrales ...*; (AM, MM, BDE).

terraplén, m. (1) (Kub): prašná cesta; (JD).

terrear, intr. (1) (Ekv): vláčet nohy za sebou; (2) (Guat): lízat ledkovou zem (o dobytku); (AM, JD).

terregal, m. (1) (Mex): mračno prachu, rozvířený prach; (RAE, AM).

terremoteado, -da, adj., lid. (1) (Chil): zasažený, zničený zemětřesením; př.: *repararán los departamentos terremoteados*; (BDE).

terremotear, intr. (1) (Chil): (o zemi) silně se otřásat; (2) zvrat. (Chil): prožívat těžké životní chvíle; (RAE).

terrenal, m. (1) [Š: *páramo*] (Mex): pustina; př.: *como quien dice, toda la tierra que se puede abarcar con la mirada; y es de él todo ese terrenal*; (RR).

terreno, m. (1) **comprar alguien ~** (Urug): prudce se uhodit nebo spadnout bez vážných následků; (RAE). • (2) ~ **de reserva** (Am): rezervace indiánů; (JD).

terrera, f. (1) (Portor): jednopatrový dům; (MM).

terrero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Kanár, Portor): (o domu) jednoposchodový; (2) m. (Hond, Nik): půda obsahující ledek; ► dobytek ji olizuje kvůli soli; (3) venk. (Hond): svislý řez zemí obvykle bez vegetace, ze které se těží kaolín pro hrnčířství; (4) (Mex): rozvířený prach; (RAE, MM). • (5) (Mex): halda; ► místo, kam se vyhazují odpady po těžebních pracech; (MM).

territorio, m. (1) (Arg, Mex): neautonomní území; ► v důsledku slabého osídlení a nízké ekonomiky je právně a administrativně přímo závislé na centrální vládě; (RAE, MM).

terrón, m. (1) **meter los ~rrones** (Kol): nahnat strachu; (JD).

terronera, f. (1) [Š: *miedo; terror*] (Kol): hrůza, zděšení; strach; př.: *vi que se acercaba el guardia que me iba a acompañar y sentí terronera*; (2) (Ven): místo s nerovným terénem; ► nerovnost je způsobená nahromaděním půdy přinesené dešťovou vodou; př.: *bajo las costras blanquecinas de las terroneras, las pútridas ciénagas eran como úlceras pestilentes que se cicatrizan sin curarse*; (3) ~s, f., spíš pl. (Urug): bahnitý terén; bahnitá cesta; př.: *a las dos de la tarde y a la primera cinchada de los yegüeros fue arrastrado de la culata el Ford y puesto lejos de las terroneras*; (RR, AM).

terronero, m. (1) viz: *terronera*; (RR). • (2) (Am): hroudovitá půda; (JD).

terrones, m., pl. (1) **meter los ~** (Kol): zastrašit, poděsit, dostat strach z čeho; viz též: *terrón*; (AM).

terrucos, m. (1) [Š: *terrorista*] (Per): terorista; př.: *por supuesto, ella nunca oyó hablar de los terrucos ni de la milicia de Sendero; ... el rencor ... hace que muchos ayuden ... a los terrucos*; (RR, BDE).

terteca, f. (1) (Hond): karančo *Poliborus plancus*; ► dravý pták z čeledi sokolovitých (*falconidae*); měří asi půl metru, je nahnědlý s tmavší kapucí; žije se mršinami, hmyzem, plazy, atd.; žije na jih od USA až po Ohňovou Zemi; (DEA, DUB, RAE).

tertel, m. (1) málo užív. (Chil): tvrdá vrstva půdy; ► nachází se pod povrchovou půdní vrstvou; (AM, MM).

tertulia, f. (1) (Arg, Urug, Kub): **proscéniové** sedadlo v divadle; **bidýlko** (v divadle) nad vyvýšeným hledištěm; (2) (Kub): lóže nebo balkón v divadle či kině; (RAE, MM, JD).

tertuliar, intr. (1) (Am): povídat si, besedovat; (RAE).

terutero, -ra, adj. (1) (Am): vychytralý; (JD).

teruteru, adj/subst. (← guar.) (1) m. (Kol, Ven, Ekv, Per, Bol, Chil, Par, Arg, Urug): pták *Vanellus chilensis*; ► až 33 cm dlouhý, se zelenohnědým hřbetem, černou hrudí a bílým břichem; má červený zobák a nohy, dlouhý černý hřebínek; ■ Syn: *alcaraván, pellar, tero, tetéu*; (DA, MM). • (2) adj. (Arg, Bol, Urug): živý, bystrý; obratný, dovedný; (AM). • (3) m. (Bol, Par): viz: *tero*; (4) **gaucho** ~ (Bol): bystrý a odvážný člověk; (MM). • (5) (Am): čejka *teruteru*; (JD).

tesa, f. (1) (Mex): napnutí (lana, provazu atd.); (MM, JD). • (2) (Am): couvnutí; (JD).

tescal, m. (← nah. *texcalli: tetl* „kámen“ + *xcalli* „vypálený“) (1) (Mex): čedičová půda, terén s čedičovým povrchem; (AM). • (2) (Mex): kameniště, kamenité místo; ■ Var: *tescal*; (MS, MM).

tescalama, m. (1) (Mex): obchodní název léčivé pryskyřice; ► získává se z *tescalamate*; (MM).

tescalamate, f. (← nah. *tescal* + *amate*) (1) (Mex): fíkovník *Ficus petiolaris*; ■ Syn.: *higuerote*; (MM).

tescalera, f. (1) (Mex): kameniště, kamenité místo; ■ Var: *tescalera*; (MS, JD). • (2) (Mex): kamenitá půda; (JD).

tesguate, m. (← nah.) (1) (Mex): rostlina *Conostegia xalapensis*; ■ Var: *teshuate, tezguate, tezhuate*; (MS, NET).

tesguatillo, m. (1) (Mex): druh rostliny; (MS).

tesguino, m. (← nah. *tecuini*) (Mex): **alkoholický nápoj**; viz též: *tecuín*; (RAE).

teshuate, viz: *tesguate*; (MS).

teso, -sa, adj. (1) (Mex): napjatý, napnutý; (MM).

tesobono, m. (1) (Mex): speciální dluhopis; ► vydaný mexickou vládou; př.: *... después de cada crisis política, el gobierno ... había emitido grandes cantidades de bonos a corto plazo y alto interés indexados en dólares – conocidos como Tesobonos ...*; (BDE).

tesón, m. (1) **de** ~ [Š: *de golpe*] (Guat): najednou; zčistajasna, na ex; př.: *mister Gengis se pasó el whisky sin parpadear, de tesón, como el que apura un purgante*; (RR).

tesonero, -ra, adj. (1) (Am): vytrvalý, zatvrzelý; (MM).

tesonsapote, viz: *tezonzapote*; (MS).

tesoquite, m. (← nah. *tetl* „kámen“ + *zoquitl* „hlína, bahno“) (1) (Mex): hrnčářská hlína; ► k výrobě nejvybranějších hrnčářských výrobků; (MM).

test, m. (← angl.) (1) (Am): test, zkouška; (MS).

testa in casheta, f. (← it: janov. *testa in casceta*) (1) (LaPla): huspenina z prasete; (MS).

testal, m. (1) (Mex): těsto na tortilly; (MM). • (2) (Mex): těstíčko z kukuřičné mouky; (JD).

testamentar, intr. (1) (Am): nadiktovat, sestavit závěť; (JD).

testamentaría, testamentaria, f. (1) (Am): dědické, pozůstalostní řízení; (JD).

testar, tr. (1) (Am): zkoušet, testovat; viz: *testear*; (MS, MM). • (2) (Ekv): podtrhnout; (MM).

testardo, -da, adj/subst. (← it. *testardo*) (1) (LaPla): umíněný, paličák; (MS).

testarela, adj. (← it. *testarella*) (1) (LaPla): roztržitý; (MS).

testarruco, m. [Š: *cagarruta*] (1) (Hond): zvířecí exkrement; (RAE).

teste, m. (1) (Arg): bradavice (mezi prsty) na rukách; (RAE). • (2) (Arg): **vřídek, vřed**; (JD).

testear, tr/intr. (← angl. *test*) (1) tr. (Chil, LaPla, US,): otestovat, vyzkoušet něco, někoho; př.: *para testear el pulso de la nación*; (DA, BDE). • (2) intr. (Am): dělat testy, zkoušky; (MM).

testeo, m. (1) (Arg, Chil): kontrola, zkouška; (RAE).

testera, f. (1) (Chil): úřad, předsednictví, ředitelství; př.: *... para acompañarlo a la testera, donde el presidente del Senado le tomará el juramento*; (BDE).

testerear, intr. (1) (Mex): vrazit do sebe, drcnout do sebe; (AM, JD).

testerillo, -lla, m/f., i adj. (1) m/f. (Arg, Urug.): kůň s bílou nebo světlou lysinou na hlavě; i adj.; (2) f. (Arg, Urug): zmíněná lysina; (RAE).

testiga, f. (1) (Kol): svědkyně; (JD).

testo, -ta, adj. (1) (Mex): plný, nacpaný, natřískaný; př.: *la canasta está testa de tortillas*; i přenes. př.: *me tiene testo con sus neceidades* (mám jeho hloupostí až po krk); (AM, JD).

testún, -na, subst. (← it: janov. *teston*) (1) (LaPla): paličák; (MS).

tesuto, m. (← it. *tessuto*) (1) (LaPla): látka; (MS).

teta, f. (1) **quitar la ~**, hovor. (Ekv): sebrat úředníkovi jeho privilegia nebo zisk; (RAE, DA). • (2) **(como la) ~ del sapo** (Chil): pitomost, nesmysl; (AM, JD). • (3) (Chil): hučka, klobouk; (4) **eres una ~ ordeñada por el destino** (Kub): ty jsi kus onuce; (JD).

tetatil, viz: *tetlatia*; (MS).

tete, m., hovor. [Š: *engorro*] (1) (Chil): trable; (RAE). • (2) (Kub): cucání; cucáček, dudlíček; (JD).

tetecho, m. (1) (Mex: meseta central): obří kaktus *Cereus tetazo*; ► jeho kmeny rostou jako paralelní sloupy; (MM).

teteleme, m. (1) (Chil, Per): hlupák, blbeček, pitomec; ■ Var.: *tetelemeque* (Per); (AM). • (2) (Am): žvatla, bleblem; (JD).

tetelque, adj. (← nah. *tetelquic*, „nerovný, drsný, krutý“) (1) (Salv): trpký, kyselý (o nezralém ovoci); (2) (Hond): měkký (o ovoci s nadbytkem nebo nedostatkem vody); (3) (Hond, Mex, StřAm): neduživý, churavý, chorobný; chudokrevný; ■ Var.: *tetelqui*; (4) (Hond): velmi obtížný, nesnadný (o věci); (RAE, MS). • (5) (Mex, StřAm): hořký; bez chuti (o ovoci); (MS). • (6) (StřAm): svírající, stahující; (AM, JD).

tetelqui, viz: *tetelque*; (MS).

tetepón, -na, adj. (1) (Mex): oplácáný, baculatý; podsaditý; (AM, JD).

tetera, f. (1) (Am): dudlík kojenecké láhve; (RAE). • (2) (Kol): láhev ke krmení nemocných; (3) (Kub, Mex, Portor): kojenecká láhev; (4) (Mex): nádoba na ohřev vody a tekutin; ► s otvorem, kterým tekutina může odtékat; (MM). • (5) (Am): dudlík; (6) pl. (Am): cecky; (7) (Chil): stará rachotina, kára (o autu); (8) **andar como ~** (Chil): být s'atý, opilý; (JD).

teterete, adj/subst. (1) (Mex: Tabasco): koktavý; (2) m. (Mex: Veracruz, pobřeží Atlantiku): velká ještěrka; ► zelené barvy; rychle se pohybuje; (MM).

tetero, m. [Š: *biberón*] (1) (Kol, Ven, Portor): kojenecká láhev; př.: ... *los recién nacidos tuvieron su tetero ayer*; (RAE, MM, BDE).

tetéu, m. (1) (Par): pták, viz: *teruteru*; *tero*; (DA, MM).

tetí, m. (1) (Kub): čerstvě narozená, vylíhnutá rybička; (MM).

tetilla, f. (1) (Chil): jednoletá bylina *Tetilla hydrocotilaefolio*; ► čeledi lomikamenovité; má mohutné stopky listů, které obsahují hodně vody; (RAE). • (2) (Kol): druh lilkovité rostliny; (MM). • (3) (Kol): grapefruit; (JD).

tetlate, viz: *tetlatia*; (MS).

tetlatia, f. (← nah.) (1) (Mex): škumpa zákeřná nebo jedovatá (*Rhus toxicodendron*); ► keř s plazivými větvemi; pilovité listy; drobné květy; při kontaktu s kůží způsobuje dermatitidu; ; ■ Var.: *tatatián*; *tatatil*; *tetatil*; *tetlate*; *tetlatián*; *tetlatín*; (MS, NET).

tetlatián, viz: *tetlatia*; (MS).

tetlatilla, f. (1) (Mex): keř *Pseudosmodium perniciosum*; ► páchnoucí, jedovatý; vylučuje páchnoucí pryž, která se používá jako protijed na štíří bodnutí; (MS, NET).

tetlatín, viz: *tetlatia*; (MS).

teto, m. (1) (Arg: Tucumán): hlupák; i adj. (MM).

tetón, adj/subst. (1) (Chil): hlupák, pošetilec, trouba; hloupý, přitroublý; (MM, JD).

tetunta, f. (1) despekt., hovor. (Salv, Hond): kebulé, palice; (RAE).

tetuntazo, m. (1) (Salv, Guat): úder kamenem, cihlou; (RAE).

tetunte, m. (← nah. *tetzontli*, ← *tetl*, „kámen“ + *tzontli*, „paruka, hřiva“) (1) (Salv, Guat, Hond): kámen, cihla, kus vepřovice; (2) (Salv): lidská hlava; (3) (Salv) hlupák, blbec, tupec; (RAE). • (4) (StřAm): viz: *tulpa*; (5) (Hond, Guat): velká neforemná věc; něco velikánského; (AM, MM, JD). • (6) (Guat, Hon): balík, ranec, uzal; ► špatně uvázaný, špatně zadělaný; (MM).

teul, m. (← nah. *teotl* nebo *teutl*, „bůh“; „nadpřirozený“) (1) arch. (Hond, Guat, Mex): Španěl dobývající Ameriku v počátcích kolonizace; ► indiáni věřili, že Španělé mají nadpřirozené schopnosti; (2) cizí vykořisťovatel; (RAE, MM).

texano, -na, adj. (1) (Am): texaský; (JD).

Texas, m. (1) (Am): Texas; (JD).

texcal, m. (1) viz: *tescal*; (MS).

texcalera, f. (1) viz: *tescalera*; (MS).

texmole, m. (← nah.) (1) (Mex): dub cesmínovitý nebo jiný strom s rodovým názvem *Quercus*; (2) horský dub (*Quercus fusiformis* a jiné druhy horských dubů); (MM).

textal, f. (← nah. *textil*, „těsto z mouky“) (1) (Mex): těsto, ze kterého se vyrábí *tortilla* (placka); (RAE). • (2) (Mex): viz: *testal*; (AM).

teyo, m. (1) (Ekv): balíček soli; ► obvykle v obalu z listů; př.: *si tú no queriendo collar ni tela bonita, yo dando bastante teyo –y mostraba los paquetes de sal sucia recubierta de hojas, el teyo de los (indios) cayapas*; (RR).

teyolote, m. (1) (Mex): rozdrcený kámen; ► používá se ve stavebnictví k vyplnění skulin; (AM). • (2) (Mex): stavební rum, drť, suť (odpad ze stavby); (MM, JD).

teyopa, m. (1) (Nik): pohanský chrám indiánů; (MM).

teyú, m. (← guar.) (1) (Arg, Par): leguán zelený *Iguana iguana*; ► ještěr dlouhý až 45 cm; se zeleným hřbetem, dvěma žlutými pruhy na každém boku a černými skvrnami; (RAE, DA, MM). • (2) (Arg, Par, Urug): ještěr; ► jakékoli velikosti a druhu, od leguána po malou ještěrku; (MM).

tezhuate, viz: *tesguate*; (MS).

tezontle, m. (← nah. *tetzontli*, ← *tetl*, „kámen“ + *tzontli*, „paruka, hřívá“) (1) (Mex): velmi lehký vulkanický pórovitý kámen; ► tmavočervené barvy, používaný ve stavebnictví; (RAE). • (2) (Mex): pemza; (JD).

tezonzapote, m. (← nah.) (1) (Mex): ovocný strom *Pouteria sapota*; ► vysoký 15-45 m; (2) (Mex): plod této rostliny; ► má vejčitý nebo kulatý tvar, oranžovou dužinu; zralý narůžovělý plod se konzumuje čerstvý nebo v koktejlech, zmrzlinách; ■ Var: *tesonsapote*; (MS, NET). • (3) (Mex): viz: *zapote*; (MM).

thiner, thinner, tiner, tinner, m. (← angl.) (1) (Am): ředidlo; (BDE).

thoroughbred, m. (← angl. *thorough-bred*) (1) (Chil): čistokrevný kůň; (MS).

threesome, m. (← angl.) (1) (Chil): druh partie v golfu; ► utkání, při kterém hraje jeden hráč proti dvěma, kteří střídavě pálí do stejného míčku; (MS).

throw-in, m. (← angl.) (1) (Chil): ve fotbale, vhození míče rukama ze strany hřiště; (MS).

throwing, m. (← angl.) (1) (Chil, Portor): viz: *throw-in*; (MS).

tí, zájmeno/citosl. (1) zájm. (Kol): hanlivé, urážlivé zájmeno; př.: *más serás tí*; (2) citosl. (Dom): při volání, pobízení drůbeže; (AM). • (3) **no estoy para ~** (Kub): dej mi pokoj, nech mě na pokoji; (JD).

tía, f. (1) **no hay tu ~¹** (Mex, Per, Portor): nemoci se vyrovnat komu; př.: *con Pedro no hay tu tía* (s Petrem se nemůže ani zdaleka srovnávat, na Petra je každý krátký); (AM, JD). • (2) **no hay tu ~²** (Arg, Chil, Mex, Par, Urug): není žádná výmluva, klička; (MM). • (3) **~ rica** (Am): zastavárna; (JD).

tiaca, f. (1) (Chil): strom; viz: *quiaca*; (MM).

tiamaro, m. (1) (Ven): planě rostoucí strom; ► má kvalitní dřevo; (MM).

tiamo, m. (1) (Ven): bobovitá rostlina *Acacia paniculata*; ► má žilkované kompaktní dřevo; (MM).

tiangué, m. (1) (Salv, Ekv): dobytčí trh; ► do 19. století byl výraz používán i v Chile a Perú; (RAE, MM). • (2) viz: *tianguis*; *tiánguez*; (MS, JD). • (3) (StřAm, Mex): plácek, tržiště, jarmark; (AM, JD). • (4) (Mex): krámeček, bouda; (JD).

tianguero, -ra, adj/subst. (1) m/f. (Mex): trhovce; (2) (Mex): člověk, který běžně nakupuje na trhu; (3) adj. (Mex): trhový; týkající se trhu; (RAE, MS).

tiánguez, viz: *tianguis*; (MS).

tianguillo, m. (1) (Mex): malý trh; (MS).

tianguis, m. (← nah. *tianquiztli*; *tinquiztli*) (1) (Mex): trh, tržiště; **den konání trhu**; (RAE, AM, MM). • (2) (Mex, StřAm): obchodování se zbožím; (3) (Mex, StřAm): místo, kde se obchoduje; (4) (Ekv): trh s dobytčím; (5) (Kost): stánek se sladkostmi a s nápoji; ■ Var: *teanguis*; *tiangué*; *tiánguez*; *tianguiz*; (MS).

tiatina, f. (1) (Chil): ovsaha; ► travina z čeledi lipnicovitých; (JD).

tibante, adj. (1) (Kol): nafoukaný, povýšenecký, povýšený; (AM).

tibar, m. (1) (Kol): strom *Escallonia tubar*; ► má velmi ceněné dřevo; (MM).

tibe, m.(← arw/karib.) [Š: *corindón*] (1) (Kol): korund; ► druhý nejtvrší drahý kámen po diamantu; indiány a venkovany používán k broušení nástrojů; (2) (Kol, Kub): břidlicovitý brusný kámen; brousek; (RAE, MS, NET, JD).

tiberio, -ria, adj/subst. (1) (Guat, Mex): podnapilý, připitý; (2) m., i f. (Guat): tah, flám, flámování; (MM).

tibey, m. (1) (Kub, Portor): různé druhy travin (*Isotoma longuiflora*, *Lobelia longuiflora*, *Columnnea hispida*, *Alloplectus cristatus*); ► mají špičaté trnité listy s leptavou mléčnou šťávou; (MM).

tibi, m. (1) (Per): mořská vlašťovka; (JD).

tibí, m. (1) (Bol): odepínací knoflík; (2) (Bol): manžetový knoflíček; (MM).

tibiarse, zvrát. (1) (StřAm, Ven): rozhněvat se, rozzlobit se, naštvat se; (AM, MM).

tibiera, f. (1) (Ven): obtíž, obtěžování, otravování; starost; (AM).

tibieza, f. (1) (Kub): otrávenost; zbabělost; (JD).

tibijaro, m. (1) (Kol, Ven): rostlina; ■ Syn.: *taray*; (MM).

tibio, -bia, adj. (1) (Kol, Per, Ven, Nik, Par): cholerický, zuřivý; naštvaný; (2) (StřAm): nechutný nápoj z kukuřičné mouky, cukru a teplé vody; (3) **si él está ~**, **yo estoy bravo** (Ven): být si rovni, být na tom stejně; (4) **el que se tibia, se moja** (Ven): kdo seje vítr, sklízí bouři; (AM, MM). • (5) viz: *huevo*; (BDE).

tibisé, m/f. (1) viz: *tibisi*; (MS). • (2) f. (Kub): rákos *Bambutia minor*; (MM).

tibisi, m. (← arw/karib.) (1) (Dom, Kub, Ven): rákos *Arthrostyidium capillifolium*; ► planě rostoucí; stonek je až 3 m vysoký; listy slouží jako krmivo pro hovězí dobytek a ze stonků se vyrábí klece, sítě, koše, atd.; ■ Var: *tibisé*; (RAE, MS, DA).

tibisial, m. (1) (Kub): místo, kde roste hodně rákosu *tibisi*; (MS).

tibor, m. (1) (Kub): nočník; (2) (Mex: Yucatán): šálek na čokoládu; viz též: *jicara*; (AM). • (3) (Mex): hrnek; (4) **cagarse fuera del ~** (Kub): udělat pěkný sek, pěknou botu, šlápnout vedle; (JD).

tibombo, -ba, adj. (1) (Hond): břichatý; (RAE).

tiburón, m. (1) ~ **galano** (Kub): žralok; ► s robustním světlešedým tělem a špinavě bílým břichem, měří až dva metry, má krátkou zaoblenou hlavu a velmi dlouhé prsní ploutve; (2) ~ **gata** (Kub): máčka skvrnitá; ► příčnoústá mořská ryba žlutohnědé barvy s vousy na vnější straně nosních otvorů, dorůstá délky až čtyř metrů, žije v tropickém Atlantiku; loví se pro maso; (DUB, RAE). • (3) (Urug; Arg): dobyvatel (žen); donchuan; př.: *miraba con paciencia, se entreveraba hasta descubrir a alguno de los que hacían la changa (se burlaban de) a los tiburones*; (RR). • (4) přenes. (Kub, Mex): sobec, chamtivec, hltavec; (AM, MM, JD). • (5) (Am): žralok *Cacharias lamia* a jiné druhy; ► velmi rychle se pohybuje; (6) (Am): označuje různé druhy žraloků z řádu ostrouni; (MM).

tica, f. (1) (1) (Hond): dětská hra; ► prostředníčkem se cvrnká co nejdále do malých předmětů (semínka, jádra, kuličky); (AM, MM). • (2) (Hond): cvrnkání; (JD).

ticera, f. (1) (Kol): miska na křídě ve třídě; (RAE).

ticero, m. (1) (Kol): viz: *ticera*; (RAE).

tichar, tr/intr. (← angl. *to teach*) (1) (US): učit, vyučovat; (MS).

tichela, f. (← braz. port.) (1) (Bol, Per): nádobka určená ke sbírání kaučuku; ■ Var.: *tichelina*, *tishelina*; (MS).

tichelina, viz: *tichela*; (MS).

ticho, viz: *tijcho*; (MS).

ticholo, viz: *chicholo*; (MS).

ticket, m. (← angl.) (1) (Am, US) (1) stvrzenka, poukázka; (2) vstupenka na představení; (3) jízdenka; (4) konzumační lístek; ► v restauracích; ■ Var.: *tiquet*; (MS, MM).

tico, -ca, adj/subst. (1) adj. (StřAm): kostarický; ► pojmenování na základě velmi často používaných diminutivních přípon *ico* a *tico*; (AM, MM). • (2) adj/subst., hanl. (Am): kostarikánský; Kostarikán; př.: *de ahí que el Departamento de Estado haya decidido catequizar a los ticos, intentando convencerlos en primer término, de que Nicaragua está todos los días a punto de invadirlos; ... las autoridades ticas le cerraron un casino ...*; (JD, BDE).

ticoco, m. (1) (Am): červotoč; (JD).

ticte, m. (1) (Ekv): viz: *tiste*; *pinol*; (2) (Ekv, Per): mleté kukuřičné otruby k přípravě alkoholického nápoje *chicha*; (3) (Ekv, Per): bradavice; (AM, MM).

tichela, f. (← braz.) (1) (Bol, Per): miska na kaučukovou šťávu; ► je připevněná na kaučukovníku a syrový kaučuk do ní odkapává; (AM, MM).

tichelina, f. (1) (Per): viz: *tichela*; (AM).

ticholo, m. (← port. *tijolo* „cihla“) (1) (Arg): malá cihla; (2) arch. (Arg): koláč, dezert ve tvaru cihličky; ► se zavařeninou z guave (plod tropického stromu *Psidium pomiferum*) nebo cukrové třtiny; ■ Syn.: *chicholo*; (AM, MM).

ticuco, m. (← nah. *tecuia*, „balit, zabalit, zavinout“) (1) (Hond): druh plněného kukuřičného listu nejméně s týdenní trvanlivostí; (2) břichatá osoba, pupkáč; (RAE).

ticuriche, adj. [Š: *tuberculoso*] (1) (Salv): tuberkulózní; (RAE).

tie, m. (← angl.) (1) (Kol, Mex): remíza; (MS).

tiempal, m. (1) častěji pl. (Kost, Salv, Hond): dlouhé časové období; (RAE).

tiempísimo, adv. (1) (Ekv): už moc dávno; (JD).

tiempito, m., lid. (1) chvilka, chvílička; př.: *te ruego que me escribas cuanto antes ...; ojalá tuvieras un tiempito para contarme cuáles son las últimas reacciones de Mario*; (BDE).

tiempla, f. (1) (Kol): opice, opilství; (AM, MM). • (2) ¡le voy a dar una ~! (Kub): já mu dám!; (JD).

tiemple, m. (1) (Chil): zamilování, zamilovanost; láska jak trám; (2) milý, miláček; milenec; viz: *camote*; (AM, JD).

tiempo, m. (1) ~ **compartido**, m. [Š: *multipropiedad*] (Arg, Urug): spoluvlastnictví nemovitosti, jejichž užívání je podmíněno časovými úseky; (2) ~ **muerto**, m. (Kub): časový úsek, kdy je cukrovarnický průmysl neproduktivní; (3) **del ~ de España**, hovor. [Š: *del tiempo de Maricastaña*] (Kub): za dávných časů; (4) **del ~ de ñangué**, hovor. [Š: *del tiempo de Maricastaña*] (Per): za onoho času; (5) **de ~s del andavete** [Š: *anticuado*] (Ekv): zastaralý; (RAE). • (6) [Š: *billete de lotería*] (Kost): loterijní tiket; př.: *apuste a los caballos y compre tiempos*; (7) **arreglar (dar, firmar) el ~** (Kost, Hond): propustit zaměstnance; ► výpověď, při které dostane propuštěný peníze, které vydělal do data výpovědi; př.: *con las manos desolladas arrojaban la pala al suelo dispuestos a que les dieran el tiempo de aquel trabajo maldito*; (8) **del ~ del ruido** (Kol): ze vzdálené doby; ► tato fráze se vztahuje k části 18. stol., kdy bylo mnoho zeměřesení; př.: *y vimos entre las camelias y las mariposas la berlina de los tiempos del ruido, el furgón de la peste*; (9) **sacar de ~** [Š: *exasperar; sacar de quicio*] (Portor): vyvést z míry; vyvést z rovnováhy; pobouřit; rozjitřit; př.: *me saca de tiempo tener que bajar con las baboserías*; (10) **sobre el ~** [Š: *con mucha prisa*] (Ekv): rychle; ve spěchu; př.: *carros que van y vienen, todos sobre el tiempo*; (11) **vivirse el ~** [Š: *pasarse el tiempo*] (Mex): trávit čas (něčím); ► pojí se s gerundiem; př.: *mientras él se vive todo el tiempo tomando cervezas en el billar*; (RR). • (12) **(comprar) al ~** (Mex: Zac): zaplatit za úrodu dříve, než je sklizena; (13) **con el ~ y un ganchito, hasta las verdes se alcanzan** (Kol, Mex, Portor): dočkej času jako husa klasu; všeho do času, na všechno dojde; ■ Syn.: **con el ~ y las aguas** (Per); **con el ~ y un ganchito** (Guat); (14) **con el ~ y la garuga, todo se arruga** (Chil): čas vše zmůže; (AM). • (15) (Kub): přestávka ve hře; set v tenisu aj; (16) **a los ~os** (Am): po dlouhé době, za dlouho; (17) ~ **de agua** (Kub): doba, období dešťů; (18) **coger fuera de ~** (Kub): překvapit (při činu); (19) **hasta, para el ~ de choclos** (Chil): navždycky; (20) **ya de ~os** (Ekv): už dávno; (21) **desde ~s** (Am): už moc dávno; (22) **hace ~os** (Am): už moc dávno; (23) **hacer un tiempo** (Kub): popovídat si; (24) **hacer un ~ a un pollito** (Kub): namluvit si žábu; př.: *le voy a hacer un tiempo a esa jeva* (pobavím se s tou holkou; namluvím si tu holku); (25) **hace ~os de tiempos** (Kost): už moc a moc dávno; ■ Syn.: **hace ~písimos** (Ekv); (26) **hace un ~pito** (Arg): před chvílíčkou; (27) **hacer un ~pito** (Kub): trošku si popovídat; (28) **meter el ~ en agua a** (Ven): nahnat strachu komu; (29) **de mucho tiempo** (Am): už dávno, to je už dávno co ...; (30) **del ~ de Ñañasero** (Kub): z doby našich pradědečků; (31) **en sus ñaupás ~os** (Ekv): za onoho času; (32) **de ~os de don Porfirio** (Mex): moc a moc starý, starý jak Metuzalém; (33) **¡qué ~!** (Am): už dávno; (34) **en ~os del rey Perico** (Am): za onoho času, za starých časů; (35) **en ~ de tinaco** (Am): za onoho času; (JD).

tienda, f. (1) (Chil, Kost, Kub, Urug, Ven, Arg, Par, Urug): obchod s různým zbožím (kromě potravin); ► obzvláště s textilem; (2) ~ **de raya** (Mex): konzum, obchod pro zaměstnance na farmě ► cena zboží je zaměstnancům odečtena ze mzdy; zavedeno před rokem 1910; (3) ~ **por departamentos**, f. [Š: *grandes almacenes*] (Kub, Ven): nákupní centrum, velkoobchod; (RAE, AM, MM, JD). • (4) ~ **redonda** (Bol): stan; chudý příbytek k pronájmu; př.: *la chola vivía en una tienda de las llamadas redondas*; viz též: *cuarto redondo*; (RR). • (5) ~ **de ropas** (Hond): obchod s textilem a látkami; (6) ~ **de abbaroterios** (Hond): železářství; (MM). • (7) ~ **departamental, ~ de departamentos**, (← angl.) (Mex): jednotkový obchod; obchodní dům; (8) ~ **del pueblo** (Kub): konzum; (JD, BDE).

tiendero, -ra, m/f. (1) (Mex): vlastník obchodu; (RAE).

tiendita, f. (1) (Am): obchůdek, krámk; př.: ... *llevando muestrarios ... a las pulperías ... y a las tienditas de los pueblos ...*; (BDE).

tiento, m. (1) (Arg, Chil, Par, Urug, Bol, Mex, Ven, Pan): úzký řemínek; ► ze surové kůže; různé využití; ze spletených *tientos* se vyrábí lasa, provazy, lana, poutka, atd.; viz též: *guasca*; (RAE, AM, MM). • (2) **llevar a los ~s** (Arg, Bol, Chil, Mex, Pan, Par, Urug): nosit něco přivázené k sedlu; nosit s sebou; př.: *yo soy forastero y he caído al Rosario llevando a los tientos un güen entripao*; (RR). • (3) **tener la vida en un ~** (Arg, Bol, Chil, Mex, Pan, Par, Urug): mít život na vlásku; (MM).

tierno, -na, adj/subst. (1) adj. (Bol, Chil, Kub, Ekv, Salv, Guat, Hond, Nik): nezralý (zelený plod); (2) m/f. [Š: *bebé*](Salv, Guat, Hond, Nik): kojeneček; (3) (Salv, Hond, Nik): benjamínek; př.: *fulanito es el tierno de la casa*; (RAE). • (4) **está muy ~nito en eso** (Am): nevyzná se v tom; (JD).

tierra, f. (1) ~ **caliente**¹ (Kol, Ven): klimatická oblast nacházející se do 1000 m nadmořské výšky; (2) ~ **caliente**² (Mex): oblast s tropickým podnebím; (RAE). • (3) (Kub): tajné shromáždění bratrstva Abakua; ► jedná se o vojenské sdružení mladých mužů; člen se nazývá *ñáñigo*; př.: *nos comenta un matancero ochentón, nunca se eclipsó el ñáñigo; en la misma cárcel nacían tierras*; (4) **T~ Firme** (Ekv: pobřeží): tanec; př.: *después de tocar una Caramba cruzada y una Tierra Firme con cambio de pareja, resolvieron echarles un Salango*; (RR). • (5) ~ **mulata** (Kub): úrodná tmavá půda; ► pro přestování nejvhodnější; (6) **echar ~**¹ (Arg, Mex, Par): pomlouvat někoho; (7) **echar ~**² (Arg, Mex, Par) přetrumfnout koho, být v něčem lepší než někdo jiný; př.: *fulana echó tierra a Mengana*; (8) **echar ~**³ (Mex: Michoacán): dozvědět se něco o někom; (AM, MM). • (8) ~ **adentro** (Am): vnitrozemské oblasti; ► těžko přístupné kvůli nedostatku cest; (MM). • (9) (Am): prach; př.: *me ha caído tierra en los ojos*; (10) **échale ~ (y dale pisón)** (Kub): to pust' z hlavy; (11) **estar hecho ~** (Kub): být na mizině, mít bídu; (12) **ponerse hecho ~** (Kub): nemít ani floka, ani vindru; (JD).

tierradentroño, -ña, adj/subst. (1) adj. (Am): vnitrozemský; (2) m/f. (Am): vnitrozemec; (JD).

tierrafría, m/f. (1) (Kol): obyvatel náhorní plošiny, horák, -račka; (AM, JD).

tierral, m. (1) (Mex, Chil, Guat, Hond, Per, Arg): mračno prachu, rozvířený prach; př.: ... *se ve una geografía de cerros calvos ... y bastan los grises del grabado en acero para sugerir el rigor de los tierraes bajo el solazo bravo y el cielo azul*; (RAE, AM, MM, BDE).

tierrazo, m. (1) (Dom): prach, mračno prachu; (AM, JD).

tierrero, m. (1) (Ekv): suchá oblast, ze které se snadno práší nebo uvolňuje hlína; (2) hovor. (Hond, Mex, Ven, StřAm, Kol): rozvířený prach; viz: *tierral*; (RAE, AM, JD).

tierrroso, -sa, adj. (1) (Mex): zemitý; (RAE).

tierrudo, -da, adj. (1) (Mex): zemitý; (RAE).

tieso, m. (1) (Kub): nebožtík; (JD). • (2) **tieso que tieso**: viz: *tieso-tieso*; (RR).

tieso-tieso (tieso que tieso), m. (1) dětská hra; ► dvě děti se chytanou za ruce, zapřou navzájem o nohy a krouží; prohrává ten, kdo první spadne, když se sevření povolí; př.: *tirando de mi mano como si quisiera jugar al tieso-tieso*; (RR).

tiesto, m. (1) (Bol, Chil, Hond, Urug): jakákoli nádoba; (RAE). • (2) (Ven): viz: *budare*; (AM). • (3) (Chil): nočníček; (4) (Chil): nástroj, nářadí; (5) (Hond): namodralá skvrna; ► některé děti ji mají nad hýžděmi, během růstu obvykle zmizí; (6) **mear fuera del ~**¹ (Arg, Chil): udělat hloupost, šlápnout vedle; (7) **mear fuera del ~**² (Arg, Chil): odchýlit se, odbíhat od tématu; (MM). • (8) (Chil): hrnec; (9) **está salido del ~** (Kub): cvokuje, blázní; (10) **ella es un ~** (Kub): je šeredná jak noc; (JD).

tifiador, m. (1) (Kub): zloděj; chmaták, dlouhoprsták; (JD).

tifiar, tr/intr. (1) (Kub): loupit, krást; lohnout, šlohnout; (MS, MM, JD).

tifingo, -ga, adj. (1) (Kol): sytě černý; (AM).

tifitear, tr. (1) (Pan, Kub): šlohnout, loupit, krást; (DA, JD).

tifitifi, m. (← angl. *to thief* „krást“) (1) (Kub, Portor): loupež, krádež, chmatáctví; (2) (Kub): chmaták, zloděj; (3) **quedarse uno ~** (Per): zůstat bez ničeho; zklamaný; (MS, AM, JD). • (4) **se quedó ~**¹ (Per): obrali ho do košile; (5) **se quedó ~**² (Per): sklaplo mu; (JD).

tifón, m. (1) (Mex): nerostná žíla; ► prochází různými vrstvami půdy; (MM).

tifoso, -sa, m/f. (1) (Par): nemocný s tyfovou horečkou; př.: *en el caso de un tifoso, como era su caso, por la lesión hepática que produce la enfermedad, un arsenical fuerte era totalmente contraindicado*; (RR).

tigana, f. (1) (Ven, výchBol): pták podobný slepici *Eurypyga helias*; ► s asi 25 centimetrovým hnědým tělem s černými proužky, se žlutýma nohama a dlouhým krkem; lehce se ochočuje a udržuje dům bez hmyzu a havěti; ■ Syn: *tanrilla*; *pavita*, *papamoscas*; (RAE, DA, MM).

tigelina, f. (1) (Kol): viz: *tichela*, *tichelina*; (AM, MM). • (2) (Kol): šálek; (JD).

tigiciar, tr. (1) (Kub): odcizit, ukrást; (2) (Kub): ušetřit, uspořit; (AM).

tigra, f. (1) (Am): tygřice, samice jaguára; (2) ~ **mariposa** (Ven): velmi jedovatý, útočný had; má tmavou hlavu s několika tmavými pruhy; hnědé až načernalé skvrny na zádech připomínající motýlí křídla; (RAE). • (3) (**ponerse uno como**) ~ **parida** (Arg, Kol): rozzuřit se jak tygr; (AM). • (4) (Par): samice ocelota; (JD).

tigre, adj/subst. (1) m. (Kol, Kub, Mex, Ven): jaguár *Felis onca*, viz též: *yugareté*; (2) **estar algo o alguien para el** ~, hovor. (Salv): být na tom špatně; ► celkově nebo zdravotně; (RAE). • (3) (Ekv): jistý jedovatý had; př.: *macho*, *audaz*, *valiente*, *hábil tumbador del cacao y astuto matador de la tigre, la equis y la matapalo*; (4) [Š: *valiente*] (Urug, Arg): odvážný; př.: *mi nombre es ganapán y soy muy tigre*; (RR, DA). • (5) (Dom): uličník, darebák; (6) (Kol): káva s mlékem, se šlehačkou; rum s pálenkou; (7) (Kol, Ekv): míchaný nápoj; (8) **hijo de ~**, **overito ha de ser** (Arg, Kol, Chil, Par, Urug): jablko nepadne daleko od stromu; (9) **hijo de ~ sale pintado** (Kol): jablko nepadne daleko od stromu; (10) **pelea de ~ y burro amarrado** (Kol): viz: *pelea de tiguere y burro*; (AM, MM, JD). • (11) **ser un ~** (Arg, Kol, Chil, Par, Urug): být mimořádně schopný a odhodlaný; (MM). • (12) (Ven): mazaný člověk, lišák; (13) **es un ~ para eso** (Kub): na to on je kos; (14) **me volví un ~** (Kub): natrh jsem je (při zkoušce aj.); (15) **¡ ~ !** (Kub): lidové oslovění vole!, koni!; (JD).

tigrero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Arg): odvážný, statečný; (AM). • (2) m. (Arg, StřAm, Chil, Mex): lovec tygrů, jaguárů; (MM).

tigrillo, m. [Š: *ocelote*] (1) (StřAm, Kol, Ekv, Per, Mex, Ven): ocelot, *Felis pardalis*; *Felis tigrina* a další druhy; ► kočkovitá šelma asi metr a půl dlouhá, se žlutavou srstí a černými pruhy nebo skvrnami po celém těle; ocas je prsténkovitý a uši černé s bílými tečkami; vyskytuje se od Arizony po sever Argentiny; viz též: *ocelote*; *margay*; př.: *vendo saco de dama, de piel de tigrillo* ...; (RAE, DA, MM, BDE).

tigrito, m. [Š: *caucel*] (1) (Ven): pardál; ► americká kočkovitá šelma (*felidae*) o velikosti 1 m; má hnědou srst s tmavými skvrnami a černými pruhy; obývá tropické pralesy od severu Mexika až po sever Argentiny; (RAE). • (2) (Kol, Ven): kobka, cela (věžeňská), žalář; (AM, MM).

tigrón, m. (1) (Ven): chvastoun, machýrek; (AM, MM).

tigua, f. (← arw/karib.) (1) (Dom, Kol, Portor): vodní pták (*Tachybaptus dominicus*, *Colymbus dominicus*); ► o velikosti koroptyve, barva černá nebo šedohnědá; krátký ocas; nohy rovněž černé; malý, krátký zobák tmavé barvy s bílou špičkou; hrudník je celý bílý; (2) (Ven): strom *Amyris silvatica*; (MS, NET, MM).

tiguacal, viz: *tiguacal*; (MS).

tigüe, -gua, adj/subst. (← nah. *tlilli*, „saze“ + *hua* přivlastňovací částice) (1) adj/subst. (Hond): černý, negroidní (o mladé osobě); mladý černocho; černoška; (RAE, MM). • (2) m/f. (Hond): snědý mladík; dívka; (MM).

tigüera, f. (1) vulg. (Portor): nádoba; viz: *higüera*; (AM).

tiguere, m. (1) (**pelea de**) ~ **y burro** (Kub, Portor): nerovnocenná diskuze, hádka; ► jeden z účastněných má evidentně navrch; (AM, MM). • (2) (Kub, Portor): tygr; (MM).

tigüero, m. (← arw/karib.) (1) (Portor): slupka, která chrání květy palmy; (2) (Portor): nádoba vyrobená z této slupky; (MS, NET).

tigüila, f. (1) vulg. (Mex): finta, trik, klička; (MM).

tigüilote, tiguilote, m. (← nah. *tlitic*, „černý“ + *huilotl*, „holub“) (1) (StřAm): strom, jehož dřevo se využívá v barvířství; viz: též: *uvito*; (RAE, DA, MM). • (2) (StřAm): strom (*Cordia dentata*); ► vysoký až 10 m; má rozsáhlé větve, oválné listy, vonné bílé nebo krémové květy a bílý kulatý plod; dřevo se využívá v truhlářství, listy v medicíně; ■ Var: *tihuilote*; (MS, DA).

tigüis, m. (1) (Kost): brodivý pták *Tringa minutilla*; (MM).

tigüisa, f. (1) (Mex): černý hmyzožravý drozd; ► malého vzrůstu, létá v hejnech; (MM).

tigüiste, m. (← nah. *tehuictli*, „tvrdý bodec“; *tetic*, „tvrdý předmět“ + *huictli* „ostrý předmět“) (1) (Mex: Jalisco): úlomek z ostří nože, kopí, šípu, atd.; (AM).

tihuapal, m. (1) (Mex: Veracruz): ták, podnos; ► vyrobený z epikarpu některých plodů; (MM).

tihuilote, viz: *tigüilote*; (MS).

tijchar, viz: *tischar*; (MS).

tijcho, m. (1) (Bol): cvrnknutí (při hře kuličky); (2) (Bol): označení pro vášnivého hráče; (3) (Bol): hazardní hra; (4) (Bol): cvrnknutí do hlavy apod.; ■ Var: *ticho*; (MS).

tijera, m/f. (1) **echar** ~, f. (Mex): pomlouvat; (RAE). • (2) m. [Š: *trasquilador*] (Kost): stříhač; ► např. ovcí; př.: *los tijeras afanosos, van despojando a las ovejas de su preciosa capa de lana*; (RR). • (3) m. (Am): u sedlové střechy: úhel, který zaujímají oba štíty; (4) (Hond, Mex): klepeto; ► raka, kraba nebo garnáta; (MM). • (5) i pl. (Nik): skládací postel; (JD).

tijeral, m. (1) (Bol, Chil, Per): trámy, které nesou střechu budovy; (2) ~es, pl. (Chil): oslava, kterou pořádají stavitelé pro dělníky, když se položí střešní krokve; (RAE). • (3) (Chil): trám, břevno, kláda; (4) (Chil): hnáta, pracka; (JD).

tijerazo, m. [Š: *tijeretazo*] (1) (Hond, Kol, Portor): stříhnutí; ► nůžkami; (RAE, AM).

tijerear, tr. (1) (Salv, Hond, Mex): pomlouvat, šuškat, klepat o kom; (RAE, JD).

tijereta, f. (1) [Š: *catre de tijera; catre plegable*] (Kost): rozkládací pohovka; sklápěcí kavalec; skládací postel; př.: *un palúdico tiritaba con tanta fuerza que hacía rechizar la tijereta*; (RR, AM, JD). • (2) (Am): černý pták (různé druhy); ► má plochý zobák, dlouhý krk, ocas je vidlicovitý; prsty opatřeny plovací blánou; viz též: *rabihorcado*; (3) (Arg, StřAm, Kol, Mex, Par, Per): hmyzožravý pták; ► rychle létá; tmavé barvy, ocas vidlicovitý; při letu připomíná nůžky; (MM). • (4) (Am): klepař; (JD). • (5) ~ (de mar) (Ven): pták *Fregata magnificens*; př.: *... hay muchas tijeretas ... son de plumaje negro, de pecho blanco y de cola bifurcada*; (BDE).

tijeretear, tr./intr. (1) (Am, Arg, Mex, Nik): pomlouvat, kritizovat; klepat, šuškat o tom; (RAE, MM, JD).

tijereteo, m. (1) (Arg, Mex, Nik): pomlouvání, drbání; (MM).

tijerilla, f. (1) (Kost): pták s ocasem se dvěma velmi dlouhými pery; (2) [Š: *tijereta*] (Kost): vodní pták; ► vyskytující se ve Střední Americe, jeho zobák je zploštělý, ostrý a asymetrický; (3) (Kost): hmyz z řádu rovnokřídlí (*orthoptera*), který žije ve dřevu a starých zdech; (RAE). • (4) (Hond, Salv, VýchBol): druh hmyzu (*Forficula auriculata*); ► až 5 cm dlouhý, černý s načervenalou hlavou; dva pohyblivé výrůstky na těle připomínají kleště; (DA). • (5) (Hond, Mex): viz: *tijereta; rabihorcado*; (MM). • (6) (Salv): fregatka; ■ Var.: *tijerueta*; (JD).

tijo, m. [Š: *garrapatero*] (1) (Kost, Hond): pták s krátkým zobákem, bílou náprsenkou a černými křídly, živí se klíšťaty, které odstraňuje z dobytka; viz též: *zopilotillo*; (RAE, MM). • (2) (Kost): kukačka rýhozobá (*Crotophaga sulcirostris*); ► běžně se vyskytující pták s pronikavým křikem; ■ Syn.: *garrapatero*; př.: *además, cuando se presenta la oportunidad, se alimenta de las garrapatas, razón por la cual recibe el nombre de Garrapatero; además, debido a su canto característico, también se le llama Tijo*; (RR).

tijó, m. (1) (Kost): pták *Crotophaga ani*; ■ Syn.: *garrapatero*; (MM).

tijuil, m. (1) (Hond, StřAm, Mex): pták *Crotophaga ani*; ► z řádu kukačkovitých menšího vzrůstu, s černým peřím, modrými odlesky na křídlech; zobák, nohy i ocas jsou černé, je považován za špatné znamení; ■ Syn.: *pijuy; aní*; (RAE, DA, MM).

tijul, m. (1) (Salv): viz: *tijuil*; (RAE). • (2) (Hond, Nik): drozd honduraský *Molothrus pecoris*; (3) (Hond): milenec, miláček, drahoušek; (MM).

tijuy, m. (1) (Ven): ďábel; (AM). • (2) (StřAm): pták; ■ Syn.: *tijuil*; (MM).

tilbe, m. (1) (Arg): vrš; ► nástroj na chytání ryb; košík z proutí, který se klade na dno řeky; funguje jako past; (AM, JD).

tilcoate, viz: *tilcuate*; (MS).

tilcoatera, viz: *tilcuatera*; (MS).

tilcuas, f., pl. (1) (Mex): hadry; (AM).

tilcuate, m. (← nah. *tilitic* „černý“ + *coatl* „užovka“) (1) (Mex): užovka indigová (*Drymarchon corais*); ► dlouhá přes 3 m; není jedovatá; má hladké modročerné šupiny; žije ve vodě nebo v bahně; ■ Var: *tilcoate*; (MS, NET, MM).

tilcuatera, f. (1) (Mex): hnízdo vodních hadů, užovek; Var: *tilcoatera*; (MS).

tildarse, zvrat. (1) ~ **de sabio** (Arg): dělat ze sebe moudrého, učeného; (JD).

tildío, m. (1) (Mex): pták *Agiatitis wilsona*; ► často přebývá v bažinách; hnízda si staví v písku; (MM).

tile, adj/subst. (← nah. *tilili*, „saze“) (1) m. (Salv, Hond): saze; (2) (Hond): tma, temnota (poeticky); (3) adj. (Hond): velmi nesnadný, obtížný, těžký; (4) **vérselas** ~, hovor. (Hond): nacházet se v obtížné situaci; (RAE).

tilia, f. (1) (Mex): lípa; (MM).

tiliche, adj/subst. (1) m., i pl., lid. (StřAm, Mex): tretka, harampádí, krámy; hadry; př.: *se habían traído lo más indispensable, sus cazuelas, tiliches, una que otra macetita, sus perros y sus gatos*; (RAE, JD, BDE). • (2) m. (StřAm, Mex): podomní obchod; (AM). • (3) adj. (Mex): nesmělý, tupý, neohrabaný; (MM).

tilichento, -ta, adj. (1) (Mex): otrhaný, orvaný; (RAE).

tilichera, f. (1) (Guat, StřAm, Mex): malá předváděcí deska; ► užívají ji podomní obchodníci; má skleněné víko; př.: *hablaba por los caminos, cargando todas aquellas porquerías en una gran tilichera que de viaje se acomodaba a la espalda*; (RR). • (2) (StřAm, Mex): pytel, bedna na harampádí; (MM).

tilichería, f. (1) (StřAm): podomní obchod; (AM).

tilichero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Mex): mající zálibu ve shromažďování terek, harampádí; (2) m. (StřAm, Mex): podomní prodavač terek; kramář; podomní obchodník; (3) (Kost): harampádí, krámy; (4) (Mex, Kost): taška (pytel) na harampádí, krámy; viz: *tilichera*; (5) f. (Salv, Guat, Mex): místo, kde se nechávají zbytečnosti, harampádí; (RAE, AM, MM).

tilico, -ca, adj/subst. (1) adj. (Mex, Bol): vyhublý, neduživý; churavý; (RAE, AM). • (2) (Mex): bázlivý, nesmělý, zbabělý; (MM). • (3) f. (Mex): zubatá (smrt); (JD).

tilila, f. hovor. (1) (Hond): břicho; (RAE).

tilín, (1) **en un** ~¹, hovor. [Š: *en un tris*] (Chil, Kol, Kub, Ven): v tu ránu; v mžiku, v letu; (DUB, RAE, JD). • (2) **en un** ~² (Am): jednou nohou nad propastí; (3) **estuvo a un ~ de ganar** (Kub): skoro vyhrál, bylo to o chlousek a vyhrál; (JD).

tilinches, m., pl. (1) (Mex): hadry; (AM).

tilindajos, m., pl. (1) (Kol): hadry; (AM).

tilingada, f. (1) (Portor): pitomost, hloupost, plácnutí; př.: *... que sirva para enseñar a las nuevas generaciones que otros valores existen en el mundo y que se debe bregar por su vigencia, aunque sea notablemente más difícil que practicar la tilingada de moda*; (JD, BDE).

tilingo, -ga, adj/subst., hovor. (1) adj, i subst. (Arg, Par, Urug, Mex, Per): hloupý, pitomý, omezený; poblázněný; hlupák, pitoma; př.: *me dice ..., tilingo, vos está cada día más loco*; (2) **cazar ~s**, hovor. [Š: *pensar en las musarañas*] (Ekv): nedávat pozor, chytat lelky; (RAE, AM, BDE). • (3) m. (Ekv): černý pták; př.: *¿vos ves ese tilingo que anda por ahí al lado del algarrobo grande que tumbó don Pío?*; (RR). • (4) adj. (Arg): směšný, nesmyslný; nepodstatný; (5) m. (Ven): dětská hra; ► hráčům se za trestné body zadávají úkoly; (AM).

tilinguear, intr. (1) (Arg, Urug): chovat se hloupě, plácát hlouposti; (AM, MM).

tilinguería, f. (1) (Arg, Mex, Par, Per, Urug): pitomost, plácání; (2) (Arg, Mex, Par, Per, Urug): hloupost, pitomost (vlastnost); (MM).

tilinguerío, m., lid. (1) (Arg): pitomost, hloupost; př.: *ese tilinguerío ha sido crudamente expuesto y descripto con magistral acierto*; (BDE).

tilinguismo, m. (1) (Arg): pitomost, plácání; (JD).

tilinque (tilinqui), adj. (1) (Mex: Guerrero): viz: *tilinte*; (MS, AM).

tilintar, tr. (1) (StřAm): natáhnout, napnout něco (většinou provaz nebo kabel); viz: *atilintar*; (MS, AM).

tilinte, adj. (← nah. *tilinquí*, „vytáhlý“; *tilinia*, „natáhnout“) (1) (Kost, Salv, Hond, Nik): napnutý na maximum k prasknutí; (2) (Salv, Nik): mrtvý (o osobě); (RAE, AM). • (3) (Mex, StřAm, Kost): napnutý, napjatý, natažený; (4) (Guat): **nastrojený**, elegantní; (5) (Hond): plný, přesycený; ■ Var: *tilinque*; *tilinqui*; (MS, AM).

tilintear, tr/zvrat. (1) (Hond): někoho naštvat, i zvrat.; (2) zvrat. (Hond): znervóznět, ztratit klid; (RAE).

tilio, m. (1) (Mex): viz: *tilia*; (MM).

tilique, adj. (1) slang. (Mex): **prťavý**; (JD).

tillo, m. (1) (Ekv): kovový uzávěr láhve; (RAE).

tilma, f. (← nah. *tilmatli*, „rukáv; plášť“) (1) (Mex): plášť, bavlněný přehoz užívaný jako pláštěnka (s uzlem na rameni); viz: *poncho; sarape*; (RAE, AM, MM). • (2) (Mex): tlustá příkrývka, deka; př.: *María los arropa con una tilma que ya es casi pura trama*; (MM, BDE).

tilo, (← fr.) m. (1) (Kol): květenství kukuřice, pupen květu kukuřice; (RAE, AM). • (2) (Arg, Chil, Par, Urug): lípa; (3) **té de** ~ (Arg, Chil, Par, Urug): lipový čaj; (MM).

tiloso, -sa, adj. (1) (Salv, Hond): obsahující saze; (2) (Hond): ušpiněný od sazí; (3) hovor. (Hond): černý, tmavý (o pleti); (RAE). • (4) (StřAm): špinavý, ušpiněný; umaštěný; (AM).

tiltiar, (← angl. *to tilt*) (1) (US): mít sklon, točit se; (MS).

tiltil, m. (1) (Chil): stoh slámy, kupka sena; viz též: *parva*; (AM, MM).

tiluche, m. (1) přenes. (Bol): neklidný člověk; (2) (Bol): pták *Furnarius rufus*; ■ Syn.: *hornero*; (AM, MM).

tim, viz: *team*; (MS).

timba, f. (1) (StřAm, Mex, Dom: Cibao, Ven): břicho, pupek, panděro; (2) (Kub): sladkost, sladká tyčinka z *guajavy* (*Psidium guajava*); ► plod je oválného tvaru, velikostí střední hrušky; různobarevný, víceméně sladký s dužinou plnou malých semínek; (RAE, AM). • (3) (Kol): velký kovový pohár; korbel; př.: *la muchacha, casi niña, tocaba la timba, golpeaba el cuero con su mano desnuda, mientras el cantante negro metía su voz por el micrófono*; (4) **tener** ~ [Š: *tener bemoles; presentar dificultades*] (Portor; Kub, Mex: Yucatán): mít háček; skýtat problémy; př.: *recipalo que tenga timba*; (RR, AM). • (← angl. *timber* „dřevo, trám“) (5) (Kub): osekaný kmen stromu; trám; (AM). • (6) (Arg): budka; (7) (Kub): guajavová marmeláda; př.: *pan con timba*; (8) (Kub): mejdan; (JD).

timbal, m. (1) (Chil): kus látky; ► při pouštění draka; (2) pl., vulg. (Antil, Kub): odvaha, statečnost; koule; př.: *le sobran timbales para eso y mucho, tiene los timbales más grandes que Maceo* (nebojí se ani čerta); (3) (Antil): bezohlednost, nepozornost; (AM, JD).

timbales, m., pl. (1) (Antil): viz: *timbal*; (MM).

timbalúo, -a, adj. (1) vulg. (Kub): chlapácký; př.: *es un timbalúo* (není to žádný posera); (JD).

timbar, intr. (1) (Am): viz: *timbear*; (JD).

timbe, m. (1) (Mex): viz: *timbre*; (MM).

timbear, intr., hovor. (1) (Arg, Urug): vsadit si v hazardních hrách, zejména v kartách a kostkách; i přenes.: zariskovat; (RAE). • (2) lunf. (Per, Arg, Urug): hrát hazardní hry; př.: *se sentaron a timbear*; (RR, AM). • (3) (Am): karbanit, mazat deku; (JD).

timbembe, adj. (1) (Chil): roztřesený, slabý; (MM).

timbeque, m. (1) (Kub): černošský tanec, tancovačka; (2) podřadný tanec; viz též: *guateque*; (3) randál, rámus, skandál; (4) **tener** ~ (Kub): tener bemoles být v něčem háček; př.: *eso tiene timbeque* (má to háček); (AM, JD). • (5) (Kub): hráčské doupe; (JD).

timbero, -ra, adj/subst. (1) lunf. (Per; Arg, Urug): švindlíř; hráč hazardních her; př.: *quiere decir que la sección entera debe ser expulsada; unos por ladrones, otros por borrachos, otros por timberos; se decía que era timbero y mujeriego ...*; (RR, AM, BDE). • (2) (Am): karbaník; (JD).

timbiriche, timbirichi, m. (← tarasco *tumbiriche*, ← *tumbire*, „hrozen“) (1) (Kub, Ven, Mex): malý obchod, obchůdek; stánek, krátek; (2) (Mex): druh bromeliovitě rostliny (*Bromelia caratas*); ► s dužinou, trnitými listy v růžici a velkými lusky pokrytými šupinami kávové barvy; má růžové květy a jedlé plody; pěstuje se jako živý plot; (RAE, AM, MM). • (3) (Nik; Mex, Kub): stánek s pitím; ► na trhu, či na slavnosti; př.: *las vendedoras de fritangas y bebidas, instaladas desde el amanecer en el frontispicio, otra vez con sus carretones, toldos y timbiriches*; (RR). • (4) (Mex): osvěžující nápoj; ► vyrobený z plodů rostlin *Bromelia pinguin, Bromelia caratas*; (AM, MM). (5) (Kub): špelunka, pajzlík; hokynářství; (JD).

timbirimba, f. (1) (Kol): primitivní jednostrunný hudební nástroj; ► sestává z dřevěné tyče do oblouku; konce spojeny strunou; viz též: *barimba; bimba, caramba; carángano; kujumbo; gayumba; quijongo; quinquecáhue; taramba; zambumbia*; (AM). • (2) (Mex, Per): hráčské doupe, pajzl; (3) věc bez konkrétního pojmenování; př.: *¿qué timbirimba es ésta?*; (MM).

timbo, m. (1) (Hond): pásovec; (2) (Hond): velmi jedovatý had; viz též: *tamagás*; (RAE). • (3) (Kol): černoč; (4) (Hond): zjevení, přízrak, strašidlo; (AM). • (5) **estar del ~ al tambo**¹ (Am): lítat od čerta k ďáblu, sem a tam; (6) **estar del ~ al tambo**² (Am): mít běhavku; (JD).

timbó, m. (← guar.) (1) (Arg, Urug, Par): velmi mohutný motýlokvetý strom (*Enterolobium contortisiliquum*); ► až 30 m vysoký; má rozlehlou korunu, hladkou šedou kůru, složené listy a

zelenobílé květy; plodem je černé dřevitá luštěnina; **velmi tvrdé** dřevo kmene se používá k výrobě kanoí; ■ **Syn.:** *pacará*; (2) (LaPlat): keř (*Mascagnia rigida*); ► má opadavé palisty; kožovité listy vejčitého tvaru, žluté nebo oranžové květy; (3) (Ven): melok hlíznatý (*Ullucus tuberosus*); ► jednoletá bylina dosahující výšky až 50 cm; hlízy se konzumují pečené nebo vařené; nať se používá jako zelenina; využití v andské medicíně; ■ **Var:** *timboy*; (RAE, MS, DA, NET, MM). • (4) (Hond): **bájně zvíře**; ► **v legendách**; (MM).

timbocito, -ta, adj.: viz: *timbón, -bona*; (RR).

timbón, -na (timbocito, -ta), adj/subst. (1) [Š: *gordo; barrigón*] (Salv, Hond, Mex, Nik, Guat): břichatý, pupkatý, obtloustlý; **břicháč, pupkáč**; ■ **Var.:** *timbuco, timbudo* (Guat); (2) (Hond): těhotná; př.: *otro niño llora y su nana tal vez se despierta, le cambia el pañal orinado, saca de su cotón de manta la chiche (pecho) timboncita de leche, se le acerca ... y él empieza a chuparla vorazmente entre el sueño y el hambre*; (RAE, RR, AM, JD).

timboy, m. (1) (Bol): strom; viz: *timbó*; (RAE, MS, DA).

timbrado, -da, adj. (1) (Chil): **značený (o kartách)**; (JD).

timbradora, f. (1) (Kub): **razítkovací stroj**; (JD).

timbrar, tr/intr. (1) [Š: *sonar*], intr. (Kol): **zaznít, zvonit**; ► o telefonu a jiných elektrických zařízeních; př.: *iba a marcar el número de Rafael Pardo, cuando el teléfono volvió a timbrar*; (2) [Š: *tocar el timbre*] tr/intr. (Kol, Mex): **zazvonit (na zvonek)**; př.: *también estaba cerrada, así que timbré al lado, en la casa cural; nada; timbré de nuevo, más largo, golpeé con el puño*; (RR, BDE).

timbre, m. (← fr.) [Š: *sello postal*] (1) (StřAm, Mex): **poštovní známka; kolková známka**; př.: *harán una emisión de timbres alusiva a los juegos olímpicos*; (RAE, MM, BDE). • (2) (Am): **osobní nebo firemní údaje otisknuté na dokumentech určených ke korespondenci**; (3) (Mex): **vydělaná hladká silná kůže**; ► k výrobě sedel atd.; (4) (Mex): **různé druhy bobovitých stromů**; (*Acacia angustissima, Acacia malacophylla, Bauhinia coulteri*, atd.); ► jejich kůra bohatá na tříslovinu se používá k vydělávání kůže a k urychlení procesu fermentace některých nápojů; (MM). • (5) (Chil): **pupík**; (JD).

timbú, m. (← guar. „propíchnutý nos“) (1) (Arg): viz: *chaná*; (MM).

timbuco, -ca, timbudo, -da, adj. (1) (Am): **břichatý, pupkatý**; (JD).

timbuche, m. (1) (Mex): **cvrček *Oecanthus varicornis***; (MM).

timbusca, f. (← *timpusca*) (1) (Ekv, Kol: Antioquia, Caldas, Valle): **silná polévka, vývar**; (2) **jakékoli venkovské jídlo**; (3) (← keř. *timpuy* „vařit se“) (Per): **druh kreolského jídla**; viz též: *chupe*; ► rozvařená masovozeleninová směs s luštěninami; (4) (Per: Arequipa): **hustý vývar z hovězí ohánky**; viz též: *timpo*; (AM, MM).

timekeeper, m. (← angl.) (1) (Am): **osoba pověřená zaznamenávat pracovní dobu dělníků nebo zaměstnanců**; (2) **zapisovač času, v některých sportech**; ■ **Var.:** *taimquíper*; (MS, MM).

timolillo, m. (1) (Kost, Mex): **kajan (*Cajanus*)**; ► keř nebo polokeř; má prutovité větve, dlouze řapíkaté listy, květenství hrozen; květy jsou žluté; plodem jsou lusky obsahující 3-4 jedlá semena; ■ **Var:** *temolillo*; (MS, NET).

timón, m. (1) (Kol, Kub, Hond): **řídítko; volant**; př.: *... está totalmente prohibida la circulación de vehículos sin placa y con timón a la derecha ...*; (RAE, JD, BDE). • (2) (Hond): **tyč provazochodců**; (JD).

timonear, tr/intr. (1) intr. (Guat; Hond, Nik): **točit volantem či říditky**; př.: *se dio cuenta de que iba hacia el abismo con un bus cargado de turistas con anteojos negros masticando chicles; timoneó a tiempo*; (2) [Š: *conducir un coche*] tr/intr. (Hond; Guat, Nik, Kol): **řídit auto**; př.: *Dantón volvió a dirigir la palabra a su mujer, mientras timoneaba el automóvil de último modelo*; (RR). • (3) tr. (Kol, Dom, Guat, Mex): **provozovat živnost**; (4) **vést někoho**; (MM).

timonero, m. (1) (Portor): **oráč, vodič pluhu**; ► člověk, který vede voly táhnoucí pluh; (RR).

timpiriche, m. (1) (Salv): **nemoc způsobující ranky na rukách a koutcích úst**; (RAE).

tina, f. (1) (Nik): **korba vozu**; (RAE). • (2) (*sevPer*): **mýdlovar**; ► továrna na výrobu mýdla; př.: *las tinas venían a ser entonces para la industria jabonera lo que los lazaretos para ciertas epidemias: lugares de reclusión y aislamiento*; (RR, AM).

tinacal, m. (← šp. *tina*, „džbán“ + nah. *calli*, „dům“) (1) (Mex): **sklep**; ► určený ke skladování velkých džbánů s alkoholickým nápojem *pulque*; (AM).

tinaco, m. (1) (Nik, Portor; Mex, Hond, Dom, Ekv): **velký zásobník vody**; ► umístěný v domech, většinou pod střechou; (2) (Pan, sevKol): **velký odpadový kontejner**; př.: *cuando no tenía para la*

droga se angustiaba al extremo de meterse en un tinaco tapándose para que se lo llevaran con la basura; (RAE, DA). • (3) (Ekv, Mex): velký hliněný džbán; (AM). • (4) (Mex): vodní nádrž, cisterna; př.: ...*las cisternas y tinacos pueden convertirse en focos de contaminación del agua ...*; (5) ~ **para agua** (Am): vodojem, vodárenská věž; (JD, BDE).

tinajera, f. (1) (StřAm, Ekv, Per, Mex): misník, skříň; ► zejména ke skladování džbánů na vodu; (MM). • (2) (Per): kád'; džbán; (JD).

tinajero, m. (1) (Mex, Nik): viz: *tinajera*; (MM). • (2) (Ven): misník; (JD).

tinajón, m., **tinajona**, f. (1) (Kol): kád'; hliněný džbán; (AM, JD).

tinamaste, m. (1) (StřAm): kámen z ohniště; viz též: *tenamaste*; *tulpa*; (AM, MM).

tinamo, m. (1) (Mex): koroptev *Tinamus robustus*; (MM).

tinca (**tinka**), f. (← keč.; ← aim. *tinca* „skok“) (1) (Arg, Bol, Chil, Per): předtucha, tušení; (RAE, MS). • (2) (Bol): dárky pro havíře; ► v podobě likérů a sladkostí; dostávají je od majitelů dolu při příležitosti slavnosti nebo při objevení nové žíly; př.: *naturalmente, la negativa no era un impedimento para que cada prestamista quedase ganancioso de la tinka*; (RR). • (3) (Per): hra „kuličky“; (4) (Arg, Per): kulička; ► používaná pro cvrknání kuliček do důlku; (5) (Per): obřad; (5) **poner(le) ~ a algo** (Chil): udělat něco s velkou chutí; **hnát se za čím; dřít se s čím**; (MS, AM, JD). • (6) (Bol): neohlášený mejdan; (7) (Per): kuželky (hra); (AM, MM). • (8) **poner ~ a alguien** (Chil): sáhnout na koho; (JD).

tincachi, m. (1) (Per: Ayacucho): pohoštění (s alkoholem); ► podává se jako projev přátelství; (AM).

tinca, f., **tinca**, f. (1) (Chil): dobrá předtucha, pozitivní tušení; (RAE). • (2) (Arg): cvrknutí do kuličky (při hře); (MS).

tincazo, m. (1) (Per): cvrknutí; (MS).

tincaque, m. (1) (Chil): cvrknutí (do hlavy apod.); (MS).

tinca, **tinka**, tr. (← keč. *t'inkay, tinca*) (1) (szArg, Bol): násilně ťukat nehtem prostředníku do bříška palce; (2) (szArg, Bol): cvrknat kameny (nehtem palce; u nás hra v kuličky); (3) (szBol): ťukat kuličkami proti sobě; (4) **i intr.** (Bol, Chil, Per): tušit, **mít tušení**, vycítit, vytušit; př.: *me tinca* (tuším); (RAE, MS, AM, JD). • (5) (Arg, Chil, Ekv, Per): cvrknout do kuličky; (6) (Bol): skákat, poskakovat; (7) (Arg): chůzí si odřít nohy nebo chodidla (zvíře nebo člověk); (8) **~se el coto** (Arg): být spokojený, mít radost; ■ Var: *tingar*; (MS). • (9) **me tinca a mí (que)** (Arg, Chil): mám pocit, že; př.: „*sé lo que estás pensando*“, *se aventuró Malú*, „*me tinca a mí que vas a ir y ojalá no me equivoque ...*“; (BDE).

tincazo, m. [Š: *capirotazo*] (1) (sevArg, Bol, Ekv): **cvrknutí**, odcvrknutí, př.: *se espantó la mosca del flequillo con un capirotazo*; (NET, RAE, AM). • (2) (sevArg, Ekv, Per): úder, praštění někoho do hlavy; (3) (Ekv): malé úsilí, **trochu námahy**; (4) (Per): telefonát; ■ Var: *tingazo*; (MS, MM).

tinco, m. (1) (Arg): šmajdavý; ■ Var: *tinco* (Catamarca, Tucumán); (JD, AM).

tinco, **-da**, adj. (← keč. *tinku*, „setkání; úprava, upravení“) (1) **hovor.** (Chil) dobře vypadající, sexuálně atraktivní, přitažlivý, sexy; (RAE). • (2) (Arg): o zvířeti: šmajdavý; (MS). • (3) (Mex): viz: *tinco*; (MM).

tincocho, m. (1) (Arg: Salta): s nohama do X; (MS). • (2) (Arg): šmajdavý; (JD).

tindío, m. (1) (Per): **rybák obecný**; ► vodní pták podobný rackovi; (RAE, DA, JD).

tinelo, m. (1) (Am): jídelna pro služebnictvo; (JD).

tineo, m. (1) (Chil): strom (*Weinmanniatrichosperma*); kůra má léčivé účinky; ■ Syn: *tenío, palo santo*; (2) (Chil): dřevo tohoto stromu; (RAE, DA).

tinga, f. (1) (Mex): povyk, křik, randál; nepořádek; (MM). • (2) i pl. (Guat): otrava, obtíž; (JD, AM).

tingar, tr. (1) (Ekv): viz: *tinca*; (MS, AM). • (2) (Am): cvrknout koho; (3) (Am): cvrknat kuličky; (JD).

tingas, viz: *tinga*; (AM).

tingazo, (1) (Ekv): cvrknutí; viz: *tincazo*; (MS, AM). • (2) (Ekv): malé úsilí, trochu námahy; (AM, JD).

tinglado, (← fr.) m. (1) (Kub): mírně nakloněná plocha, kam odkapává sirup z cukrových plátů při výrobě cukru; (RAE). • (2) (Arg): sklad zboží na železničních stanicích; (3) (Kub, Portor): šupinatý plaz *Sphargis coriacea*; (4) **estar en el ~** (Mex): znát okolnosti, intriky nějaké záležitosti; (5) **caerse el ~** (Mex): objevit lest, přijít na podvod, intriky; (MM).

tinglar, tr. (1) (Chil): pokládat prkna přes sebe (z části); ► jako střešní tašky; (AM). • (2) (Chil): zakrýt; (JD).

tinglera, f. (1) (Dom): konstrukce, kostra, rám střechy; ► zejména u továrny; (AM, MM).

tingo, m. (← keč.) (1) (Ekv, szArg): viz: *tingue*; *tincazo*; viz též: *tinca*; (MS, AM, MM).

tingotazo, m. (1) (Per): cvrnknutí; (MS).

tingote, m. (1) (Per): cvrnknutí; (MS).

tingue, m. (1) (Arg, Chil, Ekv, Per): viz: *tincazo*; *tingazo*; (2) (Arg, Chil, Ekv, Per): kukla (čepice) ve tvaru kornoutu; ■ Var: *tingo*; *tingue*; (MS, AM).

tinguear, tr. (1) (Arg, Bol): viz: *tinca*; ■ Var: *tinguear*; (MS).

tingüiliche, m. (1) (Mex): černý pták; ► škodí v rýžových polích; (MM).

tinguiñazo, m. (1) (LaPla): kukla (čepice) ve tvaru kornoutu; ■ Var: *tinguinazo*; *tinguiñazo*; (MS). • (2) (LaPla): cvrnknutí; (JD).

tinguís, m. (1) (Mex): pták *Tringa minutilla*; (2) (Mex): hubený člověk, hubeňour; ■ Var.: *tingüis*; (MM, JD).

tinguro, m. (1) [Š: *renacuajo*] (Hond): pulec; (RAE).

tinka, f. viz: *tinca*; (RR).

tinner, viz: *thiner*; (BDE).

tinoco, m. (1) (Pan): popelnice (na odpadky aj.); (AM, JD).

tinoso, -sa, adj. (1) (Kol, Ven): šikovní, zručný; obratný; (AM). • (2) (Am): trefný; (JD).

tingue, m. (1) (Chil): cvrnknutí, ůknutí; viz: *tingue*; (MS, AM). • (2) (Am): šibal, taškář, darebák, pěkný ptáček; (3) (Chil): pták karančo; (JD).

tinguear, tr. (1) (Am): cvrnkat, ůkat; viz též: *tinguear*; *tinca* (Arg); (MS, AM, JD).

tinguinazo, viz: *tinguiñazo*; (MS).

tinguiñazo, viz: *tinguiñazo*; (MS).

tinguirre, m. (1) (Kost): stará kudla, žabikuch; (JD).

tinta, f. (1) **ojo en ~**, viz: *ojo*; (RR). • (2) (Kol, Per): strom *Anacardium officinalis*; (3) (Salv): rostlina *Jacobinia spicigera*; ► používá se k barvení prádla; (MM). • (4) (Kub): krém (na boty); (JD).

tinterillada, f. (1) (StřAm, Kol, Chil): žvást, pleticha, pletichaření, intrika; (RAE, DUB, AM, JD).

tinterillar, intr. (1) (StřAm, Kol): pletichařit; (AM, JD).

tinterillo, m. (1) (StřAm, Arg, Kol, Chil, Ekv, Mex, Pan, Per, Urug, Ven): podvodný, pokoutní advokát, šejdř; (RAE, AM). • (2) advokátek; (AM).

tintillo, m. (1) (Arg): červené víno; (MM).

tintín (Tin-Tin), m. (1) (Ekv): duch; ► tvrdí se, že oplodňuje ženy, obzvláště pokud jsou vlasaté či s hustým ochlupením; př.: *El Tin-Tin es un chiquito que tiene los pies pá'atrás, digamos algo así como un enano peludo y colorado con un sombrero así de grandote. Y aseguran que se mete en la cama de las muchachas y de las hembras que tienen su marido de viaje. Él, entonces, las preña sin que se den cuenta, y ese hijo cuando crece es un cuchucho <muy aficionado a> pa' las hembras como es el mismo padre. Y a veces también dizque que abusa de las mujeres cuando andan solas en el monte, especialmente de las cejonas y velludas, que son las que más le privan*; (RR). • (2) lid. (Per): mučenka *Passiflora pinatistipula*; (MM).

Tin-Tin, m.: viz: *tintín*; (RR).

tintitaco, m. (1) (Arg): stromovitý keř *Prosopis adesmioides*; (MM).

tinto, -ta, adj/subst. (1) m. (Ven): velmi silná (káva); (RAE). • (2) m. [Š: *café sin leche*; *café solo*] (Ekv, Kol, Ven): černá káva; káva bez mléka; ► nemusí se jednat o překapávanou kávu; př.: *no fumaba nunca y rara vez se sentaba en el bar a beber cerveza; le gustaba el pocillo de tinto y se deleitaba en él, lo tomaba con lentitud, saboreándolo con placer; ... si pide un tinto le darán un café negro: “¿le provoca un tinto?”*; viz též: *café tinto*; (RR, BDE). • (3) m. (Kol): druh rostlin; ► z jejich listů se získává neodstranitelná barva na papír a tkaniny; (4) lid. (Mex): strom *Haematoxylum campechianum*, *Haematoxylum campechianum*; viz též: *Palo Brasil*, *Palo Campeche*; ► jejich dřevo mělo významné průmyslové využití před objevením anilinu; (MM). • (5) ~ **en sangre y envuelto en esparadrapo** (Kub): úplně nabeton (jistý); (6) **café** ~ (Kub): silná káva; (JD).

tintoco, m. [Š: *vino tinto*] (1) hovor. (Chil): červené víno; (RAE).

tintolio, m. [Š: *vino tinto*] (1) hovor. (Chil): červené víno; (RAE).

tintorear, tr. (1) hovor., venk. (Hond): obarvit látku; (RAE).

tintorera, f. (1) (Portor): starý vyšisovaný kabát; (AM). • (2) (Guat, Mex, Per): žraločí samice; (MM, JD).

tintorero, m. (1) (Arg): zloděj; (JD).

tiña, f. (← keč.) (1) (Per): hudební nástroj (druh bubínku); ► mezi indiány; (AM).

tiña, f. (1) (Chil: Carahue): hra na schovávanou; ■ Syn.: *pillarse, pilladita*; (2) (Kol): dětská hra; (AM, MM). • (3) (Mex): viz též: *carate*; (MM). • (4) (Kub): svrab; (5) ~ **de** (Ekv): trošku čeho; (JD).

tiñabó, m. (1) slang. (Kub): negr; (JD).

tiñí, m. (1) slang. (Kub): negr; (JD).

tiñosa, f. (1) [Š: *aura tiñosa*] (Kub): kondor krocánovitý; *Cathartes aura*; ► denní dravec; př.: *había que estar preparado al momento en que la tiñosa fuera a poner los huevos*; (2) **pedra (piedrecita) de la ~**, viz: *pedra*; (RR). • (3) (Kub): ryba *Caranx lugubris*; (4) viz též: *aura*; *zopilote*; (MM). • (5) (Kub): sup antilský, sup karibský; (6) problém, malér; fuška (těžká práce); (JD).

tio, m. (← keč. „píščina“) (1) (szArg, Bol): písečná plocha, písčité terén; př.: *tiopujio...fuente en el arenal*; ■ Syn.: *puquío* (Per, Chil); (MM).

tío, -a, m/f. (1) (Arg): starý negr; ► oslovení určené starým černochům; (RAE, AM, JD). • (2) m. (Bol): démon dolů; ► může se přestrojit za některá zvířata; velmi obávaný horníky; př.: *acullicaban hasta la medianoche, de acuerdo con una antigua superstición de los mineros que en esa forma halagan al tío, el demonio familiar de las minas*; (3) **T~ Taitaco** (Ekv): druh dětské hry; př.: *habían jugado en las pampas, por las noches, la panda, el cuche, el Tío Taitaco*; (RR). • (4) **el cuento del ~** (Arg, Chil, Par, Urug): podvod, podfuk; ► když se za určitý předmět zaplatí mnohonásobně více, než je jeho skutečná hodnota; (MM).

tiórica, f., viz: *teórica*; (RR).

tiosimi, m. (← keč.) (1) (Arg): úl lesních včel; (2) (Arg): lesní včela (*Plabeia*); (MS).

tío-tío, m. (1) (Ekv): jistý pobřežní pták; př.: *los mangles se inclinaron; un tío-tío pareció reír*; (RR).

tipa, f. (← keč.) (1) (Bol, Par, Arg, Urug): jihoamerický strom (*Tipuana tipu*); ► vysoký až 40 m; se silným kmenem, širokou korunou, listy složenými z oválných hladkých listů, žlutými květy a černými semínky; vylučuje „dračí krev“ (přírodní pryskyřice); jeho nažloutlé polotvrdé dřevo se používá v truhlářství a nábytkářství; (2) (Bol, Arg, Urug): dřevo tohoto stromu; (3) (Arg): koš bez víka vyrobený z tyček nebo proutí; (RAE, DA). • (4) (Arg, Urug): taška, brašna, kabel; košík; viz též: *chipa*; (5) proutěný koš; ► používán domorodými prodáváčkami k nošení zboží na hlavě; (6) **cargar la ~** (Arg): ujmout se cizí záležitosti, aby se ten, kdo je za ni zodpovědný, mohl věnovat milostnému dobrodružství; (7) **meter en ~** (Arg, Bol): strčit do basy, do kriminálu; (8) (Kol, Portor, Dom, Arg, Par, Urug): prohnaná, opovržená žena; ■ Var.: *tipeja*; (AM, MM). • (9) (Arg, Bol, Per): strom *Machaerium fertile* (a jiné druhy); ► velmi vysoký; plody černé; (MM). • (10) (Arg): basa, vězení; (JD). • (11) lid. (LaPla): holka, děvče, baba; př.: *¿qué tiene que ver esta tipa con la otra que se desnudó en tiempo record?*; (12) (Chil): namyšlená, afektovaná žena; př.: *es bonita, pero no cae bien, porque es una tipa: se cree la muerte*; (BDE).

tipache, adj/subst. (1) adj. (Guat): malý, nízké postavy; (RAE). • (2) (Guat, Salv): hra; viz též: *chapas*; ► spočívá v házení voskovým kotoučem; ■ Syn.: *cuepa* (Kost); (AM, MM).

tipayá, m. (← guar.) (1) (Am): obydlí, ranč, statek; ► ve vyhláše z roku 1547 se nařizuje Španělům v Paraguai vyhnout se *tipayaes*, které patřily indiánům; pravděpodobně došlo chybě či záměně výrazů za *tepyyá, teiyupá, tiyupá*; (MM).

tippear, tr/intr. (← angl. *to type*) (1) (Am, US): psát na psacím stroji; ► zejména mezi zaměstnanci v kancelářích; př.: *todavía no se han tipeado los exámenes finales*; (MS, MM, BDE).

tipeo, m. (← angl.) (1) (Am): psaní na stroji, počítači; př.: *el Magistrado Ponente la tiene lista, para el tipeo*; (BDE).

tipería, f., (1) hovor., arch. (Salv, Hond): elegance v oblékání (v řeči mladých); (RAE). • (2) (Chil): výstřednost, přemrštěnost; (JD).

tiperrita, f. (← angl. *typewriter*) (1) (Kub, Antil, Kol): zaměstnankyně v kanceláři; písáčka na stroji; pracovnice u počítače, operátorka; (MS, MM).

típica, f. (1) [Š: *orquesta de tango*] (Arg, Urug): orchestr; ► který hraje pouze tango; př.: *no se hablaba mucho, oímos muy bien la típica, rebasada de fuelles y tocando con ganas*; (RR).

tipidor, m. (1) (Ekv): nůž na kukuřičné klasy; (AM).

tipificar, tr. (← angl. *tipify*) (1) (Am): být typickým příkladem, modelem čeho; (2) symbolizovat; (3) zosobnit, ztělesnit; (MM).

tipil, m. (1) (Arg): koš, košík; ► upletený z rostliny *Jarilla officinalis*; (AM).

tipiquil, m. (1) (Hond): velké množství; (RAE).

tipple, m. (1) (Portor): pětistrunná malá kytara; ► první a pátá struna jsou stejné; (AM).

tiplear, intr. (1) (Kol): zahynout, zemřít, natáhnout bačkory; viz též: *teclear*; (AM).

tiplido, m. (1) (Pan): ostrý pronikavý zvuk; (AM).

tipo, -pa, m/f. (1) **rico** ~ (**rica** ~) (Arg): veselá a zábavná osoba; ► líbí se mu/jí vtipkovat, bezstarostně žít; př.: *–Váyase, porque voy a tocar la campana. –No sea rico tipo. ¿Por qué va a tocar la campana?*; (RR). • (2) m. (Ekv): máta polej (*Mentha pulegium*); (RAE). • (3) **echar** ~ (Mex): naparovat se; (4) ~ **fulastre**, ~ **de la calle** (Kub): vandrák; (5) **es un** ~ **fácil** (Kub): ženské se na něj jen lepší; (JD).

tipoi (**tipoi**, **tipoy**), m. (← guar.) (1) (Arg, Bol, LaPlat, Par, Per): dlouhá tunika indiánských žen; ► obyčejně lněná nebo bavlněná; má hranatý výstřih, velmi krátké rukávy; (RAE, MS, DA).

tiposo, -sa, adj/subst. (1) (Kub): fešáčký; fešák, -šanda; (JD).

tipoy, m. viz: *tipoi*; (MM).

tipunte, adj. (1) (Salv): plný, nasycený; (RAE).

tique, m. (← map. *tuque*) (1) (Chil): strom *Aextoxicon punctatum*; ► vysoký až 20 m; má tmavé listy, hladkou šedou kůru, oblé listy, bílé květy ve tvaru hvězdy a peckovitý plod podobný malé olivě; (2) (Arg): druh lamy; ► Var: *teque*; *trique*; (RAE, MS). • (3) m. (← angl. *tick*) (Chil): odškrtnutí; ► znak ve tvaru háčku, který se umísťuje vedle částky jako důkaz, že byla zkontrolována; (MS).

tiquear, tr. (1) (← angl. *tick*) (StřAm, Portor, Chil): odškrtnout, zkontrolovat, označit háčkem; srovnat, porovnat; viz: *chequear*; (2) (← angl. *ticket*) (Chil): označit jízdenku na tramvaj, vlak apod.; (RAE, MS, MM). • (3) (Kol): propíchnout; (JD).

tiquet, **tiquet(e)**, m. (← angl. *ticket*) (1) (StřAm, Kol, Per, Portor): doklad, lístek; vstupenka; jízdenka; poukázka; (2) **picar el** ~ (Kost): zemřít; viz též: *ticket*; (RAE, MS, AM, MM).

tiquete, m. (1) (Kub): viz: *tiquet*; (AM).

tiquete, m. (← fr. *étiquette*) (1) (StřAm, Kol, Kub, Mex, Pan): štítek, etiketa; viz též: *ticket*, *tiquet(e)*; (MS, AM, MM).

tiquetero, m. (1) (US): pokladna; (MS).

tiquetista, m/f. (1) (Am): zaměstnanec, -nkyně u přepážky; (JD).

tiquí, citosl. (1) (Chil): používá se k přivolání; (AM).

tiquí, m. (1) (Kost): nádoba z tykve na přenos vody; (RAE).

tiquiar, tr. (1) (Arg: Santiago): vysmívat se komu, zesměšňovat někoho; (AM).

tiquichuelas, (1) (Par): viz: *payana*, *pasote*; (MM).

Tiquicia, f. (1) (StřAm): úsměvné pojmenování pro Kostariku; ► odvozeno od *ticos*; (AM).

tiquismo, m. (1) hanl. (StřAm, Mex): kostarický výraz; (AM, MM).

tiquisque, m. (1) (Kost): viz: *malanga*; (MM).

tiquitiquí, m. (1) (Am): ťukání na stroji; (2) šuškáni, povídání; (3) cvrlikání; (4) **se metió el** ~ (Kub): strhl se kravál; (5) **no quiero** ~ **ni mortificación** (Kub): nechci slyšet žádné řeči; mít žádné problémy; (JD).

tiquizque, m. (1) (Kost): rostlina z čeledi aronovité (lat. *araceae*); ► má velké srdčité listy; její oddenky jsou jedlé, jí se dušené; (RAE).

tira, m/f. (1) ~ **emplástica**, f. [Š: *esparadrapo*] (Urug): náplast; (RAE). • (2) f. (Mex): jednotka civilní policie; př.: *pude ordenar modificaciones: muros dobles, un pequeño sótano, lugares ocultos que resisten cateos de la tira y visitas de los ratones; ¿Y que Facundo es agente de policía? - ¿... si sabes que es de tira?*; (3) [Š: *policía de civil; detective*] m., slang. (Kol, Urug, Arg; Chil, LaPla): civilní policista; detektiv; fízl; př.: *tuve la impresión de que se trataba de un tira, pero muy pronto me di cuenta que <de que> ya era conocido por los demás; ¿Y el placer de salir a la calle con ella prendida del brazo mientras los tiras lo relojean?*; (4) **asado de** ~, viz: *asado*; (5) viz též: *tirar* (RR, AM, BDE). • (6) f. (Per): skupina lidí, kteří pro zábavu škodí druhým; (7) f., pl., despekt. (Chil): hadry; (8) ¡ ~ !, citosl. (Arg, Portor): jako povel pro dobytek (k zahnání, k zastavení dobytka); (9) (Kol): pokřik k odehnání psů; (AM). • (10) ~ **cómica**, i pl. (Am): kreslený příběh v novinách nebo časopisech; (MM). • (11) **estar a ~ y (más) jala** (Ven): nemít co do huby, nemít co jíst; (12) **a ~ y más** ~ (Ekv): stěží, sotva; (JD).

tiracho, m. (1) (Per): šíp; ► v některých regionech; (AM).

tirada, f. (1) [Š: *problema grande*] (Kost): velký problém; př.: *ve qué tirada –repetió– de esta no salgo caminando, yo lo sé*; (RR). • (2) (Portor): žert, šprým, napálení; (3) **dar una** ~ (Portor): doběhnout, napálit koho; (4) (Chil): v dostihovém závodě: rychlé, prudké zabrzdění hned po startu; (AM). • (5) (Am): dlouhý únavný hovor; (6) (Arg): narážka, náznak; (MM).

tiradera, f. (1) (Kub): řemen (u vozu), (koňský) popruh; (2) (StřAm, Kub, Chil): pásek k uvázání kombiné a spodků; řemen; kšandy; šle; (3) (Kol, Pan): žert, dělání legrace, legrace; (4) (Pan): zášť, nevraživost vůči někomu; př.: *me tiene tiradera* (má na mě svrchu); (AM, MM, JD). • (5) (Am): střílení; (JD).

tiradero, m. (1) (Mex): popelnice; (RAE). • (2) pl. (Mex): skládka, smetiště; př.: *en los cinco tiraderos ... se descargan todos los días 500 toneladas de basura y desperdicios*; (BDE).

tirado, -da, adj., hovor. (1) (Arg, Urug): cítící se špatně duševně nebo fyzicky; (RAE). • (2) *estoy ~* (Kub): jsem dutý (u zkoušky); (JD).

tirador, -ra, m/f. venk. (1) m. (Arg, Urug, Bol, Par): pásek typický pro gauče; ► z opracované kůže; je opatřený kapsami a zdobený sponou; upevňuje se jím *chiripá*; (2) m., pl. (Arg, Par, Urug, Bol): kšandy, šle; př.: *el dueño del establecimiento lleva los dedos pulgares enganchados a los tiradores del pantalón ...*; (RAE, AM, MM, BDE). • (3) m/f. (Mex, Nik): lovec, lovkyně; (MM). • (4) m. (Am): pás s pistollemi; (5) (Am): šermíř; (6) (Chil): sukničkář; (JD).

tiraflechas, m. [Š: *tirachinas*] (1) (Kub): prak; ■ Syn: *tirapiedras* Kub, Dom); (RAE).

tiraje, m. (1) (Arg, Chil, Mex, Nik): tah komína; (RAE, MM). • (2) (← fr. *tirage*) [Š: *tirada*] (Arg, Kol, Mex): náklad (u knihy), tiráž; př.: *con un tiraje inicial de 2.000 ejemplares ...*; (MS, BDE).

tiraleche, m. (← fr. *tire-lait*) [Š: *sacaleches*] (1) (Kol, Mex, Nik): odsávačka mateřského mléka; (RAE, MS). • (2) (AM): gumový dudlík; (JD).

tiramentazón, f. (1) (Ven): střílení; (JD).

tiranta, f. (1) (Kol): trám, lať střechy; (RAE). • (2) i pl. (Kol, Mex): šle, kšandy; (AM, JD).

tirante, m. (1) *poner ~* [Š: *guarecerse; poner tierra de por medio*] (Kub): ukrýt se; schovat se před nebezpečím apod., zmizet; př.: *partimos en dirección a un punto llamado Tranca, a poner tirante*; (RR). • (2) spíše pl. (Chil, Mex, Pan, Per): každá ze tří šňůrek, provázků u papírového draka; ► vytvářejí rovnováhu a určují náklon; viz též: *gaceta del volantín; tiro*; (3) *rompérsele a uno el ~* (Kub): neuspět; nepovést se, nevyjít; (AM, MM).

tirantear, tr/intr. (1) tr. (Hond): vyztužit, podepřít; (DUB, RAE). • (2) intr. (Chil, Guat): natáhnout, napnout; viz též: *tilintar*; (3) (Chil, Guat): přetahovat se s lanem (hra); (AM).

tirapiedras, m. (1) (Kub, Dom): prak, viz též: *tiraflechas*; (RAE).

tirapo, m. (1) (Dom): pistolka (kračka); (AM).

tirar, tr/intr/zvrat. (1) tr. (Chil, Kol, Kub): přepravovat, dopravovat, vézt, vozit, řídit; (2) (Kub, Ven): zavřít silou, prásknout něčím (zejména dveřmi); (3) (Kub, Ven): udělat na někoho narážku; (4) zvrat., hovor. (Kub): něco pít nebo jíst; (5) *tirarsele alguien a otra persona*, hovor. (Arg): vyslovit se, vyznat lásku; (6) *tira y encoge* [Š: *tira y afloja*] (Kub): tahanice; (RAE). • (7) [Š: *hacer el amor; follar*] tr/intr., vulg. (Kol, Ekv; Kub, Bol): *vyspat se se ženou*, milovat se; šukat; př.: *jantes que vire l'agua vos tiras conmigo so perra!*; (8) tr. (Ekv; Per, Bol): vládnout (nožem apod.); př.: *aquí toilitos <toditos> –esde <desde> que nacen– son mangleros; aprenden a tirar er <el> hacha dentro e <de> la barriga e <de> la mama <mamá>*; viz též: *tirar lampa, tirar pala*; (9) tr. (Portor): říct, namítnout; př.: *si molesto, me avisan, dice; el que molesta soy yo, le tira este servidor*; (10) [Š: *engañar; perjudicar*] (Kost; Guat): uškodit; ošidit; oklamat; *napálit*; př.: *un momento, doñita, no me esté tirando con sus mentiras*; (11) *~ cierta cantidada* [Š: *apostarla por*] (Chil): vsadit (jistou částku) na; uzavřít sázku; př.: *tírale cinco lucas al ruano*; (12) *~ el agua (~ chancla, ~se contra, ~ ojo, ~ la lente, ~se a un lance*, viz: *agua, chancla, contra, ojo, lente, lance*); (13) *~ largo* [Š: *irse; huir lejos*] (Per): odejít; utéct daleko; př.: *–creo que el cholo ha tirado largo, o estará metido en alguna cueva, de donde sólo saldrá de noche*; (14) *a ~ de años* [Š: *con el paso de tiempo*] (Guat): postupem času; př.: *en las cárceles empezaba la agonía de los prisioneros, a quienes se mataba a tirar de años*; (15) *~se¹* [Š: *robar*] tr., zvrat. (Per, Chil): *mít dlouhé prsty*, krást; př.: *lo chapán al serrano Cava tirándose el examen de Química*; (16) *~se²* [Š: *matar*] tr., zvrat. (Guat; Mex): *odrovnat*, zabít; př.: *lo que yo digo es que si ya saben quiénes se tiraron al coronel, no vale la pena que estén esperando ...*; (17) *~se³* [Š: *despachar; tragarse*] (Kost, Ekv): obsloužit se; dát si; spolknout; vypít; př.: *vení y te tirás un trago y llorás, y gritás un poco*; (18) *~selas de* [Š: *presumir de*] (Kol; Kost, Urug, Arg): domýšlet se; mít (někoho) za; př.: *no debimos hacer eso nos pueden coger por tirarnoslas de berracos y mañana con examen de química no he estudiado nada*; (19) *~selo* [Š: *pasarlo*] (Kost): prožít; projít (něčím); př.: *se lo tira tuanis <estupendo> porque nunca tiene nada que hacer*; (RR, JD). • (20) zvrat. (Kub): věnovat nejvyšší úsilí, přehánět; (AM). • (21) (Kub): dávat, prodávat; čepovat; vést; př.: *la ventanas tiran al poniente*; (22) (Mex): odstavit

kojence; (23) (Mex): vyhodit u zkoušky; (24) **al ~** (Am): nazdařbůh, bez vybírání; (25) **~ la alpargata** (Kub): zatřepat bačkorama, zemřít; (26) **~ una ayudita** (Kub): píchnout, pomoci; (27) **~ azada** (Kol): kopat; (28) **lo ~an a la basura** (Am): kašlou na něj; (29) **~ bola** (Kub): dělat šuškandu; (30) **~ brazo** (Kol): plavat; (31) **~ la cadena** (Chil): skočit do hovoru; (32) **~ canoa** (Kol): jet na kánoi; (33) **~ un carro** (Ven): pumpnout o peníze; (34) **~ un corte a la derecha** (Kub): otočit doprava; (35) **~ los dedos** (Chil): mít nenechavé prsty, krást; (36) **~ (el) dinero al agua** (Chil): vyhazovat peníze oknem; (37) **~ un fajón** (Kub): namlouvat si; (38) **no le ha ~ado nunca un gollejo a un chino** (Kub): je nevinný jak andílek; (39) **~ lente**, slang. (Per): brejlit, vejrat; (40) **~ a lucas** (Mex): dělat si kašpara z koho; (41) **~ a macho** (Kub): pokládat koho za pořádného chlapa; (42) **~ (a) majá** (Kub): ulejšvat, flákat se; (43) **lo ~ró a mierda** (Kub): posral to, zkazil to; (44) **le ~raron a mierda** (Kub): vysrali se na něj; (45) **~ a mondongo** (Kub): nadělat z koho nudle, rozsekát koho do buřtů; (46) **~ra palante!** (Kub): táhni!, jdi furt!; (47) **~ la parada** (Ven): rozhodnout se; (48) **~ pata** (Ekv): šlapat pěšky; (49) **~ la pestaña** (Kub): zavřít oči, spát; (50) **me ~ró una picada de mil pesos** (Kub): vymáchl ze mne 1000 pesos; (51) **~ a porquería** (Kub): kopnout do zadnice; (52) **~ la pupila** (Chil): valit oči; (53) **~ rayo** (Kol): natrhnout koho; (54) **~ por tabla** (Chil): pletichařit; (55) **se quedó ~ando tablas** (Am): sklaplo mu; (56) **~ la, una toalla** (Kub): držet nad kým ruku; (57) **~ la toalla al escenario** (Kub): dát ruce vzhůru; (58) **a todo ~¹** (Kol): nejvíce; (59) **a todo ~²** (Kub): nanejvýše; (60) **~ para la tonga** (Kub): dorazit, dodělat co; (61) **me ~ró por la ventana** (Kub): vynesl mě v zubech, nechal mě prasknout při zkoušce; (62) **~ más pinta que la viruela** (Chil): napařovat se, nosit nos do výšky, foukat si; (63) **zvat.** (Am): vysmát se; (64) **zvat.** (Kub): vymáčknot, vyžvejknot se; (65) **zvat.** (Kub): dát si pozor; př.: *¡ni te tires!* (jen si dej pozor!); (66) **me le ~ré arriba** (Kub): skočil jsem po něm; (67) **~ un carril** (Chil): vsadit všechno na jednu kartu; (68) **~ a falluto** (Kub): tvářit se zkroušeně; (69) **~ del palo** (Kub): vyskočit z postele; (70) **~ un pedo** (Kub): uprdnout se; (71) **~ al plato** (Am): vyřídít, odpravit koho; (72) **~ a podrir** (Kub): jít chrnět, spát; (73) **se ~ró para el solar** (Kub): spustit bandurskou; (JD).

tirata, f. (1) (Kol): napálení, podvod, klam; viz též: *tirada*; (AM).

tiratira, f. (1) (Kol): karamelový bonbón, karamela; (2) (Kol): krční šlachy u hovězího dobytka; (3) něco těžce rozkousatelného; (AM).

tiribitín, m. (1) **con tin de ~** (Portor): výborně, skvěle; (AM).

tiricia, f. (1) (Salv): lenost; (2) [Š: *mal humor*] (Salv): rozmrzelost; (RAE).

tiriciente, -ta, adj. (1) (Salv, Nik): nevrlý, rozmrzelý; (2) (Salv): líný; (RAE).

tirigüillo, m. (1) (Dom): koště; ► z palmy; (AM).

tirijala, m. (← *tira + jala*) (1) (Portor): karamelový bonbón, karamela; (AM, MM).

tirilla, f. (1) (Chil): otrhané oblečení, hadry; (RAE).

tirillento, -ta, adj. (1) (Chil): otrhaný, odrbaný, rozedraný, v hadrech; (AM).

tirimacos, m., pl. (1) (Kub): krámy, harampádí; (JD).

tirironte, m. (1) (Portor): výraz používaný v ukolébávkách; (AM).

tirirú, m. (← guar. „nádoza na moč“) (1) (Bol): hrnec, nočník; ► z dýně nebo *mate*; (AM).

tirisuya, f. (1) (Per): viz: *chirisuya*; (AM). • (2) (Per): píšťala, šalmaj; (JD).

tiritirí, m. (1) (Bol): lidový tanec; ► má pomalý rytmus; kývá se při něm hlavou; (AM).

tirito, m. (1) **echar su ~ (echar ~s)** (Ven): dělat občasnou nebo náhodnou práci; př.: *usted es un sacerdote arrancado que viene a echar su tirito a la aventura del oro*; (RR). • (2) (Kub): fešanda, štramanda; (JD).

tirlanga, f. (1) (Mex: Zacatecas): cár, cancour; viz též: *carlanga*; (AM).

tiro, m. (1) venk. (Hond): skluz, rovná cesta vytvořená na svahu; ► tahají se po ní kmeny, aby mohly být následně převezeny nákladními auty; (2) **al ~¹**, lid. [Š: *ahora mismo*] (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Pan, Kub, Ekv, Bol, Chil, Arg, Urug, Kol, Per): okamžitě, hned, v tu ránu; př.: *... después se les olvida, - se les olvida al tiro*; (RAE, DA, AM, BDE). • (3) **barajar el ~**, hovor. (Salv, Ven): odmítnout zasáhnout do situace nebo vyjádřit názor; (4) **al ~²** (Salv, Guat, Mex): najednou, naráz; (5) **del ~¹**, hovor. [Š: *en consecuencia*] (Kub, Ven): v souladu s čím, podle čeho, tím pádem; (6) **del ~²** [Š: *casi*] (Ven): téměř, skoro; (7) **embarajar el ~**, hovor. (Kub): tajit skutečné úmysly; (8) **ser de todo ~¹** (Salv): přizpůsobit se jakékoliv situaci; (9) **ser un ~** (Kub): (být) srdečná, milá osoba; (10) (Kub): (být) věc výborné kvality; (RAE). • (11) [Š: *lo esencial; lo importante; lo bueno; lo acertado*] (Bol; Ven): to podstatné; to důležité; to dobré; to náležité; př.: *el tiro está en que nosotros dirigamos esto; lo demás es lo de menos*; (12) [Š: *momento*] (Kost): chvíle; moment; př.: *no hubo*

más que esconderse un tiro detrás del poyo de cemento medio quebrado; (13) ~s [Š: *argucias*], m., pl. (Ven): výmluvy; *falešné argumenty, lživé důvody*; př.: *el mister Danger de quien le hablé esta mañana; ése le ha cogido todos los tiros al llanero bellaco; (14) ~ de cachito* (Ven): výstřel zrádce; v širším slova smyslu zrada; př.: *el asunto es que el enemigo del tirano desaparezca: en la emboscada del tiro de cachito, a la vuelta de cualquier sendero, o pagando a un asesino urbano, o dejándole perecer en un calabozo; (15) a ~¹* [Š: *de acuerdo*] (Kost): dobrá; budiž; platí; př.: *que entablaron la conversación con Emeterio primero y después con Tencho y que eran así como muy de a tiro y con las faldas afuera; (16) caballo de ~*, viz: *caballo*; (17) **cocer a ~s** [Š: *coser a tiros; acribillar a balazos*] (Guat): prostřilet; rozstřilet; př.: *en vez de decidirse a cocerlos a tiros –como fue su primer impulso– y dejar a sus hijos huérfanos de madre, se decidió por hacer silenciosamente las valijas y dejarlos huérfanos de padre; (18) de a ~¹ (de al tiro, dealtiro, dialtiro) (Mex, Guat, Salv, Nik, Kost): úplně; zcela; takto; př.: *siento que me quedé dormido de a tiro y que cuando desperté estaba en mi catre; př.: ... para ayudarle en el quehacer, porque ella ya no puede con nada, está de a tiro vieja, la pobre ...; ... pero esa mujer que vino ayer a llorar aquí ... estaba de a tiro desconsolada; (19) dealtiro, [Š: *descuidado; haragán*] uráž. (Guat): povalečský; lehkomyšlný; zahálčivý; př.: *–¿la sentaste? –pues naturalmente, ya ni que fuera dealtiro; (20) del ~³* [Š: *por consecuencia; por tanto*] (Ven; Portor, Kub): proto; následkem čehož; př.: *con decirle que del tiro se me quitó la sed y me sentí emparamado; (RR, AM, BDE). • (21) (Chil, Mex, Per): kulička (na hrani); (22) (Arg, Chil): vzdálenost v dostihovém závodě; (23) (Chil): narážka, náznak; (24) pl. (Arg): šle, kšandy; (25) a ~² (Kol, Portor): v okamžiku kdy; připravený k; (26) a todo ~ (Ven): každou chvíli, velice často; (27) del ~⁴ (Ven): úplně, zcela; (28) del ~⁵ (Guat): v tu ránu, najednou; (29) ser de todo ~² (Guat): být vstřícný, shovívavý; (30) ~ de cuerda¹ (Portor): zásah do krční šlachy; ► při kohoutích zápasech; (31) ~ de cuerda², přenes. (Portor): rána z milosti; smrtelný úder; dosažení protivníka; (32) ~ volado¹ (Portor): úder při poletování; ► při kohoutích zápasech; (33) ~ volado² (portor): nečekaný úder při poskočení; ► při kohoutích zápasech; (AM, MM, JD). • (34) spíše pl. (Arg): každá ze tří šňůrek, provázků u papírového draka; ► vytvářejí rovnováhu a určují náklon; ■ Syn.: *tirante*; (MM). • (35) (Am): doprava, přeprava, odvoz; př.: *tiro de la caña* (odvoz třtiny); (36) (Kub): náboj; bomba, skvělý úspěch; př.: *¡qué tiro!, ¡es un tiro!* (to je bomba!); *la película es un tiro* (je to báječný film); *es un tiro ese tipo* (to je číslo ten chlapík); (37) (Kub): prodej, prodejní stánek, výčep piva aj.; př.: *tiro de café, de cerveza*; fešanda, štabajzna; (38) (Mex): komín; (39) (Ven): sofistika; (40) ¡al ~! (Kub): prima!; fajn!; (41) le dio un ~ al trabajo (Kub): sekl s prací; (42) de a ~, de al ~ (Am): načisto; (43) echar ~os (Ven): střilet; (44) estar al ~¹ (Kub): být ve skvělé formě; (45) estar al ~² (Kub): být dobrý revolucionář; (46) está a un ~ de + inf. (Kol): nechybí mnoho, aby ...; (47) estar a un ~ de robar gallinas (Kol): nemít co do huby, být na suchu; (48) está hecho un ~ (Kub): to se (mu) povedlo!; (49) me voy hecho un ~ (Kub): už letím; (50) ~ de revesa (Mex): náhradní příprěž; (51) ser de a ~ (Mex): být hotový nekňuba; (52) ~ a sedal (Kub): lehké škrábnutí; (JD).***

tírolé(s), m. (1) [Š: *sombrero hongo; bombín*] (Kost, Ven): buřinka; tvrdák; př.: *parecía un figurín, porque andaba de leva, tirolé y bastón*; (RR).

tirón, m. (1) **ganar(le) un, el ~** (Par, Arg, Urug): porazit někoho; předběhnout někoho; zaútočit na první pozici; *dostat se do čela, mít náskok*; př.: *les conocí la intención y solamente por eso es que les gané el tirón, sin aguardar ...*; (RR, MM, JD). • (2) **en ganándole el tirón, no hay animal pescuecero** (Arg, Urug): svým vítězstvím úplně ochromit protivníka; (AM).

tirona, f. (1) **echar por la ~** (Ven): vyházovat peníze oknem; (AM).

tironear, tr. (1) (Arg, Chil, Guat, Mex, Urug): tahat, táhnout, přitáhnout; (AM).

tiroteo, m. (1) (Kub): výčep, prodej piva na ulici; (JD).

tírrillento, -ta, adj. (1) (Chil): ušmudlaný; (JD).

tírrioso, -sa, adj. (1) (Kost): mající averzi; (2) (Kost): sexuálně vzrušený; (RAE).

tirro, m. (1) (Salv, Ven): druh lepicí pásky; (RAE).

¡tirte!, v. (1) (Am): vypadni!, zmiz!; (JD).

tisar, tr/zvrat. (← keč.) (1) tr. (sevArg): mykat, česat vlnu; ► aby mohla být spřadena; (2) **zvrat.** (Arg): být chatrný, opotřebovat se, obnosit se (o látce); (MS, MM).

tischar, tr. (1) (Bol): viz: *tincar*; (AM).

tisera(s), f., častěji pl., málo použ. [Š: *tijeras*] (1) (Am, Andal, Ast, Kant): nůžky; (RAE).

tisguacal, m. (← nah.) (1) (Kost): druh velkého kraba tmavě modré barvy; ■ Var: *tiguacal*; (MS).

tishelina, f. (1) viz: *tichela*; (MS). • (2) (Per): *tichelina*; (AM).

tishpir, viz: *tispir*; (MS).

tishpón, m. (1) (Arg): štípanec; (MS).

tischar, tr. (← keč.) (1) (Bol): viz: *tincar*; (2) (Bol): věnovat se nějaké hazardní hře; ■ Var: *tijchar*; (MS).

tispir, tr. (← keč.) (1) (Arg): štípnout (prsty); ■ Var: *tishpir*; (MS).

tiste, m. (← nah. *textli*, „pomletá, rozemletá věc“) (1) (Mex, StřAm): osvěžující nápoj; ► podobný čokoládě; připravený z pražené kukuřičné mouky, kaka, *achiote* a cukru; (RAE, DA). • (← keč. *ticti, tijti* „bradavice“) (2) (Bol, Arg: Tucumán): bolák, bradavice; ► způsobená trnem; v oblasti Tucumánu se jakákoli bradavice označuje výrazem *teste*; (AM). • (3) (Am): čokoláda; (JD).

tistear, tr., hovor. (1) (Hond, Nik): zabít; i zvrat.; (RAE).

titear, tr/intr. (1) tr/intr. (Arg, Bol, Urug): vysmívat se, dělat si šašky z koho; (AM). • (2) intr. (Am): volat pětpeněz; (JD).

titeo, m., arch. [Š: *befa, mofa*] (1) (Arg, Bol, Urug): legrace, výsměch, opovržení; (2) **tomar para el ~** (Arg): nebrat vážně; dělat si legraci z koho; (RAE, MM, JD).

títère, m. [Š: *vagabundo, pilluelo*] (1) (Portor): povaleč, lotr; (RAE).

títí, m. (← aim.) (1) (Am): různé druhy malých opic (*saimirí, Nyctipithecus, Hapale, Calitrix* atd.); ■ Syn.: *ustití*; (MM).

títíaro, m. (1) (Ven): malý babán; (JD).

títíl, m. (1) (Nik): ptačí žaludek; (RAE).

títimico, -ca, adj. (1) (Guat): namazaný, opilý; (JD).

títino, m. (1) (Kol): frajer; (JD).

títíngó, m. (← afr.) (1) (Kub, Portor): kravál, randál, lomoz, tahanice; (RAE, MS).

títípa, f. (1) (Mex): ryba z jezera Chapala; ► má velmi ceněné maso; (MM).

títípuchal, m. (← nah. *tilitic*, „černá věc“ + *potzalli*, „hromada půdy“) (1) (Salv): značné množství; (2) (Mex): hromada, množství, dav, houf; př.: *tenderos y titipuchal de niños*; (RAE, AM, BDE).

títiribí, m. (1) (Kol): kardinál červený (pták); (MM).

títirimundi, m. (1) (Kub): všichni; (JD).

títiritaña, f. (1) (Am): prkotina, maličkost; (JD).

títiritaúa, f. (1) (Mex): nepodstatná věc; (2) loutka, marioneta; (3) **de ~** (Mex): o křehké, vratké věci; (MM).

títiritear, tr., hovor. (1) (Hond): ovládat někoho, manipulovat s někým; (2) intr. (Salv): klepat se zimou; (RAE).

títís, m. (1) (Hond): pižmový váček, který mají někteří ptáci u kostrče; (RAE).

tító, m. (1) (Kost): rostlina *Cleyera theoides*; (MM).

títónia, f. (1) (Kub): rostlina *Tithonia*; ► má velké hrubé listy; (MM).

títulado, -da, adj. (1) (Am): domnělý; (JD).

títular, m/f. (1) (Arg): funkcionář, osoba na postu; př.: *ha renunciado el titular del Ministerio de Economía*; (MM).

títulares, m., pl. (1) (Arg, Par, Urug): novinové titulky; (MM).

título, m. (1) (Kub): člověk s akademickým titulem, vzdělaný člověk; (JD).

títundia, f., arch. (1) (Kub): venkovský tanec; (AM).

tiuque, m. (1) (Arg, Chil): tiuque (dravý pták), *Caracara chimango*; ► velmi rozšířený v Argentině a Uruguaji, je asi 40 cm dlouhý, převážně tmavohnědý; (DUB, RAE). • (2) (← map.) (Arg, Chil): karančo jižní (*Polyborus plancus*); ► pták velký 40 cm; kávové barvy v různých odstínech dle části těla; zobák v barvě slonové kosti; samec má nohy světle šedé barvy, samice žluté; (3) (← map. *thiuque; chiuque*, „dravý pták *Caracara chimango*“) přenes. (Chil): člověk bez zábran; **prohnaný, mazaný člověk**; (4) **en tiempo de hambre hasta el ~ se hace fiambre** (Chil): nouze naučila Dalibora housti; (MS, DA, AM, MM).

tíza, f. (← nah. *tizatl*, „křída; bílá půda, země“) (1) (JižAm): křída; ► k psaní na tabuli, rozdrčená k čištění kovů; (2) vápenatý roh parožnatých zvířat; (3) sloučenina sádry a křídly, která se používá při tanci k potření podrážky podpatků proti klouzání a také k pokřídování tága při kulečnicku; (RAE, MM). • (4) **de ~ y hacha** (Arg, Urug): chlapácký; odvážný člověk; ■ Var.: *de hacha y tiza*; (5) **ponerle mucha ~ a algo** (Kol): přehánět co, v čem; (6) **quedar una cosa en ~** (Kol): zůstat na papíře (projekt), v řešení; (AM, MM). • (7) **estar hecho ~¹** (Kub): být švorc; (8) **estar hecho ~²**

(Kub): nemít ani páru; **(9) el examen fue tremenda** ~ (Kub): zkouška byla jako řemen; **(10) ser una** ~ (Kub): mít za ušima; **(11) ella es una** ~ (Kub): je jako obrázek (o děvčeti); (JD).

tizar, tr. **(1)** (Chil): načrtnout, nakreslit, navrhnout; **(2)** (Per): naznačit, nakřídovat; nakreslit stříh; ► o krejčím před nastříháním látky; ■ Var.: *tizar*; (AM, MM). • **(3)** (Am): napsat křidou; (JD).

tizate, m. (← nah. *tizatl*, „křída; bílá půda, země“) **(1)** (Hond): druh keře; ► vysoký až 6 m; s bílým kmenem a lodyhami, oválnými podlouhlými drsnými zubatými listy; odvar z listů a kořene se užívá v tradiční medicíně; **(2)** (StřAm, Mex): křída; viz též: *tiza*; (RAE, AM).

tizca, f. **(1)** (Am): parafa; (JD).

tizcar, intr. **(1)** (Am): parafovat; (JD).

Tiznada, f., viz: *tiznado*, -da; (RR).

tiznado, -da, adj/subst. **(1)** adj. (StřAm): *nachmelený*, opilý; **(2) llevárselo a alguien la ~da** (Mex): naštvat se; (RAE, JD). • **(3)** adj. [Š: *de piel oscura*] (Kost): tmavé pleti; př.: *tía Rita parece un esquimal tiznao*; **(4) ~ (Tiznada)**, f. (Mex, Guat, Pan): Smrtka; ► imaginární osoba podobného typu jako Chingada; často zosobňuje smrt; př.: *nos dijo con llaneza y con calor: procuren que no se los lleve la tiznada*; **(5) hijo de la ~**, vulg. (Mex): zkurvysyn; př.: *¡hijos de la tiznada!, ya me agujerearon mi sombrero; ora cuando llueva me voy a mojar.; de las barracas comenzaron a salir los cortadores vomitando malas palabras; - lluvia hila de la tiznada*; viz též: *hijo*; *tiznar*; (RR, AM, BDE). • **(6)** m. (Chil): ajznboňák; (JD).

tiznar, tr/zvrat. **(1)** tr. [Š: *destruir; hacer polvo*], lid. (Mex): zničit, poškodit; rozbít; př.: *ya lo sabe: si intenta irse me lo tizno*; (RR). • **(2)** zvrat. (Guat, Chil, Mex): opít se, namazat se; (AM).

tlacanear, tr. **(1)** (Mex): hmatat, ohmatávat, osahávat; (MM).

tlacatillo, m. (← nah. *tlacatl*, „muž“) **(1)** (Mex): chlapec zastávající mužskou práci; ► na venkově; (MM).

tlacayolosúchil, m. (← nah. *tlacatl*, „muž“ + *yolotl*, „srdce“ + *xochitl*, „květina“) **(1)** (Mex): strom *Magnolia glauca*; ► má vonné květy ve tvaru srdce; (MM).

tlacloyo, viz: *tlacoyo*; (MM).

tlaco, m. **(1)** (← nah. *tlaco*, „polovina, polovice, půlka“), arch. (Am): peníz mající hodnotu jedné osminy *real columnario*; **(2)** m., pl. (Mex) mince, peníze, *prachy*; (RAE, JD). • **(3) correr el riesgo para sólo conseguir un ~ para la manteca** (Mex): riskovat, ale bez valného výsledku; **(4) el que nació para ~, aunque se halle entre tostones** (Mex): chudák zůstane chudákem; **(5) estar sin (un) ~** (Mex): být věčně bez peněz; **(6) no importarle a uno una cosa un ~** (Mex): nestát za nic; nezasloužit si pozornost; být něco bezvýznamné; **(7) no valer un ~** (Mex): nestát za nic; nemít žádnou cenu; ■ Var: *claco*; (MS). • **(8)** (Mex). měďák (stará mince); (JD).

tlacoache, m. [Š: *zarigüeya*] **(1)** (Mex): vačice; viz též: *tlacuache*; (RAE).

tlacocote, m. (← nah. *tlacotl*, „lodyha“ + *ocotl*, „borovice“) **(1)** (Mex): borovice *Pinus leucophylla*; (MM).

tlacole, m. (← nah. *tlac-coloa*) **(1)** setba, záhon ve svahu, v úbočí; (MM).

tlacomiztli, m. (← nah.) **(1)** (Mex): jaguár *Felis pardalis*; ■ Syn.: *ocelote*; (MM).

tlaconete, adj/subst. (← nah. *tlalconetl*, „dítě Země“; *tlalli*, „země“ + *conetl*, „syn“) **(1)** m. (Mex): šnek; slimák; (RAE, MM). • **(2)** i adj., přenes. (Mex): tloušťík; zavalitý, podsaditý ■ Var: *tlalconete*; (MS, AM).

tlacopacle, m. (← nah. *tlacotl*, „lodyha“ + *patli*, „medicína“) **(1)** (Mex): název pro různé rostliny (*Aristolochia, Helianthus, Viguiera excelsa*); (MM).

tlacosúchil, m. (← nah. *tlacotl*, „lodyha“ + *xochitl*, „květina“) **(1)** (Mex): léčivá rostlina; ► účinkuje proti úplavici; odpradávná používána k zastavení krvacení; (MM).

tlacote, m. (← nah. *tlacoton*, „malý nádor, výrůstek“; *tlacali*, „narodit se“) **(1)** (Mex): vřed, bolestivý vřídek; nádor; př.: *... te brotaban granos, vejigas y tlacotes en las nalgas*; (RAE, MS, AM, BDE).

tlacotillo, m., viz: *tacotillo*; (MS).

tlacoyo, m. (← nah. *tlatlaolli*, „nadcrcená, pomletá kukuřice“) **(1)** (Mex): silná kukuřičná placka plněná fazolemi nebo jinými potravinami; ■ Syn.: *tlacloyo*; (RAE, MM).

tlacuacín, viz: *tacuacín*; (MS).

tlacuache, m. (← nah. *tlacuatzin*) **(1)** (Mex): vačice *Didelphis mesamericana*; viz též: *zarigüeya (mexicana)*; ► vačnatý savec středního nebo malého vzrůstu; vzhledem připomíná krysu či potkana; má končetiny s pěti prsty, zadní mají protilehlý palec; má holý lysý chapavý ocas; noční všežravý savec; buduje si hnízda na stromech; březost trvá třináct dní; (RAE, MM).

tlacual, m. (← nah. *tlacualli*, „potrava“) (1) venk. (Mex): jídlo, porce jídla; (2) (Mex): hrnec na vaření; (MS, NET, MM).

tlacualero, -ra, m/f. (← nah. *tlacualli*, „potrava“) (1) (Mex): muž nebo žena, která na statcích nosí pracovníkům jídlo; ■ Var: *tlacualero*; *tacoalero*; *tacualero*; (MS, MM).

tlacualillo, m. (← nah.) (1) (Mex): policejní obušek; (2) (Mex): past, léčka, lest; (3) (Mex): silná hůl, tyč; ■ Var: *tlancualili*; *tlancualli*; (MS).

tlacualón, m. (1) (Mex): velká nádoba; (MS).

tlacuatzin, m. (← nah.) (1) (Mex, StřAm): dikobraz *Erethyzon mexicana*; (MM).

tlacuatzín, viz: *tacuacín*; (MS).

tlachinchinoa, m. (← nah.) (1) (Mex): různé rostliny používané v lidovém léčitelství; (MM).

tlachique, m. (← nah. *tlachiqui*, „ten co škrábe“; ← *caxcano* „vino vyrobené z agáve“) (1) (Mex): šťáva z výhonků agáve; mexická pálenka z agáve; ► vyrobená bez fermentování; (RAE, AM).

tlachiquero, m. (1) (Mex): osoba zabývající se získáváním šťávy z agáve nebo jejím prodejem; (2) viz: *acocote*; (AM, MM).

tlalaje, viz: *talaje*; (MS).

tlalajote (tlalayote, tlalayotle), viz: *talayote*; (MS).

tlalcacahuate, viz: *taltacahuate*; (MS).

tlalconete, tlalcoyote, m. (← nah. *tlalcoyotl*; „kojot“) (1) (Mex): jezevec; viz též: *tlaconete*; (MS, MM).

tlalchichi, m. (← nah. *tlalli*, „země“ + *chichi*, „pejsek“) (1) lid. (Mex): psí plemeno čivava; ► původem z Mexika; (MM).

tlalchichol, m. (1) (Mex): stánek, krátek; (AM).

tlalmatsca, m. (1) (Mex): nádeník, který má na starost zbavování pole plevele; (MM).

tlalquequezal (tlalquequetzal, tlalqueza, tlalquezal), viz: *talqueza*; (MS).

tlamalli, viz: *tamal*; (MS).

tlamapa, m. (1) (Mex): *pulque* z Tlamapa; ► považováno za velmi kvalitní; (MM).

tlameme, m. (1) (Salv): indiánský nosič, průvodce cestovatele; (RAE).

tlancualili (tlancualli), viz: *tlancualillo*; (MS).

tlancualillo, m. (1) (Mex): policejní obušek; (2) (Mex): past, lest, léčka, podvod; (MM).

tlancuino, -na, adj. (1) (Mex): zubatý, vroubkovitý; otupený; (JD).

tlaoli, m. (← nah.) (1) (Mex): kukuřice; (MM).

tlapa, m. (1) (Mex): ricin, skočec; (JD).

tlapacle, viz: *tapate*; (MS).

tlapacoyote, m. (← nah.) (1) (Mex): tabák *Nicotiana mexicana*; (MM).

tlapalería, f. (← nah. *tlapalli*, „hořlavina, barva“ + *-ería*) (1) (Mex): obchod s malířskými a natěračskými potřebami, železářským materiálem, elektromateriálem a dalším zbožím; (RAE, MS, AM, BDE). • (2) (Mex): smíšený obchod; drogerie; (JD).

tlapalero, -ra, m/f. (1) (Mex): majitel či zaměstnanec obchodu s barvami, elektrikářskými potřebami a nářadím; (RAE). • (2) (Mex): majitel obchodu s malířskými potřebami; (3) (Mex): obchodník s malířskými potřebami; (MS).

tlapalmejas, m. (1) (Mex): viz: *trapalmejas*; (MM).

tlapaneca, m. (1) (Mex): indián ze státu Guerrero; původem *hoca*; (2) dialekt těchto indiánů; (MM).

tlapate (tlápate), viz: *tapate*; (MS).

tlapiloya, f. (1) (Mex): vězení, věznice; (MM).

tlapisquera, f. (← nah.) (1) (Mex): kůlna s nářadím k obdělávání půdy; (MM).

tlascal, m. (← nah.) (1) (Mex): tortilla, kukuřičná placka; (2) (Mex): koš na tortilly; (3) **no me jalen el ~ porque riegan las tortillas** (Mex): není dobré dělat to, co způsobí nějakou škodu; ■ Var: *clascal*; *tascal*; *taxcal*; *tazcal*; *tlascán*; *tlatzcán*; *tlaxcal*; *tlaxcán*; *tlazcán*; (MS).

tlatlaucapacle, m. (← nah.) (1) (Mex): rostlina (*Geranium alchimilloides*); (2) (Mex): pták (*Glaucidium phalanooides*); (MS, NET).

tlatscán (tlatzcán, tlaxcal), viz: *tlascal*; (MS).

tlaxcala, f. (1) (Mex): druh rostliny; (MS).

tlaxcalteca, m. (1) (Mex): indián národa znepráteleného s Aztéky; ► pobývali ve státě Veracruz, Španělé se s nimi spojili při dobývání aztéckého impéria; (MM).

tlaxcán, viz: *tlascal*; (MS).

tlayacangue, tlayacaque, m. (1) (Mex): průvodce na cestách; viz též: *tayacán*; (MS, MM).

tlazcán, viz: *tlascal*; (MS).

tlazo, m. (1) (Mex): vršek cukrové třtiny; (JD).

tlazol, m. (← nah. *tlazolli*; *tlā*, „dům“ + *zolli*, „starý“) (1) (Mex): odpad, smetí; (2) vršek kukuřice nebo cukrové třtiny užívaný jako krmivo nebo palivo; (RAE, MM). • (3) (Mex, StřAm): krmivo pro dobytek (seno); (4) (Mex): stébla třtiny; ■ Var: *clazol*; *clazole*; *tazol[e]*; *tazul*; *tlazole*; (MS).

tlazole, viz: *tlazol*; (MS).

tlazolera, f. (1) (Mex): seník; (2) (Mex): slisované seno nebo hromada sena, která se uchovává jako krmivo pro dobytek; ■ Var: *tazolera*; (MS).

TLC, TNLC (=Tratado de Libre Comercio de Norteamérica), (1) (Am): Severoamerická dohoda o volném obchodu (NAFTA); ► obchodní dohoda mezi Kanadou, USA a Mexikem; př.: *la dificultad creada por la incorporación de México, integrante de la ALADI, al TLC está siendo estudiada*; (BDE).

tlecuil, m. (← nah. *tlecuilli*) (1) (Mex): ohniště ze tří kamenů; viz též: *tenamastes*; (MM).

tle mole (temole), m. (← nah.) (1) (Mex, US): ragú; dušené maso se zeleninou; (2) (Mex): druh rostliny (*Tagete patula* nebo *Physalis angulata*; (3) **conocer a uno hasta en ~** (Mex): znát někoho moc dobře; ■ Var: *clemole*; (MS, NET). • (4) (← nah. *tletl*, „oheň“ + *molli*, „omáčka“) (Mex): pálivá rajská omáčka; (AM, JD).

tlemolito, m. (1) (Mex): druh jedlých fazolí; ■ Var: *clemolito*; (MS).

toa, f. (1) (Kol): vlečné lano, provaz; ► ve Šp. už neužívané; (RAE, MM).

toalla, f. [Š: *compresa higiénica*] (1) (Salv, Ven): menstruační vložka; (RAE).

toba, adj/subst. (← guar. *toba*, „obličej, vzhled, tvář“) (1) m/f. (Arg, Par aj.): příslušník indánského kmene skupiny *guaicurú*; ► dnešní potomci obývají par. a arg. část Chaca; (2) adj. patřící, vztahující se k tomuto kmeni (*tobas*); (3) m. jazyk těchto indiánů s několika dialekty; (RAE).

tobar, tr. (1) (Kol): vléct, táhnout loď; (AM).

tobiano, -na, adj. (1) (Arg, Urug, Chil, Par): o koni: s velkými (bílými) skvrnami na srsti; i subst.: grošák; (RAE).

tobillera, f. (1) (Mex): krátká ponožka; (RAE).

tobo, m. (1) (Ven): kbelík, okov, vědro; př.: *un trabajador llamado aguador le echa agua con un tobo*; (AM, JD, BDE).

toboba, f. (1) (Kost, Hond, Nik): had, zmije; ► rodové jméno různých jedovatých druhů; (RAE).

tobogán, m. (← angl. *toboggan*) (1) (Am): klouzačka, tobogán; (MM).

toboroche, toborochi, m. [Š: *palo borracho*] (1) (Bol): bavlníkový strom *Bombax ventricosa*; ► někdy zvaný lahvový, existují dva druhy, jsou charakteristické žlutou a růžovou barvou okvětních lístků; (RAE, MM).

toca, m/f. (1) (Kost, Mex, Nik, Salv): viz: *tocayo*; (AM, MM).

tocado, -da, adj/subst., hovor. (1) adj. (Kub): o věci: kvalitní; (2) (Kub): opilý, zdrogovaný; (3) (Kub): elegantně oblečený; (4) f. (Mex): setkání, na kterém hraje lidová hudba; (RAE). • (5) f. (Chil): silný úder, který nezpůsobí krvácení; ► v kohoutích zápasech; (AM). • (6) adj. (Am): mino, duchem nepřítomný, šílený, pomatený; (MM).

tocador, m. (1) (Kub): hráč v lidovém orchestru; př.: *los tocadores amigos de Usebio eran una palpitante emanación de buena vida*; (2) [Š: *llamador*] (Guat): klepadlo; př.: *que dispensaran la alarma y el madrugón, pensaba, tocador en mano ya para llamar de nuevo*; (RR). • (3) (Portor): okrasná květina *Caladium argyrites*; (MM).

tocapito, m/f. (1) (Hond): rozhodčí (ve sportu); (RAE).

tocar, tr/intr/zvrat. (1) tr. (Arg): (ve sportu) přihrát; (RAE). • (2) tr/intr. (Dom a další): odpálit baseballový míček pálkou; př.: *vamos a sorprenderlos, Ton; toca por tercera y corre mucho*; (RR). • (3) ~ **el harpa** (Kost, Mex): mít nenechavé prsty, loupit, krást; (MM, JD). • (4) **le ~ca la de Dios** (Mex): přišla si pro něj zubatá; (5) ~ **con limón** (Kub): vyřídít, zlikvidovat koho; př.: *¡tócalo con limón!* (jen mu dej!); (6) ~ **niña** (Dom): prásknout do bot, ztratit se; (7) ~ **el piano (al revés)** (Am): mít nenechavé prsty; (8) ~ **el pito inglés** (Kub): zmizet po anglicku; (9) ~ **la polca de espiente** (Am): jít o dům dál; (10) intr. (Kub): žehlit, ohánět se žehličkou; (11) (Chil): dělat křena, doprovázet zamilované; (12) zvrat. (Am): pomátnout se; (JD).

tocata, f. (1) (Portor): dotýkání, dotyk; (AM). • (2) (Mex): populární hudba; ► hraje se na neplánovaných večírcích; (MM).

tocateca, m. (1) (Ven): neznalý, nevzdělaný voják; (AM).

tocatina, f. (1) (Portor): dotýkání, dotyk; ■ Syn.: *tocata*; (AM).

tocatoca, f. (1) (Chil): dětská míčová hra; (2) **al** ~ (Mex): v hotovosti; (AM).

tocay, m. (1) (Kol): vřešťoun (opice); (MM).

tocayo, -ya, m/f. (← nah. *tocayotl, tocaitl*; „jméno“) (1) (Am): jmenovec; ► osoba se stejným jménem; (AM).

tocineta, f. [Š: *panceta*] (1) (Ar, Kol, Kost, Kub, Pan, Portor, Ven): slanina, špek; př.: ... *desayunaba con café negro y huevos con tocineta* ...; (RAE, BDE).

tocino, m. (1) (Kub): úponkovitý keř *Acacia paniculata*; ► z čeledi citlivkovité, jeho větve jsou opatřeny četnými trny, má velmi jemné světlezelené palisty; (RAE, MM).

toella, f. (← keč.) (1) (Ekv): smyčka (na laně, na provaze); (AM).

toco, -ca, m/f. (1) m. (← keč. *t'uqu*) (Ekv, Bol): stolička, stolec; rozřezaný kmen sloužící jako sedátka; (2) (← keč. *tojo*) (Per): obdélníkový výklenek ve zdi; ► **hodně používaný** v incké architektuře; (RAE, AM, JD). • (3) [Š: *taxi; calesa*] (Chil): taxi; povoz; (RR). • (4) (← aim.) (Bol): rozdělení lupu mezi komplici; (5) (Bol): bota; (MS). • (6) (← it. janov. *tòcco*) **vulg.** (Arg, LaPla): kus; (7) **lunf.** (LaPla): podíl, pěněžní výnos z krádeže; peníze obecně; (8) (Arg, Chil, Urug): balík bankovek z banky; (9) (LaPla): významný zisk; (10) (Kol, Mex): podvod; (11) **dar el** ~ (Arg): odevzdat příslušnou část z krádeže; (12) ~ **de un belinún (de un salame)** (LaPla): kus pitomce; (13) ~ **mosho (tocomosho)** (Arg, Kol, LaPla): losovací lístek určený k podvodu; (14) (LaPla): malý balík určený k podvodu; ► může se splést s balíkem bankovek z banky; (MS, AM, MM). • (15) (Ven): pařez, pahýl; (AM). • (16) (Ven): strom *Crataeva tapia*; ► využití v nábytkářství; (17) (Arg): druh cedru (jehličnatý strom); (MM).

tocó, m. (1) (Mex): strom *Cocoloba caracassana*; (MM).

tococo, m. [Š: *pelicano*] (1) (Ven, Kol): terej, pelikán; ■ Syn: *tocotoco*; ► **terejovitý** pták z řádu veslonozí, měří od konce zobáku po konec ocasu asi 130 cm, rozpětí křídel 2 m; peří má bílé, na zádech a voleti zbarvené do ruda, letky jsou černé a chochol nažloutlý; zobák dlouhý a široký, ve spodní čelisti má načervenalou velkou membránu, která vytváří vak na uchování potravy; (RAE, MM).

tococó, m. (1) (Bol): lidový tanec; (AM).

tocoloro, m. (1) (Kub): datel; viz též: *tocororo*; ► šplhavý pták asi 20 cm dlouhý; jeho peří je měkké, hebké s kovovými odlesky, modré na hlavě, zelené na bříše, popelavé na hrudi, černé s bílými skvrnami na křídlech, zbarvené do bronzova na ocase a do červená na bříše; žije osamoceně v kub. lesích, snadno se loví a jeho maso se komzumuje; (DUB, RAE).

tocolote, m. (1) (Kub): sova; viz též: *tecolote*; (MS, JD).

tocolotear, tr. (1) **i intr.** (Kub): **míchat karty**, (za)míchat balíček karet; (2) (Mex): hrát karty; ■ Var: *tecolotear*; (MS, AM).

tocoloteo, m. (1) (Kub): karetní tah; (MS).

tocomate, m. (1) (StřAm): druh tykve; (2) (StřAm): nádoba vyrobená z tykve; (3) (StřAm): hliněná nádoba; (RAE). • (4) viz: *tecomate*; (MS).

tocomocho, m. (1) **slang.** (Arg, Kol): falešný výherní los; ► **slouží k podvodným účelům**; (AM).

tocón, -cona, adj/subst. (1) m. (Ven; Kol): rozbitý nůž; rozbitá mačeta; ► má poškozenou čepel, nebo je bez rukojeti apod.; př.: *yo lo que hago es abrirle el camino con el tocón*; (RR). • (2) **adj.** (Kol, Ven): bezocasý; (3) (Portor, Ven): bezrohý, s ulomeným rohem; (4) f. (Ven): kabátek, kazajka, vestička; (AM).

tocoquera, f. (1) (Ven): hlučná zábava, randál; (2) (Ven): hráčské doupe, pajzlík; bordel; (AM).

tocororo, m. (1) (Kub): datel *tocororo*, *Trogon temnurus*; (2) (Mex): pták; (MM).

tocotín, m. (← nah.) (1) (Mex): starodávný lidový tanec; ► **tančil se při církevních svátcích**; (2) (Mex): zpěv doprovázející zmíněný tanec; (RAE, AM). • (3) (Ven): starodávné divadlo s humornými scénkami; (AM).

tocotoco, m. (1) (Ven): terej, pelikán; (MM, JD).

tocoyal, m. (1) (Guat): indiánská vlněná čelenka; ► ke zdobení vlasů; (RAE, AM).

tocte, m. (1) (Ekv, Per): ořešák černý, (vlašský), *Juglans Nigra*; ► dřevo se využívá v tesařství, plody jedlé; (2) (Ekv, Per): dřevo tohoto stromu; (3) (Ekv, Per): plod tohoto stromu; (RAE, MM, JD).

tocto, m. (1) (Bol): masová směs s rýží; (AM).

tocuyo, (← El Tocuyo, venezuelské město), m. (1) arch. (StřAm, Arg, Bol, Chil, Per, Ekv): hrubá bavlněná látka; ► vyráběla se výhradně ve městě Tocuyo; původně velmi hrubá a pouze bílá, později jemnější; př.: *una camisita limpia, aunque sea de tocuyo, que es tela de algodón ordinaria de esta población venezolana; su chiripá, por entre cuyos pliegos se veían los calzoncillos de tocuyo, tenía unas borlas rojas ...*; (RAE, BDE). • (2) (Am): jemná bavlněná látka; (JD).

todavía, adv. (1) (Kub): ještě ne; (JD).

todero, -ra, adj. hovor. (1) (Kol): o člověku: zručný, dovedný v řemesle; (RAE). • (2) (Ven): na všechno, ke všemu se hodící apod.; (JD).

toditito, -ta, zájm., lid. (1) (Am): celý, každý, všechen; př.: *nosotras dos fuimos testigos de la muerte de las familias que vivían allí; murieron todititos*; (BDE).

todito, -ta, zájm., lid. (1) (Am): všechen, celý, celičký; př.: *ella hasta tuvo ganas de echársele a llorar entre los brazos y mojarle todita la camisa*; (BDE).

todo, m. (1) **romper** ~ [Š: *destacar; sobresalir*] (Urug): vynikat; př.: *el que rompe todo (no me refiero a las calles) es Mariano Arana; no todos los montevideanos le votarán pero todos le quieren*; (RR). • (2) **al** ~ (Chil): úplně; (3) **está en** ~ (Kub): už má dost, je opilý; (4) ~ **es que** (Am): stačí jen aby; (5) **tener de un** ~ mít od všeho; (JD). • (6) ~ **la vida**, lid. (Arg, Chil, Mex): ano!, jistě!, jasně! (přítakání); př.: *o sea que prefiere usted el hampa tradicional a la juventud alborotada; - ¡huy, mi jefe, pero toda la vida!*; (7) ~ **mundo** (Mex): každý; př.: *todo mundo se aventó a elucubrar teorías fantásticas ...; el final todo mundo lo conoce*; (BDE).

todólogo, -ga, m/f., despekt., hovor. (1) (Salv, Hond): vševěda, všeuměl; ► člověk, který si o sobě myslí, že umí všechno; (RAE).

tofe, adj. (← angl. *tough*) (1) (Portor): silný, zdatný; (MS).

tofo, m. (← lat. *tofus*, „vápenec“) (1) (Chil): bílý šamot; jíl, vápenec; ► používá se jako malta; (RAE, AM, MM).

tofudo, -da, adj. (US): (1) statný; (2) nesnadný; (MS).

togado, adj. (1) **indio** ~: viz: *indio togado*; (RR).

togarse, zvrat. [Š: *endomingarse*] (1) (Pan): nastrojít se, vyšňořit se; (RAE).

tocha, f. (1) (Mex: Guanajato): zanedbaná žena; (AM).

toche, m. (1) (Kol, Ven): **trupial**, pták z čeledi vlhcovití (*icteridae*); ► má asi 23 cm dlouhé tělo se zlatavě žlutým hřbetem, břichem a horní částí hlavy; ocas, křídla a přední strana hlavy jsou černé; ■ Syn.: *mochilero*; (RAE, MM, JD). • (2) (← nah.) (Mex: Sinaloa): druh zajíce; (3) (Mex): druh pásovice; ■ Var: *tochi, tochito*; (4) (← angl. *torch*) (Mex): hořák, pochodeň; (MS, MM). • (5) **es pelea de ~ y guayaba madura** (Kol): diskuse, dialog, ve kterém jeden mluví o voze a druhý o koze; (AM). • (6) (Kol): druh hada; (MM).

tochi(to), m. (← nah. *tochli*; „králík“) (1) (Mex): druh pásovice; viz též: *toche*; (MS). • (2) (svMex): druh zajíce; (MM).

tochimbo, m. (1) (Per): slévárenská pec; (AM).

tocho, -cha, adj. (1) (Chil): o ptákoví, o kohoutovi bez ostruh; (2) (Chil): o někom s uříznutým prstem nebo konečkem prstu; (3) (Dom): o mozaice s prázdnými místy; (AM, MM). • (4) (Mex: Guanajuato): špinavý, zanedbaný; (MM).

toilette, m. (1) (Chil, LaPla): koupelna; záchod, toaleta; př.: *... recuerde que no está permitido fumar en los toilettes*; viz též: *tualé*; (MS, BDE).

tojo, adj/subst. [Š: *alondra*] (1) m. (Bol): skřivan; (RAE). • (2) (Bol): uvolňující se kameny; ► v důlní šachtě, štole; př.: *está muy malo el lugar; hay mucho tojo y a cada rato se producen ... derrumbes*; (RR). • (3) adj. (Bol): dvojitý, zdvojený; dvojčecí; stejný; (AM). • (4) m. (Bol): kalandra (pták); viz též: *tenca*; (MM).

tojosita, f. (1) (Kub): divoký holub; ► tělo má asi 15-20 cm na délku, rozpětí křídel je 25 cm, peří tmavošedé, na křídlech světlejší a na hrudníku tmavší; na krku má bělavý náhrdelník; (RAE).

tol, m. (1) (Hond): jazyk Tolupánů; ► obyvatelé území Yoro a La Montaña de la Flor v Hondurasu, patřícího do departamentu Francisca Morazána; (RAE). • (2) (StřAm, Guat): šálek; mistička, nádoba vyrobená z tykve nebo dýně; ► na pití apod.; viz též: *jícara*; (AM, MM). • (3) (Guat): struma, vole; (MM).

tola, f. (1) (← kič. *tola* nebo *tula*) (Ekv): mohyla, náhrobek, hrobka někdejších indiánů ve tvaru pahorku; ► s ostatky těl, náradím, hliněnými nádobami atd.; (2) (StřAm): název různých druhů keřů z čeledi hvězdnicovité (*compositae*); ► rostou na svazích horských hřebenů; (RAE, AM). • (3) (←

aim.) (StřAm, svArg, Bol, Chil, Per): pryskyřičný keř *Baccharis tola*; ► roste ve vysokých pohořích; využívá se k topení; (MS, NET, MM).

tolar, m. (1) (Arg, Bol, Chil, Per): oblast keřů *tolá*; (MS).

tolbache, viz: *toloache*; (MS).

tolda, f. (1) (Portor): pytel z hrubé látky; ► na obilí apod.; (2) (Kol, Ekv, Portor): celtovina, pytlovina; plachtovina; ► na výrobu přístřešků, celt, plachet; (3) (Kol): stanová střecha; stan, přístřešek, chýše; (4) (Portor, Urug): plachta, plachtová střecha; ► u vozíku; (5) (Kol): plachtová střecha; ► u malých plavidel, slouží jako ochrana proti dešti; (6) (Ven): zatažené nebe, zamračená obloha; (AM, JD).

toldar, zvrát. (1) (Ven): zamračit se (o nebi); (JD).

toldería, f. (1) (Arg, Urug, Bol, Chil, Per, Par): indiánský stanový tábor; (2) (Urug): cikánské tábořiště; (3) (Urug): továrna a obchod se stany, celtovinou, slunečníky, atd.; (RAE, AM, MM). • (4) (Urug; Arg): stanový tábor; ► podobný tomu, který stavěli nomádové; př.: *las inmendaciones de la toldería eran recorridas por un gentío abigarrado de zafados chiquillos, de chinas alegres y fumadores dicharacheros*; (RR).

toldillo, m. (1) (Kol, Kub, Ven): moskytiéra; (AM).

toldo, m. (1) (Arg, Bol, Urug, Chil, Par): indiánský stan z větví a kůže; (RAE). • (2) [Š: *mosquitero*] (Kol, Ekv; Portor, Per: *Loreto*): moskytiéra; př.: *en el dormitorio nupcial de Leticia Nazareno vimos una cama buena para desafueros de amor con el toldo de punto convertido en un nidal de gallinas*; (RR, AM). • (3) (Mex): střecha auta a jiných automobilů; kryt auta; (MM). • (4) (Am): stan, chatrč, vlgam; (5) (Kub): širák, sombrero (klobouk); (6) (Ven): stánek; (7) **irse al otro** ~ (Kol): odejít na onen svět; (JD).

tole, m. (1) (Salv): nádoba; ► z vydlabané dýně; viz též: *tol*; (RAE, AM). • (2) vulg. (Kol): stopa, orientace, nasměrování; (AM).

tolenda, f. (1) (Hond): masopust, karneval; (RAE).

toletari, m. (1) (Kub): policejní stráž; (AM).

toletazo, m. (1) (Kub, Ekv, Hond, Mex, Kol): rána obuškem, klackem; (2) [Š: *toletazo*] (Nik): rána pěstí; (RAE, MM).

tolete, adj/subst. (← fr.) (1) m. (StřAm, Kol, Kub, Ekv, Mex, Dom: *Cibao*, Ven): obušek, klacek; (2) [Š: *pene*] (Kub, Dom): penis; (3) hovor. (Antil, Kub): *pětka*, bankovka nebo mince o hodnotě jedno peso; (4) [Š: *bate*] (Nik): pálka; (5) [Š: *puño*] (Nik): pěst; (6) adj. (Kan, Kol, Kub): nešikovný, neobratný, těžkopádný, i subst.; (RAE, JD). • (7) m. [Š: *sexo masculino*; *polla*] (Portor; Kub): mužské přirození; vulg. vocas, pták; př.: *el primo bombero intentó serenar los aspavientos del tolete*; (RR, AM). • (8) (Kol, Kub): kousek, kus (něčeho); (9) (Kol): prám, vor; ■ Syn.: *jangada*; (AM). • (10) adj. (Kub): natvrdlý, přihlouplý; (11) m. (Am): bankocetle, lupen (bankovka); (12) (Kub): mrňous; otravný chlap; pitoma, pitomec; (13) **la diarea andaba a** ~ (Kub): všichni měli průjem; (JD).

toletear, tr. (1) (Hond): udeřit obuškem; (2) (Hond): uvěznit někoho; (RAE). • (3) (Kol): rozdělit něco na kousky, rozkouskovat; (AM). • (4) (Am): rozehnat obušky (manifestaci); (JD).

toleto, m. (1) (Am): rozhánění obušky; př.: *ante el implacable toleto, la manifestación se escindió*; (JD).

toletero, m. (1) (Ven): hádavec, hašteřivec, rváč; viz též: *garrotero*; (AM). • (2) (Kub): dobrý odrážec v baseballu; (JD).

toletole, m. (1) (Ven): veselý život; spokojený tulácký život; (2) (Kol): téma; diskuze, hádka; (3) **armar un** ~ (Arg): ztropit scénu, skandál; (AM, JD). • (4) (LaPla, Bol, Chil): povyk, pohoršení, skandál, aféra; rvačka; př.: *comenzó el toletole – dijo el aviador; mañana tengo que volar sobre Laguna Chuquisaca y Bogado y ver si hay concentración de paraguayos por allá, se teme, creo, que ataquen Florida*; (MM, BDE). • (5) (Per): pletky; (JD).

tolilla, f. (1) (Chil): keř (*Baccharis boliviensis*); ► vysoký 1,5 m; má bílé květy; užívaný na okrasu; (MS, NET).

tolillo, m. (1) (Kol): množství ryb potřebných na přípravu *sancocho*; (AM).

tolinga, f. (1) (Mex): zubatá, smrt; (AM, JD).

tolla, f. (1) (Kub, Mex: *Tabasco*): napajedlo, žlab, koryto pro zvířata; (RAE, MM).

tollo, m. (1) (Kost): výhonek banánovníku; př.: *cortate unas hojas de tollo y te las traes para taparnos un poquillo*; (RR).

tolo, -lito, m. (1) (Mex): nádoba na převoz či přenášení věcí; obal na převoz; př.: *a veces se acercaba ..., con un tolito lleno de frijol haciendo equilibrio sobre su cabeza*; (RR).

toloache, m. (← nah. *toloatzin*, ← *toloa*, „klimbat hlavou z důvodu spánku“ + *tzin*) (1) (Guat, Mex): rodové jméno různých druhů rostlin se stejnými léčivými účinky jaké má durman obecný; (RAE). ● (2) **dar** ~ (Mex): otrávit, zabít; ■ Var: *tolbache*; *toloachi*; *toloatzin*; (MS). ● (3) **venk.** (Mex): rostlina *Datura stramonium*; viz též: *chamico*; (MM).

toloachi (toloatzin), viz: *toloache*; (MS).

tolobojo, m. [Š: *pájaro bobo*] (1) (Guat): vodní pták; ► měří 40 cm, jeho černý zobák je zploštělý a zašpicatělý, hřbet též černý, břicho a hrud' jsou bílé, stejně jako okraje letek; hnízdí na pobřežích, špatně létá a chodí, proto je snadno polapitelný; (RAE).

tolola, f. (1) (Chil): výprask, nařez; př.: *dar la tolola*; (JD).

tololoche, m. (← nah.) (1) (Mex): kontrabas; ► hudební nástroj; (2) (Mex): druh léčivé rostliny; ■ Var: *tololonchi*; *torolonche*; *toroloche*; (MS, DA, MM). ● (3) (Mex): basa (vězení); (JD).

tolón, m. (1) (Salv): káča; ► bez železné špičky; (AM).

tololonchi, viz: *tololoche*; (MS).

toloncho, m. (1) (Kol): kus; kus dřeva; viz též: *tolete*; (AM, MM).

tolondra, f. (1) (Kol): palice, šiška (hlava); (JD).

tolonguear, tr. (1) (Kost): hýčkat, opečovávat, cicmat, mazlit; (AM, JD).

tolomuco, m. [Š: *león miquero*] (1) (Kost), viz: *taira*; (RAE).

tolonca, f. venk. (1) (Nik): malý kukuřičný klas; (RAE).

toloncón, -na, adj. (1) (Nik): o člověku: vysoký, statný; (RAE).

tolondrón, m. (1) [Š: *ruido*] (Par): hluk; př.: *aquella noche lejana estaba viva en mí, al borde del inmenso tolondrón de las bombas*; (RR).

tolteca, adj/subst. (← nah. „kultivovaný“) (1) (Mex): toltecký; Toltek; ► kočovní indiáni; vládli velkému území v Mexiku, hlavní město Toltecké říše Tula; v 10. stol. rozkvět říše; zakladatelé mýtu o Quetzalcoatlovi; př.: *el surgimiento de los toltecas ... se remonta directamente a Teotihuacán*; (MM, BDE).

tolú, m. (← město v Kolumbii Santiago de Tolú) (1) (Kol): strom *Miroxylon toluiferum*; pryskyřice z tohoto stromu; ■ Syn.: *bálsamo*; (MM).

tolva, f., i adj. (1) f. [Š: *camión volcador*] (Chil): nákladní auto se sklápěcí korbou; př.: *se me ocurre que es un camión tolva y que vamos a ser volteados en un precipicio*; (2) [Š: *volquete*] (Per): sklápěcí korba; př.: *iban sentados entre costales de mangos en la tolva de un camión viejísimo y sin lona para la lluvia*; (3) (Guat): zásobník pistole nazývané *escuadra*; př.: *alguien le había descargado la tolva, al infeliz, con pésima puntería ... sólo uno de los tiros parecía mortal, el de la cabeza*; (RR). ● (4) (Chil, Mex): překlápěcí vagón; (5) (Mex): místo skladování čerstvě vytěžených nerostů; (MM).

tom!, citosl. (1) (Portor): povel k přivolání psa; (AM).

toma, f. (1) (Chil; Per): společné zabrání pozemků; ► skupina lidí ilegálně obsadí pozemky, aby je mohla využívat ve svůj prospěch; př.: *ya se inició la toma compañero callá la boca cuidado con los pacos que pueden dejar la escoba*; (RR). ● (2) (Arg, Kol, Guat, Per, Chil): kanál, řečiště, strouha; (3) (Arg, Kol, Guat, Per, Chil): hráz, přehrada; (4) (Guat): potok, říčka; (AM, MM). ● (5) (Arg): viz: *tomacorriente*; (MM). ● (6) (Dom): napití, hlt kořalky aj.; panák kořalky;

tomacorriente, m. (1) (Am): elektrická zásuvka; (RAE). ● (2) (Arg): měnič proudu; (MM). ● (3) (Am): odbočka; (JD).

tomada, f. (1) (US): požívání alkoholu a následky s tím spojené; př.: *síganme, soy la diosa de la tomada, deje a sus hijos y a su mujer llorando con las tripas vacías*; (2) **tener mala** ~ (US): být agresivní a umíněný v důsledku pití alkoholu; př.: *creo que ya no le voy a servir más cerveza a tu amigo; tiene mala tomada*; (RR).

tomadera, f. (1) ~ **de pelo** (Am): napálení, doběhnutí; (JD).

tomado, -da, adj. (1) (Urug): o člověku: v pokročilém stádiu rakoviny; (RAE). ● (2) (Arg, Bol, Par, Portor, Urug): opilý; př.: *¿está tomado? – dijo luego, la voz medrosa y vacilante ...*; (MM, BDE).

tomador, -ra, adj. (1) (Arg, Bol, Chil, Par, Portor, Urug): alkoholik, pijan; mazavka; (RAE, MM, JD). ● (2) **ser** ~ (Am): pít jak duha; (JD).

tomadura, f. (1) (Am): namazání, opilost; (JD).

tomahavk, m. (← *algonquino*) (1) (Am): tomahavk, válečná sekera; (MM).

tomar, tr/intr/zvrat. (1) intr. (Am): pít, požívat alkoholické nápoje; př.: *tomar cerveza* (napít se piva); opíjet se př.: *tomar como loco* (pít jako duha); (RAE, JD). • (2) ~**selas** [Š: *irse*] (Arg; Urug, LaPla): odejít; př.: *yo me las tomé, ... no aguantaba más*; (3) ~**se de** [Š: *agarrarse de*] (Arg): chytit se (něčeho); držet se (něčeho); př.: *Juan Carlos se tomó de su silla, pensó en volver al dormitorio y acostarse*; (4) ~ **la (primera) comunión** (~ **una comunión**): viz: *comunión*; (5) ~ **la tarde**: viz: *tarde*; (RR, BDE). • (6) tr. (Kol): obtěžovat, otravovat, provokovat; (MM). • (7) (Kub): nechat prasknout (u zkoušky); setřít koho; př.: *¡me tomaron!* (ti mě setřeli!); (8) ~**ara yo + inf, que + subj.** (Am): kéž by!; (9) ~ **cuidado de** (Am): postarat se o co; (10) ~ **un viaje** (Am): jet na cesty; (JD).

Tomás Carite, m. (1) (Dom): bájná postava, pan Šidílek, prototyp lháře, podvodníka; (AM).

tomata, f. (1) (Kol): žert, šprým, ořepaná historka; (AM). • (2) (Kol): výsměch, posměšek; škádlení; (MM).

tomatal, m. (1) (Am): záhon rajčat; (MM). • (2) (Guat): rajče (rostlina); (JD).

tomate, m. (← nah. *tomatl*) (1) (Am → Š): rajče (plod); (2) keř rajských jablek; (3) karetní hra podobná hře *julepe* (karetní hra s 5 kartami, vyhrává ten hráč, který vynese karty dvakrát a vícekrát); (4) hovor., díra v pleteném oblečení (rukavice, ponožky, atd.); (5) hovor., hluk; zmatek, zamotaná situace, tajná zápletky; (6) hovor., hádka, spor, roztržka, rozepře, bitka; (7) (Mex): viz: *tomate verde*; *tomate verde*; (8) (Mex): druh amer. rostliny, jejíž dozrálý zelený plod je pokrytý tenkou slupkou; (9) plod této rostliny; (10) **ponerse (colorado) como un ~**, hovor., červenat se studem; (RAE, MM). • (11) ~**es!** (Kub): ani nápad!; (12) **a la mejor cocinera se le va un ~ entero** (Mex): i mistr tesař se utne; (13) **la mujer del ~ es la tomatera** (Kub, Mex): to mu patří, dobře mu tak; (AM). • (14) (Am): trvalka lilek rajče (*Solanum lycopersicum*); (15) (Mex): součástí názvu různých rostlin, které mají plod podobný rajčeti; př.: *tomate capotillo, tomate cimarrón, tomate de burro, tomate de culebra, tomate de perro*, atd.; (MM). • (16) (Chil): čupřina; (17) (Mex): kukadla; (JD).

tomatear, intr. (1) (Mex): čumět; (JD).

tomatera, f. (1) (Chil): opice, opilství; (2) (Chil): pitka; (AM). • (3) (Am): trvalka lilek rajče; (4) (Mex): prodavačka rajčat; (5) (Mex): zelinářka; (MM).

tomaticán, m. (← nah. *tomatl* + ← map. *can*: „udělaný z rajčat“) (1) (szArg, Chil): pokrm s rajčaty (s masem, cibulí, kukuřicí apod.); rajčatová omáčka; (RAE, AM).

tomatillo, m. (1) (Arg, Chil): jednoletá lilkovitá rostlina; ► asi osmicentimetrové listy jsou vejčité a zubaté, květy žluté, s pěti tmavými skvrnami uvnitř; plod nachově červený, stejně jako žilky jeho květu; (RAE). • (2) (Kub, Chil, Mex): označení pro různé druhy rostlin; (3) (Mex: Veracruz, pobřeží mexického zálivu): trichinelóza vepřů; ► parazitární onemocnění; (MM). • (4) (Chil): mochyně; (JD). • (5) (← nah.) (Mex): druh planě rostoucích rajčat; př.: *su dieta, esencialmente, consiste en el ... chile con tomatillo*; (BDE).

tomatón, m. (1) (Chil): stromovitá rostlina *Physalis peruviana*; ► má plody podobné rajčatům; (MM).

tombía, f. (1) (StřAm): koš, košík; ■ Syn.: *tumbía*; (AM).

tombo, m. (1) (Per): policajt, fízl; (JD).

tómbola, f. (1) (Arg, Kol, Chil, Mex, Par, Urug): tombola; (MM).

tome, m. (1) (Chil): viz: *trome, totora*; (MM). • (2) (Chil): orobinec (rákosí); (JD).

tomeguín, m. (1) (Kub): malý pták *Linaria olivacea, Passerina olivacea*; viz též: *pechito*; ► s krátkým kuželovitým zobákem, nahoře nazelenalým peřím, které přechází na hrudníku a nohách do popelavé barvy, na krku má žlutý proužek; (RAE, MM).

tomín, m. (1) (Bol, Kol): mince, pětník; (AM).

tominejo, m. (1) (Bol, Kol): kolibřík; viz též: *picaflor*; (2) (Bol, Kol): barevná orchidej *Masdevalia trochilus*; (MM).

tominero, -ra, adj. (1) (Mex): lakomý, skoupý, krkatý; (MM, JD).

tomita, f. (1) (Pan): malá dávka; (JD).

tomó, m. (1) (Am): těžkopádný, hloupý člověk; (2) (Ven): braní léků, dávka; (3) **buen ~** (Am): mazavka, pařil; (JD).

tomocoté, m. (1) (Am): jihoamerický indiánský jazyk; viz též: *vilela*; (MM).

tomón, na, adj. (1) (Kol): šprýmařský, šibalský, legrační (AM). • (2) (Kol): pošklebující se; (JD).

tompeatal, m. (1) (Mex): několik košíků *tompeate* nebo brašen *tenate*; (MS).

tompeate, viz: *tompiate*; (MS).

tompeatera, f. (1) (Mex): žena, která nosí košík nebo vak *tompeate*; ■ Var: *tompiatera*; (MS).

tompiate, m. (← nah. *tompialti*) (1) (Mex): košík z palmy; ► obzvláště na zrní; (2) (Mex): taška, vak; (3) i pl. (Mex): varle; (4) Mex): šourek; (5) **al que comercia en canastas, nunca le faltan ~s** (Mex): kdo je zapletený do choulostivých věcí, všude se setkává s trestem nebo obtížemi s tím spojenými; (6) **colgar el tompeate** (Mex): tvářit se vztekle, otráveně, rozmrzele; (7) **ser de muchos tompeates** (Mex): být statečný; ■ Var: *tompeate*; (MS, AM, MM).

tomuza, f. (1) (Ven): hřiva, pačesy, rozčuchané husté vlasy; (2) **gente de ~** (Ven): černoši, negři; (AM, JD).

tompiatera, viz: *tompeatera*; (MS).

tonada, f. [Š: *dejo*] (1) (Arg, Chil, Guat, Mex, Pan, Par, Urug): přízvuk, intonace; (2) (Kub): napálení, žert, šprým (RAE, AM, MM). • (3) ~ **guajira** (Kub): improvizovaný popěvěk; (JD).

tonamil, m. (1) (Mex, Salv): druhá úroda v roce; (2) (Mex, Salv): zimní sklizeň; (MM).

tonar, intr. (1) (Chil): pít, opíjet se; (JD).

tondero, m. (1) (Per): lidový tanec; ► vlastní sev. pobřeží Peru; tančí se v párech na boso; (RAE). • (2) (Per): afroperuánský tanec; ► velmi živý; z peruánského pobřeží; (3) (v širším slova smyslu): zadek; př.: *tan alegre y sabroso verte menear tu animadísimo tondero, vulgo culo, como decía mi padre*; (RR).

tondoi, m. (1) (Per): dřevěný hudební nástroj divokých indiánů; ► slouží také jako dorozumivací prostředek; ■ Var.: *tunduli* (Ekv); (AM, MM).

tonga, f. [Š: *tarea*] (1) (Arg, Kol): denní úkol, úloha, dílo, práce; (2) (Kanár, Kub, Mex): hromada, kupa; př.: *sacos en tonga; una tonga de tablas; una tonga de días* (hezkých pár dní); (RAE, MM, JD). • (3) (Ekv): typické jídlo z pobřeží; ► vařená rýže s masem či rybou, zabalená v listu banánovníku; př.: *el jornalero suele almorzar en el mismo sitio de la labor; al efecto, lleva desde la mañana su tonga*; (RR). • (4) (Kol, Per): ovocný nápoj z plodu rostliny *Datura arborea*; viz též: *floripondio*; břečka, brynda, patok; (5) (Kol): spaní, spánek; (6) (Ekv): svačina, studený oběd, který si nosí dělníci do práce; (AM, MM). • (7) (Am): durman; (8) **dar ~ a** (Kol): pobláznit koho; (JD).

tongo, m. (1) [Š: *sombrero hongo*] (Ekv, Chil, Per): buřinka; tvrdák; př.: *llevaba puesto un tongo, su tongo de galán cómico*; (2) (Ekv): rulička peněz; př.: *veamos si es que este negrito tiene el tongo*; (RR). • (3) (Chil): punč; (4) (Per): plošná míra; ► 33 loktů (*varas*) na každé straně; (5) (Per): venkovské sedátko, stolička; (AM). • (6) (Arg, Bol, Chil, Par, Urug): podfuk ve hře; (7) (Par): silná rána pěstí do hlavy nebo do obličeje; (MM). • (8) (Mex): jednoruký; i adj.; (9) (Mex): mrzák; (JD).

tongolí (toncori), viz: *tongorí*; (MS).

tongonear(se), tr/zvrat., hovor. [Š: *contonearse*] (1) zvrat. (Ven, StřAm, Antil, Kol, Mex, Per): o chůzi: klátit se, kolébat se; natřásat se, kroutit se; př.: *... las mujeres que se tongoneaban lúbricamente al son de una música ...*; (RAE, AM, BDE).

tongoneo, m., hovor. [Š: *contoneo*] (1) (Ven, StřAm, Antil, Kol, Mex, Per): kolébání, houpání se; nakrucování, natřásání; kklátivá chůze; (RAE, AM, MM, JD).

tongorí, m. (← keč.) (1) (Arg, Bol): dobytčí játra; (2) (Arg, Bol, Urug): dobytčí vnitřnosti; viz též: *achura*; (3) (Arg, Bol, Urug): průdušnice; (4) (Arg, Bol): jícen; (5) (Arg, Bol): ohryzek; (6) (Arg, Bol): hrdlo; ■ Var: *toncori; tongolí*; (MS, DA, AM). • (7) (Am): pajšl (hovězí); (JD).

tonina, f. (1) viz: *tonino, -na*; (RR). • (2) (Kub): bečka, tlustá žena; (JD).

tonguear, tr. (1) (LaPla): ošidit, okrást, podvést; (BDE).

tonino, -na, adj/subst. (1) [Š: *pasmado; alelado*] (Portor): užaslý; zpitomělý; ► v jednotném čísle se používá pouze tvar *tonina*; př.: *a Peyo le gustaba hacerse el 'tonina', el 'pelea monga', y exageraba siempre su condición de campesino*; (RR). • (2) adj. (Portor): viz: *susubano*; (3) (Mex): chromý, bez prstů; (AM).

tonito, m. (1) (Ekv): druh populární hudby; (AM). • (2) (Ekv): intonace; (JD).

tono, m. (1) (Am): náladička; (2) **coger un ~** (Kub): být stříknutý, pod párou, mít náladičku; (3) **ponerse a ~** (Mex): udělat si náladičku, dodat si odvahy; (4) **ponerse en ~** (Ven): udělat si náladičku, dodat si odvahy; (JD).

tonó, m. [Š: *capó*] (1) (Hond): kapota; (RAE).

tonocoté, m. (1) (Arg): viz: *lules*; (MM).

tontear, intr/zvrat. (1) (Kost): bezcílne se toulat; př.: *con sólo pasar por la Plaza de la Cultura, sentarse en los rodillos, tonteando, a ver gringas en shorts, o quedarse viendo las hamacas de cabuya*; (RR). • (2) zvrat. (Kub): mít motolici, mořskou nemoc; (JD).

tontera, f. (1) (Am): hloupost, pitomost, blbost; (BDE).

tontito, m. [Š: *chotacabras*] (1) (Chil): **lelek kozodoj**; hmyzožravý pták; ► měří asi 25 cm, má malý, na konci trochu zahnutý zobák, šedé peří s černými skvrnami a pruhy na hlavě, krku a zádech; břicho je načervenalé, kolem krku má neúplný bílý proužek; kolem hrdla vyrůstá několik štětin, má velké oči, dlouhá křídla a hranatý ocas; je to noční pták a libuje si v hmyzu, který žije u ovčích ohrad, proto se mu připisovalo, že vysává kozy a ovce; (RAE, JD).

tonto, -ta, adj/subst. (1) m. (Chil): nástroj na lov zvěře; ► složený ze dvou či tří kamenů obalených kůží; ty jsou uchyceny řemenem; ten se stáhne kolem tlap nebo krku zvířete; (2) (Kol, Kost, Chil): karetní hra podobná Černému Petrovi; (3) **ser alguien como ~ para algo**, hovor. (Chil): mít něco ve velké oblibě; být do něčeho blázen; (RAE, AM). • (4) ~ (**tontón, -tona**), adj. [Š: *grande*] (Kost): velký; velikánský; ► hodně používané v augmentativní formě; př.: *pensó que el cielo ya lo estaba recibiendo con la lluvia de monedas, y de las de antes, así tontas, grandes como tortillas*; (RR). • (5) m. (Kol, Chil, Per): páčidlo; ► používají zloději k otevírání dveří; (6) **meterle a uno el ~** (Chil): donutit někoho, aby udělal něco špatného, nevhodného; (AM). • (7) ~ **de bola** (Ven): úplný cvok, blázen; (JD).

tontolear, intr. (1) (Kol): dělat hlouposti; (AM).

tontón, -tona, adj.: viz: *tonto, -tona*; (RR).

tontuneco, -ca, adj. (1) (StřAm): hloupý, blbý, pitomý; (AM).

tontunesco, -ca, adj/subst. (1) (Am): hloupoučký; hlupáček; (JD).

tonudo, -da, adj. (1) (Arg): luxusní, přepychový; (AM).

tony, m. (← angl.) (1) (Arg, Chil, Mex, Par, Urug): cirkusový klaun; (2) (Am): pomocník klauna při cirkusových vystoupeních; (MM). • (3) (Am): šašek; (JD).

toñeco, -ca, adj/subst. (1) m/f. (Ven): mazlíček, mazánek (o dítěti); (AM). • (2) adj. (Ven): rozmazlený; (JD).

toñequería, f. (1) (Ven): rozmazlenost, rozmar (dítěti); (AM).

top weight, viz: *top-weight*; (MS).

topa, f. (1) a la ~ tolondra (Kol): bez dlouhého uvažování; bez výstrahy; př.: *ella mastica a topa tolondra, un poco al desgaire, un poco al desgarriate*; (RR). • (2) (Guat): cvičný kohoutí zápas; (AM).

topada, f. (1) (Arg): zápas; ► může být násilný; př.: *por fin en una topada en el cuchillo lo alcé y como un saco de güesos contra el cerco lo largué*; (2) viz: *tapada*; (RR).

topado, -da, adj. (1) adj. (Salv, Hond): hloupý, natvrdlý; (2) (Hond): zadržený a uvězněný policií; (3) (Hond): posedlý; (RAE). • (4) (Guat): ostřílený; schopný; zocelený; ► říká se jak o člověku, tak o zvířeti; př.: *este Corsario Negro es un topado y sólo se metió a pirata, a depredador, para vengar a sus hermanos*; (RR).

topador, m. (1) (Kost): prodejce kradených předmětů; př.: *sólo que el propietario, si topador era, si bien no podía ingeniárselas para vivir libre de sospechas, sí se las ingeniaba muy bien para salir libre de culpas*; (RR). • (2) (Guat): kohout vycvičený k zápasení; (AM).

topadora, f. (1) (Arg, Bol, Urug): mechanická lopata připojená zepředu k pásovému traktoru; ► využívá se k vyrovnaní nebo vymýcení terénu; (2) (Arg, Bol, Urug): pásový traktor; (RAE). • (3) (Kub, Mex, LaPla): buldozer, srovnavač; př.: *¡les damos cinco minutos, che! ¡Si no salen les tiramos la casa abajo con la topadora!*; (JD, BDE).

topamiento, m. (1) (SzArg): ceremonie při karnevalu; muži a ženy se při předstíraném setkání naoko obviňují, tím se oficiálně stávají kmotry karnevalu; (RAE).

topar, tr/zvrat. (1) tr. (Kol, Kub, Ekv, Guat, Mex, Per, Portor, Ven, Chil): pustit proti sobě kohouty na zkušební zápas; ► při zápasení mají kohouti zakryté ostruhy; (2) (Nik): přijmout a postarat se o někoho po cestě; (3) arch. (Chil, Mex, Per): **vsadit**; vložit do hry peníze (nebo cennost); (RAE, AM, MM). • (4) ~(**se**) (Urug, Mex): prát se s někým, bít se; př.: *suerte que no me tocó toparlo*; (5) ~ **la parada**, viz: *parada*; (6) viz též: *topo*; (RR). • (7) (Mex): přijmout sázku (při hře); (MM). • (8) (Am): karbanit; (JD).

topatopa, f. (1) (Arg, Chil, Per): ozdobná bylina z čeledi krtičníkovité (*escrofulariácea*); ► dorůstá výšky 30 - 70 cm, kvete žlutě až nachově, záleží na druhu; (RAE).

tope, m. (1) (Kol): zvíře, které na rozdíl od ostatních patřících do stejného druhu, nemá rohy; (2) (Kost, Nik): průvod jezdců, který se obvykle koná první den lidových oslav; (3) m/f. [Š: *perista*] (Nik): obchodník s kradenými věcmi; (RAE). • (4) (Nik, Ven): špendlík, brož, viz: *topo*; (MS, MM). • (5) (Kub, Ekv, Dom): simulovaný kohoutí zápas; (AM). • (6) (Mex): výtluka, výmol na

silnici; př.: *el la ciudad de Moraine, Ohio ... ha desaparecido una de las mayores causas de enojo para los automovilistas: los topes de acero o cemento que servían para obligar a los vehículos a disminuir la velocidad*; (JD, BDE).

topeadura, f. (1) (Chil): zábava chilských vesničanů; ► jezdci do sebe vzájemně strkají a snaží se dostat toho druhého z jeho místa; (RAE).

topear, tr. (1) (Chil): o jezdcí: vytlačovat jezdce z jeho místa, viz též: *topeadura*; vrážet do sebe; (RAE).

topecillo, m. (1) (Ven): nízký pahorek nebo kopec; (MS).

toperol, m. (1) (Chil): špunt na kopačkách; (RAE). • (2) (Chil, Mex): nýtek, cvoček; (3) (Par): předmět s hlavičkou; (MM).

topetar, intr. (1) (Pan): srazit se; (JD).

topetear, tr. hovor. (1) (Salv, Hond): nakupovat kradené věci; (RAE).

topetero, -ra, m/f. (1) (Salv): člověk, který kupuje kradené zboží; (RAE).

topetón, m. (1) (Guat, Hond): kohoutí zápas, při kterém hráči sází na náhodně vylosované kohouty; (2) (Kub): dvě karty do páru; ► při hře *quitacamisa*; (AM).

topia, f. (1) (← arw/karib.) (Ven): kámen, který tvoří ohniště o třech kamenech; ► vaří se na něm v hrnci; viz též: *tulpa*; (RAE, MS, AM). • (2) (Ven): hlava; (3) (Ven): hlupák, tvrdohlavec; (MS).

tópico, m. (← angl. *topic*) (1) (Am): téma, věc, případ, záležitost; (2) (Arg, Mex, Par, Urug): téma vědeckého pojednání, disertační úrace; (3) (Arg): způsob medicíny; ► spočívá v namazání postiženého místa tekutým léčivem; (MM).

topiazo, m. (1) (Ven): bouchnutí do hlavy/ hlavou; (MS).

topil, m. (← nah. *topille, topilli*, „hůl, znak hodnosti“) (1) málo užív. (Mex): biřic, pochop, dráb; nižší soudní úředník; ► vykonává příkazy soudu, soudní rozhodnutí; (RAE, AM, JD). • (2) (Mex: Hidalgo): venkovan sloužící autoritám bez jakékoli odměny; ► od roku 1931 tento typ služby zakázán; (AM).

topillo, m. (1) (Mex): past, podvod, švindl; (MM).

topinambur, m. (← guar.) (1) (Arg, Bol, Chil, Mex): slunečnice topinambur nebo topinambur hlíznatý (*Helianthus tuberosus*); ► tzv. židovské brambory; výška lodyhy 1,5 – 3 m; obrostlá bílými chloupky; střídavé listy; žluté květy; ■ Syn.: *jíquima*; (2) (Mex): jedlá hlíza této rostliny; ■ Var: *topinámbur*; (MS, NET, MM).

topinámbur, viz: *topinambur*; (MS).

topito, m. (1) (Ven): nízký pahorek nebo kopec; (MS). • (2) viz: *topo*; (RR).

topless, m. (← angl. *topless*) (1) (Chil, Mex): spodní díl dámských plavek; (MS).

topo, m. (1) (Chil): stroj na ražení tunelů; (2) (patrně ← cumanagoto *topo*, „kulatý kámen“) (Ven, Per aj.): cestovní míra (v délce 1,5 míle), užívaná indiány v Jižní Americe; (3) (← keč. *tupu*, „špendlík, brož“) (Arg: *Catamarca, Tucumán*, Bol, jižChil, Ekv, jižPer, Kol, Ven): velký špendlík; okrasný špendlík nebo brož indiánek; (RAE, MS, AM, MM). • (4) (Portor): hrací kostka; př.: *me prestó estos topos que sólo saben ganar*; (5) ~ (topito), m. (Ven): vrchol hory; př.: *me escuchó la Virgen, mostrándome un rancho que hasta entonces no había catao de ver, asiníta sobre el topo de un cerro*; (6) ¡~!, citosl. (Ven): platí!; ► potvrzení sázky; mělo by zaznít před hozením kostek; př.: *diga topo, joven –intervino el casa, creyendo que Marcos iba a echar los dados sin cumplir aquel requisito indispensable para la validez de una jugada*; viz též: *topar*; (RR). • (7) m. (← arw/karib.) (Ven): nízký pahorek nebo kopec; (8) (Ekv, Kol): naušnice vyložená drahými kameny; ■ Var: *tope; topu; tupu*; (MS). • (9) (Per): plošná míra; ► hodnota se liší v závislosti na lokalitě; obvykle se udává 4.608 *varas*²; (10) (Bol): palmový míček (dětská hračka); (11) (Mex: Hidalgo): objemová míra u alkoholických nápojů; ► odpovídá jedné lahvi „*Topo Chico*“ (obchodní značka); (AM). • (12) (Mex): krtek; viz též: *taltuza, tuza*; (13) lid., přenes. (Mex): člověk, který špatně vidí a v důsledku toho o vše zakopává; (14) (Mex): hloupý, omezený člověk; (15) (Mex): ostří, břit, čepel; (MM).

topochal, m. (1) (Ven): místo oseté malými banány; př.: *de trás del rancho, tres cruces de maderá sembradas entre el monte, un topochal en torno a una charca, un rastrojo de yucas raquílicas*; viz též: *topocho*; (RR).

topochito, m., i adj.: viz: *topocho*; (RR).

topocho, -cha, adj/subst. (1) adj. (Ven): o zvířeti nebo člověku: tlust'oučký, buclatý; (RAE). • (2) ~ (topochito, plátano topocho), lid. (Ven; Kol): malý banán *Cambur topocho*; (ze stromu stejného

jména); ► má výbornou chuť; zakulacený tvar; př.: *al fondo, la cocina y unas piezas destinadas a almacenar las yucas, topocho y frijoles*; viz též: *topochal*; *cambur*; (RR, MM). • (3) (Ven): plný, přeplněný; přesycený; (MM).

topogono, m. (1) (Ven): rostlina; viz též: *ipecacuana*; (MM).

topón, m. (1) **al (del)** ~, hovor. (Guat, Hond): za babku, pod cenou; (RAE, AM). • (2) (Kol, Kub, Chil, Pan): srážka, náraz; trknutí; (AM).

toponear, tr., hovor. (1) (Hond, Guat): prodat něco za babku, obchodovat pod cenou; (RAE, AM). • (2) (Kol): trknout; drcnout, narazit; (AM).

toporo, m. (1) (Ven): podlouhlá nádobka; viz též: *jícara*; (AM).

toposa (topoza, topožán), viz: *tepozán*; (MS).

toposo, -sa, adj. (1) (Ven): dotěrný, všetečný, vlezlý; (2) (Ven): nafoukaný, namyšlený; (3) (Kol: Santander): protivný, podrážděný, mrzutý; (AM). • (4) (Ven): prudký; (JD).

topota, f. (1) (Mex): malá ryбка; ► podobná sardince, žije v hejnech; (MM).

topotear, tr. (1) (Mex): lovit v lagunách rybky *topotas*; (MM).

topotero, m. (1) (Mex): rybář lovicí *topotas*; (MM).

topotopo, m. (1) (Ven): rostlina *Sacabuche*; (MM).

topu, viz: *topo*; (MS).

top-weight, m. (← angl.) (1) (Kol, Chil): maximální zátěž, kterou unese kůň na překážce; (MS).

toque, m. (1) (Kub): náboženská slavnost afrokubánského kultu; ► bubnuje se při ní na posvátné bubny; ■ Syn.: *toque de santo*; (2) (Kub): doušek alkoholického nápoje; (3) (Mex): rána elektrickým proudem; př.: *... y aplicándole después toques eléctricos a los pies y en las partes de los genitales*; (4) **al** ~ (Per): okamžitě; (RAE, BDE). • (5) (Bol): řada, pořadí; př.: *el mate se toma por toques*; (AM). • (6) (Chil): cvrknutí; (7) **darse un ~ de aguardiente** (Kub): napít se kořalky; (8) **darse un ~**, slang. (Mex): kouřit marihuanu; (9) ~ **personal** (Mex): záliba, koníček; (10) **por** ~ (Bol): po řadě, jeden po druhém (pít apod.); (JD).

toquear, tr. (1) (Ekv): přihrát si (míč); (JD).

tóquer, m. (← angl. *talker*) (1) (Chil): telefonista; (MS).

toquero, -ra, subst. (← it.) (1) (LaPlá): člověk, který se uchází o část výnosu z krádeže; policista, který se nechá podplatit; (MS).

toquetear, tr. (1) (Am): osahávat, ohmatávat; ► za účelem sexuálního vzrušení; (MM).

toqueteo, m. (1) (Am): osahávání, ohmatávání; viz též: *toquetear*; (MM).

toquetín, m. (← it.) (1) (LaPlá): malý zisk; kousíček; (MS).

toqui, m. (← map.) (1) arch. (Chil): mezi *mapuches* náčelník, indiánský pohlavár; (RAE, MM). • (2) (Chil): nejvyšší araukánský náčelník; ► za určitých okolností přebíral absolutní moc; (3) (Chil): kamenná sekera; ► atribut náčelníka, jako symbol důstojnosti; (MM).

toquido, m. (1) (Mex): zvuk; (2) (Guat, Mex): klepání, ťukání na dveře; př.: *al toquido de Vásquez saltó de la cama*; (RAE, RR). • (3) (Guat, Mex): řada, pořadí; viz též: *toque*; (MM).

toquilla, adj/subst. (1) f. (Bol, Ekv, Per): palma *Carludovica palmata*; palma *jipijape*; ► rostlina z čeledi pandanovité (lat. *pandanaceae*) se šlahounovitým stonkem, střídavými dlanitými listy, které nařezané na pruhy slouží k výrobě např. klobouků a jiných výrobků; roste v tropických oblastech Ameriky; (DUB, RAE, AM). • (2) adj/m. (1) (Ekv, Bol, Pan): **slamák**, slaměný; vyrobený ze slámy palmy *toquilla*; př.: *llegó un indio –centenario roble montañez– el sombrero toquilla, viejísimo como él, en la mano*; (RR, MM). • (3) (Bol, Ekv, Pan): sláma z palmy *toquilla* na výrobu klobouků; (MM).

tora, f. (1) (Salv): duběnka; (2) hovor. (← *toro*) (Kub): silná zdravá žena; (3) (Kub): rozhodná nebojácná žena; (4) [Š: *baula*] (Hond): mořská želva; ► žije v teplých oblastech, měří mezi 190 a 250 cm, váží až 590 kg, patří k největším želvám na světě, je bezzubá; tělo má sudovitý tvar, ocas je zašpičatělý, krunýř je černý, se sedmi postranými deskami; (RAE). • (5) (Kost): rostlina *Podachaenium paniculatum*; (MM).

toral, adj. (1) (Hond): o problému: závažný; (RAE). • (2) (Mex): hlavní, základní; př.: *...debido a que no hay ningún avance en un aspecto toral para el sindicato ...*; (BDE).

torbellino (Torbelino), m. (1) (Ekv): tamtamová hudba, tamtamová skladba; ► tančí se při ní v párech; př.: *a los primeros sonos de un Torbellino, Angulo fue sacudido por su sangre negra y tomando a Eva por su dorado brazo entró en la pista: pecho contra senos ...*; (RR). • (2) (Ekv: Esmeraldas): černošský párový tanec; (3) (Kol): domorodá melodie, nářev; ► stále se opakuje

pouze několik několik tónů; př.: *el boyacense canta también el torbellino, que tiene más fibra que la guabina*; (AM).

torcaza, f. (1) (Arg, Kol, Kub, Chil, Mex): obecný název pro holubice; nejznámější je *Zenaida auriculata*; (MM). • (2) (Mex): hnědka (kůň); (JD).

torcazo, m. (1) (Kol): bluma, hlupák; (AM, JD).

torcedor, -dora, m/f. (1) (Kub): splétač tabáku; př.: *estos tabacos han sido elaborados por expertos torcedores ...*; (RR).

torcer, tr/intr/zvrat. (1) tr. [Š: *perjudicar; matar*] (Mex): ublížit; zabít; př.: *los detectives somos pendejos, ... a mí me contrató Jesús Díaz y lo torcieron*; (RR). • (2) intr. (Arg, Mex): zahnout, zabořit; př.: *al llegar a la esquina tuerza hacia la derecha*; (MM). • (3) zvrat. (Am): naštvat se; (JD).

torcido, -da, adj. (1) (Kost; Mex, Hond, Nik, StřAm): nešťastný; smolařský; pronásledovaný nepřízní osudu; př.: *no jugués más, hombré; estás torcido*; (RAE, RR). • (2) **de dos ~s se hace un torzal** (StřAm): *ve dvou se to lépe táhne*; (AM).

torcidura, f. (1) [Š: *fatalidad; desgracia*] (Guat): osudovost; neštěstí; př.: *pero –mi torcidura– como no sé leer, en lugar de ese aviso arranqué el papel del jubileo ...*; (RR).

torco, m. (1) (Ven): léčivý nápoj; opojný nápoj; ► vyrábí se máčením kůry stromu *Croton malambo*, či máčením pomerančové kůry ve víně nebo pálení; př.: *iban todas las tardes a beberle un amargo de cortezas de naranja que fabricaba y al cual llamaba torco*; (RR).

tordear, tr/intr. (1) (Arg): zkazit, zfalšovat; (2) (Arg): podezírat; (JD).

tordillo, -lla, adj/subst. (1) (Arg): šedý; šedivý; př.: *el patrón, hombre fornido, de barba tordilla, nos daba las buenas noches con sonrisa socarrona*; (RR).

tordita, f. (1) (Ven): nestoudná, toulavá mulatka; (AM, MM).

tordo, m. (1) (StřAm, Arg, Bol, Chil, Urug, Ven; Ekv, Bol, Par, Arg): pták *Molothrus alneus*, *Molothrus* spp.; ► má kuželovitý zobák, na začátku rovný a silný, křídla jsou podlouhlá, peří u samce černé a lesklé, u samice šedočerné; (RAE, DA, MM). • (2) (Arg; Urug a další): vlhovec modrolesklý; ► *Molothrus bonariensis*; černý pták s červenými odlesky; z čeledi kukačkovitých; snáší vejce v cizích hnízdech a nestará se o svá mláďata; sedá na krávy, jejichž lejna jí; přeneseně též: prospěchář; příživník; světák; př.: *¿por qué no había espantado de su vecindad a ese embeleco pegajoso?; si tiene gusto –me dije– en andar con ese tordo en el lomo, que la aproveche*; (RR).

torear, tr/intr. (1) intr. (Arg, Urug, Bol, Par): o psovi: štěkat, několikrát zaštěkat na znamení útoku nebo nebezpečí; (2) tr., hovor. (Arg, Bol, Nik, Urug, Guat, Hond, Par): štvát, provokovat; **rozzuřit zvíře**; (3) tr. [Š: *incitar*] (Bol, Chil, Kost): nabádat, vybízet; (RAE, AM, MM). • (4) [Š: *enamorar*] (Ekv): snažit se svést; dvořit se; př.: *andá con cuidado, Cipriano, la niña Miche te está toreando ... ¿no lo habías notado?*; (RR). • (5) tr. (Ekv): ucuknout, uhnout; (AM). • (6) (Arg, Mex): vtípkovat na něčí účet, až se dotýčný naštve; (MM). • (7) **vengo como para que me ~reen** (Guat): jsem strašně naštvaný; (JD).

toreja, m. (1) (Chil): pobuda, flákač, drban; (JD).

torería, f. (1) (Kub, Guat): lumpárna, skopičina; ► ve Šp. už neuzívaný; (RAE, MM). • (2) (Per): povyk, rámus, randál; (AM).

torito, m. (1) (Arg, Par, Bol, Per, Ekv, Urug): tvrdokřídý hmyz, druh roháče (*Diloboderus abderus*); ► černý, samec má ve vpředu dva rohy (horní a dolní) na způsob kleští; ■ Syn.: *bicho candado*; (2) [Š: *fiolfo*] (Chil, Ven): hmyzožravý pták s olivově zeleným peřím, bělavým břichem a krkem, na hlavě má bílý hřebínek; ■ Syn.: *fiolfo, cachudito*; (3) (Kost, Ekv, StřAm, Chil, Per): druh orchideje *Anguloa grandiflora*; (4) (Mex): základní otázka, na kterou je těžké odpovědět; (5) (Mex): druh alkoholického nápoje; (RAE, MM). • (6) (Chil): zástěna, clona kuželovitého tvaru; plachta, přístřešek z plachty; (7) (Kub): hra *monte*; (hraje se jen o menší obnos peněz); (8) (Bol): torito (lidový tanec); ► muži mají masky představující býky; (9) (StřAm, Mex): starodávný národní tanec; ► žena představuje útočnici, muž se brání; (AM, MM). • (10) (Kub): druh holubice; (11) (Mex): energický tanec populární na jihu Mexika; (MM).

tormenta, f. (1) **coger ~ por** (Kub): dělat si hlavu pro co; (JD).

tormentera, f. (1) (Portor): kumbál, kamrlík pod schodami; chatrč; ► ve tvaru obráceného “V”; plechy ze zinku připevněné k zemi; uchylují se tam vesničani v době cyklónů a bouří; může sloužit také na uchovávání náradí; př.: *hubo que guardar el velocípedo en la tormentera junto a las gallinas echadas*; (RR, AM).

tornachile, m. (← nah. *tonalli*, „léto“ + *chilli*, „paprika“) (1) (Mex): pálivá paprika; ► světlezelená; ve tvaru kužele; pěstuje se v zavlažovaných oblastech; (RAE, JD).

tornajuma, f. (1) (Dom): kocovina; (AM).

tornamesa, f. (1) (Chil): železniční točna; (BDE).

tornamilpa, f. (1) (Mex: Tabasco): viz: *tonamil*; (MM).

tornapurga, f. (1) (Kub, Mex, Portor): následující den po pročištění střev projímadlem; (2) stav, ve kterém se nachází osoba po pročištění střev projímadlem; (MM).

tornar, tr. (1) (Kol): v sokolnictví: vymrštít do vzduchu cvičeného ptáka posazeného na ruce půlkruhovým pohybem paže; (RAE). • (2) ~ **a las del humo**: viz: *humo*; (RR).

tornillo, m. (1) (StřAm, Ven): keř z čeledi lejnicovité (*sterculiaceae*); ► s červenými květy, plodem v tobolce šroubovitě zatočeným, který se využívá v medicíně; (2) hovor. (Arg): pocit intenzivního chladu; (RAE). • (3) (Kub): taneční figura; ► partner provádí točku se dvěma partnerkami zároveň; (4) (Mex): objemová míra pro pálenku z agáve *pulque*; ► odpovídá přibližně jednomu litru; menší objem než *cacariza*; př.: *si te aguantas un tornillo, te saco una cacariza*; (5) (Mex): bobovitá rostlina *Prosopis pubescens*; ► vyskytuje se v oblasti pohraničí s USA; (AM, MM). • (6) **tener los ~os flojos** (Mex): mít o kolečko míň, víc, být trochu praštěný; ■ Syn.: *tener un ~ suelto, los ~os sueltos* (Chil); (JD).

torniquete, m. (1) (Kub): natáčka; (JD).

torniquetero, -ra, adj. (1) (Arg): sloup podpírající napínače drátěných zátarasů; př.: *regresé aún no sé cómo, a través de juncas densos, ..., aflojando alambradas en palos torniqueteros*; (RR).

tornizco, m. (1) (Kol): štípnutí; (AM).

tornizcón, m. (1) (Chil): plácnutí, bouchnutí; štípnutí; (AM).

toro, m. (1) ~ **s coleados**, pl. (Ven): soutěž jezdců, která spočívá v povalení běžícího býka tak, že ho popadnou za ocas; (RAE). • (2) (Kub): pozoruhodná osoba; ► vyznačující se něčím, co je blíže určeno; př.: *los habitantes paseaban en círculo, interminablemente, para oír el cornetín solista, toro en el arte de perfilar un aria de la Traviata*; (3) ~ **candil** [Š: *toro de fuego*] (Par): ohnivý býk; ► železná armatura ve tvaru býka; chrlí jiskry; používá se při oslavách; př.: *hoy habrá allá festejos por el día de San Blas, patrono del Paraguay; en Itapé solíamos tener hasta toro candil*; (4) **sangre de ~**, viz: *sangre*; (5) **sombra de ~**, viz: *sombra*; (RR). • (6) (Chil): chatka, přístřešek z větví, ve kterém přebývá hlídač statku; viz též: *chacra*; (7) (Chil): dodatečná sázka ve hře *rocambor*; (8) ~ **huaco** (Kost): konstrukce ve tvaru býka; ► naplní se rachejtlemi, které se odpalují při oslavách; viz též: *vaca loca*; (9) **asustar con ~s de petale** (Mex): bezdůvodně se vylekat, poplašit; (10) **echar ~r** (Mex: Hidalgo): mezi studenty: klást otázky, diskutovat o studijní záležitosti, tématu; (11) **pa los ~s del Jaral, los caballos de allá mesmo** (Mex): být na tom stejně; (AM). • (12) (Arg, Par, Urug): vítězný tah ve hře; ► tahy se počítají; vyhrává ten, kdo jich má nejvíce; (13) (Kub): ryba *Ostracionidium quadricorne*; (14) (Mex, Portor): stromovitý keř *Faramea odorantissima*; ► má vonné květy; (MM). • (15) **ser un ~ en** (Am): být na co kos; (JD).

torogoz, m. (1) (Salv): velmi nápadný modrozelený pták s dlouhým ocasem; (2) (Hond): název pro různé ptáky z řádu pěvců (*passeriformes*); ► měří 12 - 18 cm, mají silnější tělo, dlouhé nohy a téměř žádný ocásek; zobák je krátký a silný, oči velké a tmavé; (RAE).

torolico, m. (1) (Kub): rostlina *Saccharum ravenae*; ■ Syn.: *rabo de zorra*; (MM).

toroloché, m. (1) (Mex: Yucatán): viz: *tololoché*; (M M).

torolonche, viz: *tololoché*; (MS).

torombolo, -la, adj/subst. (1) adj., i subst. (Kub): tlust'och, břicháč, kadečka; tlust'oučkový, břichatý; (AM, JD). • (2) (Kub): mrňavý; mrňous; (JD).

toromiro, m. (1) (Chil): strom *Sophora toromiro*; ► původem z Velikonočního ostrova vyřezávají se z něj rituální figurky; (RAE, BDE).

toronja, f. (1) iron., hovor. (Urug): frňák; (RAE).

torote, m. (1) lid. (Mex): rostlina *Elaphrium tecomaca*; viz též: *tacamahaca*; (MM).

torozón, m. (1) (Am): kus; (JD).

torpear, intr. (1) (Chil): jednat nešikovně, neobratně; (AM).

torpedear, tr. (1) (Am): všemožně se snažit něco překazit (projekt, obchod atd.); (MM).

torpón, -na, adj. (1) (Chil): pomalý, tupý, těžkopádný; (MM).

torponazo, -za, adj. (1) (Chil): extrémně pomalý, tupý, těžkopádný; (AM).

torrante, m. (1) (Chil): pobuda, flákač; drban; (JD).

torre, f. (1) (Kub, Portor): komín cukrovaru; (RAE). • (2) (Kub, Portor, Mex: Tabasco): komín továrny; (3) (Chil): míčová hra; (MM). • (4) **dar en la ~ a** (Mex): dotknout se koho, vyřídít koho; (JD).

torreja, f. (1) (Ven): zákusek; ► složený z nepravidelných plástů těsta z mouky a vajec, másla a soli, které se smaží a popráší cukrem; (2) [Š: *torrija*; *torreja* jen v někt. dialektch] (Am): sladká topinka; krajíc chleba nasátý vínem nebo mlékem, obalený ve vajíčku, osmažený a pocukrovaný; př.: ... *se vendían las conservas de batata, ... y torrejas ...*; (RAE, BDE). • (3) (Chil): plátek ovoce; (MM).

torretera, viz: *Ilapana*; (MM).

torrentoso, -sa, adj. (1) (StřAm, Arg, Bol, Kol, Kub, Chil, Per, Portor, Urug, Ven): o potoku, řece: rychlý a prudký; př.: ... *frente al río practicaba, pronunció muchos discursos en esas aguas torrentosas ...*; (RAE, AM, BDE).

torrentuoso, -sa, adj. (1) (Arg): prudký, prudce se valící; (JD).

torreón, m. (1) (Ven): komín; viz též: *torre*; (AM). • (2) (Kub): zídka; (JD).

torrificado, -da, adj. (1) (Mex): o kávě: pražený; (AM).

torrificar, tr. (1) (Mex): opéct, osmažit, opražit; (MM).

torrontera, f., torrontero, m. (1) (Kub): nános, nanesená zem; (JD).

torrupán, adj. [Š: *tolupán*] (1) (Hond): tolupánský, Tolupán; ► obyvatel území Yoro a La Montaña de la Flor v Hondurasu, patřícího do departamentu Francisca Morazána; (RAE).

tórsalo, m. (1) (StřAm): cizopasný červ; ► vyvíjí se pod lidskou či zvířecí kůží; způsobuje otok a bolesti; (RAE).

torta, f. [Š: *tarta*] (1) (Arg, Bol, Chil, Par, Urug, Ven, Kol): dort, koláč; (2) f. (Mex): sendvič; př.: *torta compuesta de chorizo (sendvič s párkem)*; (3) vulg. (Per): pohlavní styk mezi ženami; (4) ~ **frita** (Arg, Urug): omeleta z mouky, tuku, soli a vody; ► upravuje se do kruhovitého nebo čtvercového tvaru; (5) **comer ~**, hovor. (Ven): nerozumět tomu, co se říká; (6) **dar alguien la ~ a otro**, hovor. (Chil): nařezat někomu; (7) hovor. (Chil): rozdrtit, porazit; (8) **hacer alguien una ~¹** (Nik): něco pokazit, udělat špatně; (9) **poner la ~¹**, hovor. (Ven): neobratně jednat; (10) hovor. (Ven): o věci: vyjít jinak, než se čekalo; (RAE, JD, BDE). • (11) [Š: *problema*; *chasco*] (Kost): problém; hloupost; chyba; př.: *es cierto ... es un partido corrupto, ahí se tapan unos las tortas de otros*; (12) **buenas son ~** (Guat): lepší vrabec v hrsti; ► jedná se o konec pořekadla “a falta de pan buenas son tortas”, tj. “lepší vrabec v hrsti, nežli holub na střeše”; (13) **jalarse una ~, un tortón** [Š: *meter la pata*] (Kost): udělat chybu; říct něco nevhodného; př.: *llévase esa cosa (un fusil) que está allí, porque si no lo que soy yo me jalo una toorrta*; (14) **jalarse (una) ~** (Kost): otěhotnět jako svobodná matka; př.: *dice la Gurrumina que tiene que ir donde el dermatólogo porque se le están haciendo muchas espinillas donde el ginecólogo porque un día de tantos se va a jalar torta donde el oftalmólogo porque le duele la vista y donde el sicólogo porque si no se va a volver loca*; (RR). • (15) (Guat, Nik): (vaječná) omeleta; (16) (Kost): nezákonná akce, dobrodružství; (17) **hacer una ~** (Kost): provést ničemnost, podlost; (18) **hacer ~s** (Guat): házet žabky; ■ Syn.: *hacer tortitas*; (AM, MM). • (19) eufem. (Arg): v dětské řeči: výkal, exkrement; (20) ~ **de huevos** (Mex): (vaječná) omeleta; (MM). • (21) (Chil): fůra (peněz aj.); (22) (Ven): sek, bota, omyl; (23) **poner la ~²** (Ven): seknout se, zmýlit se; (JD).

tortear, tr/intr. (1) tr. (Salv, Guat, Mex): vypracovávat kukuřičné placky *tortillas*, viz: *tortilla*; (RAE). • (2) intr. [Š: *aplaudir*] (Mex): tleskat; aplaudovat; př.: *los vagos zapateaban al pasar el ritmo de todos conocidos, o simplemente lo tortean con las manos*; (RR). • (3) tr. (Chil): viz: *tablear*; (AM). • (4) (Am): dělat omelety; fackovat se; (JD).

tortelín, m. (← it. *tortellino, tortellini*) (1) (LaPla): italské těstoviny *tortellini*; ► plněné těstoviny; ■ Var.: *tortelines*; (MS).

tortelines, viz: *tortelín*; (MS).

tortera, f. vulg. [Š: *lesbiana*] (1) (Salv, Per): lesba; (RAE). • (2) (Portor): druh rostliny; (MM).

tortería, f. (1) (Mex): bagetárna; bufet; př.: ... *misceláneas, torterías ... agrias en sus sabores*; (RAE, BDE).

tortero, -ra, adj/subst. (1) adj/subst. (Kost): problémový člověk; ► člověk, který se dostává do mnoha problémů či je způsobuje; př.: *Esteban podrá ser un gran tortero, pero es el típico chavalito buena gente que te llama para contarte de una promoción de tenis o de un veneno para las cucarachas que es el mejor del mundo*; (RR). • (2) adj. (Bol, Par): o předmětech, které mají tvar kotouče, disku; př.: *botón tortero; pinta tortera*; (AM, MM).

tortilla, f. (1) (StřAm, Mex, Portor, Dom, Antil, US): kukuřičná placka; ► uhnětená z těsta z kukuřice považené ve slané vodě; jí se jako příloha a připravuje se na hliněné nebo železné kulaté plotýnce určené k pražení kukuřičných nebo kakaových zrn; tato placka tvoří jedno ze základních jídel ve zmiňovaných zemích; př.: *sólo se les oyó sorber el chocolate ... y masticar tortilla tras otra*; (2) (szArg, Bol, Chil): menší placka z obilné nebo kukuřičné mouky, obvykle slaná, připravuje se na žhavém uhlí; (3) ~ **de harina**, f. (Hond, Mex): kulatá placka z obilné mouky; (RAE, MM, BDE). • (4) **darse vuelta la ~**: viz: *vuelta*; (RR). • (5) (Dom): zásoby jídla, proviant na cesty; (AM). • (6) (Arg, Mex): lesbický sex; (MM).

tortilladora, f. (1) (Mex): nástroj ze dvou válců, mezi kterými se válí těsto na placky, viz též: *tortilla*; (RAE).

tortillera, f. (1) (Am): prodavačka placek; (2) lesbičanka, buzerantka, lesba; (JD).

tortillería, f. (1) (StřAm, Guat, Hond, Mex): místo, kde se vyrábí nebo prodávají placky *tortillas*; *stánek s tortillas*; př.: *en su primer asalto a una tortillería ...*; (RAE, JD, BDE).

tortillero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Mex): vztahující se ke kukuřičné placece, viz: *tortilla*; (2) m/f. (Salv, Guat, Hond, Mex, Nik): prodavač nebo výrobce kukuřičných placek; (RAE).

tortol, m. (1) (Hond): krátký klacík, kterým se zavírá indiánská taška z vláken agáve k přepravě potravin a jiných předmětů; (RAE). • (2) viz: *tortor*; (RR). • (3) viz: *entortolar, tortoleo*; (MM).

tórtola, f. (1) **sabe dónde duermen las ~s** (Kol): má za ušima, vyzná se v tlačeni; (AM, JD).

tortolear, tr. (1) [Š: *disparar a alguien*] (Ekv): střílet (na někoho); postřelit (někoho); př.: *¿y si los chapas (policías) nos tortolean?*; (RR). • (2) (Kol): oddělat, odpravit, zabít; (AM, JD).

tortoleo, m. (1) (Mex): přehnaná náklonnost mezi milenci; (2) (Mex, Nik): hození klacku po zvířeti; přivázání, svázání někoho lanem; (MM).

tortolilia, f. (1) (Kub): viz: *culebrilla, culebrina*; (AM).

tortolina, f. (1) (Kub): viz: *tortolilla*; (AM).

tortolita, f. (1) (Ven): malý druh hrdličky; ► *Columbina* spp.; dlouhá asi 16 cm; její peří je hnědočervené, konec ocasu černý; ■ Var.: *tortolito, totaqui, urpi, urpila*; (RAE, DA).

tortolito, m. (1) (Chil): ptáček (dětský pyj); (JD).

tortolo, m. (1) (Salv): viz: *tortol*; (RAE). • (2) (Portor): viz: *tortor*; (RR, AM).

tórtolo, adj/subst. (1) (Arg): bázlivý, nesmělý člověk; (2) (Kol): hlupák; hloupý, přihlouplý; (MM, JD).

tortón, m.: viz: *torta*; (RR).

tortor (**tortol, tortolo**), m. (1) [Š: *tortura; estrangulamiento*] (Ven; Portor, Kub): muka, trýzeň, mučení; škrcení; př.: *comenzaron en forma activa en la Policía de Caracas y en la Rotunda los tormentos, los vejámenes, las palizas, los asesinatos, los tortoles para hacer declarar a conspiradores fantásticos o reales*; (RR, JD). • (2) **dar ~¹** (Kub, Portor): točit někým, něčím; (3) **dar ~²** uškrtit, zardousit koho; (4) **dar ~³** mučit, týrat koho; (AM). • (5) (Am): kroucení; překrucování

tortuga, f. (1) ~ **careta** (Ven): kareta obecná; ► druh želvy, který žije ve sladkovodních tocích v Los Llanos; př.: *de pronto se forma un aguaje que por poco me trambuca (hunde) la concha y asoma a flor del charco una tortuga careta*; (RR). • (2) (Mex): vulva; (3) **yerba de ~** (Portor): rostlina *Thalassia*; (MM). • (4) **parece una ~** (Kub): leze jako želva, jako hlemýžď; (JD).

tortugo, m. (1) (Kub): liána *Bahumia heterophylla*; (2) (Portor): strom *Bumelia pallidum* a další druhy; ► má kvalitní dřevo, využití v nábytkářství; (3) ~ **prieto** (Portor): *Ravenia urbani*; (MM).

tortuguilla, f. (1) (Hond): různé druhy tvrdokřídlého hmyzu (*coleoptera*); ► tento hmyz je pro plodiny velmi škodlivý, klade pod ně svá oranžová vajíčka; úzké larvy jsou bílé kromě hlavičky a posledního článku břicha, které jsou hnědé; žijí v hlině a požírají kořeny, dospělé larvy měří 4,5 až 5,5 mm; mají nitkovitá tykadla a živí se listím, vlasovými kořínky kukuřice, pupeny a květy fazole; (RAE).

tortuguillo, m. (1) (Portor): odrůda stromu *tortugo*; (MM).

tortuguismo, m. (1) [Š: *huelga de celo*] (Kost, Mex): zdržovací stávká; př.: *los puertos de Limón desde hace algunas horas iniciaron el tortuguismo, como media de presión ante la negligencia de la empresa; ... ya se están negando a trabajar, están haciendo tortuguismo*; (RR, BDE).

toruca, f. (1) (Mex: Zacatecas): bubák, strašidlo; (AM).

toruno, m. (1) (Chil, Urug, Ven): vůl, vykastrovaný tříletý nebo starší býk; (2) (Urug, Arg, Par): špatně vykastrovaný býk; i adj.; ► má jedno varle; př.: *aprovechando el desparramo de la tropa, los*

torunos se toparon de firme; (RAE, RR, MM). • (3) (StřAm): chovný, plemenný býk; (AM) • (4) (Arg, Chil, Par): statný, urostlý postarší člověk; (5) (Arg, Par, Urug): samec s jedním varlem; (6) (Arg, Par, Urug): starý plemenný býk; (MM).

torzal, m. venk. (1) (Arg, Nik, Chil, Par, Urug,): zamotaný řemínek, lano; smyčka; klička; oko, oprat'; (RAE, MM, JD).

tos, f. (1) **darle ~ a uno** [Š: *molestar*], lid. (Mex): obtěžovat; otravovat; př.: *¿y a ti te da tos por eso?*; (RR). • (2) ~ **ferina** (Kol, Portor): černý kašel; ■ Syn.: *tos chureadora* (Ekv); *tos gipadora* (Ekv: Manabí); (AM). • (3) **¿te da ~ por ello?** (Mex): nejde ti to pod fous; (JD).

tosca, f. (1) [Š: *piedra grande; peña*] (Arg): velký kámen; útes; př.: *los compañeros se rieron y le dijeron que le había tocado un terreno de tosca, la piedra más dura de la pampa*; (RR).

tosciano, m. (1) (Arg, Urug): doutník italského původu; (RAE).

tosciano, m. (1) (Urug, Arg): nekvalitní a silná cigareta; ► obvykle se kouří rozdělená na dvě části; př.: *volvió a quedarse pensativo, masticando el tosciano apagado*; (RR).

tosedera, tosedura, f. (1) (Kub, Salv, Mex, Nik, Kol, Ekv, Guat): vytrvalý kašel; (RAE, AM). • (2) (Am): silné kašláni; (JD).

tosida, f. [Š: *tosidura*] (1) (Salv, Mex): kašel; (RAE).

tosido, m. (1) (Chil, Guat, Mex): záchvat kašle, kašláni; (MM, AM).

tosiento, -ta, adj. [Š: *tosigoso*] (1) (Mex): kašlavý, trpící kašlem, i subst.; (RAE).

tósigo, m. (1) přenes. (Ven): odpudivý chlápek; (AM).

tosigoso, -sa, adj. (1) (Ven): odporný; (JD).

tosijoso, -sa, adj. [Š: *tosigoso*] (1) (Hond): viz: *tosiento*; (RAE).

tospe, m. (← keč.) (1) (Bol): člověk, který se ve všem vrtá, vše osahá; (MS).

tospir, tr. (1) (Bol): vrtat (se), hrabat (se); (MS).

tostada, f. (1) [Š: *sombrero de paja*] (Ekv): slamák; slaměný klobouk; př.: *lucía muy almidonado y planchado, con tostada nueva y los zapatos, amarrados por los cordones, en la cintura*; (RR). • (2) (Arg): nuda, otrava; (AM). • (3) (Mex, US): opečená křupavá tortilla; př.: *las tortillas más indicadas para la preparación de tostadas ... son las del día anterior (es decir algo secas) y no muy delgadas*; (4) (Mex): škvarek z vepřové kůže; (MM, BDE).

tostado, -da, adj/subst. (1) hovor. (Ven): nerozumný, hloupý; (2) m. (Bol, Ekv, Nik): pražená kukuřice; (3) f. (Ven): plněný kulatý kukuřičný chléb; (RAE). • (4) m. (Arg): tmavý ryzák; př.: *el más viejo de los hombres que nos ayudaba, montado en un tostado retacón, enlazaba los potros*; (5) adj., i subst. [Š: *chiflado*] (Kub): pomatený, potrhlý, bláznivý, pošahaný; **trhlouš, rapl**; př.: *el que comprenda que anda un poco tostado que no se exponga mucho a la luz de la luna; su influencia es irresistible para locos y desequilibrados de ambos sexos*; (6) **hijo de la ~**, viz: *hijo*; (RR, JD). • (7) adj., vulg. (Mex): velmi hrubá urážka; viz též: *tiznado*; (AM). • (8) (Mex): znechucený, otrávený; př.: *estoy tostado con tantas visitas*; (9) m. (Portor): strom *Homalium racemosum*; (MM). • (10) **estar ~** (Kub): být cvok, raplovat, cvokovat; (JD).

tostar(se), tr/zvrat. (1) tr. (Chil, Portor): bít, mlátit; (2) zvrat. (Chil): naštvat se; (3) zvrat., hovor. (Kub): ztratit rozum, pomátnout se, zcvoknout; (RAE, MM). • (4) tr. (Chil): horlivě v něčem pokračovat; př.: *¡vamos tostado!* (jen dál, do toho!); (5) ~**társelas** (Mex): kouřit marihuanu; (AM). • (6) tr. (Mex): uškodit, ublížit; zabít; (MM). • (7) (Kub): nadřít co, navrčet se co, naučit se; (8) zvrat. (Kub): být utahaný, být úplně vedle, vyřízený; (9) **se ~tó** (Kub): není k ničemu; je to úplný cvok; tečou mu nervy; (JD).

tostel, m. (1) (Kost): moučník, cukroví, sušenka; (AM, JD).

tostelería, f. (1) (Kost): cukrárna; (AM).

tostón, m. (1) (Nik, Ven): smažený, opečený plátek banánu; ► může být i okořeněný; (2) (Kub): rostlina čeledi nocenkovitě (lat. *nictaginaceae*); ► má uzlovitý stonek, oválné listy a nafialovělé květy; (RAE). • (3) (Portor; Dom, Ven): smažené kolečko nezralého banánu; př.: *el Padre Liranzo concluyó su parva comida –moro con guandules, longaniza rehogada, tostones y café–*; (RR, MM). • (4) málo užív. (Guat, Mex): padesáticent, púlpeso; (5) (Bol): mince o hodnotě 3 reály; ■ Syn.: *melgarejo*; (6) (Portor, Ven): špatné ostříhání, opižláni vlasů; (7) **hacer ~tones** (Portor): opižlat, okudlat vlasy; udělat zuby (ve vlasech); (8) (Dom): škvubnutí, trhnutí papírovým drakem; (AM, MM). • (9) arch. (Bol, Kol, Mex): stříbrná mince různé hodnoty; (10) (Kub, Portor): květina *Trianthema monogyma* a další druhy; (MM). • (11) (Kub): peso; (12) pl. prachy; (13) (Ven): rána; (JD).

totoncillo, m. (1) (Hond): keř z čeledi pryšcovité (*euphorbiaceae*); ► vysoký až 1 m; má kruhové nebo oválné, nepravidelně zubaté listy s chloupky, bílé, hroznovitě seskupené květy a oválný plod; uvařený rozdrčený kořen a listy se využívají v tradiční medicíně; (RAE).

totonear, tr. (1) (Portor): opižlat, okudlat vlasy; viz též: *tostón*; (AM).

totoneado, da, adj. (1) (Mex): kůň s pravidelnými skvrnami na srsti; (AM).

tota, adv/subst. (1) f. (Chil): rybářský háček na chytání sépií; (2) a **la** ~, adv. (Chil): na zádech, nznak; (AM). • (3) **llevar a** ~ (Chil): nést na zádech; (MM).

totalidad, f. (1) (Mex): sídliště; (JD).

totalizar, tr. (1) (Am): udělat celkový součet; (MM).

totay, m. (1) (Bol): palma *Cocos tota*; (MM).

totazo, m. (1) (Kol): prasklina, puklina; (2) (Dom: Cibao, Kol, Kub): uhození se do hlavy; (3) (Ven: Trujillo): úder, náraz, rána; (MS, AM). • (4) (Kol): velmi silná rána (do hlavy); (AM). • (5) (Hond): rána klackem; (MM). • (6) (Am): facka, plácnutí; (JD).

tote, m. (← chibcha *btototynsuca*, „prasknout, puknout“) (1) (Kol): popcorn; (2) (Kol): kousek fosforu vybuchující po úderu; (3) (Hond): nemoc kukuřice; ► způsobená houbou produkující mycelium, jehož přetvořené buňky způsobí abnormální růst nakažených klasů; (RAE). • (4) (← muisca) (Kol): skládaná papírová hračka; (5) (Kol): bouchací kuličky; ► po zapálení skáčou po zemi; (MS). • (6) (Kol): narážka (v hovor); (MM). • (7) (Kol): péro; (8) pokusný balónek; (JD).

totear(se), tr/INTR/zvrat. (1) (Kol, Ven): prasknout, puknout, nadělat trhliny, způsobit popraskání; (2) (Kol): puknout u zkoušky; (MS, AM).

tótem, m. (← algonquina) (1) (Am): totemové zvíře uctívané některými severoamerickými kmeny; (MM).

totí, m. (← arw/karib.) (1) (Kub): vlhovec kubánský, *vlhovec hnědokřídlý*; (*Dives atrovioleaceus*); ► pták; má velmi černé peří, ohnutý zobák; plochý ocas; živí se semínky a hmyzem; př.: *más negro que un totí, que las alas de un totí* (černý jak havran, jak uhel); ■ Syn.: *hachuela*; (2) lid. (Kub): černoč; (RAE, MS, DA, MM, JD).

totó, m. (1) (Am): prcinka; (JD).

total, m. (← nah. *totalin*, „slepice“) (1) (Mex): krocan; ■ Syn.: *guajolote, pavo*; (RAE, MM).

totola, f. (1) (Mex): krůta; (RAE).

totolate, m. (← nah. *totalin*, „slepice“ + *atemitl*, „veš“) (1) (Kost, Hond, Nik): čmelík; ► roztoč; uhníždí se v peří ptáků; zejména ve slepičím; (2) **tener malos** ~s (Kost): mít špatnou náladu; být popudlivý; (3) **tener** ~ (Kost): být ustaraný, znepokojený; mít plnou hlavu starostí; (MS, DA, AM, JD).

totalcoxatl, m. (← nah.) (1) (Mex): jedlá houba *Entoloma abortivum*; (2) (Mex): krocaní vole; (MS, NET).

totalcuilo, m. (← nah.) (1) (Kost): druh červa; (MS).

totallear, tr. (1) (Kost): rozmazlovat dítě; (JD).

totaloque, m. (← nah.) (1) arch. (Mex): aztécká hra; (2) hra; ► spočívá v házení kuliček nebo semínek skrz malé kroužky; (MM).

totalote, m. (← nah.) (1) (Mex): boule; (2) (Mex): druh rostliny; (MS).

totalotudo, -da, adj. (1) (Mex): plný boulí; (MS).

totalpa, f. (← nah.) (1) (Kost): plevel, který znemožňuje chůzi; (MS).

totomochtle, m. (1) (Mex): listí kukuřice, do kterého se balí kukuřičné *tamales*, viz: *tamal*; (RAE).

totomostle, m. (← nah. *totomextli*) (1) (Hond, Mex): kukuřičné šustí; viz též: *chala*; (2) (Hond, Mex): stonky a suché listy kukuřice, které zůstanou po sklizni; (3) (Mex, Salv): druh rostliny; (4) (Hond): malý klas kukuřice, který neuzrál; ■ Var: *totomoxtle; tutumushta; tutumuste*; (MS, MM).

totomoxtle, viz: *totomostle*; (MS).

totoncaxocoyolin, m. (← nah.) (1) (Mex): rostlina (*Begonia gracilis*); ► vysoká až 1 m; má stonk načervenalé barvy, asymetrické listy; plodem je tobolka; kořen užívaný jako emetický i projímavý lék; (2) (Mex): růžový květ této rostliny; (MS, NET).

totonecas, m., pl. (1) (Mex): indiáni; ► obývali pobřeží Mexického zálivu; zejména oblasti kolem měst Tuxpan a Veracruz, později se rozšířili až do vnitrozemí státu Hidalgo; (MM).

totopo, m. (← nah.) (1) (Mex): pražená kukuřičná placka nebo její kusy; viz též: *totoposte*; př.: ... *totopos, unas tortillas duras que pueden conservarse por años*; (RAE, AM, BDE).

totopó, -na, adj. (1) (Guat): nešikovný, neohraný; (AM).

totoposte, m. (← nah. *totopochtlic*, „dobře opečený, upražený“) (1) (StřAm, Mex): hodně upražená kukuřičná placka nebo její kusy; *př.: contenían la respiración los hombres, mientras silentes, comían su totoposte con café de tortilla, su chile y su sal en el inveterado guacal pintado con ... achote y hollín ocosoto*; (RAE, BDE). • (2) (Mex): strom (*Licania arborea*); ► vysoký až 30 m; má oválné až podlouhlé kožovité listy zesponu mírně plstnaté; malé bílé květy; plod má vejčitý tvar; (3) m/f. (Kost): hrubý, neotesaný člověk; ■ Var: *totopoxtle*; (MS, NET).

totopostillo, m. (← nah.) (1) (Mex): rostlina (*Coccoloba*); (MS).

totopoxtle, viz: *totoposte*; (MS).

tatora, f. (← keč. *tutura*) (1) (StřAm, Arg, Bol, Chil, Ekv, Per): kamyšník, orobinec *Thypha angustifolia*; ► rákos běžně rostoucí v bažinách; vztyčený stonek je vysoký 1 m až 3 m (dle druhu); používá se na stavbu střech, stěn přístřešků, výrobu rohoží a židlí; *př.: en los grandes lagos, especialmente en los que tienen islas y bosques de tatora, hay campanas que tocan a medianoche*; (2) **caballito de ~** (Am): dostatečně velký rákosový snop k udržení plovoucí osoby; (3) (Per): plavidlo, vor vyrobený z této rostliny; (RAE, MM, JD, BDE). • (4) **general ~, que nunca llega a la hora, o siempre llega en deshora** (Chil): kdo pozdě chodí, sám sobě škodí; ► říká se o tom, kdo chodí pozdě na schůzku; (MS, DA).

total, m. (1) (StřAm, Arg, Bol, Chil, Ekv, Per): kamyšňkový, orobincový porost; viz též: *tatora*; *př.: ... los totorales de los pantanos*; (RAE, MM, JD, BDE). • (2) **los ~es** (Chil): imaginární místo, na které bývají odkazováni lidé, jimiž je opovrhováno; (3) **subirse uno a los ~es** (Chil): *naparovat se*, pyšnit se; (4) **un tiro y al ~** (Chil): vykonat nějakou práci a pak se vrátit k obvyklé činnosti; (MS, AM).

totorecada, f. (1) (StřAm): přihlouplost, prostoduchost, omezenost; (AM).

totoreco, -ca, adj. (1) (Salv): ovíněný, lehce opilý; (RAE). • (2) (StřAm): hloupý, přihlouplý, tupý; (AM). • (3) (Hond): o někom, kdo má křivé končetiny; (MM).

totorero, m. (1) (Per, Chil): pták *Ixobrychus involucris*; ► má tělo dlouhé 33 cm; žijev bahnitých a vlhkých půdách, kde si staví kuželovitá hnízda z orobince s bočním vchodem; ■ Syn: *garza enana amarilla*; (RAE).

totuma (totume, totumillo, totumo, tutuma), f. (1) (← arw/karib.) (Bol, Kol, Per, Ven): kalabasový strom *Crescentia cujete*; ► až 5 m vysoký; má dlouhé větve, vejčité listy s ostrou špičkou a velké žluté květy; plod s tvrdou slupkou se používá na výrobu nádob; využití v tradiční medicíně; *př.: ... a la sombra de los totumos en flor*; ■ Syn: *calabazo, cutuco, guaje cirial, güira, higüero, morro, jícaro, jícaro guacal, taparo*; (2) (Ven): plod stromu *totumo*; (3) (Bol, Kol, Dom, Per, Ven): nádoba vyrobená z tohoto plodu; (nebo z jiných dýní, tykví); *př.: ... cogió su agua con la totumita y bebía ...*; (4) (Chil): boule, otok; (5) (Chil): absces; (6) (Chil, Dom): hrb (na zádech); (7) **i přenes.** (Chil, Per, Ven): hlava, **makovice**; (8) (Ven): objem nějaké nádoby vyrobené z ovoce *totuma*; (9) (Chil): šrám, podlitina; (10) (Per): rozum; (11) **corte (pelao) de ~** (Ven): stříh vlasů; (12) **espada de ~** (Ven): meč s číškou (na rukojeti ochrana na ruku); (13) **pelar tutuma** (Bol): ostříhat si vlasy dohola; (MS, DA, AM, MM, BDE).

totumada (tutumada), f. (1) (Bol, Kol, Pan, Ven): obvyklý objem nějaké nádoby zvané *totuma*; (2) (Mex): přehnané množství něčeho; (MS).

totumal, m. (1) (Ven): pole určené na setí *totumas, totumos*; (MS).

totumazo, m. (1) (Ven): ochrstnout někoho vodou z nádoby *totuma*; (MS).

totume, viz: *totuma*; (MS).

totumear, tr/intr. (1) **intr.** (Ven): **přemýšlet, hloubat**; váhat, být nerozhodný, přemítat; (2) tr. (Kol): prodávat nějaký nápoj v nádobě vyrobené z plodu *totuma* (z kalabašového stromu); ■ Var: *tutumear*; (MS).

totumillo, m. (1) (Ven): kalabasový strom *Crescentia cujete*; viz: *totuma*; (MS, NET).

totumito, viz: *tutumito*; (MS).

totumo (tutumo), m. (1) (Pan, Portor, Kol, Ven, Ekv, Per, Bol): kalabasový strom *Crescentia cujete*; viz též: *totuma*; (2) (Portor): nádoba; ► **vyrobená z plodu totumo**; (3) (Chil): boule na hlavě; (4) (Chil): hrb; (5) (Kol): druh rostliny; (6) **subir al tutumo** (Bol): být plodný (být schopný sexuálního aktu); (MS, DA, AM). • (7) (Am): **tykev, dýně**; (JD).

totumpote, m/f. (1) (Dom): vlivná, bohatá osoba; (RAE).

touch, m. (← angl.) (1) (Chil): každá z postranních čar hřiště; (MS).

touchdown, m. (← angl. *touch-down*) (1) (Chil): v rugby, tah spočívající v dotknutí se země s míčem v zóně gólu, za linií branky; (MS).

tour de force, m. (← fr. *tour de force*) (1) (Kub): zkouška síly; (MS).

tour, m. (← fr. *tour*) (1) (Kol): exkurze, cestování; ■ Var.: *tur*; (MS).

tournée, f. (← fr. *tournée*) (1) (Kol, Kost, Kub, Dom): divadelní turné; exkurze, cestování; ■ Var.: *turné*; (MS).

tovar, m. (1) (Kol, Ven): strom *Aegiphylia verrucosa*; ► jeho dřevo má mnohočetné využití; (MM).

tovén, přehození slabik (*vesre*), viz: *vento*; (MS).

toya, f. (1) (Bol): rolničky, které si indiáni dávají při tanci na nohy; viz též: *taunachi*; (AM).

toyuyo, m. (← guar. *tuyuyú*) (1) (Per): čáp *Mycteria americana*; (MM).

toza, f. (1) (Arg): pařez; (2) (Kub): vor; (JD).

tozar, intr. (1) (Arg): drcnout hlavou (o beranovi); (2) být jako beran (postavit si hlavu); (JD).

tra, f. (1) slang. (Chil): fuška, rachota; (JD).

traba, f. (1) (Chil): sponka na vlasy; (RAE). ● (2) (Kol): stav psychické a fyzické poruchy či rozčilení vyvolaný drogou; př.: *a este grupo pertenece Rubén, un hombre que canta canciones de Piero en medio de sus trabas*; (3) **de** ~ [Š: *valiente; corajudo*] (Kost): odvážný; kurážný; př.: *y nada fue la cara que le hizo la mujer, se ve que esta doña es de traba*; (RR). ● (4) (Portor, Dom): skupina bojovných kohoutů; (5) (Portor): bojovný kohout; (6) (Guat, Dom): dřevená konstrukce, klec pro bojovné kohouty; (AM). ● (7) (Kub, Mex): destička, která se přiděluje kohoutům na nohy; (8) (Kub, Mex: Tabasco): dvorek na kohoutí zápasy; (9) (Kub, Mex: Tabasco): kohoutí zápas; (10) (Mex): trám, kus dřeva procházející rohy hovězího dobytka; ► zabraňuje dostat se tam, kde by mohl způsobit škodu; (11) (Portor): mačky na nohy; ► ke šplhání po stromech s hladkým kmenem; (MM).

trabado, -da, adj. (1) (Kol): šilhavý; (Mex): koktavý, breptavý; (MM, JD).

trabajadero, m. (1) (Hond): pole oseté třtinou, kukuřicí, fazolemi nebo banány, o něž se stará jeho majitel; (2) (Hond): půda připravená k setí, čištění nebo sklizení kukuřice či fazolí; (RAE). ● (3) **venk**. (Mex): obvyklé či přechodné pracoviště; (MM).

trabajador, m. (1) (Chil): pták; viz: *totorero*; (RAE, MM). ● (2) ~ **de avanzada** (Kub): úderník; (JD).

trabajar, tr/intr., hovor. (1) (Ven): o kouzelníkovi, léčiteli: zaříkávat, zaklínat; (RAE). ● (2) tr. [Š: *hacer brujerías*] (Kub; Ven): čarovat; kouzlit; př.: *pero Bejuco no ignoraba los secretos de la magia de los congos, y trabajaba en ambos campos*; viz též: *trabajar palo, trabajo de palo*; (RR). ● (3) ~ **la chaqueta** (Ven): otravovat koho; (4) **estar uno ~ando** (Ven): být někomu špatně, bídně; (5) (Ven): převzít koho; př.: *¡lo trabajaron! (ti ho převezli!)*; (6) (Guat): očernit koho; (AM, JD). ● (7) ~ **como un chino** (Am): dřít jako otrok; (8) ~ **firme y tupido** (Arg): pracovat jak šroub, ostošest; (9) ~ **en el levante** (Chil): pít jak duha; (10) **poner a ~ la chola** (Kub): lámat si palici, přemýšlet; (JD). ● (11) (Ven): štvát, rozčilovat koho; př.: *que le metí una zancadilla, porque me estaba trabajando*; (BDE).

trabajito, m. (1) (Hond): většinou nelegální činnost prováděná potichu; (RAE).

trabajo, m. hovor. (1) (Kub, Urug, Ven): zaklínání či zaříkávání osoby za účelem ochránit ji nebo jí naopak ublížit; zaříkávání věci za účelem proměnit ji v amulet; (RAE). ● (2) [Š: *aborto*] (Portor): potrat; umělé přerušování těhotenství; př.: *doña Celinda le estaba haciendo un trabajo; de pronto se volvió como loca, salió corriendo y se tiró al mar*; (3) (Kub; Portor): čarování; kouzlo provedené čarodějem; př.: *las lluvias de este mes sacramentan y dan fuerza a los trabajos de Paleros y Santeros*; (4) ~ **de palo** [Š: *brujería*] (Kub): čarování; př.: *yo creo que tiene que haber habido algo de eso, porque esa cuadrilla, para caminar como caminaba, necesitaba su trabajo de palo*; (RR). ● (5) **el ~ está de lucha** (Kub): je to pěkná fuška; (6) **hacer un ~** (Kub): čarovat; (7) ~ **productivo** (Kub): pracovní brigáda; (JD).

trabajólico, -ca, adj. (1) (Chil): dřič, workoholik, i subst.; (RAE).

trabajoso, -sa, adj. (1) (Arg, Kol, Chil, Guat, Mex, Pan, Per, Ven): nevstřícný, neochotný; náročný; protivný, nepříjemný; (AM). ● (2) (Arg, Mex): nesnášenlivý, hněvivý; (3) (Arg, Mex): vychytralý, prohnaný; (MM, JD). ● (4) (Arg): lenošíci, lenošný; (JD).

trabalengua, m. (1) (Kub): koktal; (JD).

trabar, tr/intr/zvrat. (1) zvrat. [Š: *tartamudear*] (Am): koktat; (RAE). ● (2) [Š: *hacer*], tr. (Guat): (u)dělat; př.: *la (herida) del labio ... que se la trabaron con navaja de barba*; (3) [Š: *burlarse de alguien; enganarle*] (Hond; Mex, Guat, Kub): **napálit**, ošidit někoho; podvést někoho; př.: *los*

muchachos, que iban comprendiendo el artificio engaño, reían a carcajadas, apartándose de él y gritándole: ... ¡ite trabaron Fololofo y Chitolo!; (4) *~se*, zvrát. (Kol): zdrogovat se; př.: *allí cocinan, duermen, se traban, guardan droga y cosas robadas*; (5) viz též: *trabado*; (RR, AM). • (6) tr. (Per, Portor): svázat, spoutat, uvázat; (7) (Per): svázat kohouty; (8) zvrát. (Kub): o řečníkovi: splést se, ztratit nit; (9) (Dom): o novorozenci: dostat tetanus; (10) *~bársele el vestido a* (Per, Portor): o oblečení: plést se při chůzi; (11) *~bársele la lengua a* (Am): zakoktat se, zajíkat se, plést se jazyk někomu; (12) *~bársele los pies a uno* (Per, Portor): zamotat se, zaplést se; př.: *se le trabaron los pies* (zakopl); (AM). • (13) tr. (Arg): zavřít na zástrčku, zastrčit závoru; př.: *trabe usted ... (letrero en la puerta de los servicios de Aerolíneas Argentinas) ... para que abriera de par en par las ventanas de su habitación del Sheraton – que normalmente están trabadas ...*; (BDE).

trabo, m. (1) vulg. (Dom): spojení, sloučení, navázání; (2) tetanus u novorozenců; (AM).

trabón, m. (1) (Guat): rána, podnutí, píchnutí (nožem); (AM). • (2) (Am): tkanička; (JD).

trabuco, **-ca**, adj/subst. (1) m. (Urug): doutník; ► neopracovaný; krátký a tlustý; př.: *el viejo, sacando chispas a su yesquero de pedernal, encendía el grueso trabuco y aspiraba con mucha calma el humo*; (RR). • (2) adj. (Mex): úzký, těsný; př.: *me queda trabuco el vestido* (šaty mi jsou úzké); (AM). • (3) (Kub): tlustá svíčka; neška; (JD).

trácala, f. (1) (Mex, Portor, Ven): podvod, podfuk, lest, trik; i adj.: prohnaný, mazaný; př.: *una trácala que no debe permitirse*; (RAE, AM, BDE). • (2) (Kub, Ekv): skupina lidí; (AM). • (3) (Ekv): spousta, velké množství, hodně; kolona; (4) (Mex): podvodník, podfukář; (MM).

tracalada, f. (1) (Am, kromě Antil): spousta, velké množství, hodně; hejno, dav, zástup; (RAE, AM). • (2) **a ~s** (Arg, Bol): ve velkém množství; (AM). • (3) (Mex): podvod, podfuk, švindl; (MM).

tracaleada, f. (1) (Per): bouchání; př.: *tracaleada de sillás*; (JD).

tracalear, tr. hovor. (1) (Ven): někoho přelstít, napálit, i intr; (RAE).

tracalería, f. hovor. (1) (Ven): podvod, lest; (RAE).

tracalero, **-ra**, adj/subst. (1) (Mex, Portor, Ven): podvodnický, podfukářský; podfukář; (RAE, AM, JD).

tracamandaca, f. (1) vulg. (Portor): posměch, výsměch; (AM).

tracamandanga, f. (1) (Kol): výměna, směna; (AM).

tracatear, intr. hovor. (1) (Hond): přetřásat nějaký problém v médiích; (RAE).

tracateo, m. (1) (Hond): usilovná snaha o vyřešení nějakého problému; (2) hovor. (Hond): zvuk střílby; (3) hovor. (Hond): zmatek, skandál, roztržka; (RAE).

tracatrán, m. (1) (Kub): budižkničemu; př.: *es un tracatrán*; (2) pohlavár, šéf, šerif; (JD).

tracayá, f. (← guar.) (1) (Bol): vodní želva; (MM).

tractocamión, m. (1) (Mex): tahač s návěsem; př.: *transportistas capitalinos denunciaron ayer el robo de siete tractocamiones y camiones ...*; (BDE).

tractomula, f. (1) (Kol): kamión s přívěsem; př.: *una tractomula chocó contra el bus*; (RR).

traer, tr/zvrát. (1) **la trae atravesada**, tr. (Mex): už má v hlavě; (2) **~ filo** (Mex): mít hrozný hlad; (3) **~ malcreado** (Mex): dělat to nejhorší komu; (4) **la trajo al trote** (Mex): na toho jsem letěla, byla do něj úplně zblblá; (5) **~érselas como**, zvrát. (Mex): být skvělý na co; (6) **¿qué se traen?** (Am): co je vám?, co ode mne chcete?; (JD).

trafa, f. hovor. [Š: *trampa*] (1) (Per): podfuk; (RAE).

tráfago, m., pl. (1) (Arg): harampádí, krámy; (JD).

trafaguear, intr. (1) (Mex): chodit (pohybovat se) sem a tam; (MM).

trafasía, f. (1) (Per): švindl, podvod; (AM).

trafasista, adj. (1) (Per): podvodný, podvodnický; (AM).

traficar, intr. (1) (Am): dopravovat; (2) (Kub): špekulovat; (JD).

tráfico, m. (← angl. *traffic*) (1) (Am): provoz, doprava, přeprava; př.: *en este cruce el tráfico es enorme*; (MM). • (2) (Kol): dopravní strážník; (JD).

trafique, m. (1) (Mex): nekalý obchod, jednání; (RAE).

traforo, m. (← it.) (1) (Arg): ozdobná řezbářská práce ze dřeva; (MS).

traga, m/f., hanl., hovor. (1) [Š: *empollón*] (Urug; Arg): dřič; šprt; př.: *Santiago era el traga, por supuesto, pero sobre todo era buena gente*; viz též: *tragalibros*; (RAE, RR).

tragabalas, m. (1) (Mex): chvastoun, chlubil, chvástal; (MM).

tragadal, m. (1) (Kol): močál, bahniště; (JD).

tragadera, f. (1) (Kol): polykání; (JD).

tragadieces, m. [Š: *gramola*] (1) (Mex): gramofón, který funguje na peníze jako *jukebox*; (RAE).

tragalibros, m. (1) [Š: *empollón*] (Arg): dřič; šprt; (RR).

tragallón, -na, adj. (1) (Chil): žroutský, nenasytný; (MM).

tragaluz, m, i f. (1) (Arg): světlík, vikýř; (JD).

tragamonedas, f. [Š: *tragaperras*] (1) (Arg, Hond, Urug): výherní automat; (RAE).

traganíquel(es), m. (1) (Kub): automat, který funguje na mince; (RAE). • (2) pl. (Portor): viz: *vellonera*; (AM). • (3) (Am): forbes; (JD). • (4) (**máquina**) ~, f., pl., arch. (Kol, Nik): výherní automat; př.: ... *las antiguas máquinas traganíqueles de manubrios herrumbrados* ...; (BDE).

tragante, m. (1) [Š: *sumidero*] (Kub): stoka; kanál; žumpa; př.: *toda la plaza de la Catedral se hallaba inundada de tanto llover; un estruendo de voces hizo correr al Ruso detrás de la gente, sorteando tragantes desbordados*; (RR). • (2) (Kub): hltoun; (JD).

tragantina, f. (1) (Am): hltavost; (JD).

tragaplata, m. (1) (Am): chamtivec; (JD).

tragar, tr/zvrat., hovor. (1) tr. (Arg, Urug): mezi studenty: šprtat; (RAE). • (2) ~se **uno las aldabas**, zvrat. (Kost): mít hlad jako vlk; (AM). • (3) ~ **bola**, tr. (Kub): naletět, dát se napálit; (4) **no ~ a uno ni con bombilla de plata** (Arg): nemoct koho ani vystát, cítit; (5) ~ (**la quina**) (Am): mít andělskou trpělivost; (6) ~ **se algo con ancla y todo**, zvrat. (Ven): spolknout všechno, nalítnout na všechno; (7) **no me ~go esa guayaba** (Kub): vlez mi na záda; (8) **se la ~gó** (Chil): skočil jí na to, věřil jí; (9) **se las ~ga** (Kub): už není panna (o dívce); (10) **se lo ~gó el león¹** (Kub): našťval se; (11) **se lo ~gó el león²** (Kub): už je s ním ámen, je úplně vedle, zkrachoval; (12) ~se **un pescado en marcha atrás** (Kub): být v pěkné bryndě; (JD).

tragavenado, m. (1) (Kol, Ven, Mex): hroznýš královský (*Boa constrictor*); ■ Syn.: *sarura*; viz též: *mazacuata*; (DA, MM).

tragedias, f., pl. (1) (Kol): potíže, maléry; (AM).

trago, m. (1) (Am): pohár, pának kořalky; (2) (Arg, Bol, Kol, Kub, Ekv, Salv, Nik): alkoholický nápoj; kořalka, pálenka; př.: *le gusta el trago*; (RAE, MM). • (3) **en ~s** (Per): v opilosti; př.: *el sargento que había dispuesto esta transformación en tragos no tuvo más remedio que cumplir sus propias órdenes*; (RR). • (4) **sacar ~** (Chil): vydělat na čem; (AM). • (5) **estar dale ~ y dale ~** (Ekv): koukat se pořád do sklenice, pít; (6) ~ **fuerte¹** (Kub): hlt rumu; (7) ~ **fuerte²** (Chil): destilát, kořala; (8) **meter al ~** (Kub): popíjet, napít se; (JD).

traquear(se), tr/intr/zvrat. (1) zvrat. (Salv, Hond, StřAm, Kol, Ekv, Ven, Mex): dostat se do nálady, opít se; i intr.; ► v Nik jen v partic. *traqueado* – opilý; (RAE, AM). • (2) tr/intr. (Guat, Ekv; Nik, StřAm, Ven, Kol, Kost): chlastat; pít alkohol; př.: *habían bebido harta cerveza, muertos de sed, ... y traqueaban ya coñac*; (RR, MM).

traquetearse, traquitear(se), tr/intr/zvrat. (1) (Guat, Dom): opít se, namazat se; viz: *traquear*; (RR, AM).

traguilla, adj/subst., hovor. (1) adj. (Chil): žravý, nenažraný, nenasytný; (2) m/f. (Chil): hltoun; člověk, který rychle jí a pije; (3) (Chil): v týmových sportech: hráč, který jede na sebe, individualista; (RAE).

trahira, f. (1) (Am): ryba; viz: *tararira*; (MM).

traído, -da (traído, -da), m/f. (1) [Š: *novio; novia*] (Guat; Per): ženich; nevěsta; přítel, -kyně; př.: *desde que vi entrar al traído se me puso que ahí había gato encerrado*; (2) **alzar el ~** [Š: *provocar una pelea*] (Kost): vyvolat hádku; př.: *un día de éstos me alzó el traído porque según sus cuentas hacían falta dos mil cañas*; (RR).

traído, -da, m/f.: viz: *traído, -da*; (RR).

traile, viz: *trailer*; (MS).

trailer (tráiler), m. (← angl.) (1) (Kost, Mex): tahač s návěsem; ► př.: *papi le iba rayando a un camión y en eso venía un tráiler; ... la aduana detectó 70 tráilers con mercancía de contrabando*; (RR, BDE). • (2) (Kol, Kost, Kub, Chil, US, Per, Portor, Mex): karavan, obytný vůz, přívěs; ■ Syn.: *trailer* (Mex); (3) (Kol): v kinematografii: ukázký, obsah; (MS, BDE). • (4) ~ **park** (Mex): autokempink pro obytné přívěsy; (BDE).

traineado, -da, adj. (1) (Am): trénovaný; (JD).

trainer, m. (← angl.) (1) (Am): osoba, která podrobuje závodní koně praktickému výcviku; (2) (LaPla): trenér; (MS).

training, m. (← angl.) (1) (Am): cvičení, trénování; ► vztahuje se hlavně na sportovní ale i jiné činnosti; (2) **estar en ~** být ve formě; (3) **over ~** (Chil): přetrénování; (MS).

traja, f. (1) (Bol): přetížení nákladem (na palubě lodi); (AM, MM).

traje, m. (1) **se puso ~ de madera** (Chil): už mu vzali míru na rakev; zemřel; (JD).

trajín, m/f. (1) **echar una cosa al ~** m., v Bol f. (Bol, Arg, Chil): každodenně něco používat; (2) **echar al ~ a uno**, m., v Bol f. (Arg, Bol, Chil): kašlat na koho; (AM, MM). • (3) f. (Bol): viz: *traja*; (MM). • (4) **hacer los ~ines de la casa** (Kub): šukat po domácnosti; (JD).

trajinar, tr/zvrat. (1) lid., tr. [Š: *recorrer*] (Par): projít; procházet; projíždět; př.: *el andén de la tierra soltaba su aliento bajo los pies desnudos que lo trajinaban*; (RR). • (2) (Chil): prohrabovat, prohledávat, šourat se v něčem; (3) (Arg, Chil): podvést, oklamat, napálit, vysmát se komu; (4) (Pan): otravovat koho; (5) zvrat. (Arg, Chil): napálit se; (AM, MM, JD).

trajinera, f. (1) (Mex): cestovní kanoe; ► dlouhá asi 8 metrů, široká 2 metry; v kanálech Xochimilco se na ni pasažérům prodává jídlo, květiny a suvenýry; (2) (Mex): nalodění nebo plavba (pasažérů nebo nákladu); (RAE, AM, JD).

trajinista, adj/subst. (1) (Arg, Chil, Portor): pracovítý; dřič, pracant; (AM, MM).

tralhuén, m. (1) (Chil): trnitý keř *Trevoa quinquenervia*; ► jeho dřevo se využívá na topení a k výrobě uhlí; (RAE, MM).

tralla, m. (1) (Kub): rošťák; (JD).

trallazo, m. (1) (Ven): napítí, hlt; (2) **darse, echarse un ~** (Chil): loknout si; (JD).

tramado(s), adj/subst. (1) m., častěji pl. [Š: *pantalones*] (US; Mex): kalhoty; př.: *p'al reclé se pudren las lisas, los tramados; ¿pos de dónde, carnal, le sale tanto sudor a uno?*; (RR). • (2) adj. (StřAm): statečný, odvážný; divoký (o zvířatech); (3) (StřAm): zamotaný, spleť, zašmodrchaný; (4) m. (Ven): tanec; viz též: *zoropo*; ► tančí se o velikonočních svátcích; (AM, JD).

tramazón, f. (1) (StřAm): spleť, zmatek; mela, rámus; (AM).

trambucar, intr. (1) (Kol, Ven): ztroskotat, potopit se; (2) (Kol, Ven): ztratit rozum, pomást se; (AM, MM).

trambuluquearse, zvrat. (1) (Portor, Dom: Cibao): zamotat se, zaplést se jazyk komu; (AM).

trambuque, m. (1) (Kol): ztroskotání; (AM).

tramero, m. (1) (Kost): trhovec; př.: *los taxistas que lavan su auto en la madrugada con el agua de los parques, los trameros del mercado, casi todo el mundo ...*; (RR).

trámil, adj/subst. (← map.) (1) m. (Chil): osoba s hubenými končetinami; (2) adj. (Mex, Chil): nemotorný, neschopný, nešikovný, neohrabaný; (MS, MM).

tramitología, f. (1) (Kol): obor zabývající se zjednodušováním, řešením, zdokonalováním úředních jednání, formalit a řízení; (RAE).

tramitomanía, f. (1) (Kol): přehnané užívání úředních formalit; (RAE).

tramo, m. (1) [Š: *puesto*] (Kost): stánek; prodejní místo na trhu; př.: *y no la hallamos en el mercado ..., alguien nos dijo que desde mucho tiempo atrás no tenía allí el tramo*; (RR).

tramojo, m., hovor. (1) (Arg, Bol, StřAm, Kol, Chil, Mex): (trojúhelníková) dřevěná zábrana; ► připevní se zvířatům na rohy, aby nemohli utéci z ohrad; (RAE, MM). • (2) **no decir (no llamar) perro pero ensañar (mostrar) el ~**: viz: *perro*; (RR). • (3) **como perro con ~** (Bol): riskovat, dát se do riskantního podniku; (4) **oler el ~** (Ven): dostat strach; (AM). • (5) (Chil): silný klacek, který se dává pasteveckým psům do tlamy, aby nezakousli ovce; (6) (Mex): zábrana, která se dává na krk vepřům (a jiným zvířatům); (MM).

tramolear, tr. (1) vlát, plápolat; chvět se,; poletovat; (JD).

tramoliar, tr. (1) (Ven): mávat, vlát, přepotat se; (MM).

tramoyar, tr. (1) (Per, Ven): napalovat, šidit; (AM).

tramoyero, -ra, adj. (1) (Guat, Portor): podvodnický, švindlířský; (AM).

trampa, f. (1) (Guat): krám; obchod; ► př.: *paró el jeep a la orilla de la carretera y se metió a una trampita ...; ¿tiene Coca-Cola? le dijo a la vendedora*; (RR). • (2) **estar dado a la ~¹** (Mex): být v bryndě; (3) **estar dado a la ~²** (Mex): být roztlučený, k ničemu; (JD).

trampero, ra, adj/subst. (1) adj/subst. (Guat, Mex, Par): podvodný, podvodnický, podfukářský; podfukář; (2) m., i f. (Arg, Chil): oko na ptáky; (AM, MM).

trampolín, m. (1) (Kol: Riohacha): kus dětského oblečení; (AM).

tramposería, f. (1) (Kol, Kub, Portor): švindlování, podvádění, podvod; (AM).

tramposientos, m. (1) (Arg): podfukář; (JD).

trampucheta, f., hovor. [Š: *trampa*] (1) (Salv): podfuk, podvod; (2) hovor. (Hond): pech, smůla; (RAE).

trampuliña, f. (1) (Dom): podvod, klam, lest; (AM).

tramway, m. (← angl.) (1) (Arg, Urug): tramvaj; (2) **toma para el ~**, tu máš pohlavek; (MS).

tranca, m/f. despekt. hovor. (1) m/f. (Urug): extrémně úzkostlivá a puntičkářská osoba; (RAE). • (2) f. (Portor, Dom): dolar, peso; (3) **estar uno ~** (Dom): být vyšvihnutý, dobře oblečený; (4) **saltar las ~s** (Mex): ztratit s něčím trpělivost; dojít trpělivost; (AM). • (5) (Am): opilost, opice; (6) (Arg, Par): pojistka u střelné zbraně; (7) (Kol): snopek v řece či potoku; (8) (Mex): viz: *tranquera*; (MM). • (9) (Am): vrata, plot s vraty; (10) pl. (Am): pracky, hnáty, nohy; (11) (Kub): lupen, bankocetle, bankovka; (12) (Chil): otravný chlap; otravná věc; (JD). • (13) lid. (Ven): dopravní zácpa; př.: ... *diariamente se forma una irritante y descomunal tranca y cola de vehículos*; (BDE).

trancada, f. (1) (Kub): finta, trik, lest, podfuk; (2) (Kol): napomenutí, výtka, vynadání; (AM). • (3) (Arg): rána holí aj.; (4) (Kub): legrace; (5) **dar, echar una ~** (Kol): vynadat komu; (JD).

trancadera, f. [Š: *embotellamiento*] (1) (Bol): dopravní zácpa; (RAE). • (2) (Kub): tlačnice, mačkanice; př.: *trancadera en la puerta* (tlačnice u dveří); (JD).

trancadero, m. (1) (Dom): třisknutí dveřmi; (AM).

trancado, -da, adj. (1) (Kub): tvrdošijný; př.: *y él trancado a que no* (a on tvrdošijně, že ne); (JD).

trancaperros, m., pl. (1) (Ven): rvačka, bitka; (AM).

trancar, tr/zvrat. (1) zvrat. [Š: *emborracharse*] (Kost; Kol, Kub, Ven): namazat se, opít se; př.: *tené cuidado, vos con sólo el olor te trancás*; (RR, AM). • (2) tr. (Chil): způsobovat, vyvolat zácpu; (3) (Kub): otravovat; (4) (Kol): vynadat komu, pokárat koho; (AM). • (5) zvrat. (Arg, Chil, Mex, Par): dostat zácpu; (MM). • (6) tr. (Kub): chňapnout; (7) (Dom): strčit do basy; (8) (Ven): zamknout; (9) **;-ca la boca!** (Kub): zavři hubu!; (10) zvrat. (Kub): nacpat se jídlem; (11) zvrat. (Chil): chvět se, třást se; (JD). • (12) tr. (Ven): zavřít; př.: *tranca la maleta que nos tenemos que ir*; (BDE).

trancazo, m. hovor., vulg. (1) (Kub, Salv, Ven, Portor): lok, napítí se alkoholického nápoje; (2) m. [Š: *golpetazo*] (Guat, Ven): rána, prásknutí; (3) **a los ~s**, hovor. (Ven): unáhleně, zbrkle; (RAE, MM). • (4) (Dom, Ven; Kol): silná rána; rána pěstí; př.: *la vida era lo mismo, un gustazo: un trancazo, para todos*; (RR). • (5) (Am): chřipka; (MM).

tranco, m. (1) **al ~¹**, (Arg, Bol, Chil, Par, Urug): (pohybovat se, jet) rychle; (RAE). • (2) (Mex): překročení, předjetí; (3) **al ~²** (Arg, Bol, Mex, Par, Urug, Chil): dlouhými kroky (u jízdních zvířat); (AM, MM). • (4) **a ~ largo** (Chil): hezky rychle; (JD).

trancón, adj/subst. (1) m. [Š: *atasco; embotellamiento*] (Kol): dopravní zácpa; př.: *las protestas generaron trancones en diferentes lugares; ... el trancón era tan grande que los demás conductores no podían evadir el tiroteo*; (RAE, RR, BDE). • (2) adj. (Kol): strašně přísný; (JD).

tranque, m. (1) (Chil, Kub): přehrada, vodní nádrž; ► vznikla přehrazením údolí nebo rokle; př.: *el tranque almacena millones de metros cúbicos de material de desech*; (2) (Kub): dopravní zácpa; řada aut; (3) (Kub): výprask, bití; (4) (Nik): kontrola na vozovkách a cestách; (RAE, JD, BDE). • (5) (Portor): nesnadná situace; choulostivá situace; stagnace v obchodním jednání; př.: *fue lo único que se me ocurrió decir por aquello de salir del tranque*; (RR). • (6) (Kub): porucha auta; (JD).

tranquear, tr. (1) (Am): přivázat koně;

tranquera, f. (1) (Am): venkovská ohrada se závorou; (RAE). • (2) **~ de aguja** (Per): vchod do ohrady; ► sestává ze dvou kůlů s otvory ve stejných úrovních, do nichž se zasunují závory; př.: *a la chacra, muy bien guardada por un tupido cerco de zarzas y pencas, se ingresaba por una tranquera de aguja; se llama así a la que consta de dos maderos paralelos, plantados en tierra que sostienen largueros de madera en los huecos que ambos tienen practicados a igual altura*; (RR). • (3) (Arg, Bol, Chil, Kub, Per, Urug, Mex, Par): vrata v ohradě; (4) (Arg, Bol, Mex, Par, Urug): vrata, brána; (AM, MM).

tranquero, m. (1) (Ven; Kol, Chil): vrata v ohradě; viz též: *tranquera*; př.: *según antigua superstición cuando se fundaba un hato se enterraba un animal vivo entre los tranquileros del primer corral construido, a fin de que su espíritu, prisionero de la tierra que abarcaba la finca, velase por ésta y por sus dueños*; (RR, AM). • (2) (Am): palisáda, ohrada, vrata; (JD).

tranquijón, m. (1) (Guat, Hond): špatný úsek cesty; (AM).

tranquilidad, f., vulg. (1) (Portor): přátelství; (2) **no tener ~ con una persona** (Portor): nekamarádit s kým; (AM, MM).

tranquilino, -na, adj. (1) (Mex): opilý, namazaný; (AM).

tranquilo, -la, adj. (1) (Ven): opilý, namazaný; (JD).

tranquiza, f. (1) (Mex): výprask, bití; pranice; (RAE, JD).

transa, adj/subst., hovor. (1) adj. (Mex): vychytralý, prolhaný; (2) f., hovor. (Mex): podfuk; ■ Var.: *tranza*; př.: *¿quiénes han estado en la transa?*; (RAE, BDE).

transandino, -na, adj. (1) (Arg): chilský; (2) (Chil): argentinský; př.: ... *las susceptibilidades transandinas*; (BDE).

transar(se), intr/tr/zvrat. (1) tr/intr. (Am): ustoupit, povolit; usmířit, dohodnout; (RAE, MM). • (2) (Am): vyřídít; (3) (Chil): uzavřít obchod, obchodovat; př.: *en Chile en el último tiempo se ha incrementado notablemente la actividad bursátil, donde se transan acciones y toda clase de instrumentos financieros y otros*; (4) ujednat mír, najít kompromis; př.: *yo quería transar amigablemente, mejorar un poco las relaciones*; (5) zvrat. dohodnout se; (6) (Kol): ustoupit, povolit; (JD, BDE). • (7) tr., lid. (Mex): podvést, oklamat; ■ Var.: *tranzar*; (BDE).

transcripto, -ta, adj/nepřav. přičestí. [Š: *transcrito*] (1) (LaPla): přepsaný; (RAE, BDE).

transferencia, f. (1) (Kub): přestupování; přestupní lístek, lístek přes; (2) **esperar con ~** (Kub): čekat na přípoj, na spojení; (JD).

transfusión, f. (1) (Kub): bílé kafičko; (2) **dispararse una ~** (Kub): dát si bílé kafičko; (JD).

transiberiano, m. (1) (Kub): courák, pomalý vlak; (JD).

transitar, tr. (1) [Š: *recorrer*] (Arg, Urug): projít; proběhnout; př.: *en la claridad estrecha del corredor que transitaban mucamas y las viejas señoritas que volvían del paseo digestivo por el parque*; (RR).

transmisión, f. (1) ~ **en vivo** (Kub): přímý přenos; (JD).

transpirado, -da, adj. (1) (Chil): zpocený; (JD).

transportación, f. (← angl. *transportation*) (1) (Am): doprava, přeprava; (MM).

transvasijar, tr. (1) (Chil): přelít; (JD).

tranway, viz: *tramway*; (MS).

trapalero, -ra, adj. (1) (Kub, Portor): šejdířský, podvodnický; ■ Syn.: *trapalón*; (AM, JD).

trapalmejas, m. (1) (Kost): nesoudný, neužitečný člověk; ■ Var.: *tlapalmejas*; (MM).

trapalinear, intr. (1) (Arg, Chil): žvanit, vymlouvat se; (AM). • (2) (Am): dělat randál; (JD).

trape, m. (← map.) (1) (Chil): vlněná smyčka používaná při mlácení obilí, svázování ovcí, přichycení zavazadel; (2) (Chil): obecně nějaká krátká smyčka ze spletené vlny; (MS). • (3) (Chil): vlněný provaz; (JD).

trapeada, f. hovor. (1) (Arg, Salv, Hond, Mex): drhnutí podlahy; (2) [Š: *regañina*] (Salv, Guat, Hond): vynadání, vyhubování; (3) [Š: *paliza*] (Hond): výprask, naprostá porážka; (RAE). • (4) ~ (**trapiada**) [Š: *regañada*; *reprimenda*] (Kost, Pan; Guat): důtka; pokárání; př.: *el cura que ya es muerto se negó y nos dio la gran trapeada*; viz též: *trapeador*, *trapear*, *trapo*; (RR).

trapeador, m. (1) (Mex, Guat, Hond, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Kol, Ekv, Per, Bol, Arg, Chil): hadr na podlahu; mop, nástroj na čištění podlahy; i f.; př.: *aló? contestó su mujer y él se la imaginó con el trapeador en la mano y un pañuelo en la cabeza*; viz též: *trapeada*, *trapear*, *trapo*; (RAE, RR, DA, MM). • (2) (Am): hadr, utěrka, utěrák; (3) držák na hadr; (JD).

trapear, tr. (1) (StřAm, Chil, Ekv, Mex, Per): vytřít, utřít podlahu hadrem či smést koštětem; př.: *trapear el piso*; (2) [Š: *reprender*] (Salv, Guat): vynadat; (3) [Š: *insultar*] (Nik): urazit; (RAE, AM, JD). • (4) [Š: *regañar*] (Kost; Guat): plísnit, hubovat; př.: *y usted todavía trapeándome como si no fuera suficiente con lo que me pasó*; viz též: *trapeada*, *trapeador*, *trapo*; (5) **mandar trapeando** (**trapiando**): viz: *mandar*; (RR). • (6) (StřAm): setřít koho, dát nos komu; (AM, JD). • (7) (StřAm): dát nakládačku komu, nařezat komu; (MM).

trapera, f. (1) (Kol, Portor): staré hadry, cáry; (AM). • (2) **puñalada ~** (Arg): zrádné bodnutí nožem; (MM).

trapero, m. (1) (Kol): hadr; smeták; mop; př.: *en el corredor se cruzó con Divina Flor que llevaba un cubo de agua y un trapero para pulir los pisos de la sala*; (RR). • (2) (Am): držák na hadr na mytí podlahy; (JD).

trapi, m. (← map.) (1) (Chil): chilli paprička; (MS).

trapiada, f.: viz: *trapeada*; (RR).

trapiacán, m. (1) (Chil): omáčka z chilli papriček; (MS).

trapicar, tr/intr/zvrat. (1) intr. (Chil): pálit jako chilli paprička; (2) (Chil): způsobit štípání, slzení očí nebo pálení v krku; (3) zvrat. (Chil): dusit se, **dávit se** něčím pálivým; ■ Var.: *trapi*lcar; (MS).

trapicarse, zvrát. (1) (Chil): dusit se tekutinou nebo jídlem; (RAE, MM).

trapichante, m. (1) (Kol, Kub, Portor): viz: *trapichero*; (AM).

trapichar, intr/tr. (1) intr/tr. (Chil): (Kol, Kub, Portor): čachrovat, kšeftovat; viz též: *trapichear*; (AM, MM). • (2) tr. (Kol, Mex): pašovat; (3) (Kub, Portor): obchodovat v malém; (MM).

trapiche, m. (1) (Bol, Chil, Arg, Per): mlýn k drcení hornin; (RAE, AM). • (2) (Mex): malá krádež; nevýznamná loupež; př.: *los trapiches de los empleados de confianza eran cosas de ellos*; (RR). • (3) (Ekv): tělesný trest; ► uplatňovaný kdysi na věznicích (s pomocí pušky); (AM). • (4) (Am): cukrovar; mlýn na drcení cukrové třtiny; (5) **es un ~** (Kub): je jak děravý pytel, pořád se něčím cpe, nacpává; (JD).

trapichear, tr. (1) (Arg, Mex): živit se málo výnosnými obchody; (2) (Arg): kšeftovat, věnovat se nekalým, nezákonným obchodům; (MM).

trapicheo, m. (1) (Arg): kšeftování, čachrování; (2) (Mex): tajné milostné pletky, pletichy, intriky; (MM).

trapichero, -ra, adj/subst. (1) adj. [Š: *hábil; enredador*] (Mex): schopný; svárlivý; problémový; př.: *es un tipo silencioso, trapichero, sucio de mirada y de pensamiento*; (RR). • (2) m/f. (Kol, Portor): dřič, pracant; (AM). • (3) (Arg): lakomý, lakotný obchodník; (MM). • (4) (Am): šibal, ničema; (JD).

trapilcar, viz: *trapicar*; (MS).

trapista, m/f. (1) (Arg): hadrář; hadrářka; (JD).

trapo, m. (1) **el (ese, este, aquel) ~ de** (Portor): hanlivé označení jakékoli věci nebo osoby; př.: *está en San Juan, en la capital; donde no hay que ser un trapo o peón pa vivir*; (2) **no dejarse hacer ~** [Š: *no dejarse humillar*] (Ekv): nenechat se ponížít; př.: *bienhecho que no se deje hacer trapo*; (3) **soltar el ~** [Š: *hacer su vida*] (Mex): žít svůj život; žít po svém; př.: *se lo agradezco; la vieja tendrá al menos con qué entretenerse mientras yo suelto el trapo*; (RR). • (4) **poner a uno como ~ de cocina** (Mex): pořádně vynadat komu, setřít koho; (5) **~ de sacudir** (Kub): prachovka; (JD).

traposiento, -ta, adj. (1) (Per): viz: *traposo*; (JD).

traposo, -sa, adj. (1) [Š: *harapiento*] (Per; Bol, Chil, Portor): otrhaný; rozedraný, v hadrech; (RR, AM). • (2) (Chil): blábolivý, breptavý; ► o někom, kdo má vadu výslovnosti; (3) (Chil): o pečivu apod.: gumový; (MM).

trapujear, intr. (1) (StřAm): pašovat; (AM).

trapujero, ra, adj. (1) (StřAm): viz: *tapujero*; (AM).

trapujo, -ja, adj. (1) (Hond): pašovaný; (AM).

traque, m. (← angl. *track*) (US, Mex): železniční trať; (MS).

traqueado, -da (traquiado, -da), adj. (1) [Š: *acostumbrado*] (Ekv): zvyklý; navyklý; př.: *no sé si por muy traquiadas, por muy golosas o por raza, eran rapiditas rapiditas*; (RR). • (2) (Arg): rušný, s velkým provozem; (3) ořepaný, ořelý; ošoupaný, ošuntělý; (JD).

traquear, tr/intr/zvrát. (1) tr. (Kub): praskat klouby na rukou; př.: *hizo una serie de ejercicios apoyándose en las puntas de los dedos, luego se los estiró haciéndolos traquear*; (RR). • (2) intr., i tr. (Portor): popíjet alkohol; (3) (Portor): honit od čerta k ďáblu; (4) (Arg): přesunout, zahnat dobytek z jednoho místa na druhé; (5) (Portor, Dom): zkoušet, testovat něčí přednosti (i o zvířatech a věcech); (6) (Portor, Dom): (vy)cvičit, (vy)trénovat; (7) (Mex): přehrabat (věci); (8) intr. (Arg, Kost, Mex): často procházet, projíždět, chodit kudy; i tr.; (9) (Chil: Chiloé): příliš mnoho chodit; (10) zvrát. (Ven): pomást se, zbláznit se; (AM).

traqueo, m. (1) (Am): hluk, lomoz; pobouření; (2) (Kol): rozjíždka; (JD).

traquetear, intr. (1) (Arg): hodně se v práci nachodit; (2) (Arg, Mex): pobíhat od čerta k ďáblu, z jednoho konce na druhý; (MM). • (3) (Kub): rajtovat; (4) (Portor): zkoušet; (JD).

traqueteo, m. (1) (Kol, Per, Portor, Urug, Mex): silný, nepravidelný pronikavý zvuk; (AM, MM). • (2) (Arg): kodrcání, hlasitý pohyb jízdních zvířat nebo vozidel; (3) častý průjezd, procházení stejným místem; viz též: *traquear*; (4) (Kol, Mex, Portor): hlasitý průchod, průjezd přes nějaké místo; (MM).

traquiado, -da, adj.: viz: *traqueado, -da*; (RR).

traquidazo, m. (1) (Mex): zadunění, třeskot, hřmot (po výstřelu); viz též: *traquido*; (MM).

traquido, m. (1) (StřAm, Chil, Kost): hluk, lomoz, vřava, třeskot; (AM, MM).

traquinar, intr., vulg. (1) (Portor): nezastavit se, chodit sem a tam; (AM).

trarigüe, m. (← map. *tharin*, „poutat, vázat“) (1) málo užív. (Chil): indiánský pásek, stuha, opasek z vlny; (RAE).

trarilonco, m. (← map. *tharin*, „poutat, vázat“ + *lonco*, „hlava“) (1) (Arg, Chil): páska, stuha; ■ Syn.: *vincha*; (AM).

traro, m. (← map. *tharu*) (1) (Chil, Arg): dravý pták *karančo*; *Caracara plancus*, *Milvago chimachina*, *Poliborus plancus plancus*; ■ Syn.: *caracara*, *caracará*, *carancho*, *guas*, *querque*, *tui*; (2) (Chil): chudák; (RAE, MS, DA, MM).

tras, předl. (1) ~ **de** + **inf.**¹ (Am): když, po tom, co; (2) ~ **de** + **inf.**² kromě toho, že ...; (JD).

trabocar, tr. [Š: *vomitar*] (1) i intr. (Arg, Chil, Kol): zvracet; (RAE, MM).

trabucar, tr. (1) (Chil, Portor): zpřeházet, pomíchat; (AM). • (2) (Chil): detailně prohledat; (MM). • (3) (Chil): přelétat; (JD).

trascartón, adv. (1) (Arg): ihned po, následně, př.: *le dio una cachetada y trascartón lo dejó plantado*; (RAE).

trascavo, m. (1) (Mex): barg, rypadlo; př.: *unos 50 policías, trabajadores con trascavos y sabuesos entrenados en la búsqueda de personas atrapadas bajo escombros ...*; (BDE).

trascender, tr/intr. (1) [Š: *oler mal*] (Ekv): páchnout; čpět; zapáchat; př.: *casado yo, cuando pobre, mi mujer no me quería; todo yo le trascendía sólo a sulfato de cobre*; (RR).

trascendido, -da, m. (1) (Arg, Bol, Chil): neoficiální zpráva, která nabývá veřejného charakteru; (RAE).

trascoliarse, zvrat. (1) (Kub): podělat se; (JD).

trascripto, -ta, neprav. přičestí. (1) (Arg, Urug): viz: *trascrito*; (RAE).

trascuerdo, -da, adj. (1) **estar** ~ [Š: *estar equivocado; no recordar bien*] (Ekv): mýlit se; špatně si pamatovat; př.: *yo dejé la mercancía donde don Lucho Toapanta; ¡no, no estoy trascuerdo, ahí la dejé!*; (RR).

trasgo, m. (1) **hacerse ~os** (Ekv): dřít se; (JD).

trasiego, m. (1) (Kub): činnost; transakce; (JD).

trasigar, tr. (1) (Ekv, Per): přemístit, přeskádat; (AM).

trasijado, -da, adj. (1) (Arg, Urug): přepracovaný; (RR).

traslado, m. [Š: *transferencia de crédito*] (1) (Kol): převod úvěru; (RAE).

trasluz, m. (1) (Portor, Dom): podobnost; (AM).

trasmano, adv. (1) **por** ~ (Kub, Mex, Per, Portor): skrytě, potají; pod rukou (koupit); (AM).

trasminado, -da, adj. (1) **estar** ~ **de sueño** (Mex: Zacatecas): být velmi ospalý; (AM).

trasminante, adj. (1) (Chil): pronikavý (o zimě); (MM).

trasmochar, tr/zvrat. (1) (Ven): (u)krást koně; ► koně se vzbudí uprostřed noci a naženou se do falešné ohrady; nahánění může trvat i několik dní; př.: *la más inocente de las ocupaciones a que lo destinaba doña Bárbara era la de trasmochar los caballos; consistía esto en sorprender las yeguas dormidas al raso de la sabana y perseguirlas durante la noche, y a veces durante días y noches consecutivos, de manera que se encaminasen hacia un coral falso, disimulado al efecto entre el monte*; (RR). • (2) zvrat. (Arg, Kost, Mex): ponocovat; bdít; nespát celou noc; (MM).

trasmoché, f. (1) (Arg, Bol, Par, Urug): program v kině, televizi apod., který začíná po půlnoci, př.: *me quedé a ver la trasmoché*; (2) **de** ~, (Arg, Chil): noční; ► o představení, které začíná po půlnoci; (RAE).

trasmocheo, m. (1) (Kub, Portor): ponocování; (MM).

traspasar, tr. (1) (szMex): připravit půdu k osévání; (MM).

traspatio, m. (1) (Mex aj): zadní dvorek u domu; př.: *... en el suministro de las drogas para los pobres yanquis somos el traspatio, junto con bolivianos, ...*; (RAE, BDE).

trasporte, m. (1) (Portor): pětistrunný hudební nástroj; ► větší než kytara; (RAE).

traspuntar(se), tr/zvrat. (1) (Hond): zbrousit konce rohů hovězího dobytka; (RAE).

traspunteado, -da, adj. (1) (Am): našťvaný; (2) **estar** ~**os**¹ (Portor, Dom): být na sebe našťvaní; (3) **estar** ~**os**² mít špatnou náladu; (AM, JD).

trasque, adv. (1) lid. (Am): (expletivní výraz) kromě toho, nadto; př.: *trasque estaba enferma tenía que trabajar, trasque era vieja se enfermó*; (MM).

trastabillón, m. [Š: *tropezón*] (1) (StřAm, Kol, Chil, Arg, Kost): klopýtnutí, zakopnutí; uklouznutí; (RAE, AM, MM, JD).

trastajo, m. (1) (Kol, Ven): krám, harampádí; starý nábytek; (MM).

trastamenta, f. (1) (Hond): sada kuchyňského náčiní; (RAE).

traste, m. (1) (StřAm, Mex, Portor): kus nábytku nebo náčiní; (RAE). • (2) **mojarse el ~ con una mujer**, vulg. (Urug): ošukat; přefíknout; šukat; ► vulgární výrazy pro souložení; př.: *con unas paicas ansina es lindo mojarse el traste*; (RR). • (3) vulg. (Am, Par, Mex): starý krám, harampádí; (4) (Arg, Chil, Par, Urug): zadek, zadnice; př.: *si un tipo me toca el traste en la calle, le pego un bife*; (MM, BDE). • (5) pl. (Mex): porcelánové nádobí a přístroje; př.: *el cascajo y las piedras pasan de mano en mano en cubetas, cacerolas, trastes de cocina ...*; (BDE).

trastear, tr/intr. (1) tr/intr. (Kol, StřAm): přestěhovat se, i zvrát; (RAE). • (2) tr. (Kol): měnit, proměnit; (3) (Guat, Mex): prohledat, zpřeházet; (4) (Mex): osahávat ženu; viz též: *toquetear*; (MM). • (5) (Kub): prohlédnout; př.: *el médico me trasteó*; (JD).

trasteo, m. (1) (Kol, StřAm): přestěhování, stěhování; (RAE, MM). • (2) (Kol, Mex): děje od slovesa *trastear*; viz: *trastear*; (MM). • (3) (Kub): prohlédnutí (u lékaře, rádia aj); (JD).

trastera, f. (1) vulg. (Portor): vetešnictví; hromada harampádí; (AM). • (2) (Mex): vestavěná skříň; (MM).

trastero, m. (1) (Mex): vestavěná skříň; viz též: *trastera*; př.: *las cucurachas asoman sus antenas tras de los trasteros*; (AM, MM, BDE).

trastienda, f. (1) (Kub, Mex, Chil): zadek, hýždě; (RAE, MM). • (2) **no tiene ~** (Kub): on je co na srdci, to na jazyku; (JD).

trastigar, tr. (1) (Ekv): přemístit, přeskládat; pečlivě hledat; (AM).

trastornar, tr/intr. (1) tr/intr. (Bol): překonat, překročit; (AM). • (2) (Bol): jít oklikou; (3) jít se projít; př.: *al trastornar la esquina a la derecha está el mercado*; (MM).

trastrigo, m. (1) **buscar, comer pan de ~** (Am): dělat si zbytečné starosti; (JD).

trastumbar, tr. (1) [Š: *trasponer*] (Mex): přejít, překročit; př.: *después de trastumbar los cerros, bajamos cada vez más*; (RR).

trasuntar, tr. (1) [Š: *presentir; sospechar*] (Portor): tušit; předvídat; mít podezření; př.: *el nene está malo; lo trasuntaba: ¡suerte perra!*; (RR).

trasunto, m., podezření, předtucha, viz: *trasuntar*; (RR).

trasvasijar, tr. (1) (Chil): přelít, přelévat; (AM).

trasvasijo, m. (1) (Chil): přelévání, přelití tekutin; (AM).

tratable, adj. (1) (Chil): průchozí, průjezdný, schůdný, sjízdný; (AM).

tratada, f. (1) (Salv): urážka; (2) [Š: *regañina*] (Nik): vyhubování, pokárání; (RAE).

tratar(se), tr/zvrat. (1) tr. (Salv): urážet někoho; (2) (Nik): hubovat, vyčítat; (RAE). • (3) zvrat. [Š: *curarse*] (Kost; Urug, Arg): vyléčit se; uzdravit se; zahojit se; léčit se; hojit se; př.: *bueno, el otro día se puso mi señora muy mala, con un gran dolor en la boca del estómago; yo quería llevarla, o al menos mandarla afuera, para que se tratara*; (RR). • (4) (Per): týrat, zacházet špatně s kým; (JD).

tratativa, f., spíše pl. (← it.) (1) (Arg, Bol, Per, Urug, Chil, Par): předběžné obchodní jednání; ► ve kterém se probírají pracovní, politické, ekonomické a jiné problémy; př.: *de las tratativas salió el acuerdo de dos carteras ...*; (RAE, BDE). • (2) (← it. *trattativa*) (Arg, Par, Urug): úvod, předmluva; (MS).

tratero, m. (1) (Chil): pracovník v úkolu; (AM).

trato, m. (1) (Mex): prodejní místo; (2) malý obchod; (MM).

trattoría, f. (← it. *trattoria*) (1) (Arg, Per, Urug): hostinec; (MS).

trauco, m. (1) (Chil): člověk, který má podle lidové mytologie schopnost přitahovat panny a následně je připravit o panenství; (RAE).

traumar, tr. (1) [Š: *traumatizar*] (Par, Arg): traumatizovat; způsobit trauma; př.: *aquellos soldados parecían tan traumatizados por el contraste sufrido, que ni siquiera podían escuchar tiros ...*; (RR).

traveling, m. (1) (Am): ■ Var.: *travelling*; (MM).

travelling, m. (← angl.) (1) (Am): v kinematografii: projíždění kamery při filmování; (MM).

travesaño, m. (1) (Kub, Mex): železniční pražec; (AM, MM).

travesear (travesiar), tr/intr. (1) [Š: *tocar*] (Kost): dotknout se; stisknout; př.: *yo la estuve travesiando, por lo que deben hacer encontrado las marcas de mis dedos*; (RR). • (2) intr. (Mex): trénovat jízdu na koni; (MM).

traveseo, m. (1) (Mex): trénování jízdy na koni; (MM).

travesera, f. (1) (Kub): sadec konopáč *Eupatorium cannabinum*; ► léčivá bylina; př.: *el Moro sale a buscar hierbas para hacer sus famosos cocimientos: siguaraya, yagruma, tomillo, almácigo, lengua de vaca, travesera, hojas y raíces de todo tipo que todo lo sanan*; (RR).

travesía, f. (1) (Arg, Bol): rozsáhlá pustá oblast bez vody; údolní plošina, planina; (RAE, AM, JD). • (2) (Chil): západní vítr; (3) (Guat): druh sázení v kohoutích zápasech; (AM).

travesiar, tr.: viz: *travesear*; (RR).

travestista, adj/subst. (1) (Chil): transvestita; (BDE).

traviata, f. (1) (Arg): krekr, slaná sušenka; př.: *tomé una traviata de roquefort y con mi vaso me fui a un rincón y me senté*; (BDE).

travieso, m. (1) (Per): mazaný filuta, zloděj; (JD).

traza, f. (1) despekt. (Arg, Ekv, Guat, Per, Portor): vzhled, vzezření; př.: *le veo traza de ratero*; (2) ; **vean qué ~!** (Arg, Chil): vyjadřuje pochybnost o něčích schopnostech; (AM, MM). • (3) (Chil): stopa, šlápě; (4) (Mex): stavební plán; (5) (Ven): druh molu; (MM). • (6) **en igual ~** (Chil): stejný, stejně; (JD).

trazado, m. (1) (Bol): mačeta; (AM, JD).

trazo, m. (1) **comerse el (un) ~** [Š: *equivocarse; errar*] (Ven): chybovat; mýlit se; př.: *y como yo conozco el oficio y hasta ahora no me he comido un trazo ...*; (RR). • (2) (Ven): chyba, omyl; (AM).

trebelear, intr. (1) (Ven): skotačit, čtveračit, dovádět; (JD).

trebo, m. (1) (Chil): trnitý keř *Trevoa trinervis*; ► z čeledi řešetlákovité (*rhannaceae*); využívá se jako živý plot; (RAE, DA).

trébol, m. (1) (Kub): různé rostliny připomínající jetel; (MM).

trebolar, m. (1) (Am): jetelové pole, jetelina; (JD).

trece, f., pl. (1) **contar las ~** (Bol): radovat se z vítězství; (AM).

treila (treile, treiler), viz: *trailer*; (MS).

treinta, m. (1) **un ~ y tres** (Kub): jidáš, zaprodanec, zrádce; (JD).

treinta y uno, m., viz: *treintayuno*; (RR).

treintaiuno, m.: viz: *treintayuno*; (RR).

treinta-treinta, m. (1) (Mex): puška; ► používala se během mex. revoluce; jméno pochází z kalibru; př.: *aquí llegan con su dinero y nos lo dejan para que compremos treinta-treintas y parque*; (RR).

treintauno, m.: viz: *treintayuno*; (RR).

treintayuno (treinta y uno, treintaiuno, treintauno), m. (1) (Ekv): polévka z hovězích vnitřností a papriky; př.: *en el caso de días de feria y los domingos en que oyen misa, las horas y costumbres cambian con frecuencia, porque al almuerzo o cucabi llevado de la casa –consistente en cereales o tubérculos cocinados– se suman el yaguarlocro (una sopa de papas y sangre de res victimada) y el treinta y uno o pusún (intestinos de ganado vacuno cocinados)*; (RR).

trejo, -ja, adj. (1) [Š: *animoso; valeroso*] (Per): smělý; odvážný; př.: *una tropita de k'ayaus, los más trejos, escogidos por el varayok' Alcalde, se acercaron al Misitu*; (RR).

tremer, intr. (1) (Am): chvět, třást se; (JD).

tremolé, m. (1) (Kol: Riohacha): vír, chvění vzduchu; (AM).

tremotiles, m., pl. (1) (Kol, Portor): krámy, harampádí; saky paky; (AM, JD).

trémulo, m. (1) (Mex): přeskóčení, zaskřípání hlasu při zpěvu; (MM).

tren, m. (1) (← fr.) [Š: *tranvía*] (Mex, Urug): tramvaj; (2) ~ **suburbano**, m. [Š: *ferrocarril suburbano*] (Arg): vlak spojující centrum města s jeho okrajovými částmi; (RAE, MM). • (3) ~ **a leña** (Par; Arg): parní vlak; př.: *a muchos los condujeron los pequeños e infantigables trenes a leña, resoplando por una larga y angosta trocha*; (4) ~ **jamaquino** (Kub): starý přístroj na zpracování cukru v cukrovaru; př.: *debajo de su cubierta de tejas coloradas se abrigaban, el trapiche, la máquina de vapor y el tren Jamaquino de elaborar el azúcar*; (5) **en ~** [Š: *en plan; mostrando*] (Arg): projevující (něco); ukazující (něco); určitým způsobem; př.: *Adán Buenosayres avanzó en tren decidido, y próximo al zaguán clavó una mirada gorgonesca en las adolescentes*; (6) **(estar) en ~ de** (Arg; Urug): být rozhodnutý k; dělat; předstírat; př.: *y ya que estoy en tren de confidencias le voy a decir cómo fue que me dejé marcar para toda la vida*; (RR). • (7) (Guat, Mex): provoz, ruch; (8) (Kub): hloupost, pitomost; (9) **dejarla el ~** (StřAm, Chil): zůstat na ocet; (AM). • (10) (Arg, Par, Urug): práce, činnost vykonávaná za určitým účelem; př.: *estamos en tren de ampliaciones*; (11) (Kub): potřeby a nástroje k výrobě *guarapo*; (12) ~ **de lavado** (Kub): prádelna; (13) (Kub): úřad,

ústav; dílna; př.: *tren de funeraria* (pohřební ústav); *tren de mudada* (speditérství); (MM, JD). • (14) ~ **lento** (Mex): osobní vlak; (15) **cogió el último** ~¹ (Kub): přišel za pět minut dvanáct, na poslední chvíli; (16) **cogió el último** ~² (Kub): vdala se za pět minut dvanáct; (17) **a todo** ~ (Mex): skvělý; (JD).

trenca, viz: *tenca*; (MS).

trencito, m., hovor. (1) (Urug): tahák; (RAE).

trenero, m. (1) (Am): železničář; viz též: *trenista*; (JD).

trenista, m/f. (1) (Mex): železničář, zaměstnanec železnice; (RAE, MM). • (2) (Kub): majitel dílny, závodu, podniku; (MM).

trenza, f. (1) pl. (Ven): tkanička; (RAE, JD). • (2) [Š: *lucha; disputa*] (Par; Arg): hádka; spor; pře; (RR). • (3) (Arg): boj muže proti muži, boj na tělo, boj zblízka; (AM, JD).

trenzada, f. (1) [Š: *riña de palabras; riña de obra*] (Arg; Urug): hádka; rvačka; př.: *les contaba trezadas fenomenales en que siempre jugaba rol principal*; (RR).

trenzarse, zvrát. (1) (Kost, Chil; Kol, Urug, Arg, Per, LaPla): **zaplést se**, zapojit se do diskuze dvou nebo více lidí; př.: *con mucha frecuencia me trezaba en fieras peleas con muchachos de mi tamaño o un poco más grande que yo*; viz též: *trenza, trezada; se trezan en una de sus interminables discusiones*; (RR, BDE). • (2) (Arg, Chil, Per, Urug): utkat se, prát se; bojovat tělo na tělo; i přenes.; př.: *tocaba la guitarra bastante bien, trezaba que era un primor; se trezan en una disputa*; (AM, MM). • (3) (Am): chytit se do křížku, vjet si do vlasů; př.: *trezarse a los puñetes*; (JD).

trepadera, f. (1) (Kub): sada lan, která tvoří dva třmeny a pásek; ► s jejich pomocí vesničané šplhají na palmy za účelem získání plodů nebo listů; (RAE). • (2) (Kub, Mex): železné mačky na šplhání, lezení; (3) mačky na šplhání po stromech s hladkým kmenem; (4) (Mex): popínavá růže *Rosa sempervivens*; (MM).

trepador, m. (1) (Mex): šnaps, kořalka; (JD).

trepadora, f. (1) [Š: *buganvilla*] (Ven): buganvílie; *Bougainvillea*; ► popínavá rostlina; př.: *por sus techumbres comenzaba a extender sus ásperos gajos una trepadora silvestre que subía desde un matorral cercano, revestida de flores de un color violento*; (RR). • (2) (Per): zápach nohou; (AM).

tregar, intr. (1) **trepársele a alguien** (Mex): hodně se opít; (RAE).

trepe, m. (1) (Kost): urážka, (AM). • (2) vynadání, napomenutí, výtka; př.: *echar un trepe*; (MM).

trepetera, f. (1) (Ven): rámus, randál, zmatek; (AM).

trepidar, intr. [Š: *vacilar, dudar*] (1) (Chil, Per): být na váhách, na pochybách, pochybovat, váhat; (RAE, AM, JD).

trepista, m. (1) (Kub): žonglér na laně; (JD).

trepual, m. (1) (Arg): strom *Tepualia stipularis*; (MM).

treque, adj/subst. (1) adj/subst. (Ven): žertovný, vtipný; vtipálek; (2) m. (Kol: Riohacha): šéf, vedoucí; (AM).

tres, m. (1) (Kub, Portor, Antil): tres, kytara se třemi dvojitými strunami, na kterou se hraje trsátkem z želvího krunýře; ► v Dom: Cibao: má šest strun; př.: *una guitarra perezosa y el agrío tres esbozaban un motivo*; (RAE, RR). • (2) **de a ~ por quinto** [Š: *desprovisto de valor*] (Mex): zbavený ceny; zadarmo; př.: *¿a poco cree que le voy a regalar mi loza, galleta de a tres por quinto?*; (3) **de ~ por cinco** [Š: *pequeño; débil*] (Arg): malý; slabý; př.: *Marta dejó de escapar una risita, sólo una risita de tres por cinco; ¡más fuerte! –volvió a ordenarle su hipnotizador*; (4) ~ **piedras**: viz: *piedras*; (RR). • (5) (Kol): lidový tanec; (6) **tres de oros** (Ven): utěšitel; (7) **arrastrar con ~es** (Ven): předstírat majetek nebo přízeň; (8) **darse las ~** (Mex): kouřit marihuanu; (AM). • (9) **estar en ~ y dos** (Kub): přešlapovat, počítat na prstech (v nerozhodnosti); (JD).

treso, sa, adj. (1) (Mex): špinavý, flekatý; (MM).

trespeleque, adj. (1) vulg. (Mex: Zacatecas): nevzdělaný, z nízké sociální třídy; (AM, MM).

trespuños, m. (1) (Ven): malé motorové plavidlo určené k rybolovu; ► opatřené střechem, kabinou, jedním stěžněm a dvěma trojúhelníkovými plachtami; (RAE).

tresquila, f. (1) (Ekv): stříhání ovcí; (JD).

trestí, viz: *trustee*; (MS).

triángulo, m. (1) **estar un asunto ~** (Guat, Kub): být zamotaný, těžko řešitelný; př.: *el asunto está triángulo* (je to zamotaná historka); (AM, JD).

triacá, f. (1) (Chil): rostlina *Weinmannia paniculata*; (MM).

triate, adj/subst. (*tri* + nah. *cuate*) (1) (Mex): trojitý, trojče; př.: *nacieron diates en Tasco; pero murieron por falta de atención*; (RAE, BDE).

tribilín, f. (1) (Kol): žena do větru; (AM, JD).

tribilínero, ra, adj. (1) (Ven): nestálý, vrtkavý; (AM).

tribulanza, f. (1) vulg. (Portor): neštěstí, trápení; (MM).

tribulicio, m. (1) (Arg: Salta): šarvátka, bitka; (AM).

tribuna, f. (1) ~ **de los gorriones** (Kol): mezi sportovci: nejhořejší tribuna; (JD).

tribunada, f. (1) vulg. (Portor): boufka; (AM).

tribunal, m. (1) ~ **del pueblo**¹ (Am): lidový soud; (2) ~ **del pueblo**² porota; (JD).

tricadura, f. (1) (Per: Arequipa): neklid, nespokojenost; nevolnost; viz též: *chucaque*; (AM).

trichahue (tricao, tricau), m. (← map. *thucau*) (1) (Chil): lóra; zelený papoušek *Cynolyseus byrene*; ► obývá strže, propasti, rokle pohoří; (RAE, MM, JD). • (2) (Chil): papoušek patagonský (*Cyanoliseus patagonus*); ► velký 45 cm; má olivově šedý hřbet, žluté břicho s červenou skrvnou, modrá křídla; (3) **la saliva del** ~ (Chil): nesplněný slib; (MS, DA).

trichahuera, f. (1) (Chil): jeskyně, ve kterých nacházejí útočiště velcí papoušci patagonští (*trichahue*); (2) (Chil): rámus, zmatek, překřikování (když mluví několik osob najednou); (MS).

tricao (tricau), viz: *trichahue*; (MS).

tríciclo, m. (1) (Kub): motocykl; (JD).

trícocéfalo, m. (1) (Kol, Mex): střešní parazit; (MM).

trícófero, m. (1) (Arg, Chil, Mex): přípravek k vyživení vlasů; (MM).

tricolor, m. (1) (Mex): politická strana PRI (Partido Revolucionario Institucional); př.: *Asamblea Nacional del PRI, ... presionando para que el tricolor no incluyera la moderna exigencia...*; (BDE).

tricot, viz: *tricota*; (MS).

tricota, f. (← fr. *tricot*) (1) [Š: *jersey*] (Arg, Par, Urg): svetr; pletená vesta; př.: *... se ponía sobre el pullover una tricota azul de marinero que su cuerpo no llegaba a estirar*; (RAE, JD, BDE). • (2) (Arg, Par, Urug): pletený svetr na knoflíky; (3) (Kub): očko, síťovaná látka; síťovaný oděv; (MS). • (3) (Kub): triko; (JD).

trigueño, -ña, adj. (1) (Hond, Ven): o člověku: černé nebo velmi tmavé pleti; (RAE).

trigueño, -ña, adj. (1) eufem. (Portor): černý; tmavé pleti; př.: *Don Danilo y su acompañante, que resultó ser una muchacha joven, trigueña y bastante pintorretiada, siguieron ...*; (RR).

triguero, -ra, m/f. (1) (Kol): člověk zabývající se pěstováním obilí; (RAE). • (2) (Mex): pták *Sturnella magna*; ► hnízdí v pšeničných polích; (MM).

trichina, f. (1) (Arg, Kol, Chil, Guat, Mex): svalovec; (MM).

trile, m. (1) (Chil): trupial; vlhovec žlutoramenný (*Agelacus thilius*); ► pták velký až 16 cm; samice má peří hnědé, samec černé; ramena a spodní části křídel jsou žluté; (2) **como** ~ (Chil): promočený, nasáknutý; (MS, DA, JD).

trilla, adj/subst. (1) f. (And, Chil, Portor, Ven): výprask, vynadání; (RAE, JD). • (2) (Ven): loupárna; ► místo, kde se loupe káva, obilí, kukuřice, hrách; př.: *los corredores del contorno, bajo los cuales un centenar de mujeres, sentadas ante las mesas de escoger, lo (el café) iban clasificando a medida que salía de las trillas*; (3) [Š: *sendero, vereda*] (Portor; Dom, Mex, Ven, Kol): stezka; cestička; pěšinka; př.: *luego se echó los zapatos al hombro y subió por la pendiente siguiendo la trilla que conducía a la carretera*; ■ Var.: *trillo*; (RR, AM). • (4) (Per: Mantaro): venkovská oslava (dožínky apod.); (5) adj. (Portor): o kávě nižší kvality; ► sbírá se ze země; (AM). • (6) (Mex): jakákoli stopa v poli (lidská, zvířecí aj.); (MM).

trillada, f. (1) (Mex): nářez, nakládačka; ► oběť ležína zemi; (AM).

trillado, m. (1) (Kub, Portor): stezka; viz též: *trillo*; (AM). • (2) (Kub, Portor): stopa v poli nebo v houští; (MM).

trillar, tr/intr. (1) tr. (Kub): oloupat, vytřít a vybrat zrnka kávy; (RAE). • (2) ~ (**triyar**) intr. (Urug; Arg): hledat sexuálního partnera; př.: *para colmo ella se llamaba Birgitta y salía a trillar por las estaciones del metro*; (RR). • (3) tr. (Kub, Portor): prošlapat cestu; (AM).

trillizos, m., pl. (1) (Ven: Trujillo): trojčata; (AM).

trillo, m. (1) (Kan, StřAm, Antil, Ekv: Los Ríos, Pan, Urug): cesta pro pěší i vozidla; vyšlapaná, stezka, pěšina; (RAE, AM, MM, JD). • (2) (Antil, StřAm): prošlapání cesty; (MM). • (3) (Kub): basa, kriminál; př.: *meter en el trillo* (strčit do basy); (JD).

trimmer, m. (← angl.) (1) (Chil): kondenzátor rádia; (MS).

trinca (**Trinca**), f. (1) i desp. (Ekv): gang; politická skupina boháčů; př.: *buscando una pared amplia para la inscripción de nuestros lemas: Paz, Pan, Trabajo, Muerte a las Trinca*; (RR). • (2) (Chil): hraní kuliček; (3) (Kol, Ekv): parta, banda; (4) (Kub, Portor, Mex): opice, opilost; (5) **a la ~¹** (Chil, Kub): chudě (žit), s omezenými prostředky; (6) **a la ~²** (Kub): elegantně oblečený; (AM, MM, JD). • (7) (Arg, Ekv): setkání lidí za účelem páchaní trestné činnosti; (MM). • (8) (Chil): důlek na hraní kuliček; (JD).

Trinca, f., viz: *trinca*; (RR).

trincador, m. (1) (Per): ► ochmelka, chlípník, smyslný; (MS).

trincar, tr/intr/zvrat. (1) tr/intr. [Š: *oprimir, apretar*] (StřAm, Mex, Per, Arg): tlačit, tisknout; (RAE, MS, MM). • (2) **~le** algo a alguien [Š: *tener la corazónada de que*] (Arg): mít předtuchu, že; mít tušení, že; př.: *sí, pero espera que me trinca que nos están espionando*; (RR). • (3) (Per): souložit; (MS). • (4) intr. (Portor): nebýt schopen slova, ztratit řeč; př.: *fulano está trinco* (došla mu slova); (5) **~se a dormir**, zvrat. (Guat, StřAm, Mex: Tabasco): jít spát; (AM, MM). • (6) (StřAm, Mex: Tabasco): pustit se do něčeho, dát se do něčeho; ► slouží jako pomocné sloveso; viz: *trincarse a dormir*; (MM). • (7) tr. (Kub): napíchnout na vidličku; (8) zvrat. (Kub): utáhnout si; př.: *trincarse el cinturón* (utáhnout si opasek); (JD).

trincayo, m. (1) (Kub): larva komára; ► plave na hladině vody; (MM).

trinco, **-ca**, adj. (1) (Portor): neschopný mluvit a hýbat se; jako zkamenělý; př.: *estaba trinco, dijo, trinco y jincho y la voz le temblaba*; (RR). • (2) (**estar**) ~ (Portor, Mex): (být) nadraný, opilý; (AM, MM).

trincha, f. (1) (Par): šest spojených opečených chlebičků s tvrdou kůrkou podobných bagetě; těsto uprostřed je měkké a bílé; př.: *sólo apareció ella cuando de la mesa desaparecía última trincha de pan que acompañó mi desayuno*; (RAE, RR).

trinchador, m. (1) (Mex): příborník; (AM, JD).

trinchante, m. (1) (Arg, Par, Urug, Kub, Mex): příborník; (MM, JD).

trinchar, tr/intr/zvrat. (1) [Š: *tener éxito*], intr. (Mex): být úspěšný; mít úspěch; př.: *tienen garantías de que en caso de que el golpe fracase, tendrán ustedes depositado ... medio millón de dólares cada uno; ¿y en caso de que trinchemos?*; (2) [Š: *tirarse a una mujer*] tr. (Par): souložit; přefíknout; př.: *todos íbamos a su rancho; ¡hasta yo la trinché!*; (RR). • (3) **~se una vieja**, zvrat. (Mex): narazit si ženskou; (JD).

trinche, m. [Š: *tenedor*] (1) (Salv, Hond, Mex, StřAm, Kol, Chil, Ekv, Per, Guat): vidlička; př.: *cucharas siempre las vi ... pero ¿trinchas de esos que blanden los diablos en las estampas?*; (RAE, AM, MM, BDE). • (2) (**mesa**) ~ (Chil, Ekv, Mex): servírovací stůl; (3) (Mex: Oaxaca, Veracruz): vidle; (4) (Mex: Michoacán, Zacatecas): nůž; ► mezi lidmi z nižších sociálních vrstev; (AM).

trinchera, f. (1) (Mex): srp; (AM). • (2) (Am): plot, ohrada; (3) (Mex): plot k ohrazení sazenic; (MM).

trinchero, m. (1) (Mex): nůž; (JD).

trinchete, m. (1) (Kol): jídelní nůž; (AM).

trincho, m. (1) (Kol): zábradlí; ohrada; zeď; (2) kamenná hráz na břehu řeky; ► na ryby; (AM).

trinitaria, f. [Š: *buganvilia*] (1) (Kol, Nik, Portor, Dom, Ven): buganvília; ► *Bougainvillea spectabilis*; popínavá rostlina; př.: *a un lado, a poca distancia de la casa, veíase una glorieta cubierta por los gajos floridos de una trinitaria*; ■ Syn.: *santarrita*; (RAE, RR, JD, MM).

trinque, m. (← angl. *drink*) (1) (Per): kořalka, šnaps, alkoholický nápoj obecně; (2) (Per, Arg): opilec; (MS, JD).

trinquetada, f. (1) (Kub, Mex, Per): špatné období, smůla; mizérie; (AM, JD). • (2) (Kub): dlouhodobé riziko, které nakonec skončí bez úhony; (MM).

trinquete, m. (1) (And, Kub, Ven, Mex): fyzicky zdatná, silná osoba; př.: *¡qué trinquete de hombre!*; (2) **estar alguien hecho un ~**, (Ekv): být silný, zdatný; (3) (Ekv): zástrčka, pojistka na dveře; (4) (Mex): **podplácení**, úplatek úředníkovi; (5) [Š: *timo, estafa*] (Mex): podvod, zpronevěra; (RAE, MM). • (6) ~ (**trinquetón**, **-tona**), m/f. (Mex): korpulentní osoba; př.: *es una trinquetona que más bien parece pastora de barro de las que venden los custitaleros*; (RR). • (7) (Ekv). komůrka, kumbál; (8) (**estar**) **de ~** (Portor): bý slavnostně oblečený; (AM, MM).

trinquetero, **-ra**, adj. (1) (Mex): úplatkář; ► ten, kdo si přilepšuje korupcí; (RAE).

trinquetón, **-tona**, m/f.: viz: *trinquete*; (RR).

trinqueval, m. (← angl.) (1) (Kub): vozík o dvou kolech používaný pro tahání dřeva; (MS).

trinqueback viz: *trinqueval*; (MS).

trintre, adj/subst. (← map. *thinthi*, „kučeravý“) (1) m. (Chil): domácí pták se zkadeřeným peřím; (2) (Chil): policista; (3) **gallina** ~, adj. (Chil): nosnice (slepice); (MS). • (4) (Chil): načepýřený; (AM).

trío, m. (1) (Kub): trojice tažných koní; ► určena pro tahání dvojkolky; spíše pro cesty na venkov; kůň zapřažený vpravo se jmenoval “de la pluma”, kůň zapřažený vlevo “de la monta”; př.: *a Leocadio que dé bastante maíz y yerba al trío moro y al trío dorado; porque tienen que emprender largo viaje pasado mañana*; (RR).

tripa, (1) ~ **gorda**, f. (Urug): tlusté střevo zvířat, které se prodává společně s vnitřnostmi; (2) ~ **gruesa**, f. (Arg): viz: *tripa gorda*; (RAE). • (3) (Am): součást názvu různých rostlin, které mají spirálovité listy nebo květy; př.: *tripa de buey, tripa de fraile, tripa de pollo*; (4) vulg. (Arg): penis, pyj; (5) (Kub): ozdobná stuha na dámském oblečení; (6) **amarrarse la** ~ (Mex, Nik): odolávat hladu; (MM). • (7) (Arg): vnitřek; (8) (Kub): spisy; (9) (Ven): duše, pneumatika; př.: *tripa de repuesto* (rezervní pneumatika; (10) ~ **rota** (Chil): žrout, hltavec; (11) **sacar** ~ (Arg): vyrazit z koho duši; (JD).

tripero, m. (1) [Š: *tripas*] (Ven): vnitřnosti; př.: *coma bastante, porque lo que es mañana le sacan el tripero*; (RR).

triperio, m. (1) (Kol, Mex): zvířecí vnitřnosti; (MM).

tripicario, m. (1) (Hond): lidská střeva; (RAE).

tripié, m. [Š: *trípode*] (1) (Mex): trojnožka, trojnohý podstavec; (RAE, JD).

tripitas, f., pl. (1) (Mex): kořeněný pokrm chudých; (MM).

triplay, m. (1) (Mex): překližka; (JD).

triple, m/f. (1) m. (Portor): malá kytara se třemi strunami; př.: *los instrumentos eran tres: una guitarra grande, el cuatro; otra más pequeña, el triple, y un cuerpo disonante llamado güiro*; (2) (Arg; Urug): sendvič se třemi vrstvami chleba; př.: *preguntó el Dr. Arrambide, ..., mientras se servía un triple de jamón y lechuga*; (RR). • (3) pl. (Ekv): trojčata; (JD). • (4) (Arg, Chil): rozdvojka, rozbočka; (BDE).

Triple A, f. (1) (Arg): Argentinská antikomunistická aliance; ■ Syn.: AAA; (BDE).

tripleta, f. (1) (Kub, Mex): trojice; (JD).

tripochos, m., pl. (1) (Ven: Trujillo): viz: *trillizos*; (AM).

tripón, -**pona**, m/f. (1) [Š: *muchacho pequeño*] (Ven; Mex): chlapeček; holčička; př.: *me sentiría más hombre cuando me viera renovar en los tripones, y tomaría más vida*; (RR). • (2) (Mex, Nik): břichatý, pupkatý; (MM).

tripotage, viz: *tripotaje*; (MS).

tripotaje, m. (← fr. *tripotage*) (1) (Arg): více méně poctivý (čestný) čin; ■ Var.: *tripotage*; (MS).

tripular, tr. (1) (Chil): smíchat, smísit něco; ► zvláště o tekutinách; (MM). • (2) ~ **una bicicleta** (Kub): jet na kole; (JD).

tripulina, f. (1) (Chil): povyk, rámus, kravál; (AM).

trique, m. (1) (← map.) (Chil): rostlina *Libertia caerulea*; ► její oddenek se užívá jako projímadlo; (2) [Š: *tres en raya*] (Kol, Kub, Mex, Pan, Ven): čára (hra), piškvorky; ► hra spočívající v seřazení tří kamínek do jedné řady ve čtverci; viz též: *rayuela*; (3) (Kol, Mex): trik, podvod (ve hře), past, lest v obchodu či politice; (4) pl. (Mex): náčiní, vybavení; (RAE, MM). • (5) ~ (častěji: **triqui**), spíše pl. [Š: *trastos; cacharros*] (Mex; Guat): tretky; veteš; haraburdí; př.: *allí hay muchos triques y entre los triques una petaquilla con dibujos de concha*; (RR, MM). • (6) viz: *tique*; (MS). • (7) **armar un** ~ (Kol): nastrčit léčku; (AM). • (8) (Chil): strom rostoucí na území Chile; viz též: *teque*; (9) šrot z obilí; (10) namletá pšenice; ► přidává se do různých pokrmů a jako krmivo pro drůbež; (MM).

triqui, m. (1) viz: *trique*; (RR). • (2) (Am): třeskot, pleskot; (3) prskavka; (JD).

triquilina, f. (1) (Kol): podfuk, lest, vytáčka; (AM).

triquinear, intr. (1) (Chil): otravovat, obtěžovat; (JD).

triquis, m. (1) (Salv): lok alkoholického nápoje; (2) [Š: *cacharro*] (Mex): hrnec; (RAE). • (3) pl. (Guat, Mex): viz: *trique*; (4) (Nik): hra; viz též: *rayuela*; (MM).

triquitinales, m., pl. (1) (Ven): krámy, harampádí; (AM).

tris, m. (1) **de un** ~ (Dom): skoro; (2) **en** ~ (Portor, Urug, Ven): skoro, div že ne, o chlup; ■ Var.: *por un tris*; (AM). • (3) lid. (Kol): trochu, tošičku; i jako zdob.; př.: *otro trosito más, un poquito más, sí*; (BDE).

trisar, tr. (1) (Chil): nakřápnout (sklo, kameninu apod.); ■ Var.: *trizar*; (AM).

trisca, f. (1) (Kub): výsměch (skrytý); (2) (Dom, Kub): výsměšný, posměšný smích; (AM, JD).

triscar, tr/intr. (1) tr. (Kub): dělat si legraci z koho, vysmívat se komu; (2) intr. (Kol): kritizovat, odsuzovat, pomlouvat; (AM).

triscón, -na, adj/subst. (1) (Kol): šťouralský; šťoura, remcal, reptal; (2) (Dom): usměvavý; smíšek; (AM, JD).

trisiko, m. (1) (Kol, Portor): troška, špetka, krapet; (AM).

triste, adj/subst. (1) adj. (Bol, Mex): ostýchavý, nesmělý, zaražený; (2) m. (Arg, Bol, Ekv, Per, Urug): milostná lidová píseň *yaraví*; ► verše mohou mít různé metrum; zpívá se za doprovodu kytaru; (3) **echar las ~s** (Hond): milovat se; (4) **el que nació para triste, tras de una música llora** (Nik): kdo se narodil jako chudák, také jako chudák zemře; ■ Var.: *quien nació para triste, ni bolo será alegre* (Guat); (AM, MM). • (5) chudák, ubožák; o něčem nehodnotném; (MM). • (6) **está ~** (Kub): není mu dobře; (7) f. (Am): zubatá, smrt; (8) **como las ~s** (Chil): moc zlý, zle; (JD).

tristefín, m., onomat. (1) (Arg): pták, který se běžně vyskytuje po celé Americe; ■ Syn.: *benteveo*; (MM).

tristeza, f. (1) (Arg, Par, Urug): nemoc hovězího dobytka způsobená klíšťaty; (AM). • (2) (Kol): okrasná květina; (MM).

tritire, m. (1) (Chil): ryba *Alesa maculata*; (MM).

triunfo, m. (1) (Arg, Per): druh tance s podupáváním; ► tanec náhodných párů, s různou choreografií; (RAE, MM).

triyar, intr.: viz: *trillar*; (RR).

trizar, tr. (1) (Chil): rozštípnout; viz též.: *trisar, estillar*; (AM). • (2) (Arg, Parg, Urug): rozbít na dřevu, roztlouct na padrt'; (MM).

troca, f. (← angl. truck) (1) (US, Mex, Pan, Portor): nákladník, nákladní auto, kamión; př.: *Gran Oportunidad Troca lonchera \$ 9, 000*; (MS, JD, BDE). • (2) (Mex): auťák; (JD).

trocado, -da, adj. (1) (Kub): popletený, pomatený; (JD).

trocantina, f. (1) (Arg, Ven): směnný obchod; handl; (AM, MM, JD).

trocar, tr/zvrat. (1) tr. (Chil): o náboženských předmětech: koupit; (2) (Per): prodat; př.: *¿a cómo lo trueca?*; *¿a cómo trueca usted el ciento de pepinos?*; (AM, JD). • (3) zvrat. (Kub): poplést se, být celý popletený; (JD).

trocha, f. (1) (Arg, Bol, Par, Urug, Chil, Per): rozchod kolejí; př.: *sobre su trocha angosta el tren subía empecinado y pacienzudo...*; (RAE, AM, BDE). • (2) (Ekv): mořská úžina; př.: *la canoa recibía ya las caricias de las olas que entraban por el brazo; se internaron después por una trocha casi cerrada*; (3) [Š: *vía del tren*] (Guat, Kost; Par): trať; př.: *seguí adelante hasta cruzar los rieles de trocha angosta*; (RR, JD). • (4) (Kol, Ven): klus; (5) (Ven): procházka, chůze; (6) (Ven): výcvik, trénink, cvičení; (7) **potro de primera ~** (Ven): divoký kuň, který se začíná krotit, ochočovat; (AM). • (8) (Arg, Par, Urug): rozvor železničního dvojkolí; (9) (Kol, Ven): porce masa; (MM). • (10) (Kub): pevnost; zkratka; nadsázka; odbočka; (JD).

trochar, tr/intr. (1) intr. [Š: *trotar*] (Ven; Kol): klusat; běžet; př.: *gentes de la capital, no hechas para aquellas andanzas, desollábanse los fondillos trochando en malas bestias con pésimos aperos*; (RR). • (2) tr. (Portor): rozdělit, rozčtvrtit, porporcovat; (AM). • (3) (Kub): razit cestu; (JD).

troche, m. (1) (Kol): klus; (AM).

trofeo, m., hovor., eufem. (← *trompudo* + *feo*) (1) (Hond): v jazyce mládeže: ošklivý člověk s výraznými silnými rty; (RAE).

troja, f. arch. [Š: *troj*] (1) (Arg, StřAm, Kol, Mex, Urug, Ven): sýpka; (RAE, MM). • (2) (Kol, Ven): palanda, pelech; neupravená postel; (AM).

trola, adj/subst. (← map.) (1) f. (Kol): plátek šunky; (2) (Chil): sloupávající se, visící kůra stromu; (3) (Chil): kůra nebo třísky z mydlokoru tupolistého (*Quillaja saponaria*); (4) (Chil): plát surové kůže; (5) (Chil): bláto visící na chlupěch zvířat; (6) **spíše pl.** (Chil): varle; (7) (Chil): jakákoli věc podobná kuličce; (8) adj. (Chil): naivní, pošetilý; (9) **buenas ~s (don ~s, don ~, par de ~s)** (Chil): prostoduchý člověk; (10) **sacar una (buena) ~** (Chil): získat nějakou výhodu, benefit; **přijít si na své, mít štěstí**; (11) **ser un (don) ~s** (Chil): být hlupák, trdlo; (MS, JD).

trole, m. (← angl. trolley) (1) (Portor): tramvaj, trolejbus; (2) **cambiar el ~** změnit téma rozhovoru; (AM).

troleada, f. (1) (Hond): trest spočívající v namáhavé a dlouhodobé činnosti; ► uděluje ho nadřizený podřízenému; (2) hovor. (Hond): štreka; (3) hovor. (Hond): žranice; (4) hovor. (Hond): makačka, dřina; (RAE).

trolebús, m. (← angl. *trolley-bus*) (1) (Am): trolejbus; (MM).

troludo, -da, adj/subst. (1) adj. (Arg, Chil): pomalý, líný, nedbalý; (MS, AM). • (2) (Chil): slabošský, pod pantoflem; (MM). • (3) m. (Am): trotl; (JD).

trolla, f. (1) (Chil): kuličky (dětská hra); (AM).

trolley, m. (← angl.) (1) (Am): kovové rameno trolejbusu; (2) viz: *trolebús*; (MM).

trome, m. (1) (Chil): rostlina *Cyperus vegetus*; ► listy se používají k zastřešování; (MM).

trompa, f. hovor. (1) (Arg, Kub, Salv, Urug): výrazné rty; ► zvláště černošské; (2) (Arg, Urug): prasečí rypák; (3) vulg. [Š: *rostro*] (Mex, StřAm, Arg, Kol, Ekv, Dom, Portor): obličej, ksicht; (RAE, AM). • (4) (Kost, Mex, Guat; Kol, Urug): lidská ústa; pusa; př.: y *tan linda trompita que tiene*; (5) (Mex, Arg; Kol, Urug): rozzlobená tvář; našťvaný výraz; ► často ve frázích: *estar con trompa, estirar trompa, poner trompa*: být našťvaný; tvářit se našťvaně; př.: *le decían en el pueblo el espíritu rudo, el enconchado, el trompas*; (6) (Mex, Guat, Kost; Kol): přední část vozidla; přední kapota; přední náprava; ► obzvláště lokomotivy; př.: *unos catorce chavos como él de veintitantos años, sentados en las trompas de los carros estacionados, esperando a los clientes de esta noche*; (7) **chupar** ~ [Š: *besar(se) en la boca*] (Kol): políbit (se) na ústa; př.: *Alberto esperaba a Luz Betty, no es necesario apurarme, además ayer bailé mucho, yo sólo quiero agarrarla bien pegaditos y chuparle trompa*; (RR). • (8) (Kol, Chil): viz: *botavaca*; (AM). • (9) (Am): zvířecí rypák, čumák; (10) (Kub): druh ryby; ► má tlamu ve tvaru trubice; (11) (Chil): káča, vlk (hračka); (12) (Mex): železná radlice; ► u lokomotivy; k odstranění překážek na trati; (MM). • (13) (Am): šéf, starý; (14) (Kub): huba; (15) **poner la** ~ (Kub): řvát, otvírat si hubu; (JD).

trompabulario, (*trompa* + *vocabulario*), m., hovor. (1) (Salv, Hond): vulgární, lidová slovní zásoba; (RAE).

trompada, f., arch. (1) (Per): piškot, koláček s rozinkou uprostřed; (AM). • (2) pl. (Mex): piloncillo homole třtinového cukru; (BDE).

trompar, intr. (1) (Am): hrát si s káčou; (RAE).

trompeada, f. [Š: *puñetazo*] (1) (Hond): rána pěstí, př.: *fíjese que hoy le di una trompeada a Pachán*; (RAE).

trompeado, -da, adj. (1) (Ven): namazaný, opilý; (JD).

trompeadura, f. (1) [Š: *serie de trompadas*] (Per; Bol, Urug, Arg, Par): sled ran; mnoho ran; bití; př.: *entre esas medidas estaba la de sacarme inmediatamente de la escuela, amén de una trompeadura que sirviera de ejemplo a los padres cándidos*; (RR, MM). • (2) (Am): vražení, drcnutí; (JD).

trompear, tr/intr/zvrat. (1) tr/intr. (Am): vrážet do čeho, bušit do čeho; (2) tr., vulg. (Mex): žrát; (AM). • (3) zvrat. (Per aj): prát se, bít se; př.: *todo el mundo sabe que tienes miedo, hay que trompearse de vez en cuando para hacerse respetar*; (BDE).

trompeta, adj/subst. (1) adj. [Š: *mañoso; enredador*] (Arg): obratný; lstivý; vychytralý; př.: *¡mentís trompeta! le gritó Seleuco*; (RR). • (2) f. (Mex): namazání, opilost; (3) (Arg, Bol): náhubek pro telata; (AM). • (4) strom, viz též: *yagrumo*; (5) (Arg, Bol): hlupák, trouba, trumpeta; (6) šarlatán, podvodník; (7) (Kub): ryba; viz též: *trompetero*; (8) (Mex): opilec; (MM).

trompetero, m. (1) (Kub): ryba *Selenostomum tabaccarius*; ■ Syn.: *trompa, trompeta*; (MM).

trompetilla, f. (1) (Portor; Kub, Mex): imitace zvuku prdnutí; ► zvuk se vytváří rty; používá se pro vyjádření výsměchu; př.: *era un hombrecillo de voz atiplada que hablaba mucho de su irresistible para las mujeres, y sus palabras eran siempre recibidas con trompetillas entre los demás compañeros*; (RR). • (2) (Kub, Mex, Poror): výsměšné hvízdání, mlaskání; (AM, JD). • (3) vulg. (Mex): plynatost, prdnutí; (4) (Mex): označení pro různé druhy rostlin; (MM).

trompeto, -ta, adj. (1) (Mex): namazaný, opilý; (AM).

trompezar(se), intr/zvrat. (1) ~se [Š: *acostarse*], zvrat. (Per): vyspat se (s); mít sex; př.: *que no se te antoje, indio faltativo con trompezarte con mi mujer; yo tengo en mi casa un buen cuchillo y una buena carabina*; (RR). • (2) vulg. (Am): klopýtát, škobrtat; (MM).

trompezón, m. (1) (Arg, Chil, Kost, Ekv, Par, Portor): škobrtnutí; (MM).

trompicón, m. (1) vulg. (Portor): facka, rána, plácnutí; (AM, MM).

trompiezo, m. (1) [Š: *adulterio*] (Per): cizoložství; nevěra; př.: *perdón por el trompiezo, que es la primera vez*; (RR).

trompilla, f. hovor., venk. (1) (Hond, Kost, StřAm): železný kroužek; ► dává se prasatům do rypáku, aby neryla v zemi; př.: *les puse trompilla para que no me escarbaran el cerco ni la milpa* (RAE, RR, AM, MM).

trompillo, m. (1) (Am): obecné označení pro různé rostliny; (MM).

trompis, m. (1) (Arg, Urug): šťouchnutí, šťouchanec; př.: *los futbolistas se agarraron a trompis*; (MM).

trompiscón, m. (1) (Ven): zaškobrtnutí; (AM).

trompito, m. (1) (Kub): mrň, cucák, dítě; (JD).

trompiza, f. (1) (Ekv): hádka na ostří nože; (RAE). • (2) (Ekv, Mex): pěstní souboj; rvačka; boxování; (AM, JD).

trompo, m. (1) (Per, Chil): dřevěný nebo železný nástroj ve tvaru kužele, který slouží k rozšiřování potrubí; (2) ~ **enrollado**¹, hovor. (Ven): tajná, diskrétní či důvěrná záležitost; (3) **báilame, o cógame, ese ~ en la uña**, hovor. [Š: *ajústeme esas medias*] (Kol, Nik, Dom, Ven): vztahující se k někomu, kdo mluví z cesty, protřečí si, nebo když věci nejsou v souladu; (4) **bailar un ~ en la uña**, [Š: *ser muy listo*] (Mex): být velmi chytrý; (5) **échate ese ~ a la uña**, (Salv, Hond, Mex): výraz, který se užívá k vyjádření toho, že něco je velmi složité; (RAE). • (6) **como ~ en la boca** (Arg): dobře ovladatelný kůň; ► kůň, který reaguje na uzdu tak dobře, že se zvládne točit na místě jako káča; př.: *el pampa educa al caballo ... y, como trompo en la boca, da güelta sobre un cuero*; (RR). • (7) ~ **enrollado**² (Ven): dopředu připravená řeč, proslov; ► má působit improvizovaně; (8) **ser muchos los niños para un ~** (Arg, Chil, Per): být hodně zájemců o něco; (9) **ser uno el ~ pagador** (Kol): odsákat, odnést si to, doplatit na to; (10) **tener un ~ enrollado** (Ven): scuknout se, domluvit se; (AM, JD). • (11) (Kol, Mex, Pan): označuje rostliny; (12) **enredar el ~** (Mex): zaplést se, mít s kým milostné plotky; (MM). • (13) (Kub): makovice, hlava; ťulpas, nádiva, hloupý člověk; (14) (Chil): bodec;

trompón, -na, adj/subst. (1) m., venk. (Salv, Hond): náraz, srážka; (RAE). • (2) adj. (Kol): pyskatý, s výraznými rty; (AM). • (3) **entrarse a ~pones con** (Kub): dostat se do pranice s kým; (JD).

trompudo, -da, adj/subst. (1) adj., hovor. [Š: *hocicudo*] adj. (Kost, Ekv, Portor, Dom, StřAm, Kol, Urug, Arg, Salv, Hond, Mex, Nik): pyskatý, tlamatý; s vystouplými rty; př.: *tenía bien pronunciadas las características de la raza negra africana: color charol, nariz aplastada y labios trompudos*; ■ Var.: *trompúo, -a*; (2) adj. [Š: *enfadado*] (Arg, Hond, Urug): našťvaný, rozzlobený; (3) [Š: *difícil*] (Guat): složitý, komplikovaný; (4) (Hond): o autě: s velmi vystouplou přední částí; (5) (Hond): člověk, který v ničem nevyniká; (RAE, RR). • (6) adj/subst. [Š: *persona de raza negra*] (Kost): černošský; černocho; př.: *¿por qué a esa trompuda la pueden venir a ver y a una no?, protestó una vieja de una cama del frente*; (RR). • (7) adj. (Am): našpulený (o rtech); (8) m. (Mex): peso; (JD).

trompúo, -úa, adj.: viz: *trompudo, -da*; (RR).

tronadera, f. (1) (Mex): hromy, zahřmění; (MM).

tronado, -da, adj. (1) (Chil): hlučný; (JD).

tronador, -ra m., i f. (1) ~ (**jocote** ~), m. (Kost, Nik): druh švestek; ► plody jsou větší a masitější než ty běžné; př.: *y en lugar de dar me cruces, sacó del bolsillo de su enagua media docena de jocotes tronadores, que todavía estoy saboreando porque me gustan mucho los tronadores*; (RR). • (2) m., i f. (Mex): označení pro různé stromy a rostliny, jejichž plody hlasitě pukají; (MM). • (3) (Mex): begónie; (JD).

tronadura, f. [Š: *dinamitazo*] (1) (Chil): výbuch dynamitu; (2) lid. (Chil): velmi hlasité zvuky v atmosféře; (RAE). • (3) (Chil): vyhození do povětří, exploze, odstřel; př.: *accesorios para tronadura*; (BDE).

tronamenta, f. (1) (StřAm, Kol, Mex): hřmění; (AM, MM).

tronancina, f. [Š: *estrépito*] (1) (Hond): hluk, lomoz; (2) (Hond): zvuk výstřelu z pušky, revolveru či pistole; (3) [Š: *escabechina*] (Hond): opakovaný neúspěch u zkoušky; (RAE).

tronar, tr/intr. (1) intr. (Salv, Mex): neuspět, propadnout; př.: *ya tronaron, ¿no?*; (2) tr. [Š: *suspender*] (Kub, Salv, Mex): nechat prasknout, propadnout u zkoušky, vyhodit; (3) (Kub, Salv): vyhodit, sesadit někoho z funkce nebo ze zaměstnání; (4) tr/zvrat. [Š: *pasar por las armas; matar a tiros; fusilar*] (Mex, Guat, Hond; Kub, Nik, StřAm, Salv): odstřelit, sundat, zabít, zastřelit (se); př.: *voy a dar me el gusto de tronar a este parlanchín; estaba de turno en espera de un mudo con rabia que me contó después que tenía que tronarse; ¡jal que se mueva mel o trueno!*; (5) (Salv): o muži: mít pohlavní styk se ženou; (6) **tronando y lloviendo**, (Salv): okamžitě; (RAE, RR, JD, BDE). • (7) ~

los dedos: viz: *dedo*; (RR). • (8) tr. (Dom): popravit někoho; (AM). • (9) ~se a una mujer (Mex): zbavit panenství; (MM). • (10) tr. (Am): sundat, odrovnat, zpražít; (11) (Guat): natáhnout bačkory, umřít; (12) *está ~ado* (Kub): tečou mu nervy; (13) ~árselas¹, slang. (Mex): kouřit marihuanu; (JD). • (14) tr. (Chil): odpálit, odstřelit co (výbušninou); (15) ~árselas², lid. (Mex): brát drogy, drogovat; (BDE).

tronazón, m. (1) (StřAm, Mex, Nik, Salv): hřmění; (AM, MM).

troncal, adj., i f. (1) (Guat, Salv, Mex, Hond, Arg): hlavní; první třídy; ► pouze o silnicích, či vlakových tratích; př.: *el jeep viró casi en ángulo recto, al apartarse de la carretera troncal, por un camino de tierra zigzagueante y pedregoso*; (RR). • (2) **caminos ~es** (Arg, Mex): hlavní cesty (např. dálnice, silnice 1. třídy apod.); (3) (Kub, Mex): oblast, kde je hodně hlavních tratí; (MM).

tronco, adj/subst. (1) m. [Š: *comida*] (Ven): hlavní jídlo dne; ► může to být oběd či večeře; př.: *como hoy han trabajado mucho y deben de está cansaos, se les perdona el rosario de esta noche. De mo (modo) y manera que en cuanto se haigan comío los troncos pué dirse ca uno a su estera*; (2) adj. [Š: *extraordinario; muy grande*] (Portor): mimořádný; velmi velký; neobyčejný; obrovský; př.: *crecía allí un tronco platanal*; (3) ~ **de hombre (mujer, carro, apod.)**, m. (Portor, Nik; Ven, Kol): skvělý muž; nádherná žena; úžasný vůz; apod.; ► pozitivně superlativní označení čehokoli; př.: *como guitarrista soy tronco de marido, hasta el amor hay que ser musical*; (RR). • (4) (Ekv): košťál, stonek; (5) (Per): mince; viz též: *sol*; (AM). • (6) (Am): pařez; (7) (Kub): hlavní trať; (MM). • (8) **¡qué ~ de hombre!** (Ven): to je chlap!, to je kus chlapa!; (9) **ser un ~** (Kub): být zdravý jak řípa; (10) **es un ~ de yuca** (Kub): je to kus pařeza; (11) **es un ~ de perro** (Ven): je to pořádný hafan; (JD).

troncudo, -da, adj. (1) (Kub): podsaditý; (2) chlapácký; (JD).

troncha, f. (1) (Kub): konzervovaná ryba; (RAE). • (2) (JižAm, Arg, Chil, Per): řízek, plátek, kus, kousek; (3) (JižAm, Guat): výhodný kšeft, koupě; sinekura; (AM). • (4) (Mex): chudé jídlo; (MM). • (5) (Am): kolej; (JD).

tronchado, m. (1) (Mex): druh sázky; ► zejména při kohoutích zápasech; vyzývající při výhře obdrží polovinu z částky, kterou by zaplatil v případě prohry; (2) obchod s mimořádnými, neúměrnými výdělky; (MM).

troncharse, zvrat. (1) ~ (**un pie**) (Kol, Guat): vymknout si, vyvrtnout si nohu; (AM).

troncheo, m. (1) (Per): výhodný kšeft, koupě; sinekura; (AM).

troncho, cha, adj/subst. (1) adj. (Arg): zkomolený; zmrzačený; (AM, JD). • (2) m., i f. (Arg): kus, kousek; př.: *un troncho de pan*; (3) (Kol): uzel, který se sám zamotá; (MM).

troneo, m. (1) [Š: *justicia; juez*] (Portor): soudní moc; soudce; spravedlnost; př.: *señor juez, en mi barrio quieren matar a un hombre; sí, derecho al troneo, pero, ¿y luego?; vengan las pruebas*; (RR).

tronera, f. (1) hovor. (Salv, Ven): velká díra, otvor; (RAE). • (2) (Mex): otvor ve spodní části stěny či ohrady; ► za účelem odtékání vody, odvodnění; př.: *casi tapaban el agujero de las troneras con su bulto*; (RR). • (3) (Mex: Zacatecas): komín; (AM).

tronga, f., pl. (1) (Mex): kartofle; (JD).

tronido, m. (1) (Arg, Mex): hrom, zahřmění; (2) (Mex): výbuch, detonace; (MM).

tronitoso, -sa, adj. (1) (Ven): hýřilský, prostopášnický; (AM).

tronquear, intr. (1) (Mex): tvořit pár, být v páru s někým; (2) chodit vždy v doprovodu; (MM).

tronquero, adj/subst. (1) m., spíš pl. (Ekv): lupič; vrah; nájemný vrah; ► většinou má komplice; př.: *avanzaron hasta el lugar en donde descansaban los cadáveres de los dos manabitas; ... tronqueros de Manabí, ¿los recogemos? ¡quién va a recoger esos perros!*; (RR). • (2) (Arg): o zvířeti, které je spárované s jiným; př.: *bueyes tronqueros*; (AM MM)..

tronzudo, -da, adj/subst. (1) (Portor): pomatený člověk; (AM, MM).

tropa, (← fr.) f. (1) (StřAm): zvířecí potah, spřežení; (2) (Arg, Bol, Par, Urug): dobytek, který se převádí na jiné místo; (3) (Arg): řada vozíků, které sloužily k prodeji; (RAE). • (4) (Kub, Mex): zhýralec, hýřil, flamendr; (AM). • (5) (Arg, Par, Urug): stádo dobytka; stádo ovcí; (6) (Arg, Par, Urug): řada jedoucích vozíků; (7) (StřAm, Mex, Kub): nevychovaný člověk; (MM, BDE). • (8) (Am): houf, smečka, stádo; (JD). •

tropeada, f. (1) (Urug; Arg): nahánění, hnání dobytku; př.: *ahora, donde se den cosas como una disparada a medianoche, esa es tropeada que no se olvida más*; viz též: *tropear*; (RR).

tropear, tr/intr. (1) intr. (Urug; Arg): shánět, hnát dobytek; (2) tr. převážet náklad čehokoli; vézt una

tropel, m. (1) (Arg): stádo; (JD).

tropeña, f. (1) (Ekv): vojanda; žena doprovázející muže na válečném tažení; ■ Syn.: *rabona*; (AM, MM).

tropera, f. (1) (Guat, Ven): viz: *tropeña*; (AM).

tropero, m., venk. (1) (Arg, Bol, Par, Urug): mezkář, povozník; (RAE). • (2) (Arg, Par, Urug): honák, honec dobytka; př.: *Otálora bebe con los troperos y luego los acompaña a una farra ...*; (MM, JD, BDE).

tropezalón, -na, adj. (1) (Per): vrtkavý, nestálý; (AM, JD).

tropezar, tr. (1) [Š: *tropezar con*] (Ven): vrazit (do); narazit (do); př.: *¿quién iba a alarmarse porque un hombre llevara un maletín? ¿cualquiera que lo tropezara y sintiera algo duro y pesado!*; (RR).

tropezón, m. (1) **como un ~ en noche Oscara** (Ven): šeredný jako noc; (JD).

tropical, adj/subst. (1) adj. (Arg): o všem, co je chybné; strojené, pompézní, přehnané, přemrštěné; př.: *oratoria tropical*; (2) m. (Arg): lehká lněná látka; ► vyrábí se z ní pánské letní oblečení; (MM).

tropicalismo, m. (1) (Arg): pompéznost, nabubřelost, přehnanost, přemrštěnost, strojenost; př.: *el tropicalismo del escritor Vargas Vila*; (MM).

trópicos, m., pl. (1) (Kub, Portor, Kol: Riohacha): nesnáze, potíže; (2) **pasar los ~¹** třít bídu s nouzí, prožívat zlé časy; (AM). • (3) **pasar los ~²** (Am): nevycházet z malérů; (JD).

tropicón, m. (1) (Am): škobrtnutí; (JD).

tropilla, f. (1) (Arg, Bol, Par, Urug): stádo koní (s vedoucí klisnou); př.: *... una banda de cuatros sorprendida cuando intentaba roba runa tropilla de caballos en la estancia*; (2) (Arg, Urug): stádo jezdeckých koní; (RAE, MM, BDE). • (3) (Arg, Par, Urug): stádo stejnobarevných koní; (MM). • (4) (Am): chasa, parta; (JD).

tropillera, -ro, m/f. (1) klisna; hřebec vedoucí stádo; (JD).

tropósfera, f. [Š: *troposfera*] (1) (Am): troposféra; (RAE).

troque, m. (1) [Š: *camión*] (US): kamión; př.: *ienes que subir por un tablón a un troque que va rodando despacio*; (RR). • (2) viz: *troca*; (MS).

troquero, m. (1) (US): řidič nákladního kamionu; (MS).

troquita, f. (1) (US, Mex): vozík; (MS).

tros, viz: *trust*; (MS).

trostear, intr. (← angl. *to trust*) (1) (US): mít důvěru v někoho; (MS).

trote, m. (1) **andar al ~** (Arg): být velmi zaneprázdňený; (2) **me tienen al ~** dávají mi zabrat, mají na mě velké nároky; (MM).

trotear, intr. (1) (Am): klusat, běžet; (JD).

trotero, m. (1) (Ven): klusák; (JD).

trotinar, intr. (1) (StřAm): klusat, běžet; (AM).

trotteur, m. (← fr.) (1) (Arg): krátká sukně či šaty; (MS).

troupe, f. (← fr. *troupe*) (1) (Kol): skupina, banda, houček lidí; (MS).

trousseau, m. (← fr. *trousseau*) (1) (Arg, Kol, Kub, Pan, Ven): výbava slečny; ■ Var.: *trusó*; (MS).

trova, f. (1) (Kub): nalejvání, lež, výmysl, podvod; (AM, JD). • (2) **dar una ~** (Kub): klábosit, vykládat, mít moc řeči; (3) **meter una ~** (Kub): tokat (o zamilovaném; JD).

trovar, intr. (1) (Am): nalejvat, lhát; (2) (Kub): klábosit, mít moc řeči, hučet do koho; tokat (o zamilovaném); (JD).

trovata, f. (← it.) (1) (Arg, Kol, Par, Per, Urug): vtipná náhoda; náhodný a výhodný nález; př.: *¡(mamma mía) qué ~ !, se (si) non e vera (vero) e ben trovata (trovato)*; (MS).

trovero, m. (1) (Kub): šejdíř; (JD).

troya, m., i f. (1) (Arg, Bol, Ven, Mex): káča (hra); ► na zem se nakreslí kruh, do kterého se hráči strefují; (2) (Chil, Per): kuličky (hra); ■ Var.: *trolla* (Chil); (AM). • (3) (Chil, Per): rozhodčí v kuličkách; (MM).

trozada, f. (1) (Salv): řezná rána; (2) f. hovor. venk. (Hond): řezná rána způsobená mačetou; (RAE).

trozado, -da, adj. (1) [Š: *agotado; cansado*] (Ven): unavený; vyčerpaný; ► pouze o zvířeti, které pracovalo přes míru; př.: *¡dígame, si la niña Victoria se empeña en ir a la perrera a ver qué era lo que tenían y los descubre cómo estaban, con las lenguas afuera y trozados de haber estado montando toda la noche!*; (RR).

trozar, tr. (1) (Am): naporcovat, nakrájet na kousky; (BDE).

trozo, m. (1) ~ **de + subst.** [Š: *pedazo de*], zvelič. (Ven): kusanec; kus; př.: *la muchacha es bonita, es sana y alegre como un trozo de montaña*; (RR).

tru, citosl. (1) (Portor): používá se k přivolání prasat; (AM).

trúa, f. (1) (Arg, Bol): opice, opilost; (2) **estar en** ~ být namazaný, opilý; (AM).

truca, f., vulg. (1) (Per): výměna, handl, handlování; (AM, JD).

trúcamelo, m. (1) (Dom): dětská hra; (AM).

trucarse, zvrat. (1) (Dom): utéct, ztratit se, prásknout do bot; (AM, JD).

truck, m. viz: *troca*; (MS).

truckcito, m. (1) (Portor): dodávkové auto; (MS).

truco, m. (1) (Arg, Bol, Urug, Ven, Kol, Par): španělská karetní hra; ► pravidla se liší zem od země; př.: *el cigarro, el hoyo, la rayuela y los montones de cobre, el naipe roñoso, el truco en los rincones*; (RAE, RR, AM, MM). • (2) (Arg, Bol, Chil): rána pěstí; (3) (Dom): velikánský kus něčeho; (AM). • (4) (Chil): spiknutí proti někomu, kdo podvádí; (MM). • (5) **le hacían ~s y marañas** (Kub): dělal si z ní šprt'ouchlata; (JD).

trueno, m. (1) (Arg; Ven): flám, hlučná slavnost; bouřlivá oslava; př.: *oíalos él en los corrillos, en los grupos de estudiantes, hablar, conversar, de sus amores, ..., de sus noches de trueno, de juegos y de orgía*; (2) [Š: *locura; trastorno mental*] (Urug): bláznovství; šílenost; př.: *está clavado: los hijos heredaron el trueno*; (3) (Mex): ptačí zob lesklý; *Ligustrum lucidum*; ► keř, nebo malý strom; používá se na výzdobu ulic či promenád; pochází z Asie; př.: *Pitirre se llevó a la niñita entre unas matas de trueno*; (RR, JD). • (4) (Mex: Jalisco): bouchačka, revolver; (5) pl. (Ven): humpolácké boty; (6) **correr un** ~ (Ven): flámovat; (AM). • (7) (Kol, Ven): petarda, rachejtle; (8) (Hond): černý pták; ► škodí plodinám; (MM).

trueques, m., pl. (1) (Kol, Mex): drobné peníze nazpět; (AM, MM).

trucha, f. (1) (StřAm): stánek, obchůdek se zbožím; **pojízdny stánek**; (2) **hovor.** (Urug): ksicht; (3) **hovor.** (Urug, Arg): pusa, ústa; **pysk**; (4) **ponerse ~ alguien** (Mex): rozeznat pravdu, otevřít oči; (5) **ser una (muy)** ~ (Mex): být prozíravý, chytrý; (RAE, AM, JD). • (6) (Arg): ústa s vystouplým spodním trtem; (7) **estirar uno la** ~ (Arg): být našťvaný; protáhnout nos (zklamáním); (AM, JD). • (8) **ser uno una** ~ (Kol, Mex): být chytrý, mazaný; (MM).

truche, adj/subst. (1) (Kol): frajerský, fešácký, štramácký; frajer, štramák; (AM, JD).

truchero, m. (1) (Hond; Kost): majitel krámku; prodavač potravin; kupec; př.: *hablaba con don Chombo de problemas tan profundos como la aritmética de la balanza, en la que el truchero era un sabio*; (RR).

trucho, **-cha**, adj., **hovor.** (1) (Arg, Urug, LaPla): falešný, podvodný, př.: *este billete es trucho; ... el pasajero que llega el aeropuerto de Ezeiza es sucesivamente acosado por remiserios y taxistas truchos no bien traspone el sector protegido por vallas*; (RAE, BDE). • (2) (Urug; Arg, LaPla): o něčem získaném na černo; zmanipulovaný; ► říká se o věci, která je vyrobena či koupena nepoctivě, dohodou, aby se neplatily daně; termín byl populární v 80. letech a později i v souvislosti s politickou korupcí; př.: *estos mismos grupos han ganado una licitación trucha para instalar los canales por cable de Montevideo; la Policía de la Provincia ...; que destapó la olla, acuñó el slogan: Catamarca, paraíso del auto trucho*; (RR, BDE). • (3) (Kol): vychytralý, prohnaný; (MM).

trujano, **-na**, adj. (1) (Pan): podvodnický, šejdiřský; (2) (Dom): vtipný, bavící ostatní; (AM).

trulla, f. (1) (Portor): skupinka koledujících lidí; (2) (Kol): legrace, žert, šprým; (3) **~de palos** (Portor): výprask, nářez; (AM).

trullada, f. (1) (Kub, Portor): velký dav, houf lidí; (AM). • (2) (Portor): skupinka lidí chodících na vánoční koledu; (3) **una ~ de palos** (Portor): nakládačka, výprask, nářez; (MM).

trumao, m. (← map. *thumaugh*) (1) (jižChil): jemný písek; písčovitá půda; (RAE, AM, JD).

trun, m. (1) (jižChil): trnitý plod některých rostlin; ► chytá na látku nebo vlas, jako například plody lopuchu, bodláku apod.; (RAE). • (2) (Chil): plod *Acaena pinatifidia* a jiné druhy; ► zralé plody při puknutí vydávají charakteristický zvuk; (MM).

trunco, **-ca**, adj. (1) (Am): neúplný, nedokončený; (2) **amenaza ~ca** naznačená hrozba; (JD).

truncho, **-cha**, adj. (1) (Kol): bez ocasu; zmrzačený; (AM, JD).

truño, m. (1) (Dom): nevrlý, rozmrzelý výraz, gesto; (AM).

truñoño, **-ña**, adj. (1) (Kol): krkounský; (JD).

trupial, m. [Š: *turpial*] (1) (Am): zpěvný tropický pták; ► z čeledi vlhovecovití (*icteridae*); měří asi 24 cm; má lesklé černé peří na hlavě, krku, hřbetě, křídlech a ocase; je žlutě až oranžově zbarvený na hlavě, zátylku a břišní straně; označován jako národní pták Venezuely; viz též: *turpial*; (RAE, MM).

truquear, intr. (1) (Arg, Urug): hrát karetní hru *truco*; (AM, MM).

truquero, -ra, m/f. (1) [Š: *mentiroso*] (Per; Portor, Urug): lhář; podvodník; (RR). • (2) (Bol): ve sportu: zapisovatel bodů na hřisti; (AM). • (3) (Arg): vášnivý hráč karetní hry *truco*; (MM).

trusa, **truza**, f., i pl. (← fr.) (1) (Arg, Mex, Per, Urug): kalhotky; př.: *¿desgarraría tu camisa Puritan, tu blusa Vanity, tu trusa ...?*; (2) [Š: *calzoncillo*] (Per, Mex): spodky; pánské spodní prádlo; př.: *... vestía camisa blanca, pantalón azul marino y trusas azules ...; una trusa de color azul marino marca Mariner*; (RAE, JD, BDE). • (3) [Š: *bañador*] (Portor, Kub): plavky; př.: *usaba un traje muy ceñido que le destacaba de los senos; envidió a la trusa y sobre todo al agua*; (4) [Š: *pantalones de hombre*] (Kol): pánské kalhoty; př.: *en vez de los pantalones cortos de todos usaba una trusa de gimnasta*; (RR). • (5) ~ **entera** (Kub): jednodílné plavky, plavky v celku; (6) ~ **de dos piezas** dvoudílné plavky; (JD). • (7) (LaPla): elastický pás; ► ke stahování boků; (BDE).

trusca, f. (1) (Per): opice, opilost; (JD).

trusó, viz: *trousseau*; (MS).

trust, m. (← angl. *trust*) (1) (Am): asociace významných obchodních společností; (2) (Kol, Chil): společenství spekulantů, kteří stanovují vysoké ceny určitých výrobků; (MS).

trustee, m. (← angl. *trustee*) (1) (Kub): zmocněnec; osoba pověřená dohlížet na blaho přidělené osoby; (MS).

trutro, m. (← map. *tute*, „kýta“) (1) (Chil): ptačí stehno; (2) hovor. (Chil): lidské stehno; (RAE, AM).

trutruca, f. (← map. *tutuca*, „trubka“) (1) (Chil): hudební nástroj indiánů *mapuche*; viz též: *tutuca*; (AM, MM). • (2) (Chil): fujara; (JD).

truuca, f. (1) (Chil): druh dlouhé trubky, kterou používají indiáni kmene *mapuche* při zvláštních příležitostech; (RAE).

try, m. (← angl.) (1) (Chil): v rugby: souhrn tří získaných bodů; ► hlavní způsob získávání bodů v rugby, je dosažen položením míče za gólovou linií protihráče; od roku 1983 má hodnotu čtyř bodů v rugbyové lize, kde hraje za každé družstvo třináct hráčů, a hodnotu pěti bodů v rugbyové unii, kde za každé družstvo hraje patnáct hráčů; (MS).

tualé, f. (← fr. *toilette*) (1) (Arg, Chil, Guat, Mex, Par, Urug, Kol, Dom, Ven): dámská toaletka; (2) (Arg, Chil, Guat, Mex, Par, Urug): záchod, toaleta; (3) (Arg, Kol, Dom, LaPla): toaletní stolek; ■ Var.: *toilette, tualet*; (MS).

tualet, viz: *tualé*; (MS).

tuani, adj. (1) (Salv, Nik): věc výborné kvality; (RAE).

tuanis, adj/adv. (1) adj., hovor. (Salv, Hond): parádní, perfektní; (2) (Hond): moderní; (3) adv., hovor. (Hond): dobře, správně; (RAE).

tuatúa, f. (1) (Kub, Portor): strom *Jathepa gassifolia*; (MM).

tuba, f. (1) (Mex): palmový alkoholický nápoj; (2) míza palmy, ze které se vyrábí zmíněný alkoholický nápoj; (MM).

túbano, m. [Š: *puro*] (1) arch. (Portor, Dom): doutník; (RAE, AM).

tubazo, m. (1) (Ven): senzační zpráva, trháč; (JD).

tubiano, -na, adj. [Š: *tobiano*] (1) vulg. (Urug): strakatý, o koni typu *overo*; ► slovo španělského původu, znamená „jako vajíčko“ a v Jižní Americe už po staletí označuje koně s velkými bílými skvrnami; viz též: *tobiano*; (NET, RAE, AM).

tubo, adj/subst. (1) m. (Arg): sprej; (2) ~ **de luz fría**, m. [Š: *tobo fluorescente*] (Kub): zářivka, fluorescentní trubice; (3) **como por entre un** ~ (Kol): rychle a jednoduše; (4) **como por un** ~ (Urug): rychle a jednoduše; (RAE, JD). • (5) ~ **(de teléfono)** (Par, Urug, Arg): telefon; sluchátko telefonu; př.: *mi primer movimiento fue el de telefonar a José Antonio, pero Victoria me arrebató el tubo*; (6) [Š: *grifo; llave*], m. (Kost): kohoutek (vodovodu); př.: *Piche de Agua se está lavando el barro en el tubo de la Agencia y todo lo está pringando de agua con tierra*; (7) adj. (tvar *tubo* pro oba rody) (Portor): přiléhavý; upnutý; ► o oblečení; př.: *la falda tubo lila está estrujada*; (8) **por un** ~ **y siete llaves** [Š: *por mucha cantidad*] (Portor): za mnoho; za spoustu peněz; př.: *ha comprado tierra por un tubo y siete llaves*; (RR, JD). • (9) m., pl. (Kub): roury, kalhoty; (10) **dar con** ~ (Mex): oslnit koho (vědomostmi aj.); (11) **el examen fue un** ~ (Kub): ta zkouška byla dřina; (JD).

tubunuco, m. (1) (Kub): boule, vřed; (JD).

tuc, citosl. (1) (Ekv): volání na slepice; (AM).

tuca, m/f/citosl. (1) f. [Š: *troza*] (Hond, Nik, Kost, Pan): kláda; ► kmen stromu připravený na rozřezání pilou; př.: *los aguaceros no le hacen nada y tenemos varias tucas cortadas*; (2) m. [Š: *refugio rudimentario*] (Par): hrubý úkryt; prozatímní, nouzový úkryt; př.: *el oficio religioso fue suspendido de inmediato y con nuestro uniforme blanco nos lanzamos apresuradamente a los tucas*; (RR). • (3) ;~!, citosl. (Urug): vem si ho!, volání na psa; (4) m/f. (Ekv: Esmeraldas): vynadání, napomenutí; (AM).

tucada, f. vulg. (1) (Chil): prachy; (RAE).

tucán, m. (← od indiánů z Brazílie; ← guar.) (1) (Am → Š): tukan; *Ramphastus toco*, *Ramphastus ariel*, *Ramphastus discolorus* aj.; ► americký šplhavý pták o velikosti 30 cm s velmi silným zahnutým zobákem stejně dlouhým jako tělo; je lehce ohočitelý; ■ Syn.: *diostedé*, *predicador*, *yátaro*; (RAE, MM). • (2) (Kost): bankovka v hodnotě pěti tisíc kolónů; př.: *disculpen ..., yo venía a ver si ustedes podían ayudarme con un diez, un cinco, un colón, un tucán, lo que ustedes tengan gusto ...*; (RR).

tucano, m. (1) (Arg, Ven): viz: *tucán*; (MM).

tucear, tr. (1) (Mex): vydat se lovit hlodavce *tuza*; (MS).

tuce, m. (1) (Urug): stříhání hřivy u zvířat; (AM).

tucero, adj/subst. (1) m., i f. (Mex): nora hlodavce *tuza*; (2) (Mex): lovec hlodavců; (3) adj. (Mex): přídavné jméno k *tuza*; př.: *camino tucero*; (MS, MM). • (4) viz: *tusero*; (RR).

tucinte, viz: *teocinte*; (MS).

tuco, -ca, adj/subst. (1) adj. (Bol, Portor, Ven, Ekv, StřAm): jednoruký, bezruký; chromý; (2) m. [Š: *muñón*] (StřAm, Portor, Ekv, Pan, Bol): pařez, pahýl; (3) [Š: *parte*; *porción*; *pedazo*] (Kost, Hond, Nik, Ekv; Pan): kus; porce; část; kus nějakého materiálu (dřeva, železa aj) př.: *se asomó por la ventanita alta y se puso a comerse un tuco de queso*; (4) f. (Ekv, Nik): kus dřeva; (5) m. (← it. *tucco*) (Arg, Par, Bol, Per, Urug): hustá rajčatová omáčka; ► přidává se do ní cibule, houby, maso, koření; podává se s různými přílohami (těstovinami, rýží, polentou, atd.); (6) m. (← keč. *tucu*, „zářící“) (Arg): různé druhy tvrdokřídlého hmyzu; ► při skoku se rychle prohne a vydá zvuk podobný lusknutí; některé mají světélkující zadeček; ■ Syn.: *cocuyo*, *tucu*; (7) (← keč. *tuku*) (Per): výr; sova; (RAE, RR, AM, MM). • (8) m., i f. (StřAm): jmenovec; ■ Syn.: *tocayo*; (9) m. (Salv): zub; (10) (Ven): špalek s hákem přidělaný na zdi stáji; ► slouží k přivazování zvířat; (11) (Ekv): označení pro druhy platanů a dřev; př.: *un tuco de verde, un tuco de guayacán*; (12) (Pan): dřevěný špalek používaný jako stolička, sedátko (mezi chudými lidmi); (AM). • (13) adj. (Am). neúplný, vadný; (JD).

tucu, m. (← keč. *tucu*, „zářící“) (1) (Bol): viz: *tuco*, *cocuyo*; (MM).

tucucho, m. (1) (Bol): měchýř; (AM, JD).

tucún, m. hovor. (1) (Hond): hlt nápoje vypitého na ex; (RAE). • (2) **beber** ~ ~ (Guat, Ven): vypít na ex; (AM).

tucungo, -ga, adj. (1) (Ven): o zvířeti, kterému visí uši; (AM).

tucúquere, m. (← map.) (1) (Chil): velká sova *Buho magellanicus*; (RAE, MM).

tucura, m., i f. (← braz. port.; ← guar. *tucú*, „kobyłka“ + *rá*, „pro“) (1) (Arg, Urug, Par, Bol): saranče, kobyłka; kudlanka nábožná *Mantis religiosa*; ■ Syn.: *mamboretá*, *caballito del diablo*; (RAE, MS, DA, MM). • (2) (Arg, Urug): larva kobylinky; (3) (Bol): špatně se chovající katolický kněz; (MS, AM, MM). • (4) (Arg, Urug): čerstvě narozená kobyłka; (MM). • (5) (Bol): flandřák (JD).

tucurpilla, f. (← kič *tuga*, „hrdlička“ + přípona -illa) (1) (Ekv): druh malé hrdličky; holoubek skořicový; (RAE, JD).

tucusito, m. (1) (Ven): druh kolibřika; (RAE, MS). • (2) (Kol): pěnice; (JD).

tucuso, m. (← arw/karib.) (1) (Ven): kolibřík; (2) ~ **montaño** (Ven): pták *Galbula longicauda*; květomil modrý *Cyanerpes cyaneus cyaneus*; ► velký 12 cm; peří jasně modré barvy; maska, hřbet, křídla a ocas jsou černé; nohy jasně červené, u samice pak červenohnědé; (MS, NET). • (3) (Kost): léčivá rostlina *Carludovica oerstedii*; (MM).

tucu-tuco, m. (1) (StřAm): hlodavec; ► malého vzrůstu, hnědé až žlutavé či losí barvy, má nožky se silnými drápkami, které mu slouží k rytí; (RAE).

tucutucu, m. (1) (Kol, Portor): leknutí; viz též: *tustus*; (AM). • (2) onomat. (Arg, Par, Urug): hlodavec *Ctenomys brasiliensis*, *Ctenomys magellanicus*; (3) (Kol): rostlina podobná šalvěji; (MM).

tucutuzal, m. (1) (StřAm, LaPla): oblast plná podzemních brlohů hlodavců viz: *tucu-tuco*; *tucu-tucu*; (RAE, MM). • (2) (Arg): půda plná krtin; (JD).

tucuyo, m. (1) (Bol, Chil, Ekv): bavlněné plátno; viz též: *tocuyo*; ► v Ekv výraz používán pouze indiány; (AM).

tucuyrico, m. (← keč.) (1) (Per): vládce, náčelník; ■ Var.: *tocticoc*; (MM).

tuch¹, viz: *tuche¹*; (MS).

tuch², m. (← may.) (1) (Mex): pupeční šňůra; (2) (Mex): stopka na ovoci; (3) (Mex): výrůstek nebo hrbolek na jakémkoliv povrchu; (4) (Mex): zbytek používaného mýdla; (5) (Mex): svalnatý žaludek ptáků; (6) (Mex): vnější pohlavní orgány (žen a také zvířat); (MS).

tuche¹, m. (← may.) (1) (Mex): nehezká nádobka na pití; (2) (Mex): chrastítka pro děti; (3) (Mex): plod nějaké rostliny; ■ Var: *tuch*; (4) m. (← nah.) (Kost): veverka; (MS).

tuche², m. (1) (Ven): usazenina, sedlina, kal; zůstatek, zbytek; (AM). • (2) (Mex): vnější pohlavní orgány (žen a také zvířat); (3) (Mex: Yucatán): svalnatý žaludek ptáků; (4) (Mex: Oaxaca): kůzle; koza; (10) **andar a** ~ (Kol): nést někoho na ramenou; (MM).

tuclear, intr. (1) (Mex): koketovat; (MS).

tuchero, -ra, adj/subst. (1) m. (Mex): místo s hojným výskytem opic; (2) adj. (Mex): opičí; (3) m. (Mex): osoba odevzdaná sexu, viz: *tuclear*; (MS).

tucho, -cha, m/f. (← may.) (1) (Mex): chápan středoamerický *Ateles geoffroyi*, *Ateles vellerosus*; ► opice, má dlouhé přední i zadní končetiny; štíhlé tělo, malou hlavu, silný a dlouhý ocas, dlouhou a měkkou srst; hlava a končetiny jsou černé, obličejová maska z bledé kůže kolem očí a čenichu; je velmi obratný; (2) (Mex): snědá nepřitažlivá osoba; (MS, NET). • (3) (Mex): opice (obecně); (MM).

tuerca, adj/subst., hovor. (1) f. (Arg, Urug): vášnivý automobilista; odborník na automobily; i adj; ► obzvláště na formule a závodní automobily; př.: *de niño yo fui medio tuerca*; (RAE, RR).

tuerce, m. (1) (Salv, Nik): období, kdy se nedaří; (RAE). • (2) [Š: *infortunio*; *desgracia*] (StřAm, Salv; Mex, Hond, Nik, Kost): **malér**, neštěstí; pohroma; př.: *cuando el tuerce llega pues ya estamos arruinados*; (RR, AM, JD).

tuero, m. (1) [Š: *juego del escondite*] (Guat): hra na schovávanou; př.: *Camila tuvo la impresión que estaba jugando al tuero*; (RR).

tuertear, tr., vulg. (1) (StřAm, Kol, Kost): ublížit někomu, zmrzačit někoho; ■ Var.: *tuertar* (Guat, Kol); (AM, MM).

tuesta, f. (1) (Portor, Dom): opice, opilost; (2) nářez, nakládačka, výprask; (AM).

tuete, m. (1) (Kost): rostlina s vonnými květy *Vernonia brachiata*; (MM).

tufancina, f. venk. (1) (Hond): smrad; (RAE).

tufazo, m.: viz: *tufo*; (RR).

tufear, tr. hovor. [Š: *sospechar*] (1) (Hond): podezřívát, tušit; (RAE).

tufo, m. (1) [Š: *resabio*; *resaca*] (Portor): kocovina; př.: *acaba de encontrar al marido postrado en una cama con un tufazo de atómico y tremendo chichón en la cabeza*; (RR). • (2) (Ekv): o jídle a pití: zápach, pachůť; (AM). • (3) (Am): smrad potu; (4) (Chil): smrad z úst; (JD).

tufoso, -sa, adj. [Š: *vanidoso*] (1) (Salv, Hond, Nik): domýšlivý, marnivý; (RAE).

tugar, m. (← nah. *tugana*, „vrkat“ (1) (Chil): hra na slepou bábu; (AM).

tui, m. (← guar. *tu'i*, „papoušek“) (1) (Arg, Par, Urug): malý papoušek *Psittacus gregarius*; ► světlezelené barvy s naoranžovělým peřím a modrou hlavičkou; (RAE). • (2) pták, viz: *caracara*; (DA).

tuist, viz: *twist*; (MS).

tuja, f. (1) (Bol): hra na schovávanou; (AM).

tujas, f., pl. (1) (Guat): deky, příkrývky; (AM).

tujuré, m. (1) (Bol): viz: *apí*, *mazamorra*; (AM).

tul, m. (← nah. *tullin*, *tillin*, *tollin*, „šáchor“) (1) (Hond): druh traviny čeledi orobincovité *Typhaceae*; ► vysoká 1,5 až 2 m; s téměř mečovitými listy; dlouhým rákosovým stonkem s válcovitou palicí na konci, z níž se po usušení uvolňuje lepkavé chmýří bílé barvy; jeho listy mají stejné využití jako orobinec úzkolistý; (RAE). • (2) viz: *tule*; (MS).

tula (**tulo**), m/f. (1) (Pan): nádoba na vodu; ► čtůra s hrdlem; př.: *toma entonces un tulo de agua y se lo tira encima*; (RR). • (2) (Pan): nádoba vyrobená z celé dýně; ► na rozdíl od nádoby s označením *totuma*, která se vyrábí pouze z poloviny dýně; (AM). • (3) (Chil): volavka *Ardea candidissima*; (MM).

tulanga, f. (1) (Kub): piškot, koláč, dortík; ► z kukuřičné mouky, mléka, másla a cukru; (AM).

tular, m. (1) (Hond, Mex): místo, kde roste travina *tul*, *tule*; (RAE, MS).

tule, m. (← nah. *tullin*, *tillin*, *tollin*) (1) (Salv, Hond, Mex): rodové jméno různých druhů rostlin s dlouhým stonkem z jejichž vláken se pletou rohože a sedátka; (RAE).

tule, m. (← nah. *tollin*, *tullin*, „druh rostliny“) (1) (Mex, StřAm): rákos, šáchor (*Cyperus canus*; *Cyperus articulatus*; *Scirpus californicus*; *Eleocharis filiculmis*); ► má tlustý a silný oddenek; rovné listy; vysoký od 50 cm až 2 m; (2) (Kost): slaměný klobouk; (3) (Kost): starý, zničený klobouk; (4) ~ **ahuapetla**, ~ **bronco**, ~ **de camello**, ~ **de petate** (Mex, Salv): varianty rostliny *tule*; (5) **el que se acuesta con ~s, amanece con dolores** (Mex): říkanka založená na hře s ženskými jmény – Tules (jako zdrobněnila Gertrudis) a Dolores; o tom že bude mít bolestivé probuzení ten, kdo strávil noc na palmové rohoži; (6) **por el ~ se conoce el petate**¹ (Mex): jaký otec, takový syn; ■ Var: *tul*; (MS, DA). • (7) **por el ~ se conoce el petate**² (Mex): podle činů poznáte je; (8) (Portor): hučka, klobouk; (JD).

tulenco, -ca, adj. (1) (StřAm): šmajdavý; (AM). • (2) (Am): slaboučký; (JD).

tulillo, m. (1) (Mex): šáchor jedlý, tzv. zemní mandle (*Cyperus esculentus*); ► rostlina vytvářející 40 – 60 cm vysoká zelená stébla; květ jsou drobné, trávovité klásky; vytváří podzemní hlízky, které jsou jedlé a chutnají jako mandle; (MS, NET).

tulipán, m. (1) přenes. (Antil, Kub): peso, duro; dolar, dolárek; (AM, MM, JD). • (2) (Kol): označení pro různé rostliny; nejčastěji z čeledi liliovitě; (3) (Mex): ibišek (*Hibiscus*, *rosa sinensis*); (4) květ ibišku; (MM). • (5) (Chil): teplouš; (JD).

tulis, m. (1) (Mex): zloděj, pouliční lupič; (MM).

tulvieja, f. (1) (Kost, Pan): strašidlo, bubák; (AM, JD).

tullida, f. (1) (Kub): podraz, křivárna, levárna; (2) **hacer una** ~ udělat podraz, podrazit někoho; (AM).

tulpa, viz: *tulpa*; (MS).

tulo, m.: viz: *tula*; (RR).

tulomuco, m. (1) (Kost): viz: *tepechichi*; (MM)

tulpa, f. (← keč. *tulpa*, „ohniště, krb, pec“) (1) venkov. (Kol, Ekv, Per): ohniště tvořené třemi kameny; (RAE). • (2) (Ekv, Kol, Per, StřAm, Ven): každý ze tří kamenů, které tvoří ohniště; (3) (Kol, StřAm): lehkomyslná hlava; (4) (Per): kuchyně, ve které se připravují pokrmy; ■ Var: *tulpia*; *tulpa*; (MS). • (5) (Ekv, Kol): kameny ohraničující indiánský oheň; indiánský oheň na těchto kamenech; př.: *la mama Rusario se había levantado temprano a moquiar soplando la tulpa*; (RR).

tulpay, m. (1) (Per): rostlina *Clarisia racemasa*; (MM).

tulpia, viz: *tulpa*; (MS).

tulumuco, m. (1) (Kost): jezevec; viz též: *taira*; (RAE, JD).

tulunco, m. (1) (Guat): kus, kousek něčeho; (2) málo rozvinutý kukuřičný klas; (AM).

tuluncona, f. (1) (Guat, StřAm): matróna; (AM, MM, JD). • (2) (StřAm): silná nebo těžká věc; (MM).

tumba, f. (1) (Antil, Kol, Ven, Mex): kácení stromů; (RAE, AM). • (2) (Kub, LaPla): africký buben; př.: *en una grabación, donde él tocaba la batería y yo repicaba con mi tumba y a veces me cruzaba*; ► v oblasti LaPla může označovat i kožený potah bubnu; (3) (Arg; Urug, Chil): kus nekvalitního masa; př.: *el atardecer con la tumba horrible humeando en el tacho*; viz též: *tumbear*; ► původně tento výraz používán vojáky v kasárnách k označení ne příliš chutného masa; z „*carne de tumba*“ se postupně stalo pouze „*tumba*“ (4) ~ **(francesa)** (Dom; Kub): černošský lidový tanec; ► jedná se o tanec, vycházející z menuetu a dalších tanců; (RR, AM). • (5) **a ~ y aguanta** (Kub): nazdarbůh; (6) **hacer uno la ~ a otro** (Ekv): udělat podraz; (7) **no ganar ni para la ~** (Arg): nic nevydělat; (8) ~ **y deja** (Kub): kácení stromů i s větvemi; (9) ~ - - (Kub): dětská hra *capú*; (AM). • (10) (Antil, Kol, Mex): pokácený les, vykácené místo, paseka; (11) (Kub): ryba *Latitus chryseps*; (MM). • (12) **hacer la ~** (Am): kácet les, porážet stromky; (13) (Am): flákota, kus masa; (14) (Kub, Ven): povalení, svalení; sekání cukrové třtiny; (JD).

tumbaburros, m. (1) [Š: *diccionario*] (Mex): slovník; (RAE).

tumbacuatro, m. (1) (Kub): chvastoun, chvástal; (AM).

tumbadero, m. (1) (Kub, Portor, Mex): mýtina, vykácené místo; (2) (Kub, Mex): bordel; (3) (Ven): ohrada, kde se značkuje dobytek; (AM, MM). • (4) (Kub, Mex): hodinový hotel; (5) (Guat, Mex): místo při horním toku řek; ► při splavování dřeva; kmeny se hází do řeky a jsou proudem vody doneseny do tišin, kde se sbírají; ■ Syn.: *tumbo*; (MM).

tumbadillo, m. (1) (Bol, sevChil): strop; (2) (Bol, Kol): výšivka kolem spodničky; (3) (Kol): spodnička; (AM). • (4) (Arg: Salta): hliněná omítka na strop; (5) (Mex: Tabasco): krovy u dvousedlové střechy; (6) přístřešek, stříška; (MM).

tumbadito (tumbaíto), m. (1) (Portor): lidový tanec; hudba k tomuto tanci; př.: *el primo bombero le prometió un tumbaíto el jueves entrante: que ratón bueno vamos a pasar*; (RR).

tumbado, -da, adj/subst. (1) m. (Ekv): strop; př.: *en alto porcentaje se conservan las casas con una a dos piezas, que sirven para llenar todas las necesidades; en ellas no existen tumbados; los pisos son de tierra*; (2) (Ekv, Kol): vnitřní krov; ► tvoří strop v podkrovních bytech; př.: *imaginé los laberintos, los abismos, lagos y bosques de hongos que encerrará en su interior el tumbado; nunca he puesto los pies ahí, tenía miedo*; (3) **tumba(d)o**: viz: *tumbao*; (RR). • (4) adj. (Kub): úplně zničený, na lopatkách; (5) (Kub): opice; (JD).

tumbadora, f. (1) (Portor, Kub): dřevěný buben afrického původu; ► existují dva druhy: *hembra* (samice) a *macho* (samec); větší je *hembra*; př.: *las figuras de los que rompieron a bailar y bailotear en el pasillo estrecho, la espalda del chofer hecha tumbadora por un técnico de refrigeración que se reveló como arreglista musical*; (RR).

tumbagobierno, adj. hovor. (1) (Ven): výjimečný; ► převyšující buď svými rozměry, silou nebo krásou ostatní osoby nebo věci své kategorie; (RAE).

tumbaíto, m.: viz: *tumbadito*; (RR).

tumbaloya, f. (1) (Arg: Salta): salto; (AM).

tumbao, m. (1) [Š: *ritmo*] (Portor, Pan a další): rytmus; př.: *por la esquina del viejo barrio lo vi pasar con el tumbao que tienen los guapos al caminar*; (RR).

tumbar, tr/intr. (1) tr. (Kub, Ven): vzdálit někoho citově od jiné osoby; (2) hovor. (Kub, Ven, Antil, Kol, Mex: Tabasco, Nik): upravit, vymýtit terén; **vykátit**; (3) [Š: *robar; birlar*] (Portor, Kub): (u)krást; odcizit; vyfouknout; př.: *se le ha perdido la trompeta, la solicita entre los empujones y los gritos, ¿no se la habrían tumbao?*; viz též: *tumbe*; (4) intr. (Kub): nabrat určitý směr; (RAE, RR, MM). • (5) [Š: *virar; enrumbarse*] intr. (Ven): otočit se; zatočit; př.: *las olas tumban mansas*; (6) [Š: *dejar; abandonar*] (Portor): zanechat; opustit; nestarat se o něco; zapomenout na něco; př.: *tumbe eso, viejo, túmbelo*; (7) (Portor): vymáhat vydíráním; př.: *me le acerqué para invitarla a un jugo en la cafetería del parque con los dos o tres billes que le había tumbado al Viejo en un momento de debilidad*; (8) **tumbando y capando** [Š: *rápida y eficazmente*] (Ven): rychle a účinně; př.: *ya veo que el doctor es de los que llegan tumbando y capando, como dicen vulgarmente*; (9) ~ **caña**: viz: *caña*; (RR). • (10) tr. (Ekv): stavět strop; (11) (Antil, Kol, Mex: Tabasco, Nik, Kub): sbalit, klofnout děvče; př.: *al fin la tumbé (nakonec jsem ji dostal)*; (12) ~ **bolo** (Kol): vyvést z rovnováhy; (13) ~ **le a uno la burra** (Mex): sundat, sesadit někoho z dobré pozice; (MM, JD). • (14) (Am): sekát třtinu; oddělat, odpravit, odkrouhnout, zabít; (15) (Kub): hodit; (16) ~ **el brazo** (Kub): vyrazit, vymáčknout prachy z koho; (17) **lo ~aron del caballo** (Kub): dostal kopačky, padáka, vyhodili ho; (18) ~ **la electricidad** (Kub): vypnout, zhasnout elektriku; (19) ~ **el gobierno** (Kub): shodit vládu; (JD).

tumbarrancho, m. (1) (Ven): velmi hlasitá pyrotechnická výbušnina; (RAE).

tumbavieja, f. (1) (Dom): parfém z pačule; ► pačule obecná je hluchavkovitá tropická bylina se silnou vůní; (AM, JD).

tumbazón, m. [Š: *maremoto*] (1) (Hond): podmořské zemětřesení; (2) [Š: *oleaje*] (Nik): vlnobítí, příboj; (RAE).

tumbe, m. (1) [Š: *robo; atraco*] (Portor; Kol): přepadení; krádež; vloupání; př.: *si nos salimos de los cursos de Literatura Puertorriqueña y del manual de Manrique Cabrera, Lloréns Torres (barrio muy popular de San Juan) significa teca, tumbe*; (2) (Portor): vyspat se s; přefiknout; dostat; ► v sexuální slova smyslu; př.: *Vitín y Pucho me decían que yo era el Pendejo nacional, que hace ratos que ellos le hubieran dado el tumbe*; (RR).

tumbear (tumbiar), intr. (1) (Arg): jíst vařené maso nazvané *tumba*; př.: *tenía reseco el cuerpo como carne de charque, y no pensaba más que en tumbiar y echarme aunque fuera en los ladrillos*; (RR). • (2) přenes. (Arg): mít se mizerně (co se týče jídla); (3) (Bol): chodit od čerta k ďáblu; (MM, JD).

tumbía, f. (1) (StřAm): proutěný koš; viz též: *tumbilla*; (RR, AM).

tumbiar, intr.: viz: *tumbear*; (RR).

tumbilla (tumbía, tumbíya), f. (1) (Salv): různě velký koš na prádlo či jiné předměty; (2) (Hond): kulatý koš na uchovávání mexických *tortillas* a sladkého chleba, viz: *tortilla*; (RAE). • (3) (Hond);

StřAm): splétaný košík; ► z rákosu, vrbového proutí; př.: *hace ya tanto tiempo que estás en ese corredor con tu tumbiya, remienda que remienda*; (RR).

túmbilo, m. (1) (Kol): tykev, dýně; ► plod *Crescentia cujete*; viz též: *totumo*; (AM).

tumbitos, m., pl. (1) (Bol): malé kousky masa; (2) **a punto de ~** (Mex): téměř, skoro; (MM).

tumbíya, f.: viz: *tumbilla*; (RR).

tumbo, m. (1) lid. (Bol; Ven, Kol, Ekv, Per): různé druhy mučenky; *Passiflora membranacea*; *P. quadrangularis*; *P. mollísima*; př.: *diamantinos colibríes venían a libar la miel de los tumbo*; (RR).

• (2) (Kol): nádoba, plechovka, plecháček; (3) **estar en ~ de dados** (Mex: Durango): být vystavený neúspěchu, nezdaru; (AM). • (4) (Kol, Ekv, Per): plod mučenky; (5) (Mex: Tabasco): místo při horním toku řeky, kam se hází kmeny stromů; viz též: *tumbadero*; (MM).

tumidez, f. (1) [Š: *tumor*] (Portor a další): nádor; tumor; př.: *el hambre y la uncinariosis chupan en los exhaustos organismos; la miseria de los harapos denuncia la dolorosa tumidez*; (RR).

tumpa, f. (1) (Per): rostlina *Calceolaria trifida*; (MM).

tumucho, m. (1) (Chil): mazivo na čepy a hřídele kol železničních vagónů; (MM).

tun, m/citosl. (1) m. (Guat, Hond): indiánský dřevěný buben; (2) (Guat): starodávný tanec indiánů *quiché*; (RAE, JD). • (3) citosl., onomat. (StřAm, Antil, Arg, Kol, Ekv, Per, Ven): *ťuk ťuk!* (zvuk ťukání na dveře); (AM). • (4) (Am): *bum!*; (JD).

tuna, f. (← taíno) (1) (Am): nopál, opuncie; (2) plod nopálu, opuncie; ■ Syn.. *higo de tuna*; př.: *algunos de los ejidatarios despojados empezaban a ... sacar unas tortillas, nopalitos, tunas*; (3) plod kaktusovité rostliny *candelabro*; (4) ~ **brava**, ~ **colorada**, ~ **roja** rostlina podobná nopálu nebo opuncii; ► divoce rostoucí; s větším množstvím trnů a plodem se sytě červenou dužinou; (RAE, MM, BDE). • (5) [Š: *borrachera*] (Guat, Ven): opice, opilost; pitka; ► používá se také ve frázi **a ~** (opilý; opilecký); př.: *como a las once regresaron el Rata y Cabezotas totalmente a tuna, se caían, se tomaban otro trago*; (RR, AM). • (6) (← keč.) (Bol): malá část nějaké věci; (7) (Bol): drobký chleba; (MS). • (8) (Kol, Guat, Arg, Par): trn, osten (sukulentů); (9) **dar ~s** (Guat): dělat si legraci z koho; (10) **no son ~s, pero se pelan** (Mex): nebýt úplně stejný, ale hodně podobný; (AM). • (11) (Ven): opracovaný barevný kámen, kterým indiáni zdobí náhrdelníky; (MM). • (12) (Am): tříška; (13) **estar en ~s** (Am): být namazaný; (JD).

tunalmil, m. (1) (Salv): letní kukuřičné pole; (RAE).

tunamil, m. (← nah. *tona, tonalli*, „léto“ + *milli*, „půda“) (1) (Salv): viz: *milpa, maizal, tonamil*; (2) (Guat): druhý osev kukuřice; (AM, MM).

tunar, tr/zvrat. (← keč.) (1) tr. (Bol): (roz)drtit, rozebrat na částčky; (MS). • (2) zvrat. (Kol): zarazit si třísku, trn; ■ Var.: *entunarse*; (AM, JD).

tunco, -ca, adj/subst. (1) adj. (StřAm, Salv, Guat, Hond, Mex: Michoacán, Nik): **chromý**, zmrzačený, př.: *hombre tunco, yegua tunca*; (2) (Salv): krátký, př.: *ese vestido te queda tunco*; (3) m., i f. (StřAm, Salv, Hond, Mex): prase; (RAE, AM). • (4) m. (Mex): kus mačety, zlomená mačeta; (5) i adj. (Mex): pahýl (po amputaci končetiny); pahýlovitý; (AM, MM).

tuncul, m. (1) (Mex): malý mayský buben; (MM).

tuncuna, f. (← keč.) (1) (Bol): druh hry; (AM).

tunchi, m. (1) (Per: vnitrozemí): strašidlo; ► v noci dělá rámus; (AM).

tunda, f. (1) [Š: *pava*] (Mex): krůta; (RAE). • (2) (Ekv: Esmeraldas): **strašidlo**; šotek; ► bájně stvoření z ekv. pobřeží; viz též: *lutona*; př.: *la tunda es jodida palabra ...; la una pata es como de cristiano, pero la otra es molinillo...; si la muy astuta ve a un chico, se transforma en seguida, por malas artes, en persona conocida del muchacho o en animalito de la casa; entonces se lo lleva al monte con engaño*; viz též: *entundar*; (RR, AM).

tunduque, m. (← map.) (1) (sevArg, Chil): viz: *tucutucu*; (AM).

tunear, intr. (1) i tr. (Guat, Mex: Veracruz): sklízet plody opuncie či nopálu; ► plod je nažloutlý, elipsoidního tvaru, má trny a jeho dužina je jedlá; (RAE, AM).

tuneral, m. (1) (Kanár): nopálový háj; (JD).

tunero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Mex): vztahující se k opuncii, nopálu; (2) m. (Mex, Kol): opuncie, nopál; ► druh rostliny čeledi kaktusovité; dorůstá výšky 3 m; má plochý dužnatý stonek, který je tvořen několika oválnými trnitými stonkovými články o délce 30 až 40 cm a šířce 20 cm, velkými rudými nebo žlutými květy rostoucími na okrajích stonku a jedlým plodem; původem z Mexika; hojně se vyskytuje také ve Španělsku, kde se využívá jako živý plot; (3) (Mex, Guat, Ven): **nopálový**

háj, místo výskytu nopálu, opuncie; (RAE, AM, MM). • (4) (Kol): trní; (AM). • (5) f. (Pan): nopál; (MM).

tunes, m., pl. (1) (StřAm, Kol): dětské krůčky, batolení; (AM). • (2) **hacer** ~ (Kol): batolit se; (JD).

tungaro, túngaro, m. (1) (Kol): ropucha *Bufo marinus*; (MM, JD).

tungo, -ga, adj/subst. (1) adj/subst. (Kol): znrzačený; mrzák; (2) m., lunf. (Arg): kůň; hubená herka, mrcha; (3) (Chil): zátylek (u dobytka, koní apod.); (AM, MM, JD). • (4) (Kol): kus, kousek; (5) (Chil): podbradek, lalok; (MM).

túnica, f. (1) (Kub): ohoz, oblečení, šaty; (JD).

túnico, m. (1) (Kol, Hond, Mex): (dámská) tunika; (RAE). • (2) (StřAm, Kol, Kub, Mex, Ven): dámská spodní košilka; noční košile; (MM). • (3) (Am): róba (dámská); (JD).

tunica, f., despekt. (1) (Guat): viz: *guachafa*; (AM).

tunilla, f. (1) (Kost): sukulent *Cereus sp.*; (MM).

tunillo, m. (1) (Mex): sukulent *Lemairocereus treleassii*; (MM).

tunjo, m. (← chibcha *tuncho, zuncho*) (1) (Kol): bůžek; zlatý předmět vyrobený indiány, nalézáný v jejich hrobkách; (RAE, JD). • (2) nopálový fik; (JD).

tuno, m. (1) (And, Kol): nopálový fik, plod opuncie či nopálu; ► plod je nažloutlý, elipsoidního tvaru, má trny a jeho dužina je jedlá; (2) (Hond): tropický strom; ► asi 25 m vysoký; má silný kmen, kůru barvy kávy, trnité větve a jedlý plod; (3) (Hond): rostlinné vlákno, které se získává z kůry tohoto stromu, vyrábí se z něj odolná tkanina, z té se dále dělají houpací sítě, prostěradla, oblečení, tašky a jiné rukodělné výrobky; (RAE, JD). • (4) (Kol): sukulent *Cactus bomplandi*; (5) obecné označení pro rostliny s podobným plodem jako má nopál, opuncie; (MM). • (6) (Mex): fláma, flamendr; (JD).

tunoso, -sa, adj. (1) (Kol): trnitý; (AM).

tunta, f. (← aim. *tunta*) (1) (Bol): vysušený brambor čištěný pod tekoucí vodou; (RAE).

tunteco, -ca, adj. hovor. venk. [Š: *atontado*] (1) (Hond): přiblblý; (RAE).

tuntún, m. (1) (Kol, Ven): chudokrevnost; (2) (Guat): hřeben indiánek; (MM).

tuntunazo, m. (1) (Dom: Cibao): kymácení, potácení; (AM).

tuntuneco, -ca, adj. (1) (StřAm, Portor): hloupý a ošklivý; (AM).

tuntuniento, -ta, adj. (1) (Kol): chudokrevný, anemický; (AM).

tuntunita, f. (1) (Kol): refrén, opakování; (AM). • (2) (Kol): posměch, žert; (MM).

tununa, f. (1) (Hond): viz: *tapacamínos*; (RAE).

tuñeco, -ca, adj. (1) (Portor, Dom): viz: *ñoco*; (2) (Portor, Dom, Ven): ochrnutý, zmrzačený; jednoruký; (AM, MM, JD).

tuñuño, m. (1) (Pan): krkoun, skrblík; (AM, JD).

tuob, m., arch. (1) (Antil): mezi indiány: zlato; ► výraz se objevuje v *Cartas* Kryštofa Kolumba; (MM).

tup, m/f. (← may. *t'up*, „malíček; mladší syn“) (1) (Mex): mladší syn; (RAE).

tupa, f. (← map.) (1) (Chil, Portor): rostlina *Lobelia tupa*; ► vysoká až 4 m; vztyčené stonky jsou duté, obsahují jedovatou mléčnou šťávu; má jednoduché listy s pilovitými okraji a purpurové hermafroditní květy; plodem je dvouchlopnová tobolka plná semínek; (2) (Kol): korida, býčí zápas; (RAE, MS, DA). • (3) (Chil, Portor): označení pro různé rostliny s velkými purpurovými květy; (MM).

tupa, adj/subst., lid. (1) (LaPla): člen hnutí Tupamaros; ► odstranění v roce 1972; př.: *alguna vez los había ayudado, pero también había ayudado a los tupas y, aunque menos frecuentemente, a los bolches; ...parece que fue tupamaro, o médico o cirujano de los tupas*; (RR. BDE).

tupamaro, -ra, adj/subst. (← keč.) (1) (Urug): partyzán (v 70. letech 20. století); viz: *tupa*; př.: *los Tupamaros amenazan a turistas argentinos si veranean en Uruguay*; (2) levicový politik (v 90. letech 20. století); př.: *el presidente uruguayo Luis Lacalle acusó al ex grupo guerrillero uruguayo Tupamaros de haber practicado el espionaje al divulgar la grabación de una reunión privada del ministro del Interior...*; (BDE).

tupamaros, m., pl. (1) (Kub): hřebíky do rakve, silné cigarety; (JD).

tupe, m. (1) **estar en el ~ con una muchacha** (Kub): tokat (o zamilovaném); (2) **meter un ~** (Kub): namlouvat si koho; (JD).

tupí, m. (← guar.) (1) (Am): indián kmene Tupí; (2) indiánský jazyk tupí; dialekty jazyka tupí; (MM, JD).

tupia, f. (1) (Kol): přehrada, hráz, jez, splav; ■ Syn.: *tambre*; (2) nasycení, nacpání jídlem; (AM, MM).

tupiar, tr. (1) (Kol): budovat přehrady, hráze; (2) ucpat zavlažovací kanál; (AM).

tupición, f. (1) (Am): zmatek, znepokojení, rozpaky; (2) hovor. (Bol, Chil): hojnost, nadbytek, velké množství; hromada věcí; (3) (Bol, Mex): hustě zarostlé místo v lese, houština; (RAE, MM). • (4) (Am): ucpání; (5) (Kub): ucpání nosu při nachlazení; (JD).

tupido, -da, adj/adv/subst. (1) adv. (Chil; Mex, Bol, Urug, Arg): často, vytrvale; tvrdě, vyrovnaně; př.: *mientras el caballero le estará atracando tupido al mosto*; *fulano le mete tupido al trabajo*; (RR, MM). • (2) adj. (Kub, Per, Portor, Urug): ucpaný; (3) **no sentir lo recio, sino lo ~** (Mex): necítit sílu úderů, ale doznívání bolesti; (AM). • (4) (Mex): tupý, natvrdlý, neschopný; (5) častý, hojný; (MM). • (6) **estoy ~** (Am): neleze mi to do hlavy, nemyslí mi to; (7) adv. (Am): hustě, hodně; (8) m. (Kub): zabeďnělec; (JD).

tupidor, m. (1) (Kub): žvanil; (2) donchuán; (JD).

tupina, f. (1) (Ekv): nástroj; ► používá se k očištění kukuřičných klasů od listí; př.: *los trabajadores deshojaban las mazorcas, ayudados de la tupina, con asombrosa destreza*; (RR).

tupinamba, citosl/subst. (1) ¡~!, citosl. (Portor): to je toho!; (AM, JD). • (2) m. (← guar.) (Am): indián obývající atlantické pobřeží Brazílie od Bahía směrem na sever; (3) indián obývající oblast Rio de Janeiro; (MM).

tupinambo, m. (1) (Arg, Bol): rostlina; ■ Syn.: *topinambur*; (MM).

tupir(se), tr/intr/zvrat. (1) zvrat. [Š: *obturarse*] (Kub, Ven): ucpat se, zacpat se; (RAE). • (2) intr. [Š: *crecer*] (Kost): růst; vyrůst; stoupat; př.: *carambas, y si la cosa tupe nos vamos a tener que comer hasta los perros*; (3) tr. [Š: *engañar; robar*] (Kub): krást; podvádět; **doběhnout, napálit**; př.: *¡estaría bueno que también hubieran tupido a Dios!*; (RR, JD). • (4) tr. (Kub): ucpat kanál, potrubní vedení; (5) zvrat. (Kol): stydět se, zahanbit se; (MM). • (6) tr. (Am): zavřít (plyn, vodu); (7) (Kub): kecat; houpat, nalejvat; př.: *ne me tupas* (nehoupej mě); (8) (Ven): přikrýt; (9) **¡túpanle!** (Mex): doražte to!; (10) zvrat. (Am): zarazit se; (11) **está ~ido** (Kub): je do ní celý udělaný, zamilovaný; (JD). • (12) **~le a algo**, intr., lid. (Mex): pustit se do něčeho s chutí; př.: *¡túpanle con ganas!* (pokřik pro hudebníky); *y lo mismo se le tupe al trabajo, que a la borrachera o al baile*; (BDE).

tupirca, f. (1) (Chil): víno s moukou; viz též: *cupilca, chupilca*; (AM, MM).

tupo, m. (← kič. *tupu*) (1) (Ekv): tradiční indiánská brož; ► ve formě velkého špendlíku, ukončená ploškou o velikosti lžičky zdobenou regionálními rytinami; (RAE). • (2) (Arg): kožený měch; ► zejména na sběr medu; (AM).

tupu, viz: *topo*; (MS).

tuque, m. (1) (Portor): dětská hra; ► spočívá v kopání do hlezna stojící osoby; (2) (Ven): druh stromu s tvrdým dřevem; (MM).

tuquearse, zvrat. (1) (Kol): ucpat se, zacpat se; (JD).

tuqueque, m. (1) (Ven): označení pro malé ještěrky; př.: *...el tuqueque, el que se parece mucho a lo que en otros lugares llaman cameleón...*; (MM, BDE).

tuquiar, tr. (1) (Kol): ucpat, zacpat; viz též: *tupiar*; (AM).

tuquito, m. (1) (Portor): pahýl; (AM). • (2) (Arg): světluška; viz též: *tuco*; (MM).

tur, viz: *tour*; (MS).

tura, f. (1) (Mex: Michoacán): rostlina *Pachira aquatica*; ■ Syn.: *zapote de agua*; (MM).

turba, m., i f. (1) (Portor): fešák, chvastoun, machýrek; viz též: *caja*; (AM, MM).

turbante, m. (1) (Mex): jedlá dýně v Mexiku; (MM).

turbinto, m. (1) (Per): viz: *aguaribay*; (MM).

turbio, m. (1) (Ven): několikadenní zakalení mořské vody; (AM).

turbonada, f. (1) (Arg): vichřice, vichr; (MM).

turbosina, f. (1) (Mex): palivo pro letadla; (BDE).

turca, f. (← map.) (1) (Chil, Mex, Nik): štidlák kníratý *Pteroptochos megapodius*; ► pták velký až 24 cm; hřbet má hnědý, hrdlo a břicho bílé, zobák a nohy černé; (2) **cantarle a uno la ~** (Chil): unavit se, cítit se mrtvý (únavou); ■ Var: *turco*; (MS, DA).

turco, -ca, adj/subst. (1) (Am): arabský, i subs. (2) f. (Salv, Nik): penis; (RAE). • (3) m/f., i adj. (Kub, Hond, Nik, Salv, Ven, Kol, Ekv, Par, Urug; Mex, Guat, Arg aj.): usedlý (ne podomní) obchodník syrské či syrsko-libanonské národnosti; př.: *divertir los ojos con tanta papada que traen los turcos a la capital*; (4) (Ekv, Ven): jakýkoli člověk žijící v Americe a mluvící arabsky; př.: *en Sangolquí*

eran conocidos con el nombre de los turcos, denominador común que suelen sus habitantes dar a todos los que hablan el árabe; (5) (Arg): syrsko-libanonský kramář; př.: *como un turco me eché a la espalda recado y ropa;* (6) **con más embrollos que negocio de ~** (nebo: **más embrollado que negocio de ~**): viz: *embrollado, embrollo;* (RR). • (7) viz: *turca;* (MS). • (8) (Dom): pirožek s masovou náplní; (AM). • (9) m. (Am): Syřan, Libanonec; (10) (Mex): označení pro různé ptáky se zelenavým peřím; (MM). • (11) (Am): podomní obchodník, Arab; (12) (Chil): škrt, lakomec, skrblii; (JD). • (13) (Kol, Chil, Per, LaPla, Ven): imigrant z Blízkého východu; př.: *... el café con billares y barajas del turco Saúl Asim; ... el instinto me hizo comprender ... el sentido despectivo que aquí en Chile se le ha dado a la palabra turco;* (BDE).

ture (turo), m. (1) (Portor, Dom, Ven: Cumaná, Margarita): židlička; stolička; ► dřevěná; pokrytá látkou či kůží; opěradlo nakloněné dozadu; př.: *tambaleándose llegó Tello al bohío; se deja caer pesadamente en un ture;* ■ Syn.: *butaque, duro* (zápVen); (2) viz: *dure;* (RR, AM).

tureca, f. (1) (Nik, Kost): past na ptáky; (2) (Nik): homosexuál; (RAE, AM).

turega, f. (1) (Kol): svázané klasy kukuřice; (AM).

turerear, intr. (1) (Bol): o ozvěně: ozývat se; (2) točit se do spirály; (př. o ulitě šneka); (AM).

turf, m. (← angl.) (1) (Am): dostihová hra; (2) (Arg): průmysl chovu závodních koní; (3) (Arg): instituce určená k ochraně a rozvoji tohoto průmyslu; (4) (Kub): trávník, kus země pokryté trávníkem; (MS). • (5) (Am): dostihová dráha; (MM).

turfístico, -ca, adj. (1) (Kol, Chil): dostihový; (MS).

turfman, m. (← angl.) (1) (Kol, Chil): fanoušek dostihů; (2) (Chil): majitel závodních koní; (MS).

turgescencia, f. (← fr.) (1) (Kol): zduřelost; (MS).

turgesciente, adj. (← fr.) (1) (Kol): zduřelý; (MS).

turiara, f. (1) **hacer la ~** (Ven): vylít za sebe zbytek alkoholu, který po dopití zůstal ve sklenici; (AM). • (2) (Ven): označení pro různé okrasné rostliny; (MM).

turicata, f. (1) (Ven): klíště *Ornithodoros turicata*; ► zvláště u vepřů; (MM).

turicato, -ta, adj. (1) (sevMex): mizerný, ubohý; (MM).

turiego, -ga, adj. (1) (Ven): opilý, namazaný; (AM).

turismo, m. (← angl. *tourism*) (1) (Am): cestování, turismus; (MM).

turma, f., lid. (1) (Kol): brambor; viz též: *papa*; (MM). • (2) (Kol): hlupák; (JD).

turmal, m. (1) (Kol): bramborový záhon; (MM).

turmequé, m. (1) (Kol): hra; ► spočívá v trefování se kovovými kroužky nebo kotouči do asi pěticentimetrového prstence na zemi, vzdáleného asi 30 m; (2) **dar en el ~** (Kol): strefit se; uhodnout; dokázat něco; být v něčem úspěšný; (RAE).

turnante, m. (1) (Am): účastník turnaje; (JD).

turnar, tr. (← fr.) (1) (Mex): odeslat, **postoupit, předat** (zprávu, úřední spis apod. na jiné oddělení, jiný soud); ► týká se administrativy, justice apod.; (RAE, BDE). • (2) (Mex): vrátit; (JD).

turné, viz: *tournée*; (MS).

turno, m. (1) (Kost): lidová slavnost; ► vybírají se na ní peníze do fondu ve prospěch farnosti nebo na jinou benefiční událost, která se obvykle koná o víkend; př.: *en un turno que hicieron para remendar la ermita la Auristela midió la distancia ...;* (RAE, RR). • (2) (StřAm, Kost): tombola; (AM, MM). • (3) **sacar el ~** (Kub): dostat pořadí; (JD).

turnover, m. (← angl. *turn-over*) (1) (Kol): uvolnění, ulehčení, výměna, štafeta; (MS).

turo, m. (1) viz: *ture*; (RR). • (2) (Bol): hlemýžď, šnek; viz též: *jichi*; (AM).

turpén, m. (1) (Dom): zvláštní osoba, podivín; př.: *¡qué turpén!;* (AM).

turpial, m. (← karib. *turpiara*) (1) (Ven, Kol, Mex, Portor): různé druhy tropického ptáka čeledi vlvovci *Icteridae*; ► o velikosti asi 24 cm; hlava, krk, hřbet a křídla jsou černá lesklá, šije a břicho mají žlutooranžovou barvu; jeho zpěv je rozmanitý a melodický; je to národní pták Venezuely; ■ Syn.: *turupial*; př.: *el Turpial como Ave Nacional, fue decretado el 23 mayo de 1958.*; (RAE, MM, BDE).

turpu, m., lid. (1) (Per): rostlina *Valeriana officinalis*; (MM).

turquear, tr. (1) (Nik): bít, mlátit; (2) (Nik): urazit, potupit; (RAE).

turquita, f. (1) (Hond): pták z řádu měkkozobích (*columbiformes*); ► s tělem dlouhým asi 21 cm, bělavé barvy na krku a hlavě, šedavě namodralé na vnitřní straně, má naoranžovělé duhovky; zobák je zbarven černě nohy do růžova; (RAE).

turra, f. (1) (Kol): místo, kam se odkládají mince při hře *chito*; ► cílem je trefit se kovovým diskem nebo kotoučem do malého dřevěného válce zvaného *tango*, kolem kterého se položily mince hráčů; hráč, který srazí válec, si bere mince, které zůstaly kolem jeho disku; ostatní hráči, kteří shodí jeho disk, si berou mince poblíž válce *tango*; (RAE). • (2) (Kol): hra; (AM). • (3) lid. (Arg): prostitutka; (MM, BDE).

turria, f., lunf. (1) (Arg, Bol): líná ženská; (AM).

turril, m. (1) (Bol): velká (kovová) nádoba; ► k uchování a přenosu tekutin; (RAE).

turríto, -rita, m/f., viz: *turro, -ra*; (RR).

turro, -rra, adj/subst. (1) adj/subst., hovor., lunf. (Arg, Urug): pitomý, blbý, tupý; **blbec**; (RAE, BDE). • (2) m/f. [Š: *malvado; malintencionado; desvergonzado*] (Arg): zlotřilec; nestyda; padouch; zloduch; př.: *¿saben a qué vino Jesús en la tierra? A salvar a los turros, a las grelas, a los chorros, a los fiocas*; (3) **turríto, -ta** [Š: *torpe; tonto; estúpido*] (Arg; Urug): tupec; hlupák; blboun; pitomec; př.: *la turríto está con que tengo el pelo largo, me cago en ella, lo que tienen estas minas en la cabeza*; (RR). • (4) m., i f. (Arg): osoba žijící v konkubinátu; (5) m. (Kol): hra (*marro, tángano, chito*); kamínek na hraní her; (AM). • (6) (Kost): rostlina *Myrcia oerstediana*; (MM).

turrón, m. (1) (Nik): kulička z pšeničné mouky, máčená ve šťávě z třtinového cukru; (RAE). • (2) **mi ~rroncito de coco** (Kub): má buchtička (o milované osobě); (JD).

turumote, m. (1) vulg. (Dom): zeměřesení; (AM). • (2) (Pan): hromada věcí; (JD).

turumoto, m. (1) vulg. (Pan): hromada, kupa; (AM). • (2) (Dom): hromada věcí; (JD).

turrutín, -na, adj. (1) (Kol): maličký; i subst.; (AM, MM).

turú, m. (1) (Kost): rostlina *Eugenia oerstediana*; (MM).

turucasa, f. (1) (Per): rostlina *Porliera higrometrica*; (MM).

turugón, m. [Š: *togoroz*] (1) (Salv): pták z řádu pěvci (*passeriformes*); ► velký mezi 12 a 18 cm; je zavalitý, má dlouhé nohy a téměř žádný ocas, zobák je spíše krátký, oči velké a tmavé; (RAE).

turuleco, -ca, adj. (1) (Salv, Hond): o člověku: hloupý; (RAE).

turuleta, f. (1) (Portor): viz: *turulete*; (AM).

turulete, m. (1) (Portor): ukolébavka; výraz často se objevující v ukolébavkách; (AM).

turulo, -la, adj/subst. (1) adj. (Salv): o člověku: hloupý; (2) m. (Nik): věc, předmět; (RAE). • (3) (Kol): viz: *turupe*; (MM).

turumba, f. (1) **volver a alguien ~**, hovor. [Š: *volver tarumba*] (StřAm, Arg, Bol, Chil, Ekv, Per, Guat): zmást někoho, poplést; (RAE, AM, MM). • (2) **hacerse ~s por** [Š: *desvivirse por*] (Ekv): usilovat o; toužit po; př.: *José hace turumbas por complacerla*; (RR). • (3) (StřAm): šálek, sklenka; (AM). • (4) (Kost): zřeštěná, poblázněná, přihlouplá osoba; (5) (Guat): nádobka na pití vyrobená z kůry plodu; (MM).

turunca, f. (1) (Hond): balvan; (RAE).

turupe, m. (1) (Kol): boule; (AM).

turupial, m. (← karib. *turupiará*) (1) (Ven, Kol, Mex, Portor): pták, viz: *turpial*; (RAE, MM).

turupo, m. (1) (Kol): viz: *turupe*; (AM).

tusa, adj/subst. (← bable asturiano) (1) f. (And, Kub): cigareta ubalená do kukuřičného listu; (2) (StřAm, Kol, Portor, Pan): opovrženihodná, nedůstojná osoba; ► z nízké společenské vrstvy; v Portor: *un/una tusa*; podle pohlaví osoby, ke které se výraz vztahuje; (3) (StřAm, Kol): bezcenný předmět k ničemu; (4) (StřAm, Ekv, Antil, Kol): list, který obaluje kukuřičný klas; (5) (Arg, Chil): koňská hřiva; (6) (Arg): stříhání hřivy; **ostřihání koní**; (7) (Kol, Kub, Portor, Ven): vnitřek kukuřičného klasu; (8) (Kol): jizva po neštovicích; (9) (Guat): živá, veselá žena; (10) m/f. hovor. (Kub): mrzutý člověk, se kterým je těžké vyjít; (11) **hallar alguien la ~ del culo de otra persona** [Š: *poner a su sitio*] (Dom): dát na své místo; (RAE, AM, MM). • (12) f., i adj. [Š: *pelo; cabellos*], f., lid. (Bol): vlasy; př.: *éstos le vieron con la tusa apelmazada por el sudor, con el casco en la mano ...*; (13) adj. [Š: *tonto*] (Portor, Ven, Kol): hloupý; nízké inteligence; (14) f., viz: *tusero*; (RR). • (15) (StřAm, Antil, Kol): vřeteno klasu kukuřice bez zrn; (16) (Ekv): leknutí, starost, obava; (17) (Ekv): touha, dychtění po čem; (18) (StřAm, Kub, Portor): opovrženihodná žena; děvka, coura; (19) **dar ~** (Kub): utéci, vzít nohy na ramena; (20) **dios y hombre, mujer y ~** (Kub): spojení povyšující mužské pohlaví nad ženské; (21) **estar más arrancado que una ~** (Portor): být švorc, úplně bez peněz; (22) **hasta la ~** (Chil): naprosto; až po krk, až po uši; (23) **mandar, irse a freír ~s** (Kub, Portor): poslat, jít do háje, jít k čertu; (24) **ser uno, alguna cosa la ~** (Dom): být nejlepší ve svém druhu, oboru; (25) **ser, estar uno más serio que una ~** (Portor): vážná, strohá osoba; (26) **no valer (una cosa ni)**

una ~ (StřAm, Portor): nestát za zlámanou grešlí; (AM, MM, JD). • (27) (Chil): kukuřičné vousy; (MM). • (28) (Am): šiška, palice kukuřice; (29) (Kol): ťululum; (30) (Chil): přistříhnutá hříva; (JD).

tusanga, f. (1) (Ven): velký klas kukuřice; (AM).

tusar, tr/intr/zvrat. (1) tr. (Guat): stříhat, ostříhat; (2) hovor. (Arg, Salv, Urug): stříhat někomu vlasy; (3) (Arg, Urug): stříhat koňskou hřívu nebo žíně podle modelu; (4) arch. (Am): přistříhnout vlasy; (RAE, AM). • (5) ~ **a la federala** (Arg): ostříhat kotlety a bradku unitářům; ► aby se podobali federalistům de Rosase, kteří nosili jen knír; př.: *a ver las tijeras de tusar mi caballo: tisenlo a la federala*; (RR). • (6) tr., i intr. (Guat): pomloutvat; viz též: *tijereteat*; (AM, MM). • (7) tr. (Am): stříhat zvířatům srst; (8) (Am): špatně ostříhat, opižlat vlasy; (MM). • (9) zvrat. (Am): ostříhat se; (10) (Mex): česat si vlasy; (JD).

tusca, f. (1) (Arg, Bol, Urug): trnitý keř, *Acacia aroma*; ► vysoká až 7 m; má dlouhé dvojité trny, žlutooranžový květ; plodem je lusk s velkým počtem semen uvnitř; viz též: *tuscal*; (RAE, RR, MS, DA). • (2) (Mex: Jalisco): víno z agáve; (AM). • (3) (Arg): trnitý keř *Acacia maniliforme*; ► roste mezi kameny; (4) (Ven): druh stromu; (MM).

tuscal, m. (1) (Bol): místo hojně porostlé trnitými keři *tuscas* (*Acacia aroma*, *Acacia maniliforme*); př.: *nos quitamos las blusas y arremetemos contra el tuscal con denuedo muscular*; (RAE, RR, MS, MM).

tuscanal, m. (1) (Arg): místo s hojným výskytem stromů nebo keřů *tusca*; (MS).

tuse, m. venk. (1) (Arg, Urug): zástřih, ostříhání; (2) (Arg): koňská hříva; (RAE). • (3) (Arg; Urug): ustřížená koňská hříva; př.: *entonces mis ojos cayeron sobre el tuse de mi caballo*; (RR).

tusero (**tucero**), m. (1) (Mex): nora či tunel hlodavce jménem *Geomys mexicanus*; př.: *¿has visto como sacan la cabeza las ardillas por la boca del tusero cuando uno se los llena de agua?*; (2) (**estar**) **bailando en un ~**, **bailar en un ~** (Ven): tančit na sudu s prachem; být v nebezpečné situaci; chodit okolo horké kaše; být nerozhodný; př.: *con esta mujer siempre está uno bailando en un tusero*; (RR, AM).

tusia, f. (1) (Ven): morušovníkovitá rostlina; (MM).

tuso, **-sa**, adj/subst. (← keč.) (1) adj. (Kol, Ven): zjizvený po neštovicích; poďobaný od neštovic; viz též: *tusa*; (RAE, MS, DA). • (2) [Š: *rabón*] (Portor): o zvířeti: bezocasý, s useknutým ocasem; (3) m. venk. (Arg, Urug): stříhání; (4) (Arg): stříhání koňských žíní; (RAE). • (5) adj. [Š: *cortado al rape*] (Kol; Portor): ostříhaný dohola; př.: *así todo el colegio supo que mi petición era que, por favor, algún día pudiera ver la cabeza tusa de la madre superiora*; (RR). • (6) adj. (Mex: Distrito Federal): pocházející ze státu Guanajuato nebo Zacatecas; (MM).

tusón, **-na**, adj/subst. (1) adj. (StřAm): bezocasý; (2) f. děvka, kurva, coura; (AM). • (3) adj. (Kol): ostříhaný; (MM).

tuspa, f. (← keč.) (1) (Ekv): viz: *tulpa*; (AM).

tustaca, f. (1) (Salv, Hond): druh tvrdé, sladké *tortilly* vyrobené z mouky, zralé kukuřice, tuku a soli, zalité karamellem nebo medem, viz též: *tortilla*; (RAE).

tuste, m. (1) **dar ~** (Guat): lichotit, podlézat; (AM). • (2) vulg. (Kol): šiška, kokos, hlava; (MM, JD).

tusture, m. (1) (Ven): viz: *báquira*, *pecarí*; (MM).

tustús, m. (1) (Portor): strach, leknutí; (2) zrychlený tlukot srdce (v důsledku strachu apod.); (3) **no venirle a uno con ~** (Per): nevylekat, nevystrašit někoho; (AM).

tusunco, **-ca**, adj. (1) (Salv): o člověku: ostříhaný, zastřižený; (RAE).

tutado, **-da**, adj. (← keč. *tuta*, „mol“) (1) (sevArg): zjizvený, poďobaný od neštovic; (MM, JD).

tútano, m. (1) (Hond): rána, šlehnutí bičem; (2) (Pan): viz: *pangador*; (AM). • (3) (Arg, Kol, Hond, Mex): morek, kostní dřev; (MM).

tutelaje, m. (1) (Arg, Chil, Guat, Mex, Par, Urug): poručnictví, opatrovnictví; (MM).

tuti, zájm. (1) viz: *tuto*; (MS). • (2) **a ~** (Ekv): habaděj; (JD).

tutilimundi, (← it.) m. [Š: *todo el mundo*] (1) (Kub, Mex, Chil, Portor, Arg): každý, všichni; (RAE, AM).

tuto, m/zájm. (1) m. (Chil): stehno (lidské i ptačí); (2) **a ~** (Guat, Hond): na bedrech, na zádech, na krku; (3) **hacer ~**, hovor. (Chil): spát; *spinkat*; *používá se při ukládání dětí k spánku*; *hejčkat dítě*; (RAE, AM, JD). • (4) **estar como ~** [Š: *estar furioso*] (Arg): být vzteklý; př.: *estaba como tuto el individuo, se le conocía*; (RR). • (5) **tuto**, zájm. (← it. *tutto*, *tutti*) (LaPla): vše; všichni; (6) ~ **escashato** (**escachato**) (Arg): vše je rozdrcené, rozbité; (7) **tuti contenti** (Kol): všichni jsou spokojeni; (8) **tuti cuanto** (**tutti quanti**, **tuti li cuanti**) (Per, LaPla): každičký; (9) **tutti frutti** (**titi-**

frute, tuti fruti, atd.) (Am; Kub, LaPla, Ven): míchaná zmrzlina; (Chil): ovocná směs; (LaPla): ovocné bombóny; (Kol, LaPla): směsice; (LaPla): není co dělat!; (Arg, Kol): bisexuál; (Kub): žvýkačka, žvýkací; **(10) tutilimundi, tuti li mundi, tutilimundiche** (Arg, Chil, Mex, Portor, Kol, Per, Ven, Am): všichni; ■ Var.: *tuti, tutti*; (MS).

tutti, viz: *tuto*; (MS).

tutú, m. **(1)** (Dom): zákusek; ► z kukuřičné mouky, kokosového mléka, cukru a červených fazolí; (AM).

tutubiar, intr., vulg. **(1)** (Kol, Guat, Portor): váhat, být na vahách; (AM).

tutuca, f. **(1)** (Nik): boule, otok; **(2)** bulka, nádor; **(3)** indiánská trubka; viz též: *trutruca*;

tutuma, viz: *totuma*; (MS).

tutumada, viz: *totumada*; (MS).

tutumear, viz: *totumear*; (MS).

tutumilpate, m. (← nah. *tototl*, „pták“ + *milli*, „obdělávané pole“ + *patli*, „medicína, lékařství“) **(1)** (Hond): druh keře; ► rozvětvený; vysoký až 2 m; jeho listy vylučují leptavé mléko způsobující dráždění a slepotu; (RAE).

tutumito, -ta, adj/subst. **(1)** (Kol, StřAm): ohromený, vykulený; hloupoučký; trouba; ■ Var: *totumito*; (MS, MM).

tutumo, viz: *totumo*; (MS).

tutumpota, f. **(1)** (*ser algo la*) ~ (Dom): (být něco) hotová, definitivní věc; (AM).

tutumpote, m. (← lat. *totum potens*) despekt., iron. **(1)** (Dom): komandant, šéf; (RAE, AM).

tutumushta, tutumuste, **(1)** viz: *totomostle*; (MS). • **(2)** (Hond): malý kukuřičný klas; (MM).

tutumustear, tr. **(1)** (Hond): trestat důtkami; (MS).

tutuni, viz: *tutuñi*; (MS).

tutuñi, m. (← zapoteca); **(1)** (Mex): kulička z vařené kukuřice; **(2)** (Mex): druh palmy; **(3)** (Mex): plod této palmy; ■ Var: *tutuni*; (MS).

tutupana, f. (← nah.) **(1)** (Mex): krátkokřídlý brodivý pták (*Aramides cajanea, Aramides albiventris*); **(2) correr más que una** ~ (Mex): běžet rychle a hbitě; (MS, NET, MM).

tutupiche, m. **(1)** (jvMex): ječné zrno; (MM).

tutureco, -ca, adj/subst. **(1)** (Hond): hloupý; hlupák; ■ Var.: *totoreco*; (AM, MM).

tuturuto, -ta, adj. [Š: *turulato*] **(1)** (Kol, Ven, StřAm, Ekv): zpitomělý, pitomý, vyjevený; (RAE, AM). • **(2)** (StřAm, Mex, Ven): podnapilý, opilý, namazaný; **(3)** (Arg, Chil): dohazovačský; (AM).

tuviano, -na, adj. **(1)** (Urug): viz: *tubiano*; (AM).

tuvolé, m. **(1) a** ~ (← fr. *à toute volée*) (Kub): kávovník, který se nechá růst bez prostřihávání; (MS).

tuxca, f. **(1)** (Mex: Colima, Jalisco): pálenka z agáve; (AM). • **(2)** druh agáve, ze které se vyrábí zmíněná pálenka; (MM).

tuxpan, m. **(1)** (Mex): alkoholický nápoj; ► vyrábí se z agáve rostoucí v oblasti Tuxpan ve státě Jalisco; (MM).

tuy, m., vulg. **(1)** (Bol, Kol): pták karančo; viz též: *carancho*; (MM).

tuya, f. **(1)** (Per, Chil): skřivan *Calandria chilena*; př.: *en el amanecer, ... aparece el sol; entonces las tuyas y las torcazas cantan, sacudiendo sus alitas*; (RR, BDE). • **(2)** (Arg, Kol): jehličnatý strom *Thuya occidentalis*; ► stále zelený; má velmi tvrdé dřevo; šišky malé a hladké; (MM).

tuyío, -yía, zájm., vulg. **(1)** (Portor): tvůj, tvoje; (AM).

tuyero, -ra, adj/subst. **(1)** (Ven): tuyerský; ► související s řekou Tuy; stát Miranda; př.: *organizó la Guardia Civil Montada, casi toda compuesta de negros tuyeros de seis pies de alto*; (RR).

tuyo, m. **(1)** (Hond): asi metrové křoví; ► má duté dlouhé stonky, květy jsou ostře červené; jeho semínka jsou malá, kulatá, velmi tvrdá; chlapci je používají jako náboj do foukačky; vývar z listů má léčivé účinky; (RAE).

tuyu, tuyú, m. **(1)** (Chil): pštros nandu; viz též: *ñandú*; (MM, JD).

tuyuyo, m., hovor. **(1)** (Ven): nádor nebo výrůstek na těle zvířete, člověka; kaz na nějaké věci; (RAE).

tuyuyú, m. (← guar.) **(1)** (Arg, Par, Urug): čáp *Mycteria americana*; **(2)** viz: *yabirú*; ■ Syn.: *pillo*; (MM).

tuza, f. venk. **(1)** (Nik): list, který obaluje kukuřičný klas; **(2)** f. (Nik): peníze; **(3)** (← nah. *tozan*, „krtek“, „třída myši“) (Mex): krtek *Geomis mexicanus* a jiné druhy; viz též: *taltuza*; (RAE, MM). • **(4)** viz: *tusero*; (RR). • **(5)** (← nah.) (Guat, Mex, US): hlodavec *Macrogeomys heterodus*; ► savec; až 18 cm dlouhý; má tmavě rezavou srst; žije v podzemí v tunelech, které si vyhrabává; **(6)** (Mex):

přezdívká; (7) ~ **real** (Mex): hlodavec *Dasyprocta mexicana*; ■ *Syn.: topo*; (8) **hacer hoyos donde hay ~s¹** (Mex): snažit se navrhnout něco, co už se dříve stalo a nedopadlo to dobře, efektivně; nosit dříví do lesa; (9) **hacer hoyos donde hay ~s²** (Mex): chtít podvést někoho chytřejšího; (MS, DA, MM).

tuzar, tr. (1) (Urug): stříhat; (AM).

tweed, m. (← angl.) (1) (Arg, Chil, Urug): druh vlněné látky; ► vyrobená z vlny, umělého hedvábí, nebo bavlny; (MS).

twist, m. (← angl.) (1) (Kol, Chil, Ven): twist, druh tance; ► objevil se v r. 1961 v USA; charakteristický rytmickým pohupováním kotníky a boky zprava doleva; (MS).

twistero, m. (← angl.) (1) (Chil): příznivec twistu; (MS).

two steps, m. (← angl. *two-step*) (1) (Kub): americký tanec odvozený od polky; (MS).

COMENTARIO DE LA TRADUCCIÓN

En las siguientes páginas me voy a dedicar a las dificultades con las que me encontré durante mi trabajo en la traducción. Trabajé con tres diccionarios monolingües: *Diccionario de americanismos* de Augusto Malaret (AM), *Diccionario del español de América* de Marcos Morínigo (MM), *Breve diccionario ejemplificado de americanismos* de Brian Steel (BDE) y con un diccionario español-checo *Velký španělsko-český slovník* de Josef Dubský (JD). Antes de empezar con la traducción ya tuve la compilación elaborada de esos tres diccionarios: *Diccionario de la lengua española* de Real Academia Española (RAE), *Diccionario de americanismos no recogidos por la Real Academia* (RR), *El español de América* de Marius Sala (MS). Sin embargo en esa compilación encontré un sin número de errores y por lo tanto, tuve que empezar por la corrección, lo que a veces fue más difícil que la traducción misma. Como el diccionario es un trabajo colectivo, todos los participantes tienen que seguir las reglas fijas y establecidas. Si alguien no sigue las instrucciones y el orden del trabajo sistemático complicará el trabajo de los demás.

Para aclararlo más, voy a explicar y resumir el procedimiento. Cada término está escrito en negrita; después viene la clasificación morfológica (f. – femenino, tr. – verbo transitivo, etc.); después, en muchos casos sigue en paréntesis la lengua indígena de la que proviene el término, a veces incluso el término mismo en la lengua indígena y también la traducción checa; por ejemplo: **tacurú**, m. (← guar. *ita curú* „zrnitý kámen“). Luego aparecen las características que nos indican si se trata del habla popular o si es un término onomatopéyico, etc. Cada significado tiene su número que está escrito también en negrita. Entre paréntesis vienen las abreviaciones de los países o zonas o también de las regiones concretas (las regiones concretas no tienen abreviaciones salvo las de Bolivia); por ejemplo: **(4)** (Kost, Per: Arequipa). Luego viene la traducción checa y eventualmente, si se trata de una entrada más complicada, añadimos también una explicación enciclopédica, sinónimos y variantes de la palabra, igual que ejemplos o frases ejemplares que facilitan la comprensión y el uso correcto de la palabra. Para marcar el comienzo de una nueva fuente utilizamos el símbolo ●. En la locución fija utilizamos ~ para marcar la misma palabra. Como último viene la abreviatura del diccionario usado, por ejemplo **(1)** (Arg, Ekv): **líný**, **zahálčivý**; (AM). ● **(2)** (Chil): **nevlídný**; **paličatý**; (JD).

En cuanto a los puntos complicados en el presente trabajo, primero quisiera comentar las informaciones sobre los países y las zonas. Cada uno de los cuatro diccionarios introduce

los países o las zonas donde se utiliza la palabra; a veces se trata de los países idénticos, a veces un diccionario pone un país diferente, o solamente pone *Am*, que significa americanismo sin precisar donde en concreto se usa la palabra o también esa información falta por completo. De todos modos hay que decir que esas informaciones sirven solamente para tener una idea general donde se usa la palabra. Está claro que las fronteras de los países no coinciden siempre con las fronteras de las lenguas o dialectos hablados que se hablan en un país u otro. Así que si en el diccionario ponemos que se trata de un cubanismo o mexicanismo, eso quiere decir que hay pruebas sobre la presencia de la palabra en el léxico del país, sin embargo eso no tiene que significar que la palabra se usa en todo el país y tampoco que la palabra no se hable en un país cualquiera de América Latina.

Segundo, hay que decir que los autores de los diccionarios ya mencionados destacan informaciones diferentes. En los diccionarios de Augusto Malaret y Marcos Morínigo podemos encontrar siempre (salvo unas pocas excepciones) las informaciones sobre las categorías gramaticales. En cuanto a los indigenismos, en la mayoría de los casos podemos también encontrar la palabra en la lengua indígena que nos da una mejor orientación desde el punto de vista etimológico. Por el contrario, el diccionario de Jiří Dubský carece de esas informaciones, así que a veces es complicado determinar si se trata de un verbo transitivo o intransitivo. También tenemos que consultar otras fuentes si falta el marcador del género. En cuanto al diccionario de Brian Steel, siempre se pueden encontrar las informaciones sobre las clases gramaticales. En muchos casos también indica la lengua indígena pero no hay las informaciones etimológicas como en los diccionarios de Augusto Malaret o Marcos Morínigo. Aunque las entradas presentadas en el diccionario de Brian Steel son pocas en comparación con los de AM, MM, JD, en la mayoría de los casos son muy bien explicadas y a través de las frases ejemplares podemos entender bien el uso concreto de la palabra.

En cuanto al léxico de la fauna y de la flora los diccionarios de AM, MM, BDE usan la terminología latina con abundancia que resulta muy conveniente porque sabiendo el término latino podemos fácilmente encontrar las informaciones precisas y adicionales, si hace falta. Por el contrario, las entradas que aparecen solo con una descripción poco concreta; como por ejemplo en el caso de la entrada **tortuguillo** que viene con la definición *variedad del árbol llamado tortugo*; así que es mucho más difícil encontrar la información exacta. En el caso del diccionario de Josef Dubský aparecen muchas veces solamente las definiciones tipo: un árbol, una flor, etc. Por esa razón en algunos casos consulté también el *Diccionario de*

americanismos de la Asociación de Academias de la Lengua Española. Los términos zoológicos y botánicos son muy abundantes en mi trabajo. La mayoría de ellos aparecen con la terminología latina. En esos casos, si no había la explicación en ningún de los diccionarios, dejé los términos latinos sin otras explicaciones porque con el término latino exacto uno puede encontrar todas las informaciones necesarias en cualquier atlas zoológico o botánico o consultar otras fuentes. Por esa misma razón, si habían las explicaciones enciclopédicas muy largas, intenté a reducirlas. También habían muchos casos cuando un término no se refiere a una sola especie de animal o planta, sino a varios. Por ejemplo: **tacahamaca** es un árbol, o mejor dicho uno de los árboles siguientes: *Protium heptaphyllum*, *Protium decandrum*, *Bursera tomentosa*, *Bursera gummifera*, *Bursera guianensis*. A veces los términos latinos en los diccionarios no son idénticos. Muchas entradas aparecen solamente con una explicación muy general, por ejemplo: **tachurí**; que es un pájaro insectívoro. Si uno necesita solamente una información básica, es suficiente, pero si buscamos algo más concreto, no nos sirve mucho porque hay un sin número de pájaros insectívoros. Aún menos concretas son las entradas con una explicación tipo: *nombre de varias plantas* como en el caso de **tacotillo**. En cuanto a esa problemática el diccionario de Josef Dubský es el menos específico. Para dar un ejemplo: la entrada **taparo** aparece en el diccionario de MM con la explicación general que se trata de un árbol, más tenemos la terminología latina *Crescentia cujete* y unos cuatro sinónimos; por el contrario el diccionario de JD dice solamente *kalabasa*.

A la hora de traducción encontré muchas palabras que se refieren a los fenómenos típicos de América Latina, tales como costumbres locales, juegos, mitología, bailes, etc. Traduciendo esas palabras siempre intenté a buscar un equivalente adecuado en checo pero en muchos casos la palabra o frase hecha en checo simplemente no existe, así que no nos queda otro remedio que describir la palabra de una manera conveniente o utilizar una explicación enciclopédica. Y como el *Diccionario de americanismos checo-español* estará destinado exclusivamente a los lectores checos, las explicaciones enciclopédicas pueden ayudar a aclarar los fenómenos desconocidos fuera de América Latina.

Para ser más concreto, en cuanto a los fenómenos típicos de América Latina, a la hora de traducir me encontré con muchas palabras relacionadas con las peleas de gallos. Habían palabras menos complicadas como **tablilla** que es simplemente una cancha para las peleas, y aunque no existe una palabra precisa en checo, lo podemos traducir como *ohrada*, *dvorek pro*

kohoutí zápas. Pero también habían palabras más complicadas como **tapado**¹ y en ese caso hay que añadir una explicación adicional. Habían muchas palabras relacionadas con los caballos y con el ganado en general. Para traducir la palabra **tapinga**² también tuve que describirla y poner una explicación enciclopédica. Hablando de estas explicaciones falta decir que traté de partir de las definiciones y explicaciones que están mencionadas en los diccionarios (AM, MM, BDE), en caso de tener dudas consulté también el *Diccionario de americanismos*. En unos casos para tener algún aspecto más claro también pregunté a unos hispanohablantes pero eso fue más por mi propio interés, no puse esas informaciones a mi trabajo, porque a veces fueron solamente sospechas o suposiciones, más que informaciones relevantes.

Las palabras relacionadas con la comida y la bebida típica forman parte del léxico de cada país y encontrar una palabra adecuada checa que corresponda bien fue uno de los problemas frecuentes. Por la existencia de plantas y alimentos diferentes que son muy corrientes en América Latina y poco conocidos en nuestra región, hasta desconocidos para nosotros, y por el léxico utilizado en cuanto a los platos concretos y la bebida también, la única traducción posible es por la descripción. Hay palabras como **tascalate**, *nápoj připravený z opečené tortilly*; donde no hace falta precisar de que ingredientes consiste esa bebida, pero en el caso de **tejas**, hay que precisar al menos el ingrediente principal que es la toronja, porque si ponemos solamente que se trata de un postre no es suficiente. Lo mismo ocurre con la palabra **tepache**³, **tequiche**⁴ En cuanto a esa problemática puedo mencionar otros ejemplos: **tecolio**, que es una bebida alcohólica con gusanos y como en la República Checa no se suele beber ese tipo de bebidas, no existe palabra adecuada en el léxico checo. Entonces puse la traducción *alkoholický nápoj s červy*.

Otro grupo de entradas complicadas representa la traducción de los utensilios y los instrumentos relacionados con la vida de los campesinos, con sus costumbres y labores corrientes en el campo. Puedo mencionar la entrada **tapapié**; se trata de un tipo específico de la sembradura del maíz y como ese tipo de sembradura no es conocido entre nosotros, no encontré ninguna palabra adecuada y me quedé con la traducción *způsob výsevu kukuřice* y

¹ viz: **tapado** (19)

² viz: **tapinga**

³ viz: **tepache**

⁴ viz: **tequiche** (1)

luego expliqué en que consiste ese proceso. En cuanto a los instrumentos que se usan en el campo, traté de utilizar una palabra que fuera comprensible para el lector checo, o al menos que el lector tuviera una idea aproximada de que instrumento se trata. Por ejemplo la entrada **talacha (3), (4)**; en este caso hay dos interpretaciones posibles - *motyka* y *krumpáč*.

El siguiente grupo que quiero mencionar son las expresiones relacionadas con la violencia y sobre todo con los varios tipos de golpes y heridas. Por ejemplo: **trillada**, es una riña o pelea con énfasis que solamente cuando a quien se le da la zorra está o se tiene en el suelo. Esa entrada traduje como *nářez, nakládačka*; y puse la explicación que *ten, kdo je bit, je na zemi*.

Otro problema que apareció fue el uso de medidas diferentes en algunos casos, por ejemplo: **tarea**; es una medida que en República Dominicana equivale a 628 o 629 metros cuadrados y en Guatemala 576 o 900 varas cuadradas. De que sepa en Europa esa medida no se utiliza entonces llegué a la conclusión de utilizar la traducción de los datos dados en los diccionarios, traduje la palabra *vara* como *loket* y dejé en paréntesis la palabra *varas* también para que el lector tuviera la información precisa de que medida se trata. Habían más palabras que incluyen las informaciones relacionada con las medidas, por ejemplo **tendido**, en ese caso también dejé la medida orifinal *brazo* en paréntesis.

En cuanto a otros problemas pongo por lo menos los siguientes ejemplos:

taquero, no logré buscar la palabra checa para referir a un hombre que desatasca cañerías y alcantarillas. Entonces me quedé con la traducción *čistič potrubí a kanálů*.

tica, se trata de un tipo de juego infantil que no es común en la República Checa y por lo tanto no existe ninguna palabra en checo; así que me quedé con la traducción *hra* y puse la explicación para saber como se juega⁵.

tarraja, es una de las palabras que exigen una información adicional, porque si el lector checo encuentra solamente que se trata de *proužek kůže*, no será muy preciso, por esa razón puse la explicación enciclopédica.

También puedo mencionar las dificultades con la traducción de los proverbios, porque en esos casos no hace falta traducir el proverbio sino encontrar un proverbio checo con el mismo

⁵ viz: **tica (1)**

significado, que a veces resulta bastante difícil. Por ejemplo: **tener sangre de tayote**⁶, **el que se tibie se moja**⁷ y muchos otros. En todos esos casos traté de encontrar un proverbio equivalente checo, sin embargo en algunos casos no se me ocurrió ningún proverbio o locución fija que corresponda y puse solamente una explicación de que se trata. Por ejemplo: **pelea de tíguere y burro**⁸.

También querría añadir un comentario sobre el diccionario de Josef Dubský. Primero, en cuanto a las entradas en este diccionario, prácticamente siempre faltan las informaciones sobre si se trata de un adjetivo variable o invariable y también faltan las informaciones sobre si se trata de un verbo transitivo o intransitivo. En esos casos tuve que consultar otras fuentes. Segundo, como se trata de un diccionario ya un poco antiguo, aparecen traducciones que hoy en día prácticamente no se usan. Por ejemplo: la entrada **tortillera** es traducida como *lesbičanka, buzerantka*; la entrada **tijereta (5)** como *klepař*; **está salido del tiesto** se traduce como *cvokuje*; etc. En mi opinión estas palabras no pertenecen al léxico corriente de la lengua checa. Josef Dubský también a veces introduce traducciones que resultan incomprensibles (por lo menos para mí). Por ejemplo, en cuanto a la locución **dar tabaco**⁹ que es traducida como *dát na chrám páně komu*, en este caso no logré encontrar lo que significa. La decisión si dejar o quitar esas traducciones pertenece al profesor Jiří Černý.

Última cosa que puedo mencionar es la traducción de las palabras técnicas. En esos casos consulté las traducciones complicadas con los profesionales para evitar la traducción incorrecta. Por ejemplo: **trocha (7)**, la terminología correcta y exacta en checo es *rozvor železničního dvojkolí*. Para no introducir las traducciones que carecen de sentido hice esas consultas.

En la compilación elaborada de los diccionarios RAE, RR, MS encontré muchos errores en cuanto al nivel formal de las entradas (falta de los espacios, falta del uso de punto y coma, letras superpuestas, numeración equivocada, etc.) y también en cuanto a la traducción. Para ilustrarlo en concreto, pongo los siguientes ejemplos. Las partes erróneas están marcadas en rojo.

⁶ viz: **tayote (1)**

⁷ viz: **tibio, -ia, (4)**

⁸ viz: **tíguere (1)**

⁹ viz: **tabaco (5)**

En el caso de la entrada **tarro** es evidente la numeración incorrecta; de hecho que los números (7), (8), (9), (10) se repiten. **tarro**, m., hovor. (1) (Arg, Urug): příznivý osud, štěstěna; (2) (Kub): roh zvířete; (3) (Salv): nádoba vyrobená z větší vydlabané tykve; (4) pl., hovor. [Š: *zapatos*] (Arg, Urug): boty; (RAE). • (5) pl. [Š: *cuernos*] (Kub; Antil, Mex): parohy; ► zvířete, či podvedeného muže; př.: *entonces, Celorio le daba latas, hierro, picos, rejas y tarros de buey*; (6) [Š: *sombrero de copa; chistera*] (Ekv; Kol, Per): cylindr; př.: *levas, sombreros de copa o tarros de unto, pavitas, mocoras, jipijapas*; (7) [Š: *buena suerte*] (Arg; Urug): štěstí; př.: *sin tarro de tocarme el Charrúa de celador me jodí todo el año*; viz též: *tarrudo*; (8) (Hond; Mex): druh bambusu; ► dutý; široký; velkých rozměrů; může se používat jako konstrukční materiál či jako nádoba na vodu; př.: *y los hombres fueron partiendo con el recipiente de tarro al hombro y sus respectivos aperos de labor*; (9) [Š: *lata*] (Chil; Kol): plechovka, plechová nádoba; ► jakéhokoli rozměru; především na uchovávání potravin; př.: *hurgué en los tarros de basura buscando un poco de comida*; (10) pl. [Š: *zapatos*] (Arg; Urug): boty; př.: *¿quiere que me saque los tarros?*; (7) **pegar los ~s** [Š: *poner los cuernos*] (Kub): nasadit parohy; př.: *Mireya te pegó los tarros porque te perdió el respeto*; viz též: *tarrear, tarrudo*; (RR). • (8) (Salv, Per, Bol, Chil, Urug): zadek, zadnice; (9) (Salv, Per, Bol, Chil, Urug): zadek, řiť; (10) (Chil): ústa (lidská);....

Los casos de **tauca**, **tahuita**, **taponaso** son los ejemplos donde faltan espacios; encima en el caso **tapanoso** falta numeración: **tauca**, viz: *taúca*; (MS).; **tahuita**, viz: *tagüita*; (MS).; **taponaso**, m., dopravní zácpa, viz: *taponazo*; (RR).

También habían muchas entradas donde se repitieron los mismos significados, por ejemplo: **tamal**, m. (← nah. *tamalli*); (1) (Am): **druh pirožku**; ► zabalený v banánovém nebo kukuřičném listu machinace; (2) (Am): **zmatek**, intrika; (3) (Salv, Nik): zloděj, lupič; (RAE). • (4) [Š: *pie; zapato*] lid. (Guat): noha; bota; př.: *el agente Bá encontró un fajo de billetes dentro de una de las botas vanqueras de Roberto; –te rugen los tamales– le dijo, y le dio el dinero al Comisario, quien comenzó a contarlos*; (5) **como un ~** [Š: *hinchado*] (Kost): napuchlý; oteklý; př.: *al despertarme tenía la pierna medio vuelta y como un tamal*; (RR). • (6) (Am, US): **druh pirožku**; (7) (Am): **zmatek**;...

Podemos ver que los mismos significados aparecen dos veces; en el caso de (1) y (6), igualmente que en los casos de (2) y (7).

También en el caso de (1) y (2) en la entrada **tejolote** se trata de los significados iguales. Encima, hay dos (2).

tejocote, m. (← nah. *tetl*, „kámen“ + *xolotl*, „kyselé ovoce“) (1) (Mex): **druh růžovité rostliny** se žlutým plodem podobným švestce; (2) plod této rostliny; (RAE, DA). • (2) (Mex): **hloh (*Crataegus mexicana*)**; ► růžovitá rostlina,.....

En cuanto a la traducción misma, encontré unas formulaciones que en checo carecen de logica, por ejemplo:

tayacán, m. (3) (StřAm): mladík, který **řídí** pluh; ... En ese caso me parece mejor usar la palabra *ovládá*.

tarca, f. (← aim.) (Bol): indiánská píšťala vyluzující **nízký a silný zvuk**; (RAE). Hablando de los instrumentos musicales, sería mejor utilizar la palabra *tón*.

tercio, -cia, m/f. (1) m. (Kanár): soudek na víno; (2) (Kol, Ven): nejmenovaná osoba; (3) (Dom): volské spřežení; (4) (Dom): spolucestující nebo osoba, která sdílí jinou společnou aktivitu; (5) (Dom): **modlit** se růženec v rodinném kruhu; (1) **echar ~a** [Š: *pulsear*] (Nik): hrát páku, přetlačovat se; (RAE).

En el caso de **tercio, -cia**, (5) no corresponde la traducción *modlit*, que es obviamente un verbo, pero la palabra *tercio* es un sustantivo, así que no tiene logica. También la numeración es equivocada.

Otro grupo de errores son las traducciones imprecisas o a veces no correctas.

tereré, m. (← guar.) (Par, Arg, Urug): odvar z **čaje** maté, který se obvykle podává studený; (RAE).

No resulta adecuado decir que *mate* es una especie de té, porque el té es una infusión que se prepara con las hojas secas del arbusto de té; en el caso de *mate* se trata de una infusión preparada con hojas de yerba mate (*Ilex paraguayensis*)¹⁰.

testerillo, -lla, m/f. (1) (Arg): druh koně s **bílou hlavou, na níž má lysinu stejné barvy jako zbytek srsti na čele**; ...

En este caso, la traducción parece muy confusa hasta que no tiene sentido; por lo tanto la reformulé y puse: *kůň s bílou nebo světlou lysinou na čele*.

¹⁰ en la terminología checa se suele utilizar el término *cesmína paraguayská*

tlapalería es traducida como: obchod s barvami v němž se rovněž prodává **elektrický** materiál a nářadí;....

Obviamente que no se trata de *elektrický* sino de *elektromateriál* o *elektroinstalační materiál*.

Habían también muchas entradas no erróneas pero con una definición muy complicada:

ticket, m. (4) **lístek, na který se zaznamenává konzumace**;

El checo tiene la palabra *konzumační lístek* que se usa normalmente así que en este caso y los casos parecidos corregí la traducción.

Eso es solamente una muestra de los errores que aparecieron en la compilación elaborada de los tres diccionarios RAE, RR, MS. Hice lo posible para corregir todos los errores que encontré en esta compilación, pero como la corrección como tal no era el tema principal de mi trabajo no he podido poner tanta atención en eso.

RESUMEN

El tema de mi trabajo final de master era la traducción al idioma checo de los americanismos. Traduje todas las entradas que comienzan con la letra T de los siguientes diccionarios: *Diccionario de americanismos* de Augusto Malaret (AM), *Diccionario del español de América* de Marcos Morínigo (MM), *Velký španělsko-český slovník* de Josef Dubský (JD) y *Breve diccionario ejemplificado de americanismos* de Brian Steel (BDE). Aparte de la traducción también traté de corregir los errores que encontré en las compilaciones ya elaboradas de los tres diccionarios siguientes: *Diccionario de la lengua española* de la Real Academia Española (RAE), *Diccionario de americanismos no recogidos por la Real Academia* (RR), *El español de América* de Marius Sala.

En la parte práctica de mi trabajo, eso quiere decir en la traducción de las entradas, todo lo que está escrito en negro es la compilación de los tres diccionarios ya mencionados hecho por otros estudiantes en forma de trabajos de seminario; todo lo que está escrito en azul son las nuevas entradas de los diccionarios AM, MM, JD, BDE o significados nuevos de las entradas ya introducidas en los diccionarios RAE, RR, MS.

Las entradas traducidas en mi trabajo serán parte del proyecto de *Diccionario de americanismos español-checo* que estará destinado a los lectores checos, por lo tanto, en mi trabajo hay muchas explicaciones enciclopédicas que podrían servir para precisar y aclarar fenómenos característicos de la América hispanohablante.

En los diccionarios mencionados figuran indigenismos y americanismos difundidos por los países de América Latina, o mejor dicho las palabras creadas o inventadas en América o también derivadas de las palabras originalmente españolas. Aparte de eso, en cuanto al léxico usado en la América Latina aparecen palabras que provienen del inglés, francés, portugués, italiano o también de las lenguas africanas. El léxico en los diccionarios mencionados abarca casi todos los niveles de la lengua; incluso vulgarismos, palabras del lunfardo, etc.

A pesar de todos los problemas y dificultades ese trabajo me gustó mucho, amplió mis conocimientos y aún aumentó mi interés por la América hispanohablante. Y aunque podemos pensar que hay unas palabras que nunca vamos a utilizar eso no es seguro. Quién sabe qué nos traerá el destino y capaz que algún día nos encontramos en una pelea de gallos!

BIBLIOGRAFÍA

- Asociación de Academias de la lengua española: *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010.
- Dubský, Josef a kol.: *Velký španělsko-český slovník. Díl 1: A-H*. Praha: Academia, 1999.
- Dubský, Josef a kol.: *Velký španělsko-český slovník. Díl 2: I-Z*. Praha: Academia, 1999.
- Malaret, Augusto: *Diccionario de americanismos*. Buenos Aires: Emecé Editores, 1946.
- Morinigo, Marcos A.: *Diccionario del español de América*. Madrid: Milhojas, 1993.
- Steel, Brian: *Breve diccionario ejemplificado de americanismos*. Madrid: Editorial Arco Libros, S. L., 1999.
- Mejía Prieto, Jorge: *Así habla el mexicano, diccionario básico de mexicanismos*. Mexico, D.F., 2005.
- Diccionario de la lengua española*. 22^a ed. Edición electrónica versión 1.0. Real Academia Española, 2003. Espasa Calpe, S.A., 2003.
- Renaud, Richard; Raúl, CAPLÁN: *Diccionario de hispanoamericanismos: no recogidos por la Real Academia*. 2a ed., Madrid: Cátedra, 2000.
- Sala, Marius: *El español de América*, Bogotá: Instituto Caro y Cuervo, 1982.
- Chalupa, Jiří: *Španělsko-český česko-španělský slovník*. FIN Publishing, Praha 2008.
- <http://www.wordreference.com/definicion/>
- <http://www.elmundo.es/diccionarios/>
- <http://www.spanishdict.com/diccionario>

ANOTACE

Jméno a příjmení autora: Jaroslava Čermáková
Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta, Katedra romanistiky
Název diplomové práce: Španělsko-český slovník amerikanismů
(AM, MM, JD, BDE) písmeno T

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Počet stran: 143

Počet příloh: 0

Počet citovaných pramenů: 11

Klíčová slova: Španělsko-český slovník, Latinská Amerika, americká španělština, amerikanismy, indiánské jazyky.

Předmětem předkládané diplomové práce je překlad hesel začínajících na písmeno T, a to z následujících slovníků: *Diccionario de americanismos*, *Diccionario de español de América*, *Velký španělsko-český slovník*, *Breve diccionario ejemplificado de Americanismos* a taktéž oprava již vypracovaných hesel ze slovníků *Real Academia Española*, *Diccionario de americanismos no recogidos por la Real Academia*, *El español de América*; a zakomponování nových významů hesel do již vypracované části. Součástí diplomové práce je také komentář k překladu.

ANNOTATION

Author's name and surname: Jaroslava Čermáková

Faculty and Department: Faculty of Philosophy, Department of Romance
Studies

Name of Diploma Thesis: Spanish-czech dictionary of americanisms
(AM, MM, JD, BDE) letter T

Supervisor: Prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Number of Pages: 143

Number of Enclosures: 0

Number of Reference: 11

Key Words: Spanish-Czech dictionary, Latin America, Americanisms, American Spanish, Native languages.

The aim of this thesis is the translation into Czech language of all the entries starting with letter T from these dictionaries: *Diccionario de americanismos*, *Diccionario de español de América*, *Velký španělsko-český slovník*, *Breve diccionario ejemplificado de Americanismos*, as well as the correction of the part that has been already translated from these dictionaries: *Real Academia Española*, *Diccionario de americanismos no recogidos por la Real Academia*, *El español de América*. One part of the thesis is focused on the commentary of the translation dedicated to the commentary of the translation.

